

W. Strauss

B

9(L)21/22

Padomju Latvija

un
starptautiskā
kontr
rewoluzija

Jsdewneeziba · Prometejs ·

Maskawā

Изд-во „ПРОМЕТЕЙ“

В. ШТРАУС

СОВЕТСКАЯ ЛАТВИЯ и МЕЖДУНА-
РОДНАЯ КОНТРЕВОЛЮЦИЯ

На латышском языке.

Автор вскрывает обстановку ожесточенных классовых боев на территории Латвии в 1918—1919 г. г., когда „Латвия стала объектом европейской политики, ареной социалистической революции и международного империализма“. Дан анализ действий вооруженных сил Советской Латвии и враждебных ей группирований. Охарактеризованы политические цели последних, события, связанные с падением Советской Латвии и основанием буржуазной Латвии, роль международной контрреволюции в этом деле.

B
9(L) 21/22

Latwju ūtrehlneeku wehstures komifija

ard

V B

W. Straufs

Padomju Latwija

un

Ūtarptautiskā kontrrewoluzija

Grahmatīsdewneeziba „PROMETEJS“

Maūkawā

1 9 3 1

PS Valsts Bibliotēka

N. 58-315

61.11.

60
a
ПРОВЕРЕНО
1949 г.

Sk. J. M. r. N: 147022. 3.8.34.

Издательство
„ПРОМЕТЕЙ“

СОВЕТСКАЯ ЛАТВИЯ
И МЕЖДУНАРОДНАЯ
КОНТРРЕВОЛЮЦИЯ

На латышском языке.

31-я ТИПОГРАФИЯ
„КРАСНЫЙ ПЕЧАТНИК“
Москва-Центр, Никольская 5

МОСОБЛИТ
№ 5704 31/III—31 г.

ЗАКАЗ 363

ТИРАЖ

2.000

экз.

Eewadam

Latwijas wehsturê 1918.—19. gadi eesajstisees kà isschkiroscheem notifikumeem bagati gadi. Schais gados Latwija kluwa par Eiropas politikas objektu, par sozjalistiskàs revoluzijas un starptautiskà imperialisma zihnu arenu.

Jaunais laikmeta spehks — sozjalistiskà revoluzija — us Latwijas teritorijas parahdija jawu internazionalo dabu, peerahdija, ka sozjalistiskà revoluzija naw weenigi walsts eescheja rakstura luhsums, bet gan ka schi katastrofa aister wijas kapitalistiskàs sistemas pamatus ahrpus sawas walsts robescham, sakarà ar to stahwokli, kahdu eenem revoluzijas apkentà walsts schis sistemas ekonomikà un politikà. Tadehl ari Padomju Latwijas armijai — bruntam proletariatam — nahzàs zihnitees ne tikai pret Latwijas eeschejàs kontr-revoluzijas spehkeem, bet ari (galwenàm kahrtam) pret wijas Eiropas reakzijas spehkeem, gan teeschi karapulku weidà (Wahzijas 3. un 6. korpuši — Seemeku armija), gan neteeschi — pret leelwalstu (Anglijas, Wahzijas un Franzijas) organijetàm un pabalstitàm kaiminu tautu (igauku, somu, leischu un polu) kontr-revoluzijas bruntàm weenibam, kuras wadija, galu galà, Utantes — kapitalistiskàs pafaules hegemonia — kara wirspadome, ar marschalu Fofchu preekschgalà.

Otrà mahziba, ko waram smeltees apskatamà laika notikumos, ir ta, ka kapitalistiskà eekahrtà newar runat par maso tautu neatkaribu un wiku paschnolehmes teesibam. Schi markskisma tese 1918.—19. g. g. notikumos Baltijà (Latwijà, Igaunijà un Letawà) eeguhst dauds konkreta materiala un peerahdijumu. Maso tautu ekonomiskà un kulturelà neatkariba safnedsama weenigi Padomju eekahrtà, kurpretim kapitalistiskà eekahrtà schis tautas nenowehtschami nokuhst jem kapitalistisko leelwalstu eespaida un pat teeschas pahrwaldibas. Apluhkojamee notikumi rahda, ka Baltijas burschujisko walstianu nodibinaschanos eerofinaja un pabalstija Eiropas leelwalstis, un schai prozesa — jauno walstianu radischanà — masu lomu spehleja scho apgabalu burschuasijas schkiras spehku famehrs; noteizofschà loma peedereja ahrejeem spehkeem — Wahzijai un Anglijai.

Schai darbà mehs sprauscham few par usdewumu noskaidrot Padomju Latwijas pretineeku grupejumu, wiku politikos mehklus, wiku spehku uskrahschanos un pretdarbibu Padomju Latwijai kaujas laukà.

Atrifinot scho usdewumu, raksturosim ari notikumus, kuri faititi ar burschujiskàs Latwijas nodibinaschanos. Schi tema isreet no kontr-revoluzijas spehku apskata, kad nodifikinotees latweeschu bur-

šuašijas pretdarbībā sociālistiskai revolūzijai redsam šāds pretdarbības neezīgumu un neefektivību, kā arī leelvalstu (Vahzijas un Anglijas) noteizošā rihzību pee demokrātiskās Latvijas rašānās.

Naw mans ufdewums šāat rakstā dot galigu atbildi par teem apstahkļeem, kuri bij par zehloni Padomju Latvijas nemeifšmem un beidsot — krišānāi. Sprauschu par mehrki šneegt šcheit pahrbauditu mehsturišku materialu, kuršch, papildināts ar Padomju Latvijas armijas pastahwešānās un darbības laika ekonomiskā un politiskā stahwofka apstātu, papildināts ar pehtijumeem par armijas formešānu, komplektešānu, ufbuhwi un galwenāis — operatīwo darbību, kas aprašitits šatarā ar Latvijas armijas aismugures — Kreewijas stahwofki šchi wahrda wisplāšchakā nosihmē (ekonomiskā, politiskā un strategiskā), buhtu kā išejeela mehsturneeka šlehdsēenos par padomju waras krišānās eemešleem Latwijā.

Рекровілоје-Рајумотојоје, 15.—ХІ.—28.

P. S. Neatkarīgi apstahkli divus gadus nowilzinaja darba isdošānu, kā arī peesčehhra šāai isdošānai zītadu raksturu. Šahkumā domāts kā rakstis „Latwju strehlneeku mehstures“ krahjumā par Padomju Latwiju, — darbs pahrauga raksta apmehrus un krahjumā newareja wairs tift eewetots.

Notawejees isdošānā, darbs tomehr naw nowezojees, un jaun- isnahkuse literatura negroša šcheit isšeiktās pamatdomās, bet gan pāpildina tās ar weenu, otru jaunu nianši.

Materialu apstrahdajot, turejos pee prinzipa — ne deklaret, bet peerahdit, ko sekmigal šāneeds runajot notikumu dalibneeku wahrdeem, kautschu kas tekstu padara šmagu. Plāšchās zitates nepeezeešāmas it šewiški tapehz, ka isšeetotais materials lasitaju aprindam mas peejams, un deklarejumu (atšahstijumu) originalā pahrbaudit naw eespehjamš.

Darba pirmusmetumu, kas nobeigts jau 1927. g. juliā, par „Imperialistisko Wahziju un Padomju Latwiju“ zaurškatija lihdsbeedri strehlneeku mehstures komišjā P. Wiškne un R. Janelis, kuru peesihmes un norahdijumus isšeetoju, darbu paplašchinot lihdsšehinejā weidā.

B. Straušs.

Mašāwā,
23.—X.—30.

Bij peenahkufe Wahzijas kahrta. Kahdreis nepahrwaramà Wahzijas armija wišu 1918. g. otro puši, zihnotees pret apweenoteem frantschu-anglu-amerikanu špehkeem, šaudeja meenu kauju pehz otras: šakauschana 8. julijà pee Marnas, 8. augustà starp Antru un Amru, wišu septembra mehneši turpinajàs pašaulēs karu iššēkiroschàs kaujas Franziijà, kuràs šabeedrotee dema pehdejos treezeenus wahzu armijai.

5. oktobrī Wahzija nosuhtija pirmo meera preekščlikumu. Šaraktišchanàs par pameera flehgšchanu turpinajàs wišu oktobri, kad beidsot Wahzija pahrleezinajàs par šawu pilnigo nespehku un meera flehgšchanas nepeezeešamibu. Šcho atšinu wehl wairak nostiprinaja kara juhrneeku šazelschanaš Kile, kura 30.—31. oktobrī išplatijàs pa wišu kara floti.

7. nowembrī Wahzijas pameera delezazija eeradàs pee šabeedroto preekščstahwa — maršhala Fofcha un 11. nowembrī bij špeesta paralštit pameera noteikumus. Pa to laihu revoluzija Wahzija gahja augumà, un prašibai pehz meera un maišes peeweenojàs prašiba par monarkijas gahšchanu. Šchi kustiiba peespeeda Wahzijas walšts kanzleru nakši no 9. uš 10. nowembrī pašludinat Wilhelmu un trommantineeka atteišchanos no trona.

Paralštitot pameeru, Wahzija kapituleja šabeedroto preekščà un, išpildot lihguma noteikumus, išneedša šabeedroteem 5000 šmagos un meeglos leelgabaluš, 25.000 lošchmetejuš, 3.000 humbmetejuš, 1.700 šidmašhinas, daku no kara flotes u. t. t. Wahzijai bij jaatštahj wiši okupete apgabali neitkween Franziijà un Belgijà, bet ari Kreewijà. Brestas meera lihgunstika atzels. Pameera noteikumu 12. p. par agrako Kreewijas apgabalu reokupaziju paredēja, ka reokupazija teek atlihta lihdi momentam, kad Antante to atradis par ešpehjamu, šakarà ar šcho apgabalu eekšhejo stahwoški.

Wahzijas armijas šabrukums turpinajàs — tika mehletas šaldatu un ofizeeru padomes. Weetam notika šaduršmes starp šaldateem un ofizeereem, wahrdu šakot, — atfahrtojàs notikumi, kaš lihdsigi 1917. g. notikumeem Kreewijas armijà.

Kahdà stahwoški Wahzijas revoluzijas laikā atradàs Latwiija? Baltijà wahzu armijas pehdejais ušbrukums 1918. g. februari bij apštahjees Narwas-Pleskawas-Dstrowas-Rosanomšhajas-Položkas liniijà, pee kam Kuršeme jau no 1915. g. otràs pušes un Riga no 3. šemtembra 1917. g. atradàs wahzu warà.*) Rewoluzija bij no-

*) Par Wahzijas kara darhibu Latwijà 1915.—1918. g. g. ff. šekošho literaturu:

- Der grosse Krieg in Einzeldarstellung.
 Heft 23. — Die Eroberung Kurlands.
 „ 36 a — Riga in deutscher Hand.
 „ 36 b — Die Erstürmung des Brückenkopfes von Jakobstadt.
 „ 39. — Die Befreiung von Estland und Livland.

gabhufe pagrihdē, lai labwehligos apstahklos waretu turpinat ņawu gaitu. Rewoluziju bremsejoņņhais faktors — wahzu okupazijas wara tagad issuda, un Latwijas proletariats nowerhteja paschreitejo momentu par labwehligu preekņch fazelņchanās, par idewigu sozjalistiskās rewoluzijas ņahņņchanai. Notikumu gaitā tagad wehl okupereem apgabaleem wajabseja no barjera kluht par tiltu, kas ņaweeno rewoluzijas ugunis leefmojoņņho Wahziju ar Padomju Kreewiju.

Latwijas proletariatam palihgā ņteidjās wina brukotā daka — latwju strehlneeki, kuri lihdi ņchim iszihnija rewoluziju Kreewijā. Strehlneeku — Sarkanarmijas ņastahwdatas — atgreeschšanās Latwijā naw usluhjojama weenigi par Padomju Kreewijas stratēģijas jautajumu. ņhīs stratēģiskās eespehjamības bij gauņcham aprobeņchotās daudis frontu un Kreewijas ekonomisko refurju wahjības dehl. Ja 1918. g. beigās politiskie notikumi ņpeeda Sarkanarmijas pawehlneezību aktiwiset ari reetumu fronti, kas notika weenā laikā ar aktiwām operazijām zitās frontēs, tad ņchahda aktiwizazija tila balstīta galwenām ņahrtam uņ rewoluzionaro situaziju Baltijā un ne weenigi uņ Sarkanarmijas stratēģiskām eespehjamībam, kuras bij tik aprobeņchotās, ka 250 kilometru garā frontes eezirknī bij jano-weeto 785 durklu (Pleņtawas diwisija). Latwju strehlneeku padomju diwisijas pastahweņchanas fakts tatschu ir Latwijas rewoluzionarās situazijas ņekas, un ņhīs situazijas pakahpe Igaunijā, Latwijā un Leetawā tad ari noteiza muhsu operatīvos panahkumus. Panahkumi Latwijā un wehlatās neweikņmes Igaunijā un Leetawā tā tad ari wedamas ņakarā ar rewoluzionaro situaziju ņchais apgabalos.

Pad. Kreewijas stratēģija ņawufahrt bij eeintereseeta reetumu frontes aktiwizazijā. Saweenojotees ar rewoluzionaro Widuseiro-pu, teek lausts dielņchu loks, kursch kontrrewoluzijas frontu weidā eeflehdja Kreewiju. Bij no ņwara nodibinat padomju waru Baltijā ari aij ta eemesla, lai neņautu nostipriņatees uņ minetās teritorijas rewoluzijai naidigem ņpehņeem. Apgabala geografiņkais ņahwoklis un attahlums no Kreewijas ruhpneezības zentra — Peterpils ņra-ņija, lai kontrrewoluzijas ligidu raņchšanās Baltijā tiktu padarīta par neespehjamu. No tam isreeteja Baltijas rewoluzionaro ņpehku pa-balstīņchanas nepeezeeņhamība, kautschu ta ņpeeda nonemt kaujas weenības, no tikpat ņwarīgām frontem un eezirkneem.*)

*) Daņņi kreemu autori reetumu frontes aktiwizaziju un Kreewijas Sarkanās armijas lihdsalību Baltijas notikumos atrod par newehlamu un ņchahdu stratēģiju nosauz par „ekas plankuma stratēģiju“, kura ņawus ņpeh-lus isņņeesech weenmehtri wiņos wirņeenos, beņ ņraņi nodalīta galwenā meh-ņka un uņdewuma. Reteesechā ņahrtā ņchahdus uņstatus aistahw R. Rafurins ņawā darbā „Как сражалась революция“ т. II, ņur 47. lpp. pahmet wirs-pawehlneezībāi 3. latbrigades un zitu latwju daņu nonemņchānu no deenwību frontes. Minetais autors tahdā ņahrtā notkuht pretrunā ar 41. lpp. iņteikto, ņur winaņch aistahw reetumu frontes aktiwizaziju 1918.—1919. g. g.

Wahzijas ušdewumi Latwijā 1918. g. beigās.

Okupācijas vara un wahzu muišņeezība nebij gaidījuse, ka notikumi eegrosīsees tik nelabwehligā wirseēnā. Pameera noteikumu punktis par Baltijas atstahššanu tad, kad Antante to atradis par eespehjamu, nosīhmeja wiša wahzeetišma šabrukumu Baltijā, wišu šapru išgaiššanu par Baltiju kā Wahzijas prowīnzi. Tahdā gadijumā jau trihs gadi turpinatais aktīwais darbs wahzeetišma nostiprināšanā eetu šudumā bej paleekama rezultata.

Jau pirms pameera noslehgššanas ar šabeedroteem wahzeēšči peerahdija, ka wini koti maš rehkīnas ar juridīsteem akteem un lihgumeem. Tuwojās Brestas meera lihgumā paredsetais Pleškawas un Latgales reokupācijas termiņš. Bet nebij wahzu noluhkos atdot šhos apgabalus Pad. Kreewijai un, lai aišturu Sarkanarmijas wiriššanas Latgalē un uš Pleškawu, wahzeēšči nolehma formet no kreewu baltgwardēem špezialu korpušu ar ušdewumu — pehz wahzu ateēšanas aišturet šarkano špehkus uš demarkācijas eepreēščejās linijas. Korpuša preēščgalā wahzeēšči nostahdija wīneem simpatisējošus kreewu wiršņeēkus (gen. Wandamu, pulkw. Nesu), išneēdša korpuša wajadsibam naudu, eerotškus, apgehru un pahrtiku, wahrdu šatot, šormeja Wahzijai paklausīgu korpušu, kurš sem kreewu wahrda aištahwetu imperialistiškās Wahzijas intereēs. Wīneētais korpušs pehz nostiprināšanās Pleškawā un Latgalē tad waretu pahreet ušbrukumā uš Pad. Kreewiju, un tahdejadi faktīši paplašīnātu wahzu okupeto apgabalu robežu. *)

Wahzu noluhku militarā puše kluhst škaidra: okupācijas armiju Latwijā no Pad. Kreewijas aišfargās Pleškawas korpušs, kuru šawā laikā warēs išeetot aktīwām operācijam pret Kreewiju; Latwijā „šahrtibu“ uštur wahzu karašpehks. Šchahdu špehku aišfardšibā zīmīlā pahrwalde, ar Gosleri preēščgalā, zeešchā šadarbībā ar muišņeezību tad nu war realīset Latwijas pahrwahzoššanu, kolonīššanu un išlaupīššanu.

Bet revoluzija Wahzijā un preēšchā šahwošchā reokupāzija grošija šahwoški.

Zīhņās aremu eeneh mā jauni špehki ar jauneem lošungeem. Tahdi špehki bij Latwijas proletariats un Latwijas buršchuasija: weens ar šozialīstīškās, otrs ar nāzionalās revoluzijas lošungeem. Katrai šchāi kustībai bij šawi pamati un špehka awoti.

* 1) А. Родзянко — Воспоминания о Северо-Западной армии. Берлин. 1920.

2) Awałoff (Vermond). — Im Kampf gegen den Bolschewismus, 1925.

3) Н. А. Корнятовский — Борьба за Красный Петроград. Ленинград. 1929.

4) Архив русской революции. Изд. Гессен. Книга II, Берлин, 1921.

Статья: Из секретного доклада о причинах неудачи борьбы с большевиками на Сев.-Зап. фронте. Стр. 143. (Князь Ливен).

5) „Белое дело“, под ред. Липпе. Кн. I, II, и III. Берлин.

Wahzu armija Baltijā jo deenas, jo wairak pasaudeja kaujās špehjas, pulks pehz pulka atteizās no kara darbības un peeprafija pahrzelschanu uš Wahziju. Uš demarkazijas linijas pulzejās Sarkanās armijas pulki (šchema Nr. 1) ar noluhku tuwakā laikā teikt šawu iščkirošču wahrdu. Wahzu okupazijas warai wajasdeja stahwokli pahrwehrtet.

Kam šchahdu pahrwehrteschanas darbu wajasdeja išdarit, kas peršonali no Wahzijas bij nostahdits notifikumu wadoščā lomā? Šchahda peršona bij Wahzijas keisariščkās majestates sozjaldemokratijas un arodšaweenibu liders Augusts Winnigs.*)

Latwijā Winnigs parahdas wehl Wilhelma waldišchanas laikā, 1918. g. septembrī, kā eekščleetu rešora pilnwarotais, lai eepafihštos ar wahzu kolonizazijas aptahkleem un winas eepšehjamibu Baltijā. Pehz šchahdām peršonigām studijām šchim eekščleetu ministrijas agentam bij jaepafihština Wahzijas arodbeedribu lideri ar kolonizazijas planeem, lai winas padaritu par šcho planu peefritejeem. Winnigam ar studijām nebij ilgi janodarbojas, jo winšč jau 1915. g. ešot par Baltijas kolonizeshanas jautajumu interesejees un tagad drihja laikā kluwis par šcho planu peefriteju.

Šcho pirmo usdemumu Winnigs weiz tik šekmigi, ka pehz mehnešcha — 25. oktobrī — dodas jaunā zelojumā uš Latwiju. Stahwoklis wišpahr jau stipri grošijees: jau wešelu mehneši Wahzija ūhta Wilsonam meera peedahwajumus, uš Wilsona peeprafijumu par monarkijas iščhizinaschanu Wahzijā noteek konstituzijas reforma, Berlinē stipri runā par Wilhelma aišeeschanu.***) Tapehz jau tahšredšigi teek projektets, ka jagroša ari politika Baltijā, ka ari šcheit newar wairs balstitees weenigi uš okupazijas armijas brukoto špehku, ka jamelle šinams kompromišs ar weetejo tautu šchikam. Winnigs tagad ūhtits, lai „mehginatu šarunatees ar noderigeem igawu un latweešču preekščstahweem un luhšotu winas eeguht wahzu draudšigai politikai.“

Kahda ir Winniga politiškā programa, kuru winšč zenščas išpildit, kahdi ir wina wadoščee prinzipi?

„Mana pahreleziba ir, ka wehšturiščkais progrefs naw šaweenojams ar mašām mašrašigām nazionalām walštim, bet gan, ka wehšturiščkais progrefs praša leelu šaimneeziščku weenibu dibinaschanu. Tapehz eš domaju, ka jautajums, kam lai paliktu Kreewijas noma-

*) St. August Winnig. — Am Ausgang der deutschen Ostpolitik. Berlin. 1921. Atšahštijumus un zitates st. P. Sahlite, — Wahzu waras pašari Latwijā. Rīgā, 1925. g.

**) Pirms Winniga išbrauščšanas uš Baltiju Berlinē jau runats, ka keisoram buhs jaatšahpjas. Sozjaldemokrats Winnigs keisara atšahpšchanos tura par leelu nelaimi. Par šchim rušpem winšč runā ar otru sozjaldemokrātu Šbertu (ari Dawidu). Ubi ir druhmi un nopeetni. Winnigs waišgā, waj sozjaldemokratijas wadiba un partija tahdam raditālu ušbrukumam, tahdai wehšrai pret keisaru špehšot atturešees preti? Šberts šchā šinā ir optimištis, meerina Winnigu, ka keisaram nela neparadis, un atmadošes šata: „Eši beš rušpem, mehš nelanšim, ka tas noteek.“ (Sahlite — 27. lpp.).

Iu appabali, buhtu jaiſſchkir warai. Bet patſtahwigi wini nedrihtſtetu tapt, taſ buhtu pret paſaules wehtſtuzes ſaprahtu, un jo ſewiſchki loſungſ: patſtahwiba maſajam nazijam!"

„Manaſ politikas mehrkis ir: rading tahdas atteezibas ſtarp mums un Baltiju, kuras ſcho ſemi ſaimneeziſki un politiſki ſaiſtitu ar mums, un dotu mums eeſpehju Baltijas robeschās dſihwojoſchos ziltſbrahklus aiſſargat pret aiſſtarſchmanu, pahreſtibu un waras darbeem.“

Tagad nu jawaizà, kaſda tad paſtahw ſtarpiba ſtarp: a) ſozialdemokratu Winnigu, b) parlamenta konſervatiwa ſpahrna lozekli — tad ziwilpahrmaldneeku Baltijà — ſon Gofleri un c) Kaſdangas baronu ſon Manteiſeli — koloniſazijas karſtako aiſſtahwi? Mehrkos, programàs naw nekahdas ſtarpibas. Starpiba ir tikai peeejâ. Ja Goflers un Manteiſels ſawâ darbiba atklahti baſtijàs uſ brutalo waru, tad Winnigs to maſko ar iſrunaſchanoſ un ſtaſta par „wehtſtuzes progrefu“. Kad Wilhelma Wahzija juta, ka pamati ſem winaſ kahjam grihlojas, ka ar teeſchu waru wairs newar apmeerina tees, ka wajadſigs manewret un raſt kompromiſus, tad wina greeſàs pee ſozialimperialiſteem Winnigeem, kuroſ maſak ſeldebeliſma un wairak takta. Ja monarkiſtiſkai (wehlaſ demokratiſkai) Wahzijai kahdreis waras weeta bij jaiſleeto peerunaſchana, tad brunotàs duhres waroneem palihgâ gahja ſozialdemokrati. Tâ ari tagad, kad Winnigs ſawus planus un uſdewumus Gofleram bij iſſtahitijis, tad „winaſch (Goflers) atbildeja, ka nelifſhot man nekahduſ ſchlehrſchluſ zelâ; winaſch preezaſchotees, ja man (Winnigam) iſdoſchotees to panahſt, kaſ winaam un wina eeredneem neiſdewees.“

Sawu noluhku ſaſneegſchanaſ Winnigs zentàs eeſaſhtees ar burſchujifſko partiju wadoſcheem darbineeſeem, iſmantojot preeſch tam atſewiſchku perſonu rekomendazijas. Pirmam kahrtam winaſch eeſaſinàs ar ſoz. rewol. ſkubiki, kurſch tad winaam palihdſeja nodibinat ſakarus ari ar maſineeku un burſchujifſko partiju preeſchſtahwjeem.

„Ar ſozialiſteem, — raſta Winnigs, — mehſ drihſ atradàm ſapraſchanaſ zekuſ. Wini bij godigi Antantes (Sabeedroto) pretineeki, gan ari wezàs Wahzijas pretineeki, bet wini tizeja, ka ar nahloſcho, jauno Wahziju wini warès kopâ ſaſtrahdat.“

No ſozialiſtu partijam Wahzijas orientaziju aiſſtahwejuſchi ſozialiſti-rewoluzionari (ſkubikiſ, Treibergs, Walters) un ari daſa ſozialdemokratu (maſineeku) — Mendera perſonâ, kuru Winnigs raſturo kâ iſhtu wahzu politikas draugu.

Zitadi taſ bijis ar latweeſchu burſchuafiju, kuras politiſkàs partijas ſabalijuſchàs diwoſ lehgeroſ: ſabeedroto orientazijas aiſſtahwjoſ un Wahzijas peeſkritejoſ. Sabeedroto peeſkriteju ſtrahwu wadijuſi Semneeku Sameeniba, politiſki mehreni liberali, kâ Winnigs winaſ raſturo. Dtrâ grupa — leelburſchuafija, Weinberga, Araſtkaſna un Needras aprindas, Latwijas nahkotnes jautajumâ turejuſchàs pee uſſkata, ka „tik ne wairs pee Kreewijas“, un ſprauduſchas ſew par mehri eeguht patſtahwibu wiſmaſ pahrmaldê; ſaimneeziſkâ politiſka, nauda un ſatiſme kopeja ar Wahziju. Tâ tad pehdeja

grupa faktiski stahweja par Latvijas peeweenofchanos Wahzijai, ko Weinbergs un Krašťkals okupazijas laikā ari zentās panahťt.

Winnigs newareja ſchehlotees par ſawas miſijas neſefmibu. Kautſchu ari winam ſawas darbības pirmafhumā neiſdewās ſaiſťt wahzu orientazijā latweeſchu burſchuafijas partiju wairakumu, tad tomehr wiaſch bij atradis ſew peeſritejus ſozjaliſtu un tautas partijas aprindās, kā ari pilnibā noſſaidrojis latwju ſabeedriſto ſpehku atteezības, zenteenus un mehrkus. Tas bij no leela ſwara Winniga tahlakā darbībā.

Winnigs ſtahwołli nowehrteja tā, ka wahzeem Baltijā ja-groſa lihdsſchinejās atteezības pret weetejo tautu burſchuafijas teek-fmem nodibinat ſawu nazonalo walſti. ſchahda kuſtiba bij ja-zeeſch, jamehgina tiťt winaš preeſchgalā un ſanemt wadibu ſawās rokās, lai jau dibinatās walſtis eewaditu wahzu orientazijas gultnē.

Kad beidsot revoluzija bij gahjuſi Wahzijas monarkiju, neklau-fotees uſ Eberta un Ko „mehs nelauſim, ka tas tā noteek“, Winnigs dabuja paaugſtinajumu un 14. nowembrī tiťa eezelts par „Wahzijas generalpiltwaroto Baltijā.“

Tagad nu Winniga darbības konkretā programa, kuras gala mehrkis palika eepreeſchėjais — Baltijas ſaiſťſhana pee Wahzijas, bij:

1) Zeeſt un pat pabalſťt weetejo nazonalo kuſtibu, lai, ſlehp-jotees aij jaunorganizeeto, wahzeem paklaufigo walſtu iſſahrtneš, wa-retu iſwairitees no pameera noteikumu pildſchanas par Baltijas reofupaziju.

2) Apturet Sarkanarmijas wirſiſchanos.

3) Wiſeem lihdsſkeem apſpeeť leelineeziffo kuſtibu paſchā Bal-tijā.

3.

18. nowembra komedija.

Latweeſchu burſchuafijas teekfmem pehz patſtahwigas walſts naw wehſtureš. Lihds paſcham pehdejam laikam wina bij apmeerinata ar otrās ſchķiras lomu Latvijas politiſķajā dſihwē. Apſinotees ſawu neezigo noſiimi pahrejo walſtu un tautu burſchuafiju preeſchā, lat-weeſchu burſchuafija peetižigi dſihwoja leelās ķeiſara Kreemijas Bal-tijas gubernās beſ kahdeem politiſķeem prahtojumeem par ſawu Latvijas walſti. Wehl 1915. g. „Dſimteneš Wehſtneſis“, 12. fe-bruara numurā rakſtija, ka „buhtu jauſſkata par plahnprahtinu iſ-weeņš latweetiš, kaš eedomatos dibinat kahdu patſtahwigu walſti, waj nu „maſo“, waj „leelo Latviju“.*)

*) St. Sp. Paegle. — Rā Latvijas walſts tapa. Riģā, 1923. g. 181. lpp.

Latveeschu burschuasija zentās nostiprinat ņawu stahwolli ņaimneeziskā laukā: tirdsneezibā, laukņaimneezibā, ruhpneezibā. Gan tagad daschadi Baltlatwijas politiki latveeschu strehlneeku bataljonu formeschānā 1915. g. grib eeraudņit latveeschu burschuasijas tahtredņigu politiku. Strehlneeku bataljoni esot dibinati ar noluhku radit nazionalu latwijku karaspehku, kurņch wehlaņ waretu iņiņhnit burschuasijai Latwijū. Bet ta ir tikai tautiska diņhoņchānās. Noluhti, kaħduš gribeja ņaņneegt latveeschu burschuasija, dibinadama strehlneeku bataljonuš, negahja tahtlaņ par weetejās paņchwaldibas ideju Kreewijas walņts robeņchās. ņau tad latveeschu burschuasijai newareja buht ņweņcha ta atņina, kuru iņņaka Meedra 1919. g. augustā: Latwijā esot Kreewijas tirdsneezibas zeku wahrtu atņleħga, un tadehl newarot buht, ka leelās walņtis atkautu ņcho atņleħgu Latwijas paņchas glabaschānā. No taiņna kurņa peħz ņawa prahta Latwijai neesot ko domat.*)

Stahwolliš, kaħdu eeneħma Latwijā Kreewijas ņaimneezibā, ņewiņņki wiņas ahrejā tirdsneezibā, noteiza ari ņaiminu leelwalņtu atteezibas pret Latwijū kā patņtahwigu walņti kapitalistiņkās ņaimneezibas sistēmā. Pahrwaldot Latwijas (wiņas Baltijas) oņtas, ņcho teritoriju wareja iņmantot, lai eespaidotu wiņu Kreewijas ņaimneezisko diņiwi. Tapēħz kura kaħra burschujiskā Latwijā, waj nu „maņa“, waj „leelā“, tuħlit peħz ņawas raņchānās nokluħtu kapitalistiņko leelwalņtu ņaimneezisko intereņchu laukā, kuras tad ari noteiktu Latwijas „patņtahwibas“ robeņchās. Sabruħlot kaut Kreewijas warai pahr Latwijas teritoriju un nodibinotees „patņtahwigai“ Latwijas walņstij, deenas kaħritibā nekawejoņchi ņahjas jautajums: kurai kapitalistiņko leelwalņtu grupai peeweenoņees jaundibinatā walņts? Tas ir konkurejoņcho leelwalņtu ņpeħta ņameħra jautajums. Latveeschu burschuasija ņawu jaundibinato walņti buħs ņpeeħta pahrdot ņtiprakai walņstij, zenņchotees eeguħt ņew iņdewigako zenu un noteikumuš.

Beņ ņtarptautiņkeem ņaimneeziskeem un politiņkeem eemeħleem latveeschu burschuasijai par ņawu walņti ņapnot neatkaħwa ari Latwijas eekņejejo ņabeedriņko ņpeħku atteezibas. Speħzigajam Latwijas pilņeħtu un lauku proletariatam wiņa internazionaloš zenteenos bij ņweņcha kautkaħda eedomā par neatkarigu burschujisku Latwijū.

Latveeschu burschuasijas teekmes peħz ņawas walņts radās tikai ņem Kreewijas ņozialistiņkās revoluzijas eespaida. Komunistiņkās partijas plaņchi ņudinātā praņiba peħz tautu paņchnoleħmes teekņam ņpeeda latveeschu burschuasiju radit ņawas Latwijas ideju. „Neatkariga Latwijā“ bij latveeschu burschuasijas ņchacha gaħjeens pret Sozialiņtiņko Latwijū, wiņas weenibu ar Sozialiņtiņko Kreewijū. Pret „Neatkarigo Latwijū“ wajadņeja ņaņchēihņt Padomju

*) Prof. P. Sahlite. — Wahzu waras paņtari Latwijā. Riģā, 1926. g., 304. lpp.

Latvijai. Burschuistkai Latvijai vajādseja isglaht latweešhu bur-
šhuasiju no revoluzijas breesmam, pašargajot wiinu kà šchiru no is-
nihzināšchanās.

Notikumi Kreewijā un Wahzijā, wahzu karašpehka gaidamā is-
wahšchanās no Latvijas weizinaja latweešhu buršhuasijas rošibu
šawas walsts pašludinašchanā. Ja šchahdas walsts ideja atrastu
dširdigas aušis plašchakās tautas mašās, tad ar ahrwalstu palihdšibu
wareja zeret noorganiset brunotu špehku, kursch špehtu apšargat bur-
šhuasijas kundšibu kà no eefšchjās, tā ari no ahrejās komunistiškās
kustibas.

Wahzijas walsts tahfredsigakee preekšstahwi ar šchahdu bur-
šhuasijas kustibu rešhinajās. Reatšakotees no noluhfa peeweenot
Baltiju Wahzijai, tagad šcho mehrki wajadseja pašneegt mašketā wei-
dā. Geguhtot wadošcho lomu weetejā nazionalā kustibā, wareja
pašludinat, ka jaunās nazionalās walstis newehlas wahzu špehku
aišeešchanu un ka pehdejee paleef šcho walstu deenestā. Tahdā kahr-
tā nošlehptā weidā buhtu panahfta Baltijas peeweenošchana Wah-
zijai šchais grošijušchos apštahklos.

Šaundibinatām nazionalām walstim wajadseja iswehrstees par
failu wahzina politikaš eerozi Baltijā, un tapehž wahzu preekš-
stahwi šcho kustibu zeeta. 1918. gadā Baltijā wajadseja atfahrto-
tees Afrikas kolonizazijas wešturi, kur beeschi ween, apgabalu eefa-
rojot, imperialisteem bij isdewigat laupišchanu isdarit ne teefchi
pašcheem, bet tam noluhkam iswehletees „waldibas wihrus“ no we-
tejo tautianu widuš, kuri godam ismantoja Ciropas kapitalistu dah-
wato uftizibu. Latvijā apštahkli šaištijās tā, ka weetejo šeisarinu
lomu usnehmās latweešhu buršhuasijas un šalaschhu sozialistu par-
tiju lideri, kuri ar laiku pilnibā attaišnoja Wahzijas dahwato ufti-
zibu un winaš preekšchā faunā nekrita.

Rigā gandrīh is deenas latweešhu partijas noturejušchas šle-
penās šapulzes, kurās ari Winnigs wairakas reišes peedaltjees.
„Es, — šaka Winnigs, — biju par to ruhpejees, lai šchis šehdes
netrauzē, par to, šaprotams, es latweešcheem neka nešaziju, lai wi-
nus nepadaritu neustizigus un wineem neatnemtu romantikaš un
šawadu peedšhwojumu tihku, kas wineem dara tik daudž preeka...“

Šchais šapulzēs weikti „brihwās Latvijas“ proklamēšchanās
preekšdarbi. Breteji lihdschinejam Baltijas žiwil- un militar-
pahrwaldem, Winnigs šchos notikumus un šcho darbineeku aprin-
das ušluhkojis newis ar polizejiškām, bet gan politiškām azim.

Kahdu eespaidu bij guwuši wahzu orientazija šchāt nazionalajā
kustibā? Tautas partija, latweešhu buršhuasijas labejais špahrnš,
šchāt kustibā dalibu nekehma. Winaš simpatijas wahzeem bij jau
eepreekšch finamas. Eespaidu wahzu orientazija bij guwuši sociali-
stami uš Šweedriju, tur bij publikti isšimojušchi par Nazionalās Ko-
mitejas, kà walsts waras organa, nodibinašchanos Latvijā. Mine-
tās peršonas wehšak eeradās Berlinē, kur stahjās šakaros ar Wah-
zijas republikas waldibu, bij guwušchas tur filtu usnehšchanu un

pabalsta folijumus. Faktiski šahda „Nacionālā komiteja“ nepastahweja, un ar šahdu šoli wahzu orientazijas aistahwi socialisti, ar Winniga siāu, gribeja aistēigtees šabeedroto orientazijas aistahweem preekšā un nowadit nacionālo kustību wahzu domas mirseņā. Šahds šolis sinamā mehrā kompromitejis nacionālo kustību šabeedroto azīs, kureem wišs kluwis sinams.*)

Winnigs siāojis Gosleram par eepējamību proklamet „brīwo Latwiju“ un eeteizis, „lai to zeesch un ar šcheem laudim meerigi, kā ar šahdu waldību, šarunajas un lihgst.“ Goslers par šahdu taktiku bijis pahrsēigts, jo bijis peeradis pee teeschas rihzibas, kas balstita uš brukotu waru, un newarejis šaprast, kā lai ar šcheem laudim meerigi war šarunatees un pat lihgt.

Baididamees, ka ziwilpahrwalde ar šawu administratīwo eezjaukschanoš neišputina wišus planus un lihdišchinejos panahkumus, Winnigs gribejis braukt uš Berlini išdabut atwehli „brīwās Latwijas“ pašludinašchanai, bet tad apdomajees, ka leeta steidsama, un pats šahzis latweeschēem eeteikt nacionālās padomes dibinašchanu un pagaidu waldibas eezelšchanu. Winnigs ištahdajis pat dellaraziju, kurā latwju nacionālisti atšihstu wahzu okupazijas waru un ištēktu gatawību ar šcho waru kopā strahdat. Šahda dellarazija tomehr nam eeguruwši wairakumu, latweeschī to noraidijuschī kā šahdu, kas šatura pardauds atklastus formulejumus.

Latweeschu nacionālo partiju šawštarpejās šarunas beidsot noweda pee apweenibas, un 17. nowembrī tika fastahdita Tautas padome no semneefu šaweenibas (13 dep.), šoz.-demokrateem-masineekēem (6 dep.), demokrateem (5 dep.), radikaldemokrateem (4 dep.), šoz.-rewoluzionareem (3 dep.), nacionāldemokrateem (2 dep.), republikāneem (1 dep.), neatkarībneekēem (1 dep.) un latgaleeschēem (1 dep.).

Strihdi par orientaziju iščkirti šefošchi:

Buršchuasijas partijas palikuschas pee šabeedroto orientazijas, formulejot to šahdi:

„Latwijas walšs augštakam organam jastahw, negrošot atteezibas pret šabeedroteem, par neatkarigas Latwijas orientaziju Tautu Šaweenibā, kā ta išteikusees šabeedroto programā par maso tautu pašchnoteišchanos.“***)

Abas šozialistiskās partijas aistahweja šahdu formulejumu:

„Latwijas walšs promisoriskam organam jastur draudšigās atteezibas ar ahrwalstim un jaišleeto wiāu materielaš un morāliskais pabalsts, ja tas nefaišta rošas Latwijas ištai demokratijai.“

Iščkiriiba starp abām tešem wairak formela rakstura. Buršchujisko partiju formulejums wairak paštrihpo šabeedroto orientaziju, turpretim šozialisti atkauj orientetees kā uš šabeedroteem, tā arī

*) Sp. Paegle. — Rā Latwijas walšs tapa. Rīgā, 1923., 208. lpp.

**) Sp. Paegle. 215. lpp.

uļ wahzeefcheem. Praktiskā darbā, kā to redzēsim turpmāk, burļchua-
sijas partijas uštureja draudsigās atteezibas kā ar Wahziju, tā ar
fabeedroteem un peeturejās pee prinzipa: „ja dod, tad nem.“

Par 18. nowembrī noteefošo „brihwās Latwijās“ pašludina-
šchanu Winnigs uššina preekschlaitus. Wina uštizibas wihri pašino
tam šapulzes weetu, laiku un nodod proklamaziju, kura tiksot no-
lašita. Pašinojušchi ari, kur apmetušchees uļ proklamešchanu ša-
braufušchee preekschstahwi, un eeteifušchi aroštet kustibas wadonūs
un ijjaukt proklamešchanu.

Winnigs atradis, ka šchahdi šoki nam Wahzijas interesēs, un
pawehlejīs šaldatu padomei un pahrwaldei proklamešchanu netrau-
zet.

Tad nu ari 18. nowembrī, ar Winniga šinu un peekrišchanu,
freemu teatrī tika pašludinata Latwija kā demokratiška republika.
Waldibu šastahdija weenigi no latweešchu burļchuašijas preeksch-
stahwjeem. Sozialisti palika ahrpušē. Beš tam weens ministra
portfelis un diwas ministra beedru weetas tika peeschirtas weetejo
liberalo wahzu preekschstahwjeem.

War liktees, itkā Winniga mišija beigušēs beš šekmem: waldi-
ba šastahw no šabeedroto orientazijas aišstahwjeem; sozialisti waldi-
bā neeetilpši; waldiba nam ari latweešchu un weetejo wahzu koali-
zija, jo waldibā eeeet pehdejo mehrenakee un neeewehrojamakee
preekschstahwi un ari tad neeeem neweenu noteizošcho weetu.

Beš Winnigs bij peeteekošchi nošwehrtš, lai nenowirštos eštre-
mos. Waišch lehu un pazeetigi tuwojās šawam mehrkim un tah-
dus teatralūs aktūs, šahdu 18. nowembrī nošpehleja latweešchu na-
zionalisti, prata nowehrtet pehž wiku buhtibas. „Šcho wihru dar-
bibai peemita daudš kas operetei lihdsigs“, konstatē Winnigs.

Waj reali šahwollis bij grošjees? Waj 18. nowembra aktš
radija šahdu špehku išmainu? Waj šabeedroto orientazija reali no-
štiprinajās un wahzu ešpaids šchi akta dehl gahja šudumā? Neka
tamlihdsiga: wara un noteiškšana Latwijā joprojam palika wahzu
rošās un Ullmana „waldibu“ wahzi kā realu špehku neuškatija. Ja
wehl lihds šchim wahzeem neišdewās Ullmana aprindās eewilkt šawos
tišklos, tad wahzi uļ preešchu pilnigi pamatotī zereja to išdarit.

4.

Leelinecki nahš!

Nowembra mehnešcha otrā pušē daudšo notikumumu wirknē pahr-
šwaru šahka nemt notikumi uļ demarkazijas linijas, kur Šarfanar-
mijas pulki pahrgahja ušbrukumā uļ Narwu un Pleškawu (šchema
Nr. 1).

Ko wahzeefchi wareja pretimšahdit šchahdam ušbrukumam?

Wahzijas regularā armija karot wairs negribeja. Ar Kree-
wiju meers bij nošlehgtš jau šen. Šameers nošlehgtš ari ar Antantu.

Pee tam pameera noteikumi peeprasa okupeto Kreewijas apgabalu atbrihwoſchanu.

Pasaunſkara tſchetri gadi bij nogurdinajuſchi wahzu karewi, wianam neſaprotamo karu padarijuſchi tik pretigu, ka Wahzijas armija ſahka aikahrtotees tās paſčas parahdibas, ſahdas pahrdijhwoja Kreewijas armija 1917. gadā. Wirſneeku eeſpaids noſrita loti ſemu, un wara nahza mums paſiſhtamo „ſaldatu komiteju“ rofās.

Uj demarkazijas linijas — Roſenowſkajas (tagad Silupe) ſtazijā (20 kilometru uj reetumeem no Sebeſčas) wahzu ſaldati, uſſinajuſchi par rewoluziju Wahzijā, noplehſch ofižeereem uſpleſtſchuš un, ſarlanos karogus pazeldami, iſwehl ſaldatu komiteju.

Uri Polozkā ſaldati plehſch ofižeereem uſpleſtſchuš. Scheit ofižeereem palihgā ſteidſas kreewu baltgwardi, un ſtarp ſaldateem, no weenas, un wahzu ofižeereem ar kreewu baltgwardeem, no otras puſes, noteek aſinainas ſadurſmes.

8.000 wahzu juhrneeki Deepajā ſagahdaja Winnigam daudſ puhlu, kamehr iſdewās apſlahpet wianu rewoluzionaro garu un nowehrt ſadurſmes ar wirſneekeem.

Tahdos apſtahklos armija maſ nodereja zihnai ar leelineekeem. „Rapehž mums ar leelineekeem jaſaro? Starp mums un wineem naw neweena ſtrihduš punkta“, ſpreeduſchi wahzu karewji. Militarās diſziplinas rahmji tika lauſti, un karewoju karſtafā wehleſchanaš bij noſkuht atpakał Wahzijā.

Noteiktu preteſtibu Sarſanarmijai iſrahdija wahzu ſpehki pee Narwas, atſitot 22. nowembrī leelineeku uſbrukumu Narwai. Bet ſchahdu daku wahzu 8. armijā wairs nebij daudſ.

Pleſkawas rajonā un Latgale formejās kreewu baltgwardu Pleſkawas korpuſs. Bet notikumi korpuſu pahſteidſa nenoformejuſchoš, beſ peeteekoſčas apgahdaſchanaš (ſewiſchki pehž rewoluzijas Wahzijā pabalſtu ſumas ſahka iſſihkt), kaš ſchahdos kondotjeru un landſknechtu pulkos ir galwenaiš kaujas ſpehju noteižejs.

Gen. Rodjanko, ſawā 10.—18. dezembra ſinojumā jaunajam maiješ tehwan — angļu admiralim Sinſleram, ſuhdſotees par wezo ſaimneeku, paſtahta, ka wahzi ſolijuſchi 150 miljonu marķu, bet iſſneeguſchi tikai 3 miljoni. Solito 50.000 ſchautenu weeta iſſneeguſchi 8.000, no kurām trihš zeturtdataš iſrahdijuſchāš nederigāš. 26 weeglo un 26 ſmago leelgabalu weeta iſſneeguſchi tikai 6 weegloš un 24 ſmagoš, pee tam wezuš un nekur nederigūš.

Korpuſs ſaſtahw no trim ſahjneeku pulkeem, diweem ſahjneeku un diweem kawalerijas bogeem. Pawiſam 2.750 durklu, 950 ſobenu, 44 loſchmeteji un 6 leelgabali; korpuſa uſtura ſkaitaš 4.500 wiħru, no kureem 1.500 wirſneeku.

Aſſakotees no Latgales aiſſtaħweſchanaš, korpuſa dakaš tika konzentretāš ap Pleſkawu, bet ari te wian ſpehki iſrahdijaš par wahjeem, un 27. nowembrī Pleſkawu eenehma Sarſanarmija. Nu bija ſkaidri redſamš, ka wahzeem Baltijā naw nopeetna ſpehka, ar ko pretotees leelineeku uſbrukumeem. Wahzu 8. armija un kreewu baltgwardi ſem Sarſanarmijas ſpeedeena atſahpāš wiſā frontē.

„Daščās weetas muhsu saldati, — raksta Winnigs, — bija pašfuchi ar leelineekem brahšotees, pee tam dalidami šavas kara mantas. Veels daudsums kara mantu — leelgabali, maščinu flintes un munizija — tahdā zekā krita leelineeku rokās. 8. armija bija demoraliseta, un daščās grupas litwidejās paščas no femis. Daščās weetas leelineeku usbrukums išauza paniku un behgšchanu.“*)

Sarkanarmijas usbrukums un wahzu datu nešpehja šcho usbrukumu apturet nošihmeja, ka Wahzija tagad pašaudēs Baltiju, ka wahzu armija tiks padšihita uš Wahziju kopā ar latweešchu buršchuasijas nodibinato waldbibu. Wahzu eefaroščhanas plans austrumos tumojās šabrukumam un galam.

„Preeščh manis, — leezina zitetā wehštulē Winnigs, — jau bija pilnigi škaidrs, ka par nopeetnu pretošchanos Sarkanai armijai naw ko domat. Es peegreesu tagad galweno wehribu tika tam, lai muhsu karasphehka dalas, zif ahtri ween eefšehjams, dabutu prom un lai iwestu, zif ween eefšehjams, wehrtigako kara materialu“.

Rahdā štahwolli atradās wahzu špehku aišmugure, zif plaščhi tur attihštijās revoluzionarā kustiba? „Latwijas leelineeki arween droščhak pazehla galwu. Kad 14. nowembrī usnehmos šawus amata peenahkumus, es tuhlin pirmās deenās atzehlu eepreeščhejo zensuru un šapulščhu aišleegumus, tapat ari atšwabinaju no zetumeem politisko eeflodšitos. Šafarā ar to ari leelineeki notureja šawas šapulzes un ušahka dšihwu propagandas un agitazijas darbibu.“**)

To pašchu apštiprina Rodjanko šchahdeem wahrdeem: „Rigā leelineeku agitazija turpinajās, un nowehrojumi leezinaja, ka wina eegušt leelas šekmes; garaštahwolliš jo deenas, jo wairak kluwa ustraukis“.

Revoluzija aug no diwām pušem — breesť winas špehki Latwijā un turpinās latwju šrehsneeku usbrukums Walfai — Daugampilij. Wahzu okupanteem breesmas draud Latwijas eefšehene un šcho draudu nowehršchanai Winnigs leel preeščhā dibinat aišmugures armiju no břišwprahtigeem. Militarā wara (8. armijas komandērs — gen. Katchens) atbild, ka pee demoraliseta armijas šastahwa wiaščh ne uš kahdām šekmem nezerot. Demoraliseta ir armija, demoraliseti ari winas augštalee komandeeri, kuri netiz wairs nekam zitam, ka weenigi šabrukumam.

Gahja laiks, un no aišmugures armijas radišchanas nešas neišnahza. Tad nowembra pehdejās deenās wahzeeščhi nolehma formet no břišwprahtigeem weenigi diwišiju, kuras usderwums buhtu šegt wahzu karasphehka atkahršchanos. Bet ari šchis usnehmums palika beš redšamām šekmem, un „projektetā dšelsšdiwišija beidsot šastahdijās apm. no 500 jauneem saldateem, kuri wehl kaujās nebij peedaljušchees. Tomehr wini reišem šahwās tihri labi. Bet Latwijas likteni

*) St. Winniga wehstuli „Vorwärts’a“, 6. sept., 1919. g., 455. numurā. Wehstule nodrukata šchi raksta beigās (Reelitums Nr. 1).

**) St. A. Winniga wehstuli.

wīnai nēwareja grofīt". Tā tad „projektētā dšēļšdīwīšija bij wairat
tikai laba mehlēšanās, nekā faktiškš spēhšs”.

Atlikās zēriba, ka štahwoika glahbšchanai Latwija palihgšpēhškus
warēs šadabut no Wahzijas. Tapēhš Winnigš 8. dezembri demās uš
Berlini, lai pamudinatu waldibu ūhtit uš Baltiju zihnās spēhšjigu
karaspēhku. Waldibas preefšštahwi, ūewiškški toreišejais kara mi-
nistrš Scheuchš, apšolija drošču palihdšsibu. Domehr šči palihdšsiba
nenahža, un wahžu štahwoikšs ošwēen pašlittinajās.

Bij wehl otra kontrrewoluzijas spēhku grupa — Latwijas eef-
ščeja kontrrewoluzija. Kahda bij winaš realā pretdarbiba rewoluzi-
zijas ušwarās gahjeenam?

5.

„18. nowembra” waldiba darbā.

Jaundibinatā „neatkarigā Latwija” šawu walstiško patštahwibu
bij spēhšjiga israhdit tahdoš apmehroš, kahdoš to atlahwa Wahzijas
okupazijas warās preefšštahwis, sošialdemokrātš Winnigš.

Patštahwigai walstij jabalštās uš brunotu spēhku, un šchis bru-
notais spēhšs ir patštahwibas robeščas noteižejšs. Kahdš brunots
spēhšs bij Uimana waldibas rihzibā?

Latwijas buršchuašijas zēntēni nodibinat šawu karaspēhku at-
duhrās uš tukšču „walstšs” kašī un uš buršchuašijas wehšumu pret
šchahdu šoli. Tadehš Uimana waldibai wajašdšjeja pahrdot šawas
walstšs neatkaribu tai leelwalstij, kura pašchreišejā momentā Baltijā
bij štīprakā. Šau eepreefšch redšejām Wahzijas okupazijas warās rih-
zibu 18. nowembra komedijā. Tahlakais šolis, ko spēhra Winnigš,
bij jaunās waldibas materiela pabalštšchana. Tagadejōš apštahkloš
wehl naw eepēhšjams teefšči iššinat šči pabalšta galigo šumu, bet ka
šchahdšs pabalštšs ir šanemts, to newikus išpšahpā „pašču laudis”:
tā šraštikalns paštahšta, ka Uimanis ar Winnigu bijuškš labās attee-
žibās, un tā ka Uimana waldibai nekahdu lihdsēkku nebijis, tad oku-
pazijas wara wīnai nahkusi palihgā. Lihdš 1918. g. dezembra meh-
nešim Uimana waldiba šanehmuse no Winniga pušmiljonu marķu.*)

Materiēlo pabalštu no wahzēešcheem latweešču buršchuijškā
waldiba šanehma ne jau šawu škaišto azu dehl. Wahzēešči pēature-
jās pēe prinzīpa — dots pret dotu, un Uimana waldibas nešpēhšs
bij tik leelš, ka wīna tuwakā laikā nokluwa pilnigā atkaribā no
Wahzijas, un lihds ar to patštahwibas komedija bij išpēhleta.

To gaiškš rahda ari lihgums, kuruš tika noslēhats štarp oku-
pazijas warās preefšštahwi Winnigu un Uimana kabinetu 1918. g.
7. dezembri. Pēhš šči lihguma, Latwijas sošialistiškās rewoluzi-

*) Št. šraštikalna leezibu — Mahž. Andreewa Needras, Dr. T. Wanfi-
na un šw. adwokata J. Anšberga prašwa. Štenografiskš atrešerejums. 2. d.
Rīgā, 1924. g. 132. lpp.

jas apīpeefšanai, kā palihgs okupācijas spēkiem, tee' dibinata Baltijas jemesfargu armija. Šhos jemesfargus ierīvē no latviešiem, weetejiem mahzeefšiem un kreweem. Semesfargi padoti okupācijas karašpehta preefšneezībai un darbojas kā šho spēku fastahwdaka. Ar eerotsšiem, pahrtiku un zitu jemesfargus apgahdā okupācijas karašpehta preefšneezība — no Wahzijas armijas noliktavam un arjenaleem. Lihgums atļauj formet šchahdas dafas: latviešiem 18 rotas un 3 batarejas, weetejiem mahzeefšiem — 7 rotas un 2 batarejas, kreweem — 1 rotu. Karašpehta kopfakts — 6000 zilweku.

Tā tad — wīfu kontrrewolūzijas spēku preefšagalā atrodas Wahzijas walšs karašpehta komandeers, kuram padoti Baltijas jemesfargi; Baltijas jemesfargu preefšagalā — weetejais mahzeetis (faktiski) un tikai tad „neatkarīgās” Latvijas bruņotais spēks — 18 rotas un 3 batarejas, kuras zaur šawu teešho preefšneezību — Baltijas mahzeeti — padotas Wahzijas walšs karašpehta preefšneezībai.*)

Tagad nu Latvijas burščuafija bij šanehmuje no Wahzijas naudu, atļauju formet 18 rotas un 3 batarejas, kā ari šolijumu par šho formaziju apgahdi ar eerotsšiem un pahrtiku. Wajadseja tikai iimantot to šajuhmu par patstahwīgu walsti, kura itkā esot špahrnos pazehlufe wīfu latwiešču tautu... Pastahmot šchahdai šajuhmai un naidam pret štrahdneeku rewolūziju, wareja gaidīt, ka latwiešču burščuafija šawu armiju radīs ihšā laikā un spēhziģiem treezeneem apturēs latwiešču štrehlneeku ušwaras gahjeenu. Bet leeta jau ta, ka šchahdas šajuhmas par Ulmana waldbibas mehřeem nebij pat burščuafijas aprindās, nerunajot nemas par pilšehtas un lauku štrahdneekiem.

Šepasihšotees tagad ar dachado kontrrewolūzijas darbīneeku memuareem, ščaidri waram attehlot to bešpehta ainu, kahda bij no-wehrojama aštonpadsmitā gadā Ulmana waldbibas aprindās. Jafaka, ka pašai tā šaujamai waldbībai bij pilnīgi ščaidrs, ka masas wina peefriššanu nebauda un tapehž šatra žeriba par latwīška kontrrewolūzijas karašpehta formēšanu ir nedibinata. Tagad gan kā attaišnojumu karašpehta organīššanas neweīšmem min to, ka nebijis lihdsleku, ar šo algot karašpehku, nebijis eerotsču, apgehrba un pahrtīfas. Kā eepreefš redšejam, par šchahdeem truhfumeem nemar buht runas, jo Wahzija, un wehlaš Anglija, peefolija bagatīgi tā naudu, tā ari eerotsšus, apgehrbu, pahrtiku.

Štrahdījās, ka latwiešču tautu nesajuhmina burščuafijas patstahwības īredšes un no wīnas wīdus nerodas brīhwprahtiģee, kas tehrptos wahzu bruņu žepurēs un šilos ušwalšos, lai šchahdos prefi rewolūzijas pulkeem.

Walšs šīprīnāšanas noluhšos ulmaneešči dezembra mehneši mehģinajuhši īšlāst eefščejo ihštermina aišnehmumu, 10 milj. rublu leeku. Bet, kā leezina Šp. Baegle, šči aišnehmuma obligācijas wahji

*) 1) Архив Красной армии, Дело № 19364, лист 71.

2) Du-Parquet. L'aventure allemande en Lettonie. Paris. 1926. page 55

pirktas. Tas pats sakāms par ahrkahrtejo kara peļņas nodokli, kuru nomaksat šchis peļņas eeguweji iſwairijās.

„Tomehr jaatsihstas, — nopuhſchās Paegle, — ka ſaſtumā plaſchalās tautas maſās wehl nebij tās wiſpahrējās ſajuſſmas un ſtiprās gribas uſ upureem, kā tas bij nepeezeeſchams walſts jaunradiſchanai tiſ gruhtos apſtaſklos.“*)

Maſu garaſtahwoklis bij tiſ ſliſts, ka „eeſſchleetu miniſtrs“ Walters, kam bij jaorganije „brihwwalſts“ armija, nepabalſtija pat brihwprahtigo werweſchanu uſ lauleem un ſtrahdaja ſchai werweſchanai preti. Sawahſtee brihwprahtigee ari iſrahdijs ar wahju diſziplinu, bej wajadſigās ſajuſſmas, un wiinu ſtarpā bij daudz leelineeku agitatoru.**)

„Miniſtrs“ Walters patſtahwigas nazionalas armijas organiſeſchanu uſſtatija par maſu behrnu teekſmi. Un jaſaka, ka tiſ behdigu atſkau ſchim „brihwibas“ karēwim mahzijuſe pate dſihwe, jo kad eſot bijis jaſuhta uſ Krustapili pret leelineekem meena rota karawihru, tad peeteiſuſchees brihwprahtigi diwi eedſehruſchees.***)

Ulmana waldiba bij pilnigi iſoleta no tautas un neatrada peeſriſchānu pat burſchuaſijas aprindās. Kā leezina ſawās atminās Bekers, pat ſarihſtos nazionalos propagandas walarus laudis neapmekleja, jo „bailes un apdomiba attureja no eerāſchanās.“

Jo tuwal ſtrehlineeki nahſ Rigai, jo leelaks apjukums walda Ulmana waldibas aprindās. Tautas padomes wizepreſidents Semgals, kurſch bij ſuhtits uſ Stokholmu Latwijas neatkaribas idejas populariſeſchanai un kontreroluzionaru organiſeſchanai, taiſijees dezembri braukt atpaſak uſ Rigu, teikdams: „nu, ko lai dara, buhs jadſihwo ari ſem leelineekem, wiini nemaſ tiſ kauni nam.“****)

ſtahwoklis iſſi pirms Rigas kriſchānas un noſſanojumus „waldibas“ aprindās rakſturo ſchahds ſakſis:

„Pat tautas padomes preeſſchehdetaja beedrs G. Semgals, uſaizinatš nemt dalibu ſahdā miniſtru kabinetā ſehdē, pirms Rigas atſtaſchānas, lai kopeji pahſpreeſtu paſchreiſejo kritiſko ſtahwokli, liſa pagaidu waldibai preeſchā — nodot maru to rokās, kureem tautā wairāſ uſtizibas, t. i., leelineekem.“*****)

Apraſtamo laikmetu ſawās „Tautas nodeweja atminās“, 1. d., ſpilgti tehlo Andr. Needra:

„Ulmanis 7. dezembri bij noſlehdſis ar wahzu waldibu lihgumu, ka pehdejā pabalſtis Latwijas armijas organiſeſchanu, ſcho armiju nemdama pilnigi ſawā apgahdibā. Paredſets bij, ka jaundibinamā armijā eetilps tā Baltijas wahzu, kā ari latweeſchu nobakas, pehdejās diwreij leelakā apmehrā, neſā wahzijaſās.

*) Sp. Paegle. — 227. lpp.

**) St. W. Bekers. Manas atminās par walſts nodibinaſchanās laikmetu. Riga, 1925. g. 50. lpp.

***) Turpat. 51. lpp.

****) St. Sp. Paegle. — 236. lpp.

*****) St. Sp. Paegle. — 236. lpp.

„Jautajums pastahweja eefšch tam, zif ilgâ laikâ isdošeēs organijet jauno armiju. Deenejufchu karawihru mums netruhka. Kreemu diwpašmitai armijai ijuhlot, no latweešchu strehneefu bataljoneem (pulkeem — W. St.) daudsi bij palikufchi atpakal, tapat bij pehz meera flehgšchanas atgreesufchees no zilam kreemu armijam daudj kareiwju mahjâ. Ja tee tagad tikai pa dakai eestahtos jaunformejamâ armijâ, tad ap dešmit tuhštostochu zilweku weeglittem šadabutu. Uu tã kã eerotšchi bij dabujami neaprobeshotã wairumã, tad zihnai pret eebruhkošcheem leelineekeem buhtu droščas isredsēs. Šo eebruzeju škaitš — zif no protams — nepahršneedša 10.000.“

„Bet nelaimē pastahweja eefšch tam, kã, pirmahrt, wiša rihkofchanã eefahkãš pahrať wehlu un, otrahrt, — kã leela daka no bijufcheem kareiwjeem ne domat nedomaja eestahtees no brihwa prahta latwiškã armijã: šaimneeku kahrtas kareiwji domaja katrs wairaktikai par šawu mahju, wajari bij apnikufchi karot; bessemneeku kareiwji, turpretim, juta lihdsi leelineekeem. Wehlu eefahtot organišchanu, wareja wairs isleetot tikai ridšineekus, no kureem daudsi eestahjãš armijã teefchi ar to noluhku: leelineekeem tuwojotees, teefchi pahreet wiinu pušē. Šajuhšma uš zihnu parahdijãš tikai šarp študenteem.“

„Študentu rotã eestahjãš ap 200 jauneku. No teem leelãkã daka bij jau bijufchi kara deeneštã; wairã kã 100 bij kreemu armijã bijufchi ofizeeru kahrtã. Behfu rota, leelineekeem tuwojotees, pa dakai iškufa, uš Rigu atkahpãš tikai kahdi 30 zilweki. Uri študentu rotas weena daka pehz atlahpšchanãš no Rigas uš Želgawu išklihdã.“

„Par weenu no jaunformetã rotam ap seemas šwehkeem arween noteiktã šahka runat, kã wiina pret leelineekeem nekaušhotees. Teiza, kã daudsi šchã rotã eestahjotees tikai tadehť, lai dabutu eerotšchus rotã; pret to šchē eerotšchi tilšhot grešhi, tas iškaidrošhotees wehlať.“

„Dezembra 30. deenas rihťã ap pulkšten 7 šahka Rigã rihbet leelgabalu šchahweeni. Šchautš tifa no Daugawas pušēs. Granatas krita Šuworowa eelã ap pareištizigo seminaru. Eš šeidšoš turp, bet atduhros uš patrolam, kas nelaida tahlať. Uš eelam bij noštahditi lošchmeteji ari ar štobreem uš seminara puši. Daudis gahja walodas, kã diwas latweešchu rotas ešot šadumpojufchãš pret šawu preekšneezibu un Ulmana wal dibu, tãš tagad teefot no angļu kugeem apšchauditas. Behz kahdeem 17 šchahweeneem bombardeshana apklufa.“

„Wehlať iškaidrojãš, kã, leelineekeem tuwojotees, teefcham weena rota bij atteikufšes eet zihniã pret teem. Bee tam wiina leedšãš atdot eerotšchus. Domehr šemesšargu wahzu nodalam (landeswehram) išwendãš wiinu agri no rihťã eelenkť. Šeetika ar artilerijas šchahweeneem, lai peekšpeestu wiinus padotees. Wini iwnahza no šawãm šajarmem beš eerotšcheem, bet dšeedadami: „Nr kaujas šauzeeneem uš luhpam“. Wehlať šajelšchanãš barwešchus notešaja uš nahwi.“

„Sazelschanās gan bij apšpeesta, bet lihdj ar to ari atteezīgā rota isjukufe un isjukufšas ari zeribas, ka latweešči ar ņaveem špeheem warēs aiskawet leelineeku eenahšchanu Rigā.“*)

Ļo mehš šheit redsam?

Latweešču burščuafšija naw špehjiga noorganijet pat daščas kaut zik kaujas špehjigas rotas, nemaj nerunajot par 18 rotam, ka wahzeesči to bij atkashwufši.

Saformetās rotas naw kaujas špehjigas: politiški nošfanotas pret Ullmana waldibu, winaš, štrehlneekem tuwojotees, ņazetas un pahreet ņarkano pušē. Ļo septindām rotam, kuras Rigā tika formetas, 3. janwari 1919. g., Rigai krihtot, iščetras pahrnahža leelineeku pušē. Tikai trihs rotas — wiršneeku, studentu un Žešču — aišbeħga uš Leebaju. Winu ņaitliškais ņastahws ari bij neezias, aw 250—300 zilweku kopsumā. Ļo diweem miljoneem Latwijas eedšihwotaju, Ullmana „waldibu“ 1919. g. janwari aktiwi pabalštija tikai 250—300 zilweku!

Paščas „waldibas“ aprindās pilnigs apjukums un panika. Stahwokli wišlabak rakšturo tas, ka zihnitees pret leelineekem peeņafas tikai diwi (!) brihwprahtigee, un tad wehl peedšehrušči, un ka tautas padomes wizepresidents Semgals nopuščas: „nu, ko lai dara, buhs jadšihwo ari sem leelineekem, wini nemaj tik ņauni naw!“

Muhs šchobrihd interese ņekofči ņehdšeeni par latweešču burščuafšijas gara behrna — „18. nowembra waldibas“ praktiško pret-darbibu sozialistiškai revoluzijai:

Gaišči peerahdijās, ka šči waldiba peeņrišchanu tautā nebauda. Strahdneeki pret winu aktiwi naidigi, ņihšburščuafšijas ņahni un pat burščuafšija isturas pret demokratiškās walšts ideju pašimi un neitrali, neišrahdot ne maņako patiku tā waj zitadi šcho walsti aišstahwet.

Tapehzi ari winaš puhles noformet lihģumā paredžetās 18 rotas palika bej ņekmem, un latwju štrehlneeku pretineeku rindās demokratiškās Latwijas špehli neņahdu lomu nešpehlē. Tahdā ņahrtā, ka Winnigam, tā ari Ullmanim bij jadomā par ziteem werweščanas weidēem un ziteem awoteem, no kureenes ņmelt špehšus kontrrevoluzijas armijai.

Uprahštitee notikumi parahda, ka Winnigs tuwojas ņawam politiškam mehrkim: — „18. nowembra waldiba“ ir ņpeesta ņaištitees ar Wahziju. Minetās „waldibas“ ekonomiškais nešpehšs, išoletiba no tautas, leelineežšma realee draudi wiršija winu jo deenas, jo noteiktak wahzu aptampeenos. Wahzeesči bij jau iņneegufši Ullmanim naudas pabalštus, atkashwufši formet latwju karapehka nodatas un ušneħmušchees šcho daļu apģahdi. Šheit jau wairs maj kas pahri palizis no „naziionalās neatkaribas“, un jo turwu nahk brihdis, kad latweešču burščuafšija ņawu orientaziju uš ņabeedroteem noglabās „lihdj labakeem laiķem“, bet tagad ņehģs lihģumus kautšču ar welnamahsti.

*) St. Tautas noweweja atminās. Andreema Needras peedšihwojumi zihnā pret leelineežšimu. 1. data. R. 1923. g., 165. lpp.

Latvijas vahzu muišchneeziba.

Latvijas eekšhejās kontrevoluzijas lehgere pastahweja wehl otra spehfu grupa — weetejā vahzu muišchneeziba. Kahdi bij winaš zenteeni un praktiskee šoli šafarā ar apluhkojameem notikumeem?

Wahzijas uswara Krewijā un Baltijas okupazija bij šchis grupas politisko noluhku peepildijums. Baltijas peeweenošchana pee Wahzijas, šcho semju kolonisechana un wahziskošana — luhk, muišchneezibas mehrkis. „Tagad Kinas muhri ir fritusch. Pehz ka balti tik ilgi zentuschees, par šo šapnojušchi — tas nu peepildijees. Nā nobeedeti un iškaideti behrni, aij šwehtlaimibas streipukodami, mehš eekrihtam mahmulās — Germanijas rokās. Un Germanija rangas uš nuums iškrihnijušees, tamdehl, ka mehš tai isleefamees šwehchi. Balti isplešch šawas rokas pehz mahtes semes. Vairš ir peenahzis, kaulini ir mesti. Peenemat muhš, kaunu mehš jums nedarim.“ Tā patetiški šauz Kurses generalsuperitendents Dr. Bernerwizš šawā preekščlajijumā par „Baltu tautas dwehšeli“ 1918. g. jūlijā Karalautščos.*)

3. martā 1918. gadā Jelgawā šafauktā Kurses semes padome nolemj luhgt wahzu keisarū peenemt Kurses herzoga kroni, luhgt, lai Kurses teek jo zeešchi šaistita pee Wahzijas, isšafot zeriibu, ka tas pats notiks ar wišu Baltiju.

Muišchneeziba jau pirms kara (Manteifels) nodarbojās ar kolonizaciju, atdodot dafu no šawu muišchu semes kolonizācijas fondā un nometinot wš šchim semem lihdi 2000 wahzu gimenu. Tagad — wahzu okupācijas laikā Kurses muišchneeziba bij nolehnusi atdot kolonizācijas mehrkeem 1/3 no muišchu semes „par pirmškara zenu“. Radeni, Manteifeli un Brederichi aktiwi štrahdaja kolonizācijas eestahdēs, kurās nodarbojās ar Hindenburga plana realisechānu par 100.000 wahzu gimenu nometināschānu Kursesē.

Ar laiku muišchneezibas planu šihkumi grošijās, un 1918. g. beigās tika apšpreests projekts par Baltiju kā Wahzijas walšts šabee droto ar pruhšču prinzi preekščgalā, ar šopeju ahrejo un kara politiku, dšehšzēku, pašu u. t. t.

Sozialistiškā revoluzija tagad šchahdus planus draudeja isšaukt. Muišchneeziba šaudetu netikai šawu politisko šwaru un noteiškānu — revoluzija draudeja muišchneezibai ari ar ekonomisko pamatu un juridisko privileģiju isnihzināschānu.

Mifnakeem darbšauschu cenaidneekem revoluzija draudeja ar šodu par winaš rihzibu 1905. g. un wahzu okupācijas laikā. Nemot to mehrā, šozialistiškā revoluzija Baltijas wahzu muišchneekos šastapa noteiktos pretinekus.

*) Š. Lihgotnu Šefabs. — Latvijas walšts dibināschana. Rīgā, 1925. g., 467. lpp.

Kontrrevolūzijas leģerī redsam muišņeezību kā organizējošā spēku, jo leelas un stipras kara spēka īpašības no šāva vidus muišņeezība neparāda, zīlveku kontingenta apdrošinātības dēļ. Kaut arī muišņeeku noformētās rotas pret Sarfanamiju zīnījās sekunģar, kaut arī viņas bij noskarotas krasi kontrrevolūzionāri, — tomēr viņu bij par mā, lai waretu noteizošā eespaidot notikumus.

Muišņeezības nolūks bij zīnītees pret eefšejo un ahrejo leelineezisko kustību; zīnītees pret latwju nazonālo kustību, kur noteizošā loma warena spēkt pēkrtst šabedroto orientāzijai, kas stahweja pretrunā ar muišņeezības zenteeneem stiprinat wāžu eespaidu un peeweenot Latwiju (Baltiju) Wāhzijai. Šhee nolūki weenoja muišņeezību un Wāhzijas wāsts preekšstahwjus kopejā darbā.

7.

Anglija un Latwija.

Pasaules kara trošnim apklusot, Baltijas apgabalā parahdas jauns warena spēks, kurš sprausch šawus ušwumus, izzīna šawu weetu notikumos un beidsot kushst par notikumu gaitas noteizeju. Šchis jaunais spēks ir karā ušwarejuse Antante, no kuras wāstīm wisaktīwā spēka šewi parahdit Anglija.*) Šcheit muhšu nolūks ir išfekt, kā radās Anglijas eeinteresešiba Baltijas notikumos, parahdit Anglijas atteezības ar latwju burščuawšiju un viņas nazonālo kustību, apgaismot Anglijas lomu Latwijas revolūzijas pretīneku leģerī.

Redsot Kreewijas monarkijas un wehlaš demokratiškas republikas šagrūwumu, latwju burščuawšija mekleja šew jaunu spēhzigu balstu, kurš atbrīwotu okupetos Latwijas apgabalus no wāhzeesheem. Tahdi spēhki bij diwi: Padošņu Kreewija un Antante. Pirno zeku eet leelša sozjalās pretešchības. Atklisās zeret un palantees uš Antantes militaro ušwaru, kura pēespeedis wāhzeeschus atēet šawās robešchās un palihdšes burščuawšijai šagrahbt waru. Tāpehž jau tuhliā pehž Oktobra revolūzijas noweħrojām, ka latwju burščuawšijas organizācijas, nazonālās padomes weidā, mehģina nodibinat zeeschus šakarus ar Antantes preekšstahweem Pēterpilt.

*) Anglijas aktīwitate Baltijā dibinādas uš 23. dezembra 1917. g. liģuma ar Franģiju par eespaida šferu šadalšchānu bij Kreewijas apgabalos. Pēhš šchī liģuma Anglijas šferā tika eedaklita Baltija, beģ Franģijas — Polija. Liģumu 13. nowembri 1918. g. no jauna pašpīrināja Anglijas waldiba, šperot pirmos konkretos šohus šawa eespaida išplatišchānai Baltijā. Liģumu no Franģijas pušez parastija pīemģers Aļemāns, ahreletu ministrs Pišchons un wirspawehģneeks maršch. Ķošch. No Anglijas — kara ministrs, lords Milners, ahreletu ministrs beedrs, lords R. Seģils un militarpreekšstahwis.

8. janvārī 1918. gadā Nacionālās padomes delegācija ierodas pēc Seemēamerikas Samēnoto Valstu vēhstnēeka D. R. Frenšis, lai uššinātu, waj Amerikas preekšstahwji pēc meera farunam neušstahfees pret Kurfemes un Rīgas pēeweenošhanu Wahzījai, jo patlaban noteefošhās meera farunās Brest-Litowškā wahzeeshi šchahdu prasību uštur, un war notikt, ka Kurfemi un Rīgu pēeweeno Wahzījai.

Pirmais jautajums, kuru vēhstnēeks ušdod delegāzijai, štan: „Kur ta Latwija ir un zif wīnā eedšihwotaju?“ Wēhž ihša geogrāfiska un vēhsturiska pastaidrojumā, vēhstnēeks uš jautajumu par Latwijas teritorijas anekšiju no Wahzijas un Amerikas atteezibam pret to atbild: „mēhs tikai tad warešim ušstahtees, ja mēhs wahzeeshus ušwarešim, jo zītadi wahzeeshi ar šawu organijaziju un militarismu apdraud wīšu muhšu kulturu. Mums wajaga wahzeeshus ušwaret“.*)

Jautajumam par Latwijas tahlako likteni: par Latwiju kā neatkarīgu walsti, par pēeweenošhanu Wahzījai waj Kreewijai, vēhstnēeks tagad pēegreesh maj wehribas, atbildot tikai: „ja latweeshi ir atjēwīškā tauta ar šawu walodu un pēc tam ar plašču inteiģenzi, kapehž tad wīni nēwaretu nodibinat šawu walsti? Mums tur nēšas nebuhu pretim. Bet mums wajaga ušwaret Wahziju, un tikai tad war tikt nošlehģis meers. Meers nē uš 25 gadeem, bet ilģs, ilģs meers, uš wīšeem laikeem.“

Amerikāni pajazija, ka tagad wīnēem naw walās nodarbotees ar Latwijas jautajumu, ka wīnu ušdewums ir Wahzijas šakaušhana, pēhž šam wīni warēs eekemt stahwolli ari šchāi leetā.

513-85
Otrā deenā ta pate delegāzija dodas pēc Anglijas pilnwarneeka F. D. Lindleja. Delegāzija greesh angļu wehribu uš to, ka tagad ir eespehjana Kurfemes, wīnās ostu un pat Rīgas pēeweenošhana Wahzījai. Latwija atrodas išdewīgā stahwolkt pēc juhra ar tahdām ostam kā Leepaja, Wentšpils un Rīga. Šchis semes anekšija štiprinātu angļu pretineekus — wahžus. Latweeshēem, turpretim, draud germanijazijas breefmas.

Uš to Lindlejs atbild: „mums teesham no leela šwara, ka Latwija neteek pēeweenošhana Wahzījai, un mēhs uš to pēc meera nolihģšanas pastahešim. Bet es juns šazišchu taišnību, ka tas atkarajas no muhšu ušwaras. Baltijas dehl ween šabeedrotee šaru neturpinās. (Šcho teši pa šarunas laiku F. D. Lindlejs atfahrtoja wehl reiģ.**)

Atteezibā uš Latwijas turpmako likteni delegāzija wajā: „Prešidents Wilsons šawā runā ušwehriš, ka meeru war nošlehģt, atšihstot tautu pašchwoteišchanās teeshības. Kā juhšu ešfelenze un Anglijas walšiba štatikos uš Latwiju, kā pašstahwīgu walsti?“

Lindlejs atbild: „mēhs ešam tanis domās, ka Latwijai jāpaleek zeeščā weenibā ar Kreewiju, jo Kreewijai wajadsīga juhra un Kreewija war atkal

*) Št. Lihgotnu Žekabs. — Latwijas walšis nodibinaščhana. 256. lpp.

***) Št. Lihgotnu Žekabs. — Latwijas walšis nodibinaščhana. 257. lpp.

reij tapt par fahrtigu walsti. Datwija buhtu maja walsts un nahltu jem Wahzijas eefpaida. („Zee- fchos fazarus ar Kreewiju“ F. D. Lindlejs farunâ ne weenu ween reiji pastrihpoja.“*)

Tâ tad ari angli pašino, ka Latwijas jautajuma iſſchkirſhana atkarajas no militarâs uſwaras un Baltijas dehl ſabeedrotee faru neturpinâs. Par patſtahwibas jautajumu angli ſſaidri paſaka, ka ſchi patſtahwiba jaſaprot (zeeſchee ſafari ar Kreewiju — „fahrtigu walsti“).

ſarunâ iſwirſas jauns jautajums: par plaſcho leelineezizma eefpaidu latwju tautâ. Lindlejs noſchehlo, ka latwojem eſot tikai diwas partijas: „leelineeki un juhs“ („juhs“ — ſihmets uſ Nazional. padomes delegaziju). Waj naw ka nekâ eefpehjamâs toš (leelineekus) atgreet uſ ihſtâ zela? Uj to delegazija atbild, ka „tas ſchimbriſcham gandrihs neeefpehjamâs. Ir mehginats organiset latweeſchu kareiwjuš-neleelineekus, bet ſchimbriſcham tas naw iſdarams, jo naw iſdewigs garaſtahwoſkis. Muhsu leelineezizms ir ſoziali- politifka ſlimiba.“

Plaſchi iſplatitais leelineezizms Latwijâ, revoluzionaree latwju ſtrehlineeki un winu nopelni Kreewijas revoluzijâ ſtiptâ mehrâ apgruhtinaja latwju burſchuafijas ſarunas ar ſabeedroteem, ſewiſſchi ar angeem, jo pehdejeem lizees, ka wahrdi „leelineeks“ un „latweetis“ noſihmê weenu un to paſchu.

Franzijas ſuhtnis Rulans (S. Roulenš) atbildejis: Franzija, „realiſejot ſawu uſwaras ideju pret Wahzijas un Auſtrijas walſtim, beſ ſchaubam, peekritis juhsu zenteeneem un toš atzereſees, kad peenahſ galigâ un iſlihdſinoſchâ meera brihdis.“**)

Latweeſchu burſchuafijai atluka gaidit uſ Wahzijas un winas ſabeedroto ſakaufchyanu. Domehr ari tad perſpektiwe paleek nekai- dra: ne Seemefamerikas ſaweenoto Walſtu, ne Anglijas, ne Franzijas preeſſchſtahwi nedewa ſawu waldbibu wahrdâ noteiktus apoſolijumus par patſtahwigas Latwijas walſtš pabalſtiſchyanu. Amerikani dod iſpluhſtoſchu atbildi, frantſchi atbildes galigâ un iſlihdſinoſchâ meera brihdi, turpretim angli atbild, ka Latwijai japaleek zeeſchâ weenibâ ar „fahrtigu“ Kreewiju, un to wini noſauktu par Latwijas patſtahwibu. Wet ja nu ſchahda „fahrtiga“ Kreewija wehl tik drihſi nenodibinaſees? Ko atradis par wjadſigu atbildet amerikani un frantſchi beigu runâ, pee uſwaretâs Wahzijas un winas ſabeedroto ahdas dalifchanas? Tâ tad nefahdas noteiktibas: — reali okupazija Latwijâ turpinas, Padomju Kreewija paſtahw, revoluzionarâ ſitua- zija latweeſchu proletariatâ neapſchaubama.

Redjot Anglijas leelaku eeinteretibu Baltijas jautajumâ (1917. g. 23. dezembra lihums ar Franziju), kas iſpauſchas laipnakâ dele-

*) Turpat. 259.—260. Ipp. Paſtrihpojums muhsu.

***) Turpat. 506. Ipp.

gazijas usņemšanā, latviešu buržuāzija nolemj pēgrecēt savu galveno mehribu angļu simpatiju ceguhšanai, un 1818. g. wafarā uš Londonu dodas S. Meierowizs.

Raksturojot Anglijas šabeedriško domu Baltijas jautajumā, Meierowizs pastahsta:

„Slawenās Albionu walšs kopešpaids par Latwiju bij tas, ka uš jemes lodes atrodas agraf Kreewijai peederigās prowinzēs, kuras uš Brest-Litowškas meera lihguma pamata aneksejuši Wahzija, ka šhis Baltijas prowinzēs, starp zitu, apdšihwo latweešhi, kuri pee-der itkā pee šlawu, itkā pee germanu rahšas, un ša leelakā daša latweešhu ir weenigais leelineeku organišetais špehšs un štiprais atbalšs, bet pahreje latweešhi esot wahzu draugi un ejot kopā ar Baltijas muišhneekem. Kamehr pehdejee wehlotees Baltijas prowintšhu peeweenošhanu Wahzijai, tikmehr pirmee zihnotees par Latwijas atpakašeguhšhanu komuništikai Kreewijai.“*)

Anglijas ašhleetu ministrijā Latwijas patšahwibas jautajumā waldijušhi divi ušskati. Galwenais no teem bijis, ka Latwijai wajadsetu tapt par Kreewijas („fahrīgās“, šaprotams) federazijas šaštahwdašu. Dtrā tendenze, kura tomehr bijuši šamehrā loti wahja, — jamehgina dibinat patšahwigu Latwijas walšti.

Anglija šhai laikā wehl domaja wišā drišhumā nomahšt leelineežimu Kreewijā, šuhtot tai noluhšā ešpedizijas korpušu uš Arhangeļku, pabalštot Kreewijas eššhejo kontrrewoluziju (Koltšaku) un organišejoj Kreewijas zentros pretleelineežištas šašwehrestibas (Wofarts un Keiļi). Tapehž newareja gaidit, lai Anglija peekrištu tagad okupeto apgabalu atdališhanai un jaunu walštu radišhanai. Tahds šolis buhtu wehršts pret Kreewijas kontrrewoluzijas darbības programu, kuras mehrkis bij „leelās un nedalamās Kreewijas“ nodibinašhana. Šhis Kreewijas preešštahwjeem (Kerenskim, Mikukowam un Rabokowam) pee šabeedroteem bij leels ešpaids, un dabigi, ka wini šelmigi ušstahjās pret agrakās Kreewijas nomaku nazionalās kustības pabalštikšanu no Anglijas pušes. Meierowizs šchelojās: „opozizijā pret mums apweenojās tiklab monarkišti kā kadeti, un arī šoziališti-remoluzionari un ziti, kuri išeetoja wišu šawu ešpaidu, lai manu darbu jauktu.“**)

Agitaziju pret latweešhu buržuāzijas nazionalās kustības pabalštikšanu atweegloja plašhi išplatitais ušskats par latweešheem, kā leelineekem. Keiļ Maškawā dašhi kreemu nazionališti bij išteikušhees: — kreemu tauta nefad pošeem newarot peedot, ka wini 17. gadu šimtena šahhumā eenehmušhi Maškamu, Kremli un apgaburušhi kreemu bašnizas un tautas šwehtumus. Tapat kreemu tauta nefad nepeedošot latweešhu tautai winaš leelineežimu. „Kas atbalšto

*) Š. Lihgotnu Šekabs. — 390. lpp.

**) Š. Lihgotnu Šekabs. — 391. lpp.

leelineeku waldibu? — Latvju strehlineeki. Kas apmetušchees kreemu tantas firdi — Kreemli? — Latvju strehlineeki.“

Tagad nu neleelineeziskās Kreemijas preefštahwi plaschi informēja ahrsemju waldibas, to starpā ari angļu, par latweefchu leelineezifnu.

Latweefchu nazonalisteem beefchi bija jadsird ahrsemneeku, ņewifski frantfchu, pahrmetumi: „juhš, latweefchi, mums nolaiņat aņinis. Wiņa leelineeku wara turas tikai uš juhfu strehlineeku pulteem, un, ja ņeho strehlineeku pulku nebuhtu, tad ari kreemi preefņch laikā neatņtahtu zihnas lauku, jo katra zita Kreemijas waldiba, isnemot leelineekus, ir gatawa turpinat karu pret Wahziju lihds galigat uswarai...“*)

Baņheem angteem wiau praktiskā kontrrewoluzijas darbā Bādomju Kreemijā un frontē nahzās ņastaptees ar leelineezifteem latwju strehlineekeem, no ņureem angli ņaehma ņahpigus treezeemus.

Zif augstu wehrteja strehlineeku lomu Kreemijas proletariskā rewoluzijā angļu un frantfchu diplomati, zif leelā mehrā strehlineeki trauzeja ņarptautiskās kontrrewoluzijas darbu, par to leezina Widņemes muiņhneezibas landmarņhals ņon Striņz ņinajumā Mellenburgas herzogam Adolņam Fridriham (kandidatam uš Baltijas walņs troni), 3. nowembri, 1918. gadā:

„Ba manas uņtureņhanās laiku Stokholmā atgreiņās mahjup leelineeku padņihtee angli un frantfchi. ņhee landis ir ahrņahrtigi ņanifnoti. Galwenām kahtam ņehis niņnums wehrņas pret latweefcheem. Latweefchi, kopā ar ņineefchu hunhuseem, ņastahda ne tikai ņarkanās armijas kodolu, bet wini eekem wadoņho ņahwolkli ari Bādomju waldibā! Genaidis pret latweefcheem gaņja tiņ tahlu, ņa iņraiditee angli un frantfchi noteikti peepraņija latweefchu ņodifņhanu, it ihpaņchi ņokarts, angļu pilnwarotais Maņkawā.“**)

Oktobra mehneņi jau ņaidri bij redņams, ņa Wahzija karu paņpehles. Patlaban noriņinajās notu apmaiņa starp Wilņonu un walņs ņanzleru Maņņi par pameera ņehgņhanu. ņeho momentu Meierowizs uņņkata par isdemigu ņawas miņijas turpinatņhanai, un 23. oktobri wiau peekem ministrs Balsurs (Balfours) Anglijas ahrleetu ministrijā.

Sawā runā Meierowizs aprahda tos eemeslus, aiņ ņureem angli newar atkaut peemeenot Latviju pee Wahzijas, jo tahdā gadijumā Baltijas juhra kluhtu par Wahzijas teritorialo juhru un buhtu ņehgta preefņch angļu ņugeem. Baņheem latweefcheem ņahda peemeenofhana atneņtu ņaimneezifku werdsibu un nazonalu isnihzinatņhanu.

ņapat Meierowizs lihds Anglijas waldibu neatdot Latviju, pehž pilnigas uswaras pahr Wahziju, ari Kreemijai.

*) La. W. Pa. M. B. ahrsemju nod. inform. biroja waditaja ņeņa atminās. (Lihgotnu ņeņabs. — 245. lpp.). ņ. peelikum. Nr. 2.

**) ņ. „Zihna“. Nr. 9. (317.). 18. janwari, 1919. g.

Kā pati latvešņu bursčuasiņa eedomajās šāvas valsts kon-
fretās formās?

„Latvešņu naziānālā padome eedrošņinas zeret, ka peņz wiš-
pahrejā meera nošlehģšanas nodibinašees mašo tautu šameeniba
abpūs Baltiņas juhrās un ka šēti šameeniba peeweenošees ligai, šura
pastahvēs no wišām brihām un žiwilišetām tautām, pabalštita no
Leelbritaniņas un wiņas šabeedroteem. Mums ir zeešča pahrlēeziba,
ka šchahdā zekā rafees štiprs aiššargu walnis, šuršch buhs kā
garantiņa pret katru wahžu eespai-
du Baltiņas krasos un tahšakjemē.“*)

Baltiņas walštu šameenibas ušdewums tahdā kahtā buhtu kal-
pot par kawelli wahžu eespaida išplatišchanai, eestahjotees ligā, šurā
noteizeži buhs Leelbritaniņa un wiņas šabeedrotee. Latvešņu bur-
šchuasiņa peesola, ka Baltiņas juhra buhschot atklahta juhra, un ga-
rantē wišadu pretimnahšchanu šatrai walštiņ, šura wehšetos leetot
Latwiņas oštās transita wajadšibam. Wahrdu šafot, kašda ta бага-
tiba ir, ar tahdu ari lepoņas. Šau pirmee bursčuasiņas šoti šawas
walšts dibinašchanā šaištiti ar šolijumeem šchis walšts paištahwišu ee-
robeshchot un peesleetees leelwalštu politikas eerozim — tautu ligai.
Ari bursčuasiņai wehl nepeederošchās oštās un ušdeni teel iššoliti kā
atlihdšiba par gaidamo pabalštu.

Šawā atbildē Balfurs apšola, ka „wiņa majestates waldbiba buhs
nomodā par to, lai Latwiņa netiktu peeweenota Wahžiņai.“ Teeschi
neaiškerot jautajumu par Latwiņas un Kreewiņas atteezibam, mi-
ništrs atrod, ka „Baltiņas walštu liga buhs tas šatweršmes weids,
radits uš šopigu ešonomištņu interešchū pamata, kas wišwairā buhs
šafkanots ar latvešchū teekšmem.“

Tomehr, ari par Latwiņas-Kreewiņas atteezibam Balfuram ir
šawi plāni, un wiņšch waizā Meierowizu: „Waj juhs domajāt, ka
peņz Kreewiņas reorganišechanās ir paredšama draudšigās „Allian-
zes“ nodibinašchanās šarp jums un Kreewiņu?“

Uš to Meierowizs atbild šchahdi:

„Tā ka Latwiņa ir ešonomištli eeinterefeta Kreewiņas „aišmugurē“
un Kreewiņai ir wajadšiba šuhtit un šanemt prezes šaur Latwiņas
oštām, tad man leekās, ka „Allianzes“ nodibinašchanās
šarp mums un Kreewiņu ir neišbeģgama.“

Šchis audienzes praktiše rezultati formulēti Balfura paraštitiā
(11. nowembri) un Meierowizam nošuhtitā rakštā, šurā angļu wal-
dbiba atšihst Latw. Naziānāl. padomi, ka „de facto“ neatšarigu eestah-
di lihdš tam laikam, kamehr meera konferenže liks pamatus latvešchū
tautas jaunajam brihwibas un laimes laikmetam.

Waj minētā dokumentā ir kašdi obligatorištli weenošchanās pun-
ti? Dokumentš kašda, ka ari wehl tagad angļu waldbiba neušnemas
nekašdus peenahšumus latvešchū naziānālās kustiņas pabalštichanā.
Jautajums par „latvešchū tautas jauno brihwibas un laimes laik-

*) Š. Lihgotnu šekabs. — 395. lpp. Paštřišpojumi mušņu.

metu" jaišķir meera konferenței. Anglijas programu Latvijas neatkarības leetā var raksturot šādi: pret Latvijas peeweenofšanu Wahzījai, par Latvijas eetilpšanu Baltijas valstu ligā un par šīs ligas, kā Kreewijai draudīgas šaweenības, nodibinašanu. Balfurs 1918. g. oktobrī-novembrī Londonā nesola latweešchu buršchuaījai wairak, kā Lindlejs ta pašā gada janwari Peterpili. „Alīanze“ un „zeeši šafari“ starp Latviju un Kreewiju ir tatschu weenš un taš patš. Tā tad angli par neatkarīgu Latviju wehl nerunā, jo zerības par „šahrtīgas“ Kreewijas atdšimšchanu naw īgajufšchas.

Meierowizam šarunā ar Balfuru bija jaatbild ari par latweešchu leelineezīsmu. Balfurs waižajis: „Waj latweešchu šareiwju starpā ir dauds leelineeku un kur wini atrodas?“ Meierowizs noklūwa neweiklā šahwolkli: raksturot leetas īhsto šahwolkli nosīhmeja pašahstīt, ka leelineezīms latweešchos dšili eefaknojees, ka demokratiškās republiškās ideja gubšt peekrišchanu tīfai buršchujīsto partiju lideru wīdū, ka nazonalai kustībai naw masu kustības rakstura. Tāpehž Meierowizs nolehma melot, zif ween eefpehjamš:

„Man ar preeku ir jākonstatē, ka leelineezīms, kas weenai majai latweešchu tautas daļai ahtri peelipa, tīšpat ahtri ari pahreet. Pehž pehdejām šinam no Kreewijā atrodofšeemees latweešchu šareiwjeem, apmehram $\frac{1}{10}$ daļa, resp. 2000 (?) zilweku ir wehl atkarīgi no leelineezīškās Kreewijas un atrodas Lenina Kreewijas daļā, kamehr pahrejās $\frac{9}{10}$ (?) — W. St.) daļas ir waj nu neitralas, jeb kaujas kopā ar šabedroteem Arhangelškās (?) un Wolgas (?) frontēs. Weena daļa no latweešchu šareiwjeem atrodas Ukrainē (?), kurp wini tīfā nošūhtiti pagahjušchā gada rudenī, šafarā ar toreiš gatawoteem politīškeem un štrategīškeem planeem, un wīku starpā leelineeku naw. Weidšot, šahda daļa latweešchu štrehlineeku palīkufšči Latvijā, kur wini pehž wahžu eenahšchanas atbrunoti un demobilīseti, — ari wīku starpā leelineeku naw (?).“

Tāhlaš Balfurs interesejas par to, waj Latvijā atrodofšchos latweešchu starpā ir dauds leelineeku, us to Meierowizs, azis nepamirščinadams, atbild: — zif latweešcheem wīšpahriģi leelineeku ir, tee wīš atrodas Lenina Kreewijā, tā ka pašchā Latvijā leelineeku tagad naw, atškaitot, warbuht, daschas atšewīšchkās personas (!).*

Maj tīzams, ka Balfurs nebūhtu bijis informētš par faktīšo šahwolkli. Waj tad no Maskawas un Wologdas atgreefufšchees Lokarts un Lindlejs nebūhtu nošahdrojušchi šawam ministrim, ka latweešcheem ir tīfai diwas partijas: leelineeki un buršchuaījas wadoni Nazon. padomē. Sinot faktīšo šahwolkli, Balfurs waižā, waj „Latwijai“ ir eemešls bihteēs no leelineezīma eepaida, ja Wahzija ewakuetu no tureenes šawus polīzijas špehkus? Us to Meierowizam ir jaatšīstas, ka eemešls bihteēs no leelineezīma ir gan, jo pehž

*) St. Lihgotau Žekabs. — 397. lpp.

Wahzijas polizijas spehku emalveschanas leelineeki speestos us waka-
reem. Schahda atsihschanas runa preti apgalwojumam par wahjo
leelineezisma eespaidu latweeschos.

Sekojoschee notikumi peerahdija, ka burschuasijai ir teescham ee-
mess bihtees no leelineeziskas revoluzijas, ka Baltija waitis naw
spehku, kas revoluziju waretu apturet.

Behdejo zeribu Antante lika us Wahzijas spehkeem, furu emalu-
azija no Baltijas bij pagaidam jaatleef, lihdsi sabeedrotee to atradiš
par nepezeeschamu, eewehrojot scho apgabalu eeschejo stahwolli (pa-
meera noteikumu 12. punktis).

Atbrunojušchi wahzu floti, anglu kara fugi beidsot guwa ee-
spehju eebrault Baltijas juhra, un 9. dezembri admirala Sinklera
eskadras fugi parahdas Seepaja un 12. — Rewelē. 18. dezembri
admirals Sinklers ar diweem fugeem eeradās Rigas ostā. 23. dezem-
bri Sinklers ušaizinaja us apspreedi Winnigu, kuram Antantes wahr-
dā aišleedsa katru turpmatu karašpehka daku un kara materialu aiš-
wešchanu.

Schahda pawehle iškaidrojama ar weetejo apstahhku wahju pah-
sinaschanu. Sinkleram bij šwešhs wahzu karašpehka garaštahwolliš,
kura dehl pawehle bij neišpildama. Winnigs apspreede paškaidroja,
ka „pahtraukt wahzu karašpehka aišwešchanu naw eespehjamš, jo
tas iškautu wahzu saldatu šadumpošchanos, zaur ko šajukums taptu
wehl leelaks.“ Bet dot schahdu neišpildanu pawehli peespeeda kontr-
revoluzijas katastrofiskais stahwolliš Baltija, kad angli un pahrejee
sabeedrotee šawus desantus atkuhtit nespehja, kad weetejo tautu bur-
schuasijas spehku formeschana bij beigušes bes šekmem. Tad nu angli
weenigo zeribu apturet Sarfanarmijas usbrukumu lika us Wahzijas
karašpehku. Tā tad Analijs pirmā uštahschanās Latwija bij gau-
trošchakaina, bet nesekmiga.

Kuhtot jauna spehka parahdišchanos Latwija, daschadas kontrre-
woluzionaru grupinas bij gatawas mainit un mainija orientaziju
par labu sabeedroteem, lai waretu šakemt bagataku palihdsibu nekā
lihdsi šchim no wahzeem.

Tā generalis Rodsjanko wahzu šaformetā Bleflawas korpusa
wahrdā greešchas pee admirala Sinklera ar apšuhdsibu pret wahzeem,
ka tee maš dewušchi (pawišam 3 miljonu marku šolito 150 milj.
weetā). Tagad Rodsjanko no angteem peeprasa 20 milj. rublus meh-
nesi.

Otra grupa, kura revoluzijas breesmu brihdi bij gatawa šawu
orientaziju grošit, bij latweeschu leelburschuasijas aprindas, kuras
wadija Needra. Šchi grupa bij ar meeru aišmiršt šawas wahzu šim-
patijas un kibas ar Tautas padomi, un greeštees pee anglu flotes
pehš palihdsibas.

Andreews Needra — Tautas nodeweja atmiān 1. dakā (162.
un 163. lpp.) raksta:

„No Behju apgabala man bij jaškubinas us Rigu, kur us 19. un
20. dezembri bijām nolikuschi šemturu delegatu kongresu.“

„Semturu kongresam tagad bij jarehkinas pawisam ar zitadeem apstahkeem, nekà tee bij paredseti, wiinu saajzinot. Wizinats wiinfch bij gandrihji ar to noluhku, lai pahrbauditu tautas padomes platformu un ufstahschanàs teešibas. Bet tagad, kur leelineeki patlaban pluhda Latwijà eefschà, kur behgli no Maleenas jau bareem laijjàs Rigà kopà, tagad buhtu bijis nepeedodams neprahts scheltees widus schkiram sawà starpà. Wj glahbschānu mums atlikàs divas zeribas. Ulmanis bij nolihdsis ar wahzu waldbibas preekschstahweem, ka Wahzija palihdses organiset un apgahdàs Latwijas armiju. Ja mehš tagad Ulmanim atrautu sawu pabalstu, tad wareja ari schis lihgums jaudet sawu nošihmi. Otru zeribu mehš likām uš Angliju, kuras fugi stahweja Rigas ostā un konsuls atradās Rigā. Mehš rehkinajām, ka Anglija nekāus leelineekeem nemt Rigu, ja redšs, ka te scht nostiprinaates un attihstitees pilsoniska waldbiba. Tadehš mehš kongresā gan ušwehrām tos prašjumus, kuras mehš ušstahjām par nepeezeescha-meem preeksch pilsoniskās waldbibas, bet tomehr sistematiski issargajamees no katras waldbibas kritikas un nospreedām wiinu pabalstīt, tai zeribā, ka wiina eeturēs muhšu sihmetās robeschas. Tautas padomes jautajumu atstahjām neaiškertu.“

„Tai Anglijai rahditu, ka semturu kongrešs leef sawu zeribu uš wiinu, kà ari to, ka pilsoniske elementi pulzejas ap Ulmani, kongrešs išwehleja schetrus delegatus pee angļu konsula (Bosenketa. — W. St.). Kongresa wahrda apšweizām Anglijas juhrneetus, kas eeradufchees Rigā, ihjumā peeminejām Latwijas stahwofli un išteizām sawu zeribu, ka Anglija muhs nelaimē neatstahs. Konsuls tomehr pateiza šaufeem wahrdeem, ka Anglija muhs labprahht pabalstīs, ja mehš pašchi organisešim sawus spēklus. Bet lai mehš nezeram uš angļu kahpschānu malā.“ Висадки не будет“ wiinfch wehl reiš atfahrtoja.“

„Ar to nu jabruka muhšu galwenā zeriba. To nemaj nedrihtšēja atstahšit kongresam, kuršch jau taišijās sawus darbus beigti. Nospreedām teikt tikai to, ka konsuls lika kongresam pateiktees par šweizeeneem un apšolija muhs apgahdat ar eerotšcheem un muniziju, ja mehš organisešim sawu karaspēku. Tā ka to pašchu bij šolijuschī ari wahzeeschi, peedahwadami ari apgehrbu, algu un pahrtiku, tad praktikā schim angļu šolijumam gan nebij nekahdas nošihmes.“

Ar luhgumu pehz palihdsibas un šuhdsibam par wahzeem pee Šinflera greesās ari tā šauzamās „Latwijas waldbibas“ delegazija. Apšuhdsot wahzus, ka wiinu defas wahji kaujotees ar leelineekeem, ulmaneeschi luhgušchi angļus peedalitees Rigas aijstahweeschānā ar artileriju un matroschu defantu, lai waretu latwju strehlinekus noturet uš Rihschesera-Zuglas linijas. Bet atbilde bij tikpat neeepreezi-nošcha, kà Needram, un angli 1. janwarī pašinojuschī, ka wiinu fugi atstahj Rigas ostu.

Tahdâ kahrtâ angļu pirmâ parahdiſčanâs uſ Latvijas teritorijas praktiſkas gruhtibas revoluzijas attihſtibâ neradija, ja nerekhina leelgabalu ſchahweenus uſ ſazehluſchos baltlatweeſchu rotu kareivjeem.

8.

Latvijas iſpahrdošchana un „18. nowembra“ waldibas ſabrufums.

Kahdâ ſtahwoſli atradâs kontrevoluzijas ſpehki dezembra mehneſcha beigâs?

Kâ redſejâm, angli nekahdu palihdſibu newar ſneegt. Baltlatweeſchu rotas ſazekas un atſakas kautees. Baltijas muiſchneeku formete ſpehki neezigi. Wahzijas armija kaujas neſpehjiga un turpina atkahptees. Dſelſſdwiwiſija atrodas formeschanas ſtadijâ un kâ kaujas weeniba nepaſtahtw. No Wahzijas palihdſiba nenahſt.

Dotees Sarfanarmija ſekmigi wirſijâs uſ preeſſchu un tuwojâs Rikai no Zehju un Stufmanu puſes, ejot tai paſchâ laikâ no Jelabpils uſ Jelgawu (ſchema Nr. 1).

„Schahda leetu gaita, ſaprotamſ, wiſnepatiſkamaka bija Latvijas waldibai, kura bija nodibinajuſes Rīgâ, 18. nowembrî. Ja leelineeki eenemtu ſemi, tad Latvijas republikas deenas buhtu ſkaititas. Gandrihſ katru deenu pee manis (Winniga) eeradâs miniſtri — Ulmanis un Walters, un luhdja ruhpetees par labaku jemes aiſſardſibu. Es, ſaprotamſ, newareju neko wairak darit, kâ jau biju darijis un turpinaju darit. Ari latweeſchu ſozialiſti (wirſeens — Gaaje-Laufant-Merges) nahza pee manis gandrihſ katru deenu un mani apſtrahdaja lihdsiga wirſeenâ.“*)

Kur nemt ſpehkus „labakai jemes apſardſibai“? Latwijâ ſchahdu ſpehku nam. Weenigâ zeriba atleek uſ Wahziju. Bet ari tur, tapat kâ 8. armijâ, ir maſ dalu, kuras nebuhtu revoluzijas ſchahrtas un labprahht zihnitos kara ſrontê. Tapehž Wahzijâ jamehgina organifet brijhprahhtigo dakas. Schat wirſeenâ Winnigs wed ſarunas ar Ulmani: „Mehs pahrrunajâm Rigas kriſchanas ſekas. Riga wehl nebij wiſa Latvija. Wareja pamehginat Kurſemi noturet. Wareja ateet uſ Jelgawu, luhſot Sarfanarmiju atturet no tahtakeeſchanas pee Olaines poſizijam. Ja ſaldatu werweſchana Wahzijâ ſekmetos, tad no Kurſemes ſahſot, waretu mehginat Rigu un pahrejo latweeſchu Widſemi atnemt.“

„Ulmanis uſtwehra ſcho domu abâm rokam. Wiſſch redſeja Latviju, kura til loti bija wiſa darbs, breeſmâs un nekâs nebij dabiſſak, ka wiſſch ſatwehra ſcho weenigo glahbſchanas eeſpehjamibu.“**)

*) Cf. Winniga wehſtuli.

**) Cf. P. Sahlite. — Wahzu waras paſtari Latwijâ. 41. lpp.

Bet kadeht brihwprahhtigeem no Wahzijas wadjadseja nahkt uš Latwiju zihnitees pret leelineezismu? Nahdi lihdselki un folijumi peewilktu jo wairak šahdu brihwprahhtigo? Te wadjadseja atrašt tahdus folijumus, kuri brihwprahhtigos teescham peewilktu un pilnigi nodroschinatu eesahkto darbu. Šahdi folijumi bij: Latwijas pilsonu teesibās wišeem brihwprahhtigeem, it ihpaschi, teesiba dabut Latwijā jemi. Tai noluhkā wadjadseja tikai turpinat Latwijas kolonizācijas plana propagandu.

Waj tad teescham Winnigs puhlejās apšpeest revoluziju Latwijā tikai tadeht, lai šehdinatu waldbibas krehsლა wahzeem naidigo latweeschu burschuasiju? Ne, wahzeem bij gluschi preteji noluhki. „Es, šaka Winnigs, buhtu aijmiršis šawu peenahkumu un riškojees besprahhtigi, ja nebuhtu mehginajis isleeto: šho, warbuht, beidsamo gadijumu wahzeetibas stiprinašchanai Latwijā.“

Diwas leetas te bij no šwara:

1) Pee wahzu zilts peederigeem Latwijas eedšihwotaji nedrihksteja palikt bes aišfardšibas, bet šcheem eedšihwotajeem wadjadseja kluht par realu waru.

2) Wadjadseja nodroschinat wahzeeschu eezelošchanas un apmetinašchanas eespehjamibu.

Winnigs dibinaja brihwprahhtigo armiju nebuht ne preešk tam, lai aišstahmetu latweeschu burschuasijas interešes, lai ijpilditu „moralisku peenahkumu“ pret „latweescheem“, aišfargajot wiku jemi, lihds kamehr wini paschi noorganišes aišfardšibu. Wahzu eespaida nostiprinašchana Latwijā, weetejo wahzu muischneeku un burschuasijas interešču aišstahweščhana, Latwijas koloniseščhana — luhk, mehrki, par kureem joprojam zihnijās Wahzija un winas pilnwarneeki.

Sarunas starp Winnigu un latweeschu burschuasijas preeškstahwjeem par Wahzijas brihwprahhtigo werweščhanu un wiku atalgoščhanu notikuščas wairakkahrt, jo, azimredšot, ulmaneescheem grupiti nahzās išškirtees par kapitulazijas lihguma parakštischanu.

Bet Sarkanarmija nenowehrščhami tuwojās Rigai; latwju karwju rotas dumpojās, Rigā strahdneeki gatawoja šazelschanos — tagad bija škaidri redšams, ka Rigu noturet neišdofees, un latweeschu burschuasija noslehdja ar wahzeem lihgumu, ka wina ir ar meeru dot Latwijas pilsonu teesibas wišeem teem ahrwalstu šaldateem, kuri peedalifees zihnās pret leelineešeem.

Šahdu lihgumu parakštija Rigā, 29. dezembrī (šihnigi, ka taišni 29. dezembrī Rigā šazehlās baltlatweeschu rotas) W. Winnigs no meenas un P. Ulmanis, Šp. Baegle un J. Šahlits no otras pušes. Lihguma pirmais punkts — wiša lihguma kodols — škan: „Latwijas pagaidu waldbiba apleezina, ka wina ir ar meeru wišeem šwešču walstu karaspehka peederigeem, kuri wišmas šchetras nedelas brihwprahhtigo formaziju fastahwā aktiwi peedalijuschees Latwi-

jaš atbrihwoščanas ziņnās pret leelineeķeem, uš wīnu eefņeeġtā luhguma pamata peefškirt pilnās Latwijas walsts pilsoņu tēefības.***)

Bet revoluzija un burščuasiņas nepehķs ziņnitees pret wīnu gruhda Ulmana waldbibu wehl dšitak wahzu rokās, un Winnigs nu bij wehl turak šawam mehrkim — latweešču burščuasiņa arween zeeščak šaištijās ar wahzu politiku. Mugščā zitetā lihguma praktiķkais eefpaids tik drihs newareja ispausťees, un pagaidam wehl kontr-revoluzijas lehgeri štahwoķka ušlabojums nebij manams. Tapehķz revoluzija turpinaja šawu gaitu, un 3. janwarī 1919. gadā Riga noklūwa štrahdneeziņas rokās.

Želgawā, 4. janwarī, Winnigs ataizina pee šewis Ulmani, runā par „Latwijas“ kauno štahwoķli, par leeleem ijdewumeem karapehķta uštūreščanai, peefola Ulmanim 130 miljonu marķu leelu kreditu. Aprahda, ka, lai labaki weikťos ar brihwprahtigo werweščanu Wahzija, tad buhtu no leela šwara peefolit brihwprahtigeem semi. Latwoju štrehleeķu ušbrukums neatlahwa šķis šarunas Želgawā nobeigt, un winas bija jatūrpina Leepajā. Ulmanis šķos Winniga preeščķliķumus un eerošinajumus nodewis šawam kabinetam.

Drihši wahzu-latweešču kontr-revoluzijas pereķķis šalasiņas Leepajā, pehdejā punktā uš Latwijas robesčas. Wehl weens šolis — un wīša Latwijas teritorija buhs štrahdneeķu rokās. Bet ta buhtu kā wahziņa, tā ari latweešču burščuasiņas nahwe.

Tapehķz wīšu reakcionaru doma štrahdaja weenā miršeenā: kur nemt karapehķtu? Winnigs rakšta: Leepajā „atkal no jauna mani eelenza gan Baltijas wahzeešči, gan latweešči, ir konserwatiwi, ir demokrati, ir sozialiķti, ar luhgumu — wehl reiķ greešťees pee Wahzijas waldbibas un ijdabut militaru palihdšibu Latwijai.“ Almaneešči ari bij nowehrtejušči šķahdu ideju par weenigi eefpehķjamo un no šawas pušes darija wīšu, kas waretu brihwprahtigo werweščanu pabalstit. „Tagad Latwijas waldbiba bija gatawa wešt nopeetnās šarunas par wahzu šaldatu tuhliķeju noweetoščanu Latwijā, dodot wīneem semi un pilsoņu tēefības.“***)

Šķis šarunas preeščķ Winniga beidsjās ar labeem panahķumeem, un wīnšķ drihsjumā dewās atkal uš Berlini pee waldbibas. Ta atlahwa werwet brihwprahtigos un šolija toš apbrukot un atalgot. Šķaī noluhķā noorganiseja brihwprahtigo werweščanas biroju „Baltenland“, kuršč štrahdaja šaķķanā ar kara ministriju.

*) Lihguma tekstu šķ. šķa rakšta beigās (peefķķums Nr. 3.), kā ari:

1) A. Winning. — Am Ausgang der deutschen Ostpolitik. 38. lpp.

2) P. Sahlite. — Wahzu waras paštari Latwijā. 42. lpp.

3) J. Behrjinsch-Andersons. — Demokratiskās Latwijas walsts pamati un winas nahtķme. 11. lpp.

4) Tautas nodeweija atminās. Andr. Needras peedšķwojumi... 2. d. Riģā, 1924. g. 109.—110. lpp.

5) Du-Parquet — L'aventure allemande en Lettonie. Paris. 1926. 58 page.

***) Šķ. Winniga wehštuli.

Brihwprahitigo werweſchanas biroja nodalas tika atklahtas Berlinē, Breslawā, Danzigā, Dresdenē, Freiburgā, Senā, Karlsruhē, Karalautſchos, Lihbekā, Minhenē, Stutgartē, Swinemindē, Stetinā un Rostokā.

Schat zelumā Winnigu pawadijis ari ſoz.-dem. Menders, kurſch kopā ar Winnigu greeſees pee Wahzijas waldbibas ar luhgumu ſuhitit Latwijai palihgā karapſehku.

Inſtrukzijas, kuras Winnigs dewa „Baltenland'a“ birojam, dibinajās uſ 29. dezembra luhgumu un to weenoſchanos, kaſda tika panahkta turpmafās ſarunās Jelgamā un Leepajā. Winnigs rakſta: wirſch werweſchanas birojam lizis ſaprast, ka Latwijās waldbiba turēs wahredu un peeſchķirs wahzu brihwprahitigajeem Latwijās pilſonu teeſibas, kas wineem dos eeſpehju, tapat kā wiſeem pilſoneem, eeguht ſemi un zitu ihpaſchumu.

Ziſ tahl nu bij nonahkuſe Latwijās burſchuaſiſkā „waldbiba“? Teritoriali wahzu okupazijas ſpehki bij ſaudejuſchi gandrihi wiſu Latwijai, un lihds ar to ari okupazijas paſpahrnē dſimufe un pirmos mehneſchus nodſihwojuſē „18. nowembra“ waldbiba bij palikuſe bei tautas un ſemes, kur waretu noſtiprinat ſawu eeſpaidu. Tagad nu kā weena, tā otra atradās pee Wahzijas robeſchas, tahdā leelineeziski noſkanotā ſtrahdneeku zentrā, kā Leepaja.

„Latwijās waldbibas“ faktiſkais ſpehks bij landeswehrā un lihds ar to Wahzijas okupazijas armijā eetilpſtoſchais bataljons, kurſch ſaſtahweja no 200—250 wirſneekeem un ſtudenteem (diwas rotās) un Zehju ſaimneeku rota, 30 wihru ſaſtahwā. Teſcham rakſturigs ſchis latweeſchu nazionalais karapſehks, kā ſtipruma, tā ari ſaſtahwajinā!

Wahds nu wareja buht garaſtahwoſlis paſchas waldbibas aprindās? Jau Rigā daſchi ſcho aprindu lozekki konſtateja, ka leelineeki tik ſauni nemaſ naw, un wara, pehz tautas gribas, janodod wiuru rokās. Apraſtot ſawas „waldbibas“ ſtahwofli pehz Rigas kriſchanas, Ulmanis ſuhdsjas: „koti ſawads bija muhſu waldbibas ſtahwoſlis. Beſ lihdsſekeem, ar koti maſeem ſpehkeem atrodotees Jelgamā, daſchreiſ bij jaluhdsas wahzu ſaldatu padome par tahdām leetam, kas peeejamas katram pilſonim.“*)

Ulmanis ar ſawu „waldbibu“ bij noſkumis frantschu armijas marſitaku lomā, kuras ſeko armijai kopā ar weſumneekeem, apſalpojot ſcho armiju ar pretſchu ſomu ſaturu un meeſas daikumeem. Ulmanim bij jaluhds wahzu weſumneeki, lai atwehl wiua waldbibai paivehrumu ratu ſuhri un nogahdā uſ Leepaju droſchibā. Bet ari „uſ Leepaju waldbiba brauza ar ſtiprām baſcham. Te wahzu ſpehks bija wiſſtipraſ ſajuhtams, te wahzu okupazijas galwenaſ atſpaida punktſ.“**)

*) G. Blants. — Latwijās walſts pirmee gabi. 1923. g. 11. lpp.

**) G. Blants. — Latwijās walſts pirmee gabi. — 12. lpp.

Leepajā turpinājās „18. novembra“ valdības spēku šairums, kurš bij sahzees jau Rīgā.

Iščakste bij aishēdšis uš Stotholmu; Ulmanis, Baegle un Goldmanis — uš Kopenhagenu. Leepajā palika tikai trihs „ministri“ — Walters, Sahlits un Hermanowškis. Wahzeeschi no valdības kabineta bija ištahjušchees. Ja behga valdiba, tad ko gaidit no teem 250—300 nazionalās domas aishtahweem, kuri šastahdija weenigo latweeschu bataljonu? „Studentu rotas karawihri un eeredni tihkoja zits par zitu nodrošhinat few weetas uš kuga „Saratowa“. Wiršneekem par brihwu isdalija biketes izkelošchanai uš Denikina fronti; aishbrauja ari kursmeš apšardšibas preešchneeks Penikis, pulwedis Ruščkewizs, Grinbergs u. z.“*)

Janwarī 1919. gadā Leepajā walda pilniga panika. „Pee kuga, kurš gahja uš Wahziju, peebrauja trihs automobiki ar tautas padomes lozekteem“, stahsta Dahwis Needras prozesā,**) „bet netika ušlaisiti uš kuga, tamdehl ka nebija apgahdajušchees ar wahzu okupazijas waras atšaujām isbrauščhanai no Latwijas. Tas šazehla leelu škandalu, jo wini teiza, ka wini esot Latwijas waldiba. Bet neweens no wineem netika ušlaisiti un neweens neaishbrauja. Tas atstahja nospeedošchu espaidu uš latweescheem, ka muhsu pašču waldbai nar teesibas isbraukt uš ahršemem.“

Tahds ir „18. novembra“ Latwijas fabrukuma ahrejaiš weids. Wehl drausmigaks bij šchis Latwijas waldbas un winas representatš šchiras — burschuasijas politiško idealu fabrukums.

Jau no pašauls kara šahkuma, wahzeem eebruhkot Latwijā, latweeschu burschuasija, šawas interešes glahbjot, uštahjās kā noteiktā wahzu pretineeze. Wišeeem wehl atminā ta nazionalistiskā knada un reebigā tautu rihdiščhana, ko peekopa burschuasija prešē, mulšinot šabeedribas apšinu ar šchauščhalu nostahsteem par „wahzu meščonibam“.

Pehz revoluzijas Kreewijā wisznoleetotakais burschuasijas eerozis zihnā pret leelineekeem bija nostahsti par pehdejo šakareem ar wahzu generalščtabu.

Tagad nu latweeschu burschuasija aij wahzu šchehlastibas spēheja „neatkarigas walsts“ organišeščhanas komediju, šakehma naudaš pabalstus no okupazijas eestahdem, brukoja latwoju kareiwjus wahzu eerotscheem un tehrpa tos wahzu drehbēs, nododot wikus wahzu wirškomandai. Kad pehdigi wiš likās pašaudets, latweeschu burschuasija dewās amanturā un šlehdša ar wahzeem lihgumus par Latwijas pilšonu teesibu peesčhirsčhanu ahrwalstu brihwprahtigeem, isdahwaja šolijumus par semes peesčhirsčhanu šcheem jaunzeptajeem pilšoneem. Šchahdā šahrtā latweeschu burschuasija ne tikai atteizās no zihnas pret wahzeetibu un winas koloniseščhanas planeem, bet

*) W. Bekers. — Manas atminās... 66. un 67. lpp.

**) Št. Needras prahwas štenografiskū atšerejumu. 2. dafa, 169. lpp.

ari pati usņēmās Wahzijas provinzes Baltijas pahrwaldez organa lomū un palihdsjeja ispidit wahzu eefarofšanas planūs Latwijā.

Schahda rihziba wairš nebij taktisks manewrs, ņchahdi lihgumi noņihmeja to, ka Winnigam beidsot ir ijdewešs eeguht ņaweem noluhņeem ari latweeņchu burņchuasijas liberalo daku.

Uņ ko latweeņchu burņchuasija wareja zeret, ņlehdņot 29. dezembra lihgumu un dodot ņolijumus par ņemes peeņņkirņchanu? Schahds ņolis, ka wehlaņ redņesim, atlahwa wahzeem ņapulzet Kurņemē lihds 40.000 wahzu ņareiwju. Ja ari ņolijumus par ņemes peeņņkirņchanu wehlaņ waretu nollegt, tad ar wahrdeem ween tatņchu newar pahrwaret 40.000 leelo kolonifatoru armiju!

Ja ņchahdi ņolijumi nebuhtu doti, tad jau latweeņchu burņchuasija buhtu protestejusi pret teem loņungeem, ar ņahdeem werweja wahzu brihwprahtigos. Peenemņim tomehr, ka teeņchu ņolijumu par ņemes peeņņkirņchanu Ulmana „waldiba“ nebuhtu dewuņi. Uri tad wahzu „propagandisteem“, isleetojot ofizialu dokumentu — 29. dezembra lihgumu un winā garantetās pilnās pilņonu teeņibas, bij eeņpehja jolit brihwprahtigeem ņemi, jo muisņhneeki jau 1915. gadā nolehma atwehlet treņņho daku no ņawām ņemem kolonifazijas wajadsibam. Schis ņemes tad ari wareja tikt apņolitas.

Sozialistiskās rewoluzijas uswarai tuwojotees, latweeņchu burņchuasijai, kuru winās idealais pawehlneeks — Antante — bij pametis likena warā, nekās zits neatlika, ka dotees wahzu rofās. Tatņchu wairaf garantijas par paņtahweņchanu uņ ņemes lodes, nekā no rewoluzijas, kura burņchuasijai, ka ņņkirai, draudeja ar isnihzibu!

„Uņ ņņi lihguma pamata, rakņta b. Behrsinņch-Andersons,*) peeleeņot klaht to, kas netika uņlikts uņ papira, bet apņolits mutiski, Wahzija tika ņawerweti tuhņtoņņhem no kara ispostiti, bijuņņee wahzu armijas ņaldati, kuruņ wilineja Latwijas pilņonu teeņibas un ņeme Kurņemē. Wini likwideja ņawu eedņihwi un demās uņ Latwiju ņawu laimi eefarot.

„Tā Latwijas pilņoniskā waldiba ņlehdja lihgumus, kuroņ teeņ garantetas teeņibas gan weetejeem wahzeeņņhem — baroneem, gan Wahzijā ņawerweteem armijas atkritumeem, ja ween wini Latwijas pilņoniskai waldibai palihds zihnitees pret Latwijas strahdneekem. Te pahraņ ņkaidri redņami muņhu nazionalee „lahtņprieņņi“, melni un netihri ņangari, kuri par ņawu personigo labņlahjibu un ņawas bagatneeku ņņkiras intereņem pahrdod wiņu, ari Latwiju.

„ņņee ņangari, atbalņtidamees uņ Antantes meera lihguma, ņareem ņabeedroteem dotos un dokumentariņki parakņtitos ņolijumus ne ar ko neattaiņno. Schai lihgumu lauņchanai bij ņmagas ņekās (Bermonta, reņp. Golza uņbrukums Rigai 1919. g. oktobri — W. St.), kuras maņņaja loti daudņas latweeņchu jaunatnes dņihwibas. ņņhem ņangareem, kuri ar ņaweem, wahzu ņaldateem doteem ņolijumeem atwilineja uņ Kurņemi tuhņtoņņhem wahzu huliganu, naw teeņibas ru-

*) Zitetā broņņurā 17.—19. lpp.

nat par nacionalu fajuhfmu, par latwoju jaunatnes zihnu pret Vermonta melnaceem pulkeem. Par tam latweeschu jaunajam dsihwibam, kuras seodoja 1919. g. wafara pee Zehsim pret landeswehru un dselssdiwisiju, ka ari pret Vermonta bandam zihnotees, ir atbildigi latweeschu pilsoni. Latweeschu tautai ir jasin, ka Vermontu un Golsu aferam pamatu lika Ulmanis, Sahlits, Paeglis, Walters un daudsi ziti latweeschu demokrati un sozialdemokrati, kuri no wahzu burischuajiskas waldibas luhdsa palihgu pret Latwijas strahdneekem un beidsot scho palihgu dabuja wahzu armijas atfritumu, hufiganu weida."

9.

Roslehgums.

No wisa eepreekschazita istreet sekofchi flehdseeni par kontremoluzijas spehku organiseschanos un wianu darbibu apluhkojamā laika sprihdi.

Latwijas eekschēja kontremoluzija, latweeschu burischuajijas personā, iswirijija „neatkarigās Latwijas“ losungu, ar noluhku fahschelt revoluzijas armiju — proletariatu un kopot fabeedrifkos spehkus burischuajijas ideju aisstahweschanai. Bet minetais losungs proletariatā guwa attimu eenaidneeku, pee kam sikh- un leelburischuajija pret neatkaribas ideju eenehma neutralu un nogaidofchu poziziju. Schis apstahklis, ka ari jaundibinatās „waldibas“ ekonomiskais nespehks neatkaha latwoju burischuajijai radit sawu brunoto spehku.

Upsinotees sawu nespehju patstahwigi zihnitees pret revoluziju, burischuajijai wajasēja greestees pehz palihga pee leelwalstim un leelwalstu grupam, wispirms pee Anglijas. Bet fabeedrotee wehl lihds schim nebij weenojuschees par sawam atteezibam pret Baltijas uazionalo kustibu, jo zeribas us kapitalistiskās Kreewijas atdsimschanu wehl nebij iigaisuschas. Wezās Kreewijas preekschstahweem ahrjemēs wehl bij leels eespaids, un wini pahrllezinaja fabeedrotos, lai tee nepabalsta Baltijas uazionalo kustibu, kura runā preti „wee-notas un nedalitas“ Kreewijas idejai. Tapehz fabeedrotee, atturotees no juridiskās atteezibu noskaidroschanas, tagad peefola pretleelineezisfeem spehkeem sawu materielo pabalstu (eerotichus, pahrtiku u. t. t.). Bet latweeschu burischuajija schahdu pabalstu nawareja isleetot dsihwā spehka truhkuma dehl. Beedalitees pretleelineeziskā kara gahjeenā ar sawu brunoto spehku Antante no sahkuma negribēja, nenomehrtedama wifai burischuajiskai Eiropai draudofchās revoluzijas breefmas. Wes tam no schahda šola attureja ari paschu walstu strahdneeku lihdsjuhtigā stureschanās pret revoluziju.

Antantes pasiwitate speeda latweeschu burischuajiju eet kompromisā ar otras leelwalstu grupas preekschstahwi — Wahziju. Noslehpjot politisko naidu un sozialās pretrunas ar Wahziju, latweeschu burischuajija isleetoja wahzu naudas pabalstus, ar 7. dez. lihgu

mu dabuja atkauju formet nazionalu karaspēhku wahzu armijas fa-
stahwâ, fanehma ari solijumus, ka ņho karaspēhku apgahdâs wahzee-
ņhi u. t. t.

Bet noformetâs rotas ņawâ wairumâ bij pagaidwaldibai neufti-
zigas, pret leelineekeem nezihnijâs un pat pahrgahja wiwu puņê. At-
tîwi ņho waldibu pabalstija tikai wiwneeki un studenti. Rewoluzijas
uwwara beidsot peespeeda latwju burĆhuafiju ņlehgt ar Wahziju tah-
dus lihgumus, kuri nosihmeja wiwas prinzipu kapitulaziju Wahzijas
preeņņhâ. 29. dezembra lihgums par pilnigâm pilņonu teesibam wi-
ņeem brihwprahstigeem ahrwalstu kareiwjeem un solijumi ņhos ka-
reiwjus apgahdat ar ņemi leezina par burĆhujiņkâs Latwijas patņah-
wibas isbeigņchanos.

Latwijas eesņhejâs kontrrewoluzijas otrs ņpehks — wahzu
muiņhneeziba — politiņki solidarisejâs ar Wahziju un ahrpus wiwas
eespaida nezentâs darbotees. ņekmigaĆ par zitu tautibu (latwju un
kreemu) grupam wahzi noformeja ņawu Baltijas landeswehra datu,
bet ņhee ņpehki ņawa neezigâ ņkaita pehz newareja ņpehlet noteizofņho
lomuwoluzijas apkarofchanâ.

ņkupazijas waras dibinatâ dņelssdiwijija wehl bij neeziga un
ņaujâs nespehjjiga. 8. armija, kura atradâs Latwijâ, leelu ņpehku dot
newareja. Tuwatâ nahņotnê, kâ reals pretņpehks Padomju Latwijai
uĶ ņaujâs lauka war parahditees tikai brihwprahstigo pulki un Wah-
zijas armijas regularais karaspēhks, kurņh tika organizets un ņuhitits
Wahzijas aistahweņchanai pret ņozialistisko rewoluziju un Wahzijas
eespaida nostiprinaņchanai Latwijâ. Wahzu kareiwjus uĶ Latwiju
wilinaja Ulmana „waldibabas“ ofizialees solijumi dot wiwas „aistahw-
jeem“ Latwijas pilņonu teesibas un neofizialees — dot Latwijas ņemi.

Kreemu kontrrewoluzionaru atņewiņņkais Pleņkawas brihwprah-
stigo korpuņs Pleņkawâ un Latgalê, eesahkotees ņarkanarmijas uņbru-
kumam, wehl nebij galigi noorganizesees, ar wahjâm ņaujâs ņpehjam.
ņas tika pee Pleņkawas eenemņchanas isņlihdinats, un wiwa atleekas
pee Walkas pahrgahja igawu teritorijâ, kur wehlaĆ dewa kadrus ņu-
denitņha armijai.

Rewoluzija uņwareja wiņâ Latwijâ, iņnemot ņeepajas apgabalu,
kur Wentas upes reetumkrastâ nozeetinajâs kontrrewoluzijas ņpehki
(ņchema Nr. 1).

II

Starptautiskās kontrrevolūcijas pirmais uļbrukums

1. Anglijas eejautiſhanās Igaunijas revolūzijā. 2. Stahmoļis Bahzijas kontrrevolūcijas leģeri janvari. 3. Ģiropas kapitaliņis breeſmās. 4. Bahzijas otrās interwenzijas programa. 5. Ģenerata Ģolza taktiņa un praktiſkee uļdemumi. 6. Nazionalā kontrrevolūzija darbā. 7. Bahzijas 6. reſerwes korpuja uļbrukums martā. 8. Ģoku legionari tā Ģadomju Latwiņas armijas pretineeki.

1.

Anglijas eejautiſhanās Igaunijas revolūzija.

Ģuſlihdj weenados apſtaħklos ar latwiju burſchuaſijas kuſtibu atradās ari igauņu nazionalā kuſtiba. Reaſkerot plaſſchafas tautas maņas, ſchai kuſtibai wajadſeja apmeerinatees ar inteligenzes pabalſtu. Zenteeni radit nazionalu igauņu karasſpeħku atduhrās uļ revolūzionari noſtkanotā proletariata pretdarbibu, un mobilizazijas iſweſchanaļ wajadſeja peeleeetot wirſneeku un ſtudentu nodaku brunotu ſpeħku. Ģulzeļot Ģerenſka laiķā noorganizeeto, wahzu waras iſformeto igauņu pulku paleekas, igauņu burſchuaſija pirmā laiķā zereja radit diwaſ diwiſijās, uſſaħkot formeſchanas darbus wiſos leelakos Igaunijas zentros (Ģewelē, Ģernawā, Ģarwā, Ģurjewā u. t. t.).

Wahzu ſpeħku aiſkļahjs, kuru iſleetoja lihdj ſchim igauņu burſchuaſija ſawa formeļuma ſegſchanaļ, ar dezembra pirmāni deenam ſaħka irt, un igauņeem wajadſeja kuħtit kaujās nenoformetus pulkus.

Tapat tā Latwiņā, weeteļeem wahzeem formeſchanas darbi weizās ſefnigak, un wiņeem iſdewās noorganizeet ſawu, noteikti kontrrevoluzionaru „balteeſchu pulku“.*)

Ģet weeteļās kontrrevolūcijas pulki, lihdj ſchim brunoti ar wahzu un agrakeem kreewu eerotscheem (igauņu burſchuaſijas riħzibā atradās 5.000 ſchautenes un 20 nowozojuſchu ſiſtemu leelgabali), bij par wahjeem, lai atturetu Ģurjewas un Wilandes ſarkano igauņu

*) St. 1. Das Balttenregiment ein Jahr im Felde. Druck. Mattijen. Dorpat. 1920.

2. Wrangell, W.—Geschichte des Balttenregiments. Rewal. 1928. Sneedſ weħrtigūs materialūs 1920. g. pilſonkara peħtiſchanaļ Igaunijā.

pulku uibrufumu no Narvas Kemeles wirseenâ. Jaunformetos igau-
igauku pulkos eedalitee strahdneeki bij noftanoti leelineeziki un fa-
dufmēs ar farkano dakam pahrgahja pehdejo pušē. Rafturigs pee-
mehrs ir 2. baltigauku pulka iirichana pee Jurjewas krišchanas 22.
dezembri, kur no pulka balto pušē palika tikai zeturtâ daļa, pahrejee
pahrgahja pee farkaneem, waj ari weentahrschi ijklihdâ.

Kemeles strahdneeki gatawoja fazelschanos un gaidija tikai isde-
wigu Lrihdi, ņakarâ ar farkano pulku tuwoščanos.

Igauku burschuasija redseja, ka ar ņaweem ņehheem winai re-
woluziju neapņeeft. Drukka kara peederumu, nebij ari ustižamas un
kaujas ņehhigas armijas. Peezus ņaguhstitos Padomju Kreewijas
kugus ar lineem un ari ņawus trahjumus igauki ņuhtija uš Londonu
apmaiņai pret kara materialeem. Jaundibinatās waldbibas ministri
dewās uš Angliju, Somiju, Daniju un Sweedriju pehz karaspehka.
ņâ wehlaņ redsejim, wiņņemigaka bij ministra-ņozialdemokrata Re-
jas miņija Somijâ.

No Antantes walstim wiņaktivat Igaunijas notikumos peeda-
las Anglija. 12. dezembri Kemele eeradās adm. Sinflera eņadre un
nodewa baltigauku rihžibâ pirmo kara peederumu ņuhtijumu: daudŶ
tuhtņošču ņchauteru un eewehrojamu ņņaitu loņhmetēju.*)

Dihwo ņehhku angli newareja peeņuhtit, toteef' wini palihdseja
organisēt ņchahdu ņehhku pahrejās walstis (Danijâ un Somijâ),
apghdat to un isdarit juhras operaziju pret Pad. Kreewijas floti.
Anglijas ņuhtnim Danijâ — ņilmarnokam „leeli nopelni to danu
brihwprahtigo apbruoščanâ un apghdaņchana ar wiņu nepeeze-
ņchamo, kuri dewās uš ņeemeku fronti (Igauniju. — W. St.) zihnâ
pret leelineeņeem.“**)

Dezembra beigās, redŶot Kemelei draudoščās breeņmas, angļu
flote pahrgahja aktiwâ pretdarbibâ muņŶu farkanai padomju flotei.
26.—27. dezembri angli ņaguhstija diwus muņŶu minu kugus un no-
dewa toš baltigauku rihžibâ.***)

Lihds pat janwara pirmajâm deenam farkanee guwa arween
jaunas ņemes un 7. janwari Narwas grupâ eetilpņoščee farkano
igauku pulki atradās Jaggowal upeš liniņâ, 40 kilometru attahlumâ
no Kemeles (ņchema Nr. 1). Bet nepabalstiti no deenwidu ņaimina
— 2. Nowg. diwiņijas, zaur angļu flotes ņarihfoto Krontņhtadtes
blokadî ņaudejuņehi flotes atbalņtu, pameņti weeni ņawam liktenim, —
6. diwiņijas pulki pee ņachala-Scharlottenhof-Wrawet-Drrisar-Wal-
goŶ ņanehma noorganisejuščās kontrremoluzijas pahrspehka ņiteenus
(pehz gen. Soots dateem 4.380 durk., 600 ņomu, 690 job., 25 leelg.,

*) St. — Кто должник. Сборник под ред. Шляпникова, Муклевича и
и Довило Добровольского. Москва 1926 г. Стр. 494.

**) St. Paegle. — Nâ Latvijas walstis tara. 243. Ipp.

***) St. Гражданская война. Боев. действ. на морск., речных и озер-
ных системах. Том. II. ч. I. Балтийский флот, 1918—19 г. Ленинград. 1926.

45 lošcm., 4 br. wilz. wišā Baltigaun. armijā 6./I.—19.) un bij spēsti atfahptees uš Jamburgu. *)

Ar Anglijas peegahdateem fara peederumeem, ar minas noorganijeteem un apghadateem ņomu, danu un ņweedru brihwprahtigeem, ar minas ņlotes palihdņibu — igauku burņhuasijai iņbewās nomahkt rewoluziju eekņņsemē un atfņst farkano igauku pulku ušbrukumu no Narwas. Somu brihwprahtigee (2000 kareiwju) zihnijās frontē, danu un ņweedru rotas apņpeeda rewoluziju eekņņeenē un iņweda mobilizaziju. (ņf. peelikumu Nr. 4)**)

Kamdehkt Anglija tik aktiwi peedalaš Baltigaunijas liktena iņņkņņņņanā? ņņis ņolis mums naw jaiņprot tā, itkā Anglija jau buhtu iņņkņihruņees par labu nazionalās kustiabas pabalņtiņņanai Baltijā. Neatņazidamās no zeribam uš „fahrtigas“ Kreewijas atdņimņņhanu, eedomadamās Baltiju, kā ņņahdas Kreewijas ņaņtahwdaņu, Anglija tagad zentās nodroņņinat ņawu ņtahwokli Baltijas juhrā, jo tikmehr, kamehr burņhujiņkā Kreewija wehkt nepaņtahw, taš iņdarams beņ ņewiņņkām publem. Tapehkt Angliju, kā juhras walņti, peewiņka igauku apdņihwotās Samu un Dago ņalas, par kuru ilgga-deju renteņņhanu Wloids Diņhordņņs neatlaidigi weda ņarunas ar

*) ņmaga atbildiba par ņgaunijas atbrihwņņņanas operazijas neiņdoņņhanos gulņtas uš 7. armijas komandeeri Henriņņņonu, kurņņ operazijas wadibā iņrahdija wairat noņeņņibas, nekā ņaprahta.

Henriņņņons pilniqi ignoreja atņewiņņktu daņu ņadarbibas prinzipu un atteizās no 6. un 2. Nowg. diwiņiju operaziju koordineņņanas, neiņleetojot 2. N. diw. kā palihgņpehktu pee Kemeles eekemņņanas. Kad to 23. dez. gribeja darit 2. N. diw. preeņņneekņ Waņiņņewņ, zenņņotees iņņuhtit uš fronti tam noluhkam Wjattas pulku (1200 durkti un 13 loņņmet.), tad Henriņņņons 24. dez. to noleediba, iņnehma Wjattas pulku no Waņiņņewa riņzibas un iņweda to armijas aiņmugurē — Gaņņņinā, kad frontē bij ņpehktu truhtums.

Henriņņņons ignoreja 11. janw. doto wirņpawehlneezibas direktiwi Nr. 166/op. par ņtahwokļa atjaunoņņhanu ņgaunijā, ņawelkot reņerwes un darbojotees ne tikai no Narwas, bet ari W a l k a s un ņ u r j e w a s puņes pretineeka ņlangā. Henriņņņons riņhoja frontalus pretuņbrukumus Narwas-Wenņenbergaas wirņeenā, atņtahtjot beņdarbibā 2. N. diw., neiņleetojot to darbiba pretineeka ņlangā ņurjewas-Lapsas wirņeenā.

Riņas eekemņņanā peedaliņās weeniqi 2. latbrigade Walfas wirņeenā, kad daudņ iņdewigatu ņtahwokli, apdraudot Rigu, eekehma 2. N. diw. Grinera brigadē (8. un 10. N. p. p., 48. p. — 1500 durk., 38 loņņcm., 8 leelg.; 2 bruku wilz: un 1 br. auto), kura nonahza ņtukmanos jau 9. dezembri. ņņee ņpehkt noņtahwewa diņkā iņhdi 31. dezembrim, kad Latarmijas grupas Rem. fara padome (ņewiņņki nelaiņis b. Daumanis) ar tiņhetru 3. latw. pulka rotu palihdņibu iņwiriņja minus 2. janw. iņhdi Dgrei.

Kā Henriņņņons, tā ari Waņiņņewņ ignoreja ņeemeku frontes pawehlneeņa Wadesņnija 16. dez. pawehli par Grinera brigades iņleetoņņhanu Riņas operazijā.

7. armija pee apņiniņas wadibas bij neņatrizinams ņpehkt ņgaunijas atbrihwņņanā, bet par noņņehņloņņhanu iņhi wadiba objeņtiwi (subjektivee nodomi paleel kenoņaidroti) ņagatamoņa pamatu Baltigaunijas paņtahwņņņanai un beidņot — Wadomju Latwijas kriņņņanai.

**) ņf. igauku ņņurnalu „ņddur“ (ņarņņ) 1928, Nr. 6.—8. Riņomāe, ņ. rakņtu „Par ņomu palihdņibu brihwibas karā“. Ari: J. Soots. — Wojna Estonji o wyzwolenie. 1918—1920. Warszawa. 1929.

baltīgaunu valdību. Sakarot Samu un Dago salas šamā pahrinā, Anglija ar savu floti kluhst par Baltijas jūtras austrumdaļas valdīnezi. Luht, angļu aktivitātes eemešs*)

Tagad var jautāt, kāds ir šam eepreekšfazitam sakars ar Padomju Latvijas armijas kaujas darbību? Nepahrspihlejojot var teikt, ka neisdemušeēs Zgaunijas atbrihwoščana strategiski iišķihra Padomju Latvijas turpmāko likteni. Kad janwara otrā pušē apweenotās kontrrevoluzijas pulki beidja operāziju Narwas wiršeenā un wišus atbrihwotos špehkus pahršweeda Ķurjemas (9.750 durk., 250 šob., 140 loščm., 70 patščaut. un 36 leelg.) un Ķujenes-Moišēkūles-Terwas rajonos (540 durk., 90 šob., 9 loščm.), tad — 17. janwarī wiša Wišjemes fronte no Mināšhem lihds Pleštawai tika nodota Padomju Latvijas armijai. Scheit naw weeta analizet stahwokli wišos fišfumos, konstatēsim tikai konspēktīvi šči stahwoķka negatīvos momenjas špehkeem**).

1. Padomju Latvijas armija, no šči brihšča šahkot, bij špeesta zihnitees diwās frontēs, diwos pretejos wiršeenos. Tā Latvijas atbrihwoščanas plans palika neišpildīts un fekojofščās aištahweščanās zihnas bij stipri apgruhtinātas, jo armijas špehki tika škalbiti.

Pastatīšimees, kā bij šadalīti Pad. Latvijas armijas špehki us 1. martu 1919. gadā.

Fronte:	Frontes garums kilom.	Uš uštura	Durķu	Sobenu	Loščime- teju	Leelga- balu	Šidma- ščinu	Štruu wišgeenu
1. Hlingen = Strentšči = Mināšči-Muškne . .	190	14062	10466	711	126	36	8	2
2. Bentšpils-Mošheiki- Šchauli = Šchadowa = Ponewesča	310	7859	3836	285	100	16	6	—
	500	21921	14302	996	226	52	14	2

Wišjemes frontē, kura bij 120 kilometru iišfaka nekā Ķurjemes—Veetawas fronte, atradās diwās tresčdaļas no muhšu armijas špehkeem.**)

Pastahwot Padomju Zgaunijai, wiši Latvijas armijas špehki buhtu koncentreti pretwahzu frontē, un padomju reetumfronte buhtu šanehmusi jaunus palihgšpehkus, šarkano igauņu pulkus. Tagad Zgaunijas formejumi (3 diwišijas — 15.728 durķi, 1.366 šob., 77 leelgab., 161 loščm., 71 patščautene 16. februārī 1919. g.) dar-

*) Ст. ген. А. И. Деникина. — Очерки русской смуты. т. IV стр. 22. 23. dez. 17. г. lihgums starp Angliju un Franziju eedalija Baltiju Anglijas ešpaida šferā.

**) Ст. Lauku Ščtaba arkīwu, I. Nr. 923.

bojās pret mums un 7. armiju (isņemot 6 pulkus, kuras paspejja noformet Igaunijas Padomju valdību.)*)

2. Padomju Latvijas armijas stratēģiskais stāvoklis bij nelabvēhlīgs arī tānī šinā, ka baltigauņu ušbrukums no Werawas uš Stukmaneem waj Rešekni apdraudeja armijas aismuguri un šatiksni ar Pad. Kreemiju.

3. Padomju Kreemijas zentra — Peterpils tuvumā nodibinājās kontrrevolūcijas bāse, no kureenes starptautiskā kontrrevolūcija wareja organizet ušbrukumus Kreemijas zentrem. Baltigaunija patvēhrumu atrada kreemu baltgwardu Pleštawas korpusā, kurtš mehlat ar angļu palihšību iswehrtās seemekreetumu (Subentiskā) armijā.

2.

Stāvoklis Bahzijas kontrrevolūcijas leģeri janvari.

Wišu janwara mehneši turpinājās Bahzijas okupācijas spēhku atkaphšhanās zaur Kursemi. Uš pirmo februari atkaphšhanās mitējās, un kontrrevolūcijas spēhki noturejās Sašalejas-Špriku-Šajdangas-Šaltaiķu-Šalna m. = Šudbarschu-Šigrandes-Šentas št.-Šalwarijas-Šhoranu linijā, atšahjot Padomju Latvijas armijas rokās Šentas upes Šelšchu-Šonewesčas liniju. Šahdā šahrtā no Latvijas teritorijas Bahzijas kontrrevolūzijai isdewās paturet Šeepaju ar Šprinki un Šisputes Špriņka šeelako daku (šchema Nr. 1).

Šemar šazit, ka Šeepajas Špgabalu neišdewās atbrihwot aš eenaidneeku spēhku pretestības. Šchee spēhki bij Šausšam demoraliseti un škaitā neezigi. Baltijas landeswehrs un dšelsšbrigade formesčanos wehl nebij beigušči un lihdsinajās wairak Špromišazijam, bet ne nopeetnām šaujas meenibam. Šahds Šarastahwoklis waldbija baltlatweesču bataljonā, to mehš jau rakšturojām eepreēščešā nodalā. Dšelsšbrigades brihwprahtigos tikai Šee Šentas isdewās Šeerunat turetees štrehlneekeem Šretim.

Šahds Šarastahwoklis walda šchās armijas aismugurē? Šolžš to rakšturo šešošči: „Šepareišā isturesčhanās pret latweesčhem 4 okupācijas šadu laikā, 8. armijas revoluzionaro(?) bandu negehlības, brihwprahtigo šaupiščhanās darbi, šas wehl arween noteek,

*) Šar Igaunijas spēhku noformesčanu un šara darhibu št. šešošču literaturu:

1. Šoots. Š.: Šesti wabaduššoda (Igaunijas brihwības šarš). Ševal, 1925. (Šoku walodā: Š. Šoots. — Wojna Estonji o wyzwoleńie 1918—1920 Warszawa 1929.).

2. Šesti šahwawāe 9. šalawāe polk (Igaunijas šautas armijas 9. šahjrupulks). Ševal, 1922.

3. Ščurnals: „Šaitse šodu“ („Šehwijas šargi“). 1928. Nr. 10/11. Šaide, Š. rakstu „Šā Šernawas pilšehtas un Špriņka pilšoni 10 šadus atpakał tehwijas šardši organizēja“.

4. Šaaman, Šd.: Šoomušrongide diwišš wabaduššojās (Šrunoto wišzeenu diwišija brihwības šarā) I Ševal, 1923.

5. Šaga Ššfred: Širu wāerind wabaduššojās. „Šdamees“. I Šarl Šarap.

brihwprahtigo, kas ņhe grih eedņihwotees un iņdņihwotees, gaduņim-
teaus mezais naids pret balteefņheem (weetejeem wahžeem — W. St.),
— wiņs tas ir nowedis pee ta, ka ari tās aprindas, kuras, kà ņtaņņta,
naw leelineežņņkas, leelineeņus eeredņ labak, nekà wahžeefņhus.“*)

Leepajas apņtaņkņus N. Needra apraņņta ņahadi: „Leelineeki
tureenes ņrahdneezibai iņliņas kà glaņbeji; bet ari piņņoniba, leeli-
neežņņmu paņihdama tikai teoretisņti, kolihdņ atņņilba no pirmà uņ-
traukuma, ņahka prahtot, ka ar leelineeņeem warbuht wareņņot
drihņak ņapraņtees, nekà ar wahžeefņheem.“***)

Leepajneeki katru brihdi bij gaidižņņņhi, ka ņrehlneeki eenems
ņho piņņehtu. Tapehž, „kas bij uņmanigaki, waj bailigaki, tee bij
aiņlaiduņņhees jau uņ ahrņemem, ari Ulmanis ar waldbibas leelako
daku. Atliņuņņhajeem ņhàs bailes guleja wehl kauos. Uņ armiju
wini wehl maņ palaidàs. Daudseem leetas ņtaņweja ņakrawataņ.
Žiti ruhpiĝi ņargaja ņawus tiltus uņ iņlihgumu ar leelineeņeem.“***)

Leepaju aiņņargat neweens nezerejis. Tapehž ari transporta
kugi Leepajas oņtà tureti gatawibà, lai, tiklihdņ ka buhtu wajadiĝs,
waretu emafuet wahžu daņas uņ Wahžiju, bet balņlatwoju un kreewu
nodalas — uņ Žĝauniju. Strehlneeku uņbruņumam ņahkotees,
wahži Leepajà dibinati gaidija ņrahdneeku ņazelfņhanos, kureem,
pehž Golža ņinam, biĝis lihdņ 6000 eerotņņhu. Ja wiņņpahri Kurņe-
mē Golžs leelineeņus aprehtina lihdņ 60%, tad Leepajà wina eņot
wehl wairak.

Lai nodroņņhinatu karaņpehka emafuaziju ņazelfņchanàs gadijumà,
Leepajà tureti trihņ garnizona bataljoni, wahĝinot jau tà wahjo
fronti. Bet diwi no ņheem bataljoneem klaufižņņhi tikai ņawàm ko-
mitejam, par peedalifņchanos kaujàs, frontē negribejuņņhi ne dņirdet
un pildijuņņhi tikai apņardņņibas uņdewumus.

Leepajà tà tad wiņi atraduņņhees gluņņhi kà uņ pulwera muzas
ņha wahrda ihņtà noņihmē (Golžs. 125. lpp.).

Tahdà kahtà bij wajadiĝs neleels strehlneeku ņpeedeens,
kurņņh, kopeji ar ņrahdneeku ņazelfņchanos Leepajà, iņtiņritu ari ņho
Latwijas ņuhri no kontrewoluzijas pulņeem. Neluhkojotees uņ
baltigauku frontes nodibinaņņchanos ņhai laikà, kas atnehma muhņu
ņpehku diwas treņņdalaņ, ņahahdu ņpeedeenu wareja iņdarit ari tàs
muhņu daņas, kuras atradàs Kurņemes frontē. Bet ņahahdàm ņekmem
buhtu wairak politiņka, nekà ņstrategiņka noņihme, un tàs tomehr ne-
iņņargatu Latwiju no Wahžijas eejaufņņchanàs rewoluzijas gaità.
Ja wahži buhtu iņņpeesti no Leepajas plazdarma, tad tomehr par
wehlaņ organiņejamà uņbruņuma baņi wini wareja iņwehletees Leeta-
was teritoriju (ņliņtakà gadijumà — Auņtrumpruhņiju).

Žanwara mehneņi ņahwolkis Kurņemes frontē joprojam mums
labwehliĝs. Kontrewoluzijas ņpehki ņhe neezigi (landeswehrà

*) Meine Sendung in Finnland und im Baltikum. General Graf
Küddiger von der Goltz. Leipzig. 1920. S. 126.

**) Tautas nodeweja atminas, 2. d. 11. lpp.

***) Turpat. 5. lpp.

685 durf., 30 job. un 2 leelgabali), ar wahjâm kaujas ņepħjam un noņpeestu garaņtaħwofli.

Wiau aiņmugurê rewoluzionarâ kuņtiba tã Leepajã, tã ari Wahzija aug augumã. 5. janwari Berlinê ņahkã ņpartateeņņu ņazeliņhanã, kuru iņdobaņ aņņpeest tikai 12. janwari, peħz nedku ilgã zihnam. Aņņpeesdama ņtrahdneeku rewoluziju eefņheenê, pildi-dama Antantes ultimatumu, Wahzijas wal diba — Eberts, Scheidmans — wehl maņ wehribas peegreeņņ rewoluzijas notifikumeem Auņtrumos, kaut ari ņņhee notifikumi — Sarfanarmijas tuwoņhanã Wahzijas robesħam — wareja tikai ņtiprinat ņpartateeņņu ņtaħwofli.

Briħwpraħtigo ierwoņhanã darbi Wahzija tiņko eefahkti, un wiau eefpaids frontê wehl naw manams. ņħis faktors eefpaids fronti tuwakã laika, kad peeteekoņchi daudņ beņdarbneeku un profesionalu kareiwju, zeredami dabut Latwija ņolito ņemi, papildi nãņ kontremoluzijas tagad retã rindas un tã radis luhņumu frontê.

3.

Ciropas kapitaliņms breeņmã!

Sarkano ņpeħku tuwoņhanã Wahzijas robesħai nenoweħņņami turpinajã. Janwara pirmã puņê Riga un Wilna kluwa par jaunu Padomju republiku zentream. Tagad, februara ņahkumã, padomju pulki apdraudeja peħdejo pilņeħtu rindu pee Wahzijas robesħas — Leepaju, Rauru un Grodnu, kuras ņaudejot, wahzu ņpeħkeem buħtu jaatkaħpjas ņawã ņemê (ņ. ņħemu Nr. 2).

Geņpeħjamã austrumu ņozialistiņkã rewoluzijas ņaweenoņhanã ar Wahzijas ņpartateeņņeem ņiņprã mehrã uņtrauza Ciropas kapitaliņkã leelwalņtiņ un wiau apweenibu — Antanti. Proletariatam Wahzija uņwarot, Antante, pirmahrt, ņaudetu eefpeħju uņņpeest Wahzija ierwoņņoņņu meera lihgumu un, otrahrt, tad rewoluzijas breeņmas apdraudetu teeņchi Antantes walņtiņ.

Meera konferenze, kura ņahkã 12. janwari 1919. g. Pariņê, ņawas darbibas pirmã poņmã (it ņewiņħti) maņ atgahdinaja meera engeku aņņpreedi, bet gan kara wadoħu ņaeimu, kur peenem ņwarigus politiņkus un strategiņkus leħmumus, kas weħņti pr. t ņozialistiņkã rewoluzijas iņplatihanos. Tika gatavots jauns karņħ — ņħkiru karņħ. ņħai konferenzê Franzijas premjers Klemanso Ciropas ņtaħwofli rakņturo ņħahdi: „Leelineezihma breeņmas paņħreihjê momentã loti leelas. Leelineezihms iņplataņ. Wihņħ ņagraħbiņ Baltijas apgabals un Poliju... Ja leelineezihms iņplatotees Wahzija, paħņweediņees paħ Auņtriju un Ungariju un aiņņneegs Italiju, tad Ciropa atradiņees leelu breeņmu preeņħã.“

„Leelatã breeņmas“, rakņta Nloids Diħordihņ peezu premjeru padomei Pariņê, „es redju eefņħ tam, ka Wahzija war uņtizeet ņawu liņteni leelineeņeem, atdodot ņawas baħatibas, ņinaņhanã, leeliņko organiņatora talantu ņħo ņanatiķu-rewoluzionaru riħzibã, kuri ņap-

no par mīšas pāfaules bruotū eefarōšanū. Šchis breešmas naw tukšhi murgi. Lihdīšchinejā wahzu waldbiba nešpehziġa, wahja; winas autoritate neeziga... Šchis waldbibas atkaphšchanās nošihmetu špartakeešchu ušwaru...

...Ja Wahzija nahts špartakeešchu rokās, tad wina šawu likteni nenowehršchami šaištis ar kreemu leelineezīšmu. Ja tas notiks, tad wiša Austrumeiropa tiks eerauta leelineezīštās rewoluzijas wirpult, un pehz gada mehš waigu waigā šaduršimees ar gandrihs 300 miljonu mašu, kuru wahzu generaki un instruktori buhs palihdšejušchi organīšet warenā šarkanā armijā, wahzu leelgabaleem un wahzu lojchmetejeem bruotā. Šchi armija katru minuti buhs gatawa atjauot ušbrukumu Keetumeiropai."

Bij jarod iseja, kā šchis breešmas paralīšet. Teldšebelīštāis Antantes armiju wiršpawehlneeks, maršchals Jošchs, iibeidšotees karam ar Wahziju, garlakojās bešdarbibā; wiščh iseju radija loti ahtri un weenkahršchi: 12. janwari apweenotā kara wiršpadomes un meera konferenzes šehdē tas lika preešchā nekawejošchi suhtit šabeedroto armiju uš Poliju. Wiščh ušstahjās par nekawejošchu, pilnigu leelineezīšma īšnīhziņaschanu Eiropā. Beš tam wiščh peeprafija, lai daudšee kreemu guhštēkai Wahzijā, kas nošfanoti pret leelineezīšmu, tiktu nošuhititi uš dšimteni...

Šchahdu planu aktiwi pabalstija Anglijas kara ministrs Tšerčhils, eerodotees Parišē pehz meera konferenzes šahšchanās.

Jošchs bramurigi apšolija īšnīhzinat leelineezīšmu ihšā laikā, un ušstatija wišu karu pret leelineekeem par weeglaku leetu nekā weenu kaju pret Wahziju.

Tomehr tahkredšigakee buršchuasijas wadoni šchahdu planu nepeeņehma, un pilnigi dibinati.

Šrahdijās, ka šabeedroto imperialīštīštās armijas šchīru karam naw derigas. Minesim tikai daščhus raksturīgakus faktus atteezibā uš Anglijas armiju.

3. janwari Fokstonā nowetotais karāšpehks šazehlās un aplenža kara ministriju. 27.—31. janwari Kalē šazehlās wairak kā 3.000 šaldatu, kuru apšpeeschanai wjadšeja nošuhit diwas diwišijas. 8. februari 3.000 šaldatu īšwehleja šaldatu deputatu padomi un īšstrahdaja prašibas karāšpehka preešchneezibai. Kā tagad Tšerčhils paštahsta, tikai weenas nedēlas laikā no daščhadām weetam kara ministrija šanēmti wairak kā 30 šinojumi par „nekahrībam”.

Tahdā kahrta Anglijas premjers Lloids Dšordšchs 16. janwari meera konferenzes „10 wiħru padomē” bij špeešts pašinot: „ja eš liktu preešchā tam noluhkam (leelineezīšma īšnīhziņaschanai — W. St.) suhtit uš Kreemiju angku karāšpehku, armijā īšzeltos dumpis. Tas pats atteezas uš amerikānu špehkeem, kuruš bij nodomats suhtit uš Sibiriju, uš kanadeešcheem, kā ari uš frantšchu karāšpehku. Domāš par leelineezīšma apšpeeschanu ar karāšpehku — tihrais ahrprahts... Kara gahjeens pret leelineekeem pahriwehrstu Angliju par leelineeku šemi un atneštu Londonai Padomi."

Ari S. Amerikas S. W. presidents Wilsons noteikti pretojās ekspedīcijas armijas suhtīšanai. Wīnšch apšchaubija eespehju pahrt- waret leelineezīpmu ar eerotscheem, tapehž wīnšch brunotu eejaukšcha- nos uisfatija par neprahstīgu, eekams leelwalstis neweenojās attee- zībā par pretdarbību leelineezīpmam, kā sozīalām un politīfām breef- mam". Wilsona liberalās politikas kehreens bij usaižinajums Pad. Kreewijai uš meera šarunam 22. janwarī uš Prīntšchu šalām pee Konstantīnopolēs, W. Bullit mīšija uš Maskawu, kur 12. martā to- pā ar Padomju waldību īsstraħdaja pameera lihgumu.

Wilsona liberalīsmš nebuht netrauzeja krasalos Antantes poli- tikus špert realus šohus šchīru kara šagatawošchanai pret leelineezi- pmu. Ja šabeedroto armijas nebij noderīgas šchim karam, tad bij jarod zīts — kaujas špehjijs karaspehks. Te radās ideja par „šani- taro kordonu". 21. janwarī meera konferenzes premjeru šaeimā Itā- lijas premjers Orlando īsteizās: „Parasti, lai apturetu epidemijas īsplatišchanos, rada šanitaro kordonu. Ja lihdsīgus šohus špertu pret leelineezīpmā īsplatišchanos, wīnu waretu ušwaret, jo īsolet wīnu — nošīmetu ušwaret."

Par šchahdu „šanitaro kordonu" wajadseja kluht toposchām bur- šchuašijas walstīnam Kreewijas reetumos, kurām Anglija un Fran- zija palīhds īrganīset brunotu špehku. Tagad Tšchertšhils pastahita, kahdus wīnšch toreiī, kopeji ar armijas gen. šchtaba preešchneeku gen. Wilsonu, špehris šohus kordona radīshanai.

„Mehs pastahwejam uš to, lai godīgi un lihdsī galām pīlditu šawus šohijumus, apbrūwojot un apgahdajot pret leelineešem špehkus no šawcem mīlšīgeem krahjumeem, palīhdsīot wīneem ar peedsīhwo- jumeem bagateem wīršneešem-instruktošem radīt kaujasšpehjiigu armiju. Dabīgi no tam turpmā īreeteja, ka mums wajag zenītees apweenot weenā militārī-dīplomatiškā sīstemā wīšas leelineešem naīdīgās peerobešchas walstīs, peespeeschot katru no wīnām darīt tīf, zīf wīna špehji."

To pašchu darija maršchals Tošchs, īuhtot no Franzijas krah- jumeem dāschadām tautībam (šewīschki pošeem) leelas partijas kara munitīzijas (St. Bāfer... 419. lpp.).

Peerobešchas walstu šanitarais kordons nebij tadams uš burwja mahjeenu. Bij wajasīgš laīks šcho brunoto špehku noformēchanai. Bet galwenais — šcho špehku formēschana šwarīgā kordona eezīrknī — Baltijā — atduhrās uš nepahrwaramēem politīfkeem šchkehr- šchleem. Ja wehl Tgāunijā angleem īšdemās šaformet karaspehku, kuršch Tšchertšhila bagato pabalstu īsleetoja, tad Latwījā šchahda karaspehka nebij, un pastahwošchās buršchuašīškās nodalās tīhri labi apgahdaja Wahzija. Leetawa Antantes eespaīdam bij nepeeejama un padota wahžu rīhžībai.

Latwījās leelineezīfkais proletariats nelahwa radīt buršchujīšo Latwīju kā kordona šastahwdatu, rahwa šcho Pad. Kreewijas eelen- šchanai nodomato kehdi dīwās dālās un špeeda Antanti meklet zītus špehkus, kuri aīspīldītu šcho robu.

Lihdsīgi Antantei, arī Bahzija pate bija eeinterējēta nepeefaut austrumu sojialistiskās revoluzijas ņaveenoņĥanos ar Bahzijas ņpar-takeeņĥeem.

ņĤo intereņĥu kopibu noweĥrteja Antante, un premjeru-preņi-
dentu triumwirats — Alemano, Vloids Dņĥordņĥs un Vilsons —
janvari noleĥma, ņa „Bahzijai wajag tiĥt ujaizinatai
paliĥgā pee Kreewijas atbriĥwoņĥanas un Au-
strumeiropas atjaunoņĥanas.“

Luhĥ, politiskās direktives, kuras kapitalistiskās paņaules wiņu-
warenā triĥswiĥru premjeru padome iņtraĥdaja ņawai kara wiņs-
padomei (frantņĥu marņĥals Toņĥs, angļu gen. Geiĥs, un ameri-
ĥanu gen. Perņĥings). Pehdejā, ņawukahrt, dewa norahĥdijumus
pameera komiņijai un Bahzijas karaņpeĥka wadibai Spaā par Bah-
zijas karaņpeĥka iņmantosĥanu barjeram pret leelineezisĥu Lat-
wijā.*)

ņĤeit konņtatejam Antantes un Bahzijas intereņĥu kopibu pee
revoluzijas eerobeņĥosĥanas. Kā weena, tā otra bij eeinterējēta
ņĥahĥa barjera (kordona) radisĥanā. Bet Bahzija loloja weĥl zitus
planus, pretejus Antantes noluhĥeem, un ņĥee plani beidsot noweda
pee brunota konņlikta starp Bahzijas ņĥeĥeem un Antantes organi-
ņetām un pabalņitām ņgaunijas un Latwijas bursĥuasiņas armijam.
ņĤee plani bij: Bahzijas eeņpaida iņplatisĥana Baltijā un taĥlak—
Kreewijā. Bahzijas imperialisĥma nahwes drudņis—jaunā austrum-
politika, kuras uņdewums bij no jauna eerindot Bahziju paņaules
politiku darinosĥo walņtu ņĥaitā. No ņĥahĥa ņtaĥwoĥka — Bahzijas
noluhĥu diwĥosibās — iņreet winas ņadarbiba un tai ņeĥojoņĥais bru-
notais konņlikts ar Antanti.

ņĥildot Antantes riĥĥojumu un aiņfargajot ņawas intereņes,
Bahzija uņņahĥa otro interwenziju. Pirmā interwenzija revoluzi-
jas apnemtā Kreewijā ņahĥās 18. februarī 1918. gadā, kad koalizi-
jas ņĥeĥi pahrgahja uņbrukumā pret iņirusĥeem imperialistiskās
Kreewijas armijas pulĥeem un iĥņā laikā okuĥeja ņgauniju, Latwiju,
Ĥeetawu, Baltkreewiju, Ukraini un Kauĥaju. Interwentu taĥlak wiņ-
isĥanās atduĥrās uņ jaunformeto ņarkangwardu nodaku un daņĥu
wezās armijas weenibu pretoņĥanos. Domeĥr galweno lomu inter-
wenzijas aptureņĥanā toreiņ ņĥeĥleja tā ņauzamā „telpas inerzija“,
plaņĥee Kreewijas ņemes apgabali, kuru eenemņĥanai un patureņĥa-
nai interwenteem nepeetika dņiĥwā ņĥeĥta.

Preeĥĥ wiņas sojialistiskās revoluzijas Kreewijā ņĥai inter-
wenzijai nepeefrita noteizosĥā loma, un revoluzija turpinaja ņawu
zēlu. Domeĥr interwenzijas rezultats bij padomju waras kriņĥana
wahzu okuĥetā apgabalā, Padomju Somijas, Latwijas u. z. jaundi-

*) 1. Ehursĥill, W. — The world eris. The Aftermath.

2. Bullit's mission to Russia.

3. Ст. Бекер. — Вудро Вильсон...189, 192, 193, 317 и 419 стр.

4. Ю. Ключников и А. Сабанин. — Международная политика. ч. II 219
221 и 235 стр.

binato walstu likwideschana, Krašnowa kontrrewoluzionaro kasafu organiseschana Donas apgabala, burschujisko republiku nodibinaschana — nās Kaufasā un Pad. Kreewijas materiela nowahjinaschana.

Uj otro interwenziju ūpeeda bailes no leelineezisma ūswaras. Bet, lā jau minejām, te bija ari wehl otrs eemešls.

Wahzijas burschuasija, pafaules karā ūswareta, nebuht wehl nedomaja atteiktees no ūweem planeem Kreewijā. Gluūchi preteji, — ar otro interwenziju wahzu imperialisms ūstija ūawu turpmako pafahweūchamu. Kur gan lai ūakautā imperialistiskā Wahzija ismehginatu roku, ja ne pret Kreewiju un toposchām darba republikam gar Wahzijas-Kreewijas wezo robeūchu, ūewiūski tā ūauzamā Baltijā, kuras ūastahwā eetilpa tikko nodibinajušēs Padomju Latwija!

Scheit wahzu imperialisms zereja atjaunot Franzijas laukos noaūinojoūchā kermena ūparu, ar austrumu palihdsibu wahzi gribeja groūit jaunakās wehstures gaitu.

Kahdus ūpeklus un lihdsiskus Wahzijas waldiba isleetoja rewoluzijas aplaroschana, kahdi bij jaunās austrumpolitikas ūaturs un mehri, kahda bij Wahzijas loma aūūatamos notikumos, to tehloūim turpmak.

Kā reals barjers, kura ūdewums ūawet rewoluzijas attihstibu (kā ari garantet Wahziju pret atdsimstoūcho Poliju) un tahdejadi glahbt kapitalistisko Ciropu, tika iswirsita „Wahzijas Auūtrumrobeūchu aiūfardsibas fronte.“ Schis frontes Seemeku armija ūastahweja no trim korpuūeem. 6. reūerwes korpuūa preeūchgalā, kuruūch, balstotees ūj Deepaju, darbojās Kurjemē un Seemelleetawā, tika noūtahdits Somijas rewoluzijas bende, generalmajors fon der Goltz, kuruūch pirmā februari eeradās Deepajā. (Schema Nr. 2).

4.

Wahzijas otrās interwenzijas programa.

Tās grupas, kuras, ūahlot otro interwenziju, atjaunoja wahzu austrumpolitiku, nebij wiūluūchās, ūsdodot interwenzijas wadibu Latwijā grafam Goltzam. Goltz bij weens no jaunās austrumpolitikas programas autoreem, ūchās programas dedsiūs aiūstahwis un ispiditajs. 1920. g. isdotos memuaros*) Goltz ūawus ūdewumus Latwijā tehlo ūchahdā ūataribā:

Sahkumā ūhtits tikai Auūtrumpruūhijas aiūfardsibai, Goltz ūawu ūdewumu aiūween wairak konzentreis un eetwehris leelā idejā — domā par stipri apdraudetās wahzeetibas nahlotni. Pafaulskaru wahzu imperialisms bij pafpehlejis, un tagad ūabeedrotee gatawoju tam ūmagus meera noūazijumus. Wahzijas eelūheenē ploūijās rewoluzija, kura, Sarlanarmijai tuwojotees, draudeja attihstitees. Ap-

*) Meine Sendung in Finnland und im Baltikum. General Graf Rüdiger von der Goltz. Leipzig. S. 312.

draudeto wahzeetibu war glahbt jaunà austrumpolitika. Cefšhejā un ahrejā leelineezizma fakauščhana ir tīfai šchis politikas weens etaps. To panahktu, ja wahzi „kopeji ar Denikinu un Koltščaku buhtu dewuščhi kreemu leelineezizmam nahwes duhreenu“ (147. lpp.). Dirs ušdewums ir gahdat par Wahzijas ekonomišu un politišku tuwinaščhanos restauretai Kreewijai, kura pehz paščas inteligenzes i-nihzinaščhanas alktu pehz wahzu tirgotajeem, tehnikeem un waditajeem (127. lpp.). Sakaujot leelineezizmu Kreewijā, wahzi šcheit eeguhtu fainneezišku noteiščhanu un dabutu Kreewiju par šawu ja-beedroto, ar kura palihdsibu waretu fakaut wareno Angliju, Antantanti (147. lpp.). Pat Peterpils eemēščhana ween pirms Werjalas meera parafstišchanas buhtu reali grošijufe šchi lihguma noteikumus par labu Wahzijai. To wareja šafneegt ar dašču diwisiju nošuh-tišchanu Golza rihzibā (190. lpp.).

Tahdā fahrtā jaunà austrumpolitika fneedjas tahku pahri Latwijas robescham. Winas ušdewums ir radikali išmainit Eiropas un pat pašaules politikas špehkus un, kà pretstatu Antantei, radit Wahzijas-Kreewijas uniju. Tahdā zelā Wahzijas imperialisms domaja išwairitees no pilniga šagrūwuma un pat wairaf — nemt rewauščhu, Antantanti fakaujot.

Teeschi Latwiju šchi politika pirmfahrt pareds kà kolonizazijas semi. „Kreewijas ipostitās un zilweku tukščās nomaku prowinczes praša pehz tščhallašeeem wahzu semneekem šchejeenes augligās semes apštrahdaščhanai. Daudšeeem bej dšimtenes palikušcheem šcheit waretu darbu un maiši šagahdat. Sewiščki maneem (Golza) šaldateem, kureem pee werweščhanas apšolita seme.“ (127. lpp.).

Te mehš redšam mešglu, kūrā šaistas pirmās un otrās interwenzijas programās. Dšupejot Latwiju pašaules kara laikā, peeweenojot wīnu pee Wahzijas 1918. gadā uš Brest-Litowškas meera lihguma pamata, wahzu imperiališti wīnu jau ušluhkoja kà kolonizazijas semi. Tagad šchee plāni atkal parahdas deenas gaismā. Un šas tas rakšturigakais — šchorei kolonizazijas plāna radišchanu un išpildišchanu šekmē pati latweeščhu burščhuasija ar Almāna, Šahliščha un Paegla parafstīto 29. dezembra 1918. g. lihgumu! Brihwprahtiqo werweščhanas birojs „Baltenland“ šcho lihgumu un wehlašos šolizjumus par semes peeščkirščhanu jo plaščhi šludināja, un šchi agitazija bij galwenais brihwprahtiqo werweščhanas šekmju eemesls. „Baltenlanda“ komišija — grafs Golzs (generāla Golza brahliš), brahli Brederichi ar baronu Strombergu — tagad bij išštrahdajuščhi kolonizazijas plānu, pehz kura šuršemē ween uš muišchneeku semes bij domāts nometinat lihds 30—40.000 wahzu semneeku. Pee Golza korpūša praktiški darbojās kolonizazijas komišija ar Rašdangas baronu Manteifeli preeščhgalā; šchi komišija bij šahkufi koloniset daščas muiščas pilnigi un zitas daleji (219. lpp.). Tahdā fahrtā mums jaušfawejas šihkaf pee kolonizazijas plāna, šaistot wīna raščhanos 1915.—16. g. g. ar wehlašeeem šokeem kolonizazijas laukā.

Rahdi apštahki 1914.—1919. g. g. bij labwehliqi Latwijas koloniseščhanai? Šā peemehru šihkaf apluhkošim šuršemi.

Semes ihpašņneeki šķeit šadalaš kelošchās trijās leelās katego-
rijās: 500 muišcham peeder 1.100.000 heft. semes (zaurmehrā —
2.245 heft. katrai), 28.280 semneeku mahjam — 1.000.000 heft. se-
mes (zaurmehrā — 36 heft.); pahrejā seme — 540.000 hektaru pee-
der walstij, bāsnizam un pilšehtam.

Šchee škaitli rahda, ka wahzu muišchneeku rokās atradās apm.
40% no wišas jemes platibas, kaut gan muišchu škaitz šastahda ti-
kai neezigu datu no wiša šaimneezibu škaita (500 muišchas pret 28.000
semneeku mahjam).

Kursjemes semes platibas atteezigi wahji kultiwetas: tikai 30%
aramjemes, pahrejā seme — mešči, nekultiwetas plawas un gani-
bas un nederigas semes. Wahzijā aramjeme šastahda puši no wišas
platibas, Franzijā wehl wairak — lihdi 60%.

Šafarā ar jemo šaimneezibas attihštibas lihmeni, Kursjeme wah-
ji apdšihwota — tikai 26 eedšihwotaji uš kwadratkilometra. Kurpre-
tim šaiminos, Austrumpruhšijā dšihwo 55 eedšihwotaji uš tahdas pat
platibas un wišā Wahzijā wehl wairak — 127 eedšihwotaji.

Šaiminu Šaunas gubernā — ari ta wairak apdšihwota — 46
eedšihwotaji uš kwadratkilometra. Pazelot kulturu, attihštot lauk-
šaimneezibu, ruhpnreezibu un šatiksmeš želus, weiznot iģlihtibu —
war Kursjeme kluht tikpat beeschi apdšihwota seme, kā Austrumpruh-
šija, jo šlimats un semes augliba apmehram weenadi. Tahdā kahr-
tā weenā pašchā Kursjemē war nošmetinat wehl lihdi 1 miljonam
wahzeeschu (1914. g. Kursjemē dšihwoja ap 800.000 eedšihwotaju).
Šatmeeschi, kā to leezina tahds wahzu mahžitajs „Djolu Šahnis“
okupāzijas laikā išdotā brošchurā „Šateesiba par pašales šaru“
(Šelgawā, 1917. g.), gauši wairojās: uš 1.000 eedšihwotajem pee-
dšimēt 20 behrnu gadā, leišcheem turpretim — 31, Kreemijas un Šal-
tijas wahzu koloništeem — pat 82. Daudšās Kursjemes draudšes, kā
peem., Šelgawas un Šaufkas, dšimuscho škaitz pat mašakš, nekā mi-
rušcho...

Lihdsigi apštahkti ir ari pahrejā Šatwijā. Šuhf, kadeht wahzu
kolonizatoru išwehle bij apštahjusees pee Šatwijas un wišus 1914.—
1919. g. g. tee praktiški gatawojās uš šcho kolonizāziju.

„Šaltenlanda“ biroja ložeklis, Kursjemes kolonizēšanaš plana
autors Šolza laikā, Šilwio fon Šrederichs (no Šurmales) 1916. g.
bij išdewis brošchuru „Šaunā Austrumjeme“, kur atrodam to prak-
tiško programu, šahdu patlaban — 1919. gadā wahzi (Šolzi, Šre-
derichi, Šanteifeli, Štrombergi) gatawojās realizēt.*)

„Šadu šimtenus ilgi mehš ešam uštizibā išturrejuschi, un nu bei-
dšot mums no warenaš mahtes semes mahj alga par muššu uštizi-
bu — peeweenošhana pee leelās walstš. Šas mums peeder, tas peeder
walstij un wahzu šautai, muššu alga par to ir warenaš drošhiba: nu

*) Das neue Ostland. Von Silvio Broederich-Kurmahsen. 1916. Ost-
Landverlag.

muhju rotas ir brihwas nazionalam darbam. Wahzu tautu ņhurs!¹⁴ (14. lpp.).

Baltijas wahzu muiņhneeziabas lojungs: „Wahzu tautu ņhurs!“ naw jauna dseejma. Latwijas kolonijefchana jau tifa praktiseta pirms kara. Tā 1908.—13. g. g. muiņhneeziaba, zaur paņchpalihdņibas beedribam un par naudu, kas ņanemta no Wahzijas, bij iņpirkuņi wiņas ņainneeziņi apdraudetās (bankās eefihlatās u. tml.) wahzu muiņchu ņainneeziabas un tur nodibinajuņi wahzu ņemneeku kolonijas. Behdijos gados pirms paņaules kara no Kreewijas nomadeem (Wolinijas gub.) uņ Latwiju tifa ataizinati ap 20.000 wahzu kolonistu un nometinami minetās muiņchās...

Latwijas kolonijefchanā bij eeinterefeta ne tifi weetejā wahzu muiņhneeziaba. Sinams, wina wiņdedņigaf uņstahjās par Baltijas peeweenoņchanu (tahdā waj zitadā weidā) Wahzijai, par „Ostland'es“ dibināņchanu un pahrwehņchanu wahzu prominzē, jo winas ņahwofli tahds notifikums wiņwairaf nodroņhinatu. Bet kolonijazijā bij koi eeinterefeta ari Wahzijas walņs. To redņam kautņhu no Kurņemes pahrwaldes preefņhneeka ņinojuma Wahzijas ņemkopibas ministrim 8. oktobri 1915. gadā.*)

„Wahzijai wajaga ņemes. ņigus gabuz mums wina wajadņeja meklet tahlu prom no dņimtenes — ņemes ņtrehkos, kuru wiņpirms wehl ar leelām puhlem un ar leeleem upureem wajadņeja padarit par wahzu apgabaleem. Un nu labwehligs, wehl nezerets liktenis ihņi laika mums eefweeņch ņehpi ņemi, kuru mums tifi wajadņigs turet un apdņihwot, lai mums buhtu jauns, gataws, wehrtigs Wahzijas gabals!“

„Wahzijai wajadņiga ņeme, kur nometinat winas tautas pahrpaleefoņcho ņpehtu. Un tas paleef ari pehz kara, neņtatotees uņ wiņeem zilweku upureem. Un Kurņeme ir ideala kolonijazijas ņeme. Gepreeņch es jau aņrahdiju uņ eedņihwotaju retumu, kas ween jau leezina par kolonijazijas eefpehjamibu. Pee tam wehl nahl ņahņ kahds weizi- noņhs apņahliņs, — tas, ka wairaf kā puņe latweeņchu mahju atņah- ta, un, kā paređņams, daudņi ņawus agrafos ihpaņchumus wairs ne- redņēs.“ (15.—16. lpp.)

Pehz 1915. g. idaritās kauņhu ņkairiņchanas iņrahdijas, ka no ofupetās Kurņemes eedņihwotajeem aiņbehgufchi ap 275.000 zilweku. Jaanee, ņpehzigeem laudis pa leelakai datai aiņgahjuņchi, un ņtarp pa- lizejeem ir leela data weziņhu un zitu neņpehzigu zilwezinu, kas pee tautas wairoņchanās wairs neņpehlē nekahdu lomu... Zekā un wehlat Kreewijā daudņi no behgfeem buhs apmiruņchi, un no miruņheem buhs leela teeņa maņi behrni, kas behgņchanas gruhtibas newareja pahrzeest — tā tad nahņotnes ņpehks buhs iņmiris. Schee apņtahkki, ņamaņinot Kurņemes eedņihwotaju ņkairu, jo ņewiņchi weizina Wahzijas kolonijazijas planu iņpildiņchanu.

*) Kurland unter deutscher Verwaltung. Mitau. Gedruclt bei J. F. Stef- fenhagen und Sohn. 1915.

Muischneeziba sawu folijumu — kas mums peeder, tas peeder walstij un wahzu tautai — ari tureja. 1915. gadā Kursemes ofupesto aprinku muischneeziba bij nolehmusi „par lehtu maksu, kahda ia bij pirms kara“, atdot trescho datu no muischu platibas Wahzijai, kolonisešanas noluhceem. Pirmā kahrtā Brederichs kolonizazijas fondā eedala scho muischneeku semju treschdatu un, tā kā Kursemē ir 1,1 miljoni hektaru leelgruntneeku jemes, tad schi 1/3 lihdsinas 400.000 hektareem.“

Tad nahl lihdschinejās walsts muischas: „Tagadejās walsts muischas, kurām, pa leelakai dakai, ir loti skaisa seme, atrodas wisai nolaištā stahwolkt, kas atteezas us apstrahdashanu un ehkam. Nekashdu industrialu usnehmumu winās naw. Winās sadalot Kursemes wahzu kolonisteem, nenotiks nekashdi saudejumi, sijnemejotes us ehkam un ruhpnenezibu. Tahlak, schim muischam peeder loti plaschas ganibas un krumaji ar augligu nekultiwetu semi un milsigi walsts meschi, kuri pa leelakai dakai aug us skaisas, apstrahdashanai derigas jemes.“

„Ta wisa ir kolonisešanai deriga seme, tahda, ka labaku newar ne eedomatees.“

Walsts meschi scho jemes kategoriju wehl war paplashedinat. Ja wini aug us semkopibai nederigas jemes, tad pret teem war eemait nit no wahzu muischneekem kultiweshanai derigu semi. Tahdā kahrtā muischu aramseme tiktu apmainita pret meschu, bet muischas sawās rokās konzentretu plaschus mescha gabalus, jo meschkopiba ijdewiga tikai kā leelusnehmums. Schahda muischu šaimneezibu pahreja us jaunu nosari — no lauksaimneezibas us meschkopibu — wehl wairak nosiprinatu wahzeem wehlamās šabeedrisfo šlahnu atteezibas: us muischu jemes šaimneefotu konjerwatiwais wahzu semneefs, bet meschšaimneezibās strahdneeku wajag loti maj. Tahdā kahrtā tagadejee špehzigee lauku proletariata kadri — muischu kalpi — tiktu listwideti. Ar meschu nodoshanu muischam „teef panahkts tas šaimneeziski šwarigais apstahkts, ka Austrumjemes leelšaimneezibam wajadses par t. masak lauksrahdneeku, par zil pawairota winau meschu platiba.“

Bet ir wehl zita kolonisešanai noderiga seme. Ja wahzu leelgruntneeki atdewuschi weseļu treschdatu sawās jemes kolonizazijas mehrkeem, tad 28.000 latweeschu majgruntneeki ar likumu japeespeesch „atdot ik no katras mahjas pusi jemes wahzu kolonizazijas mehrkeem par to paschu pehdejo triju gadu zaurmehrzenu, pee kam us katras nodalitäts latweeschu semneeku mahju puses jaussehhdina weena wahzu kolonistu gimene“ (Bredericha broschura, 19. lpp.).

Tas ar meenu rahmeenu dotu 28.000 wahzu semneeku mahju ar apm. 15—20 hektaru jemes katrai.

Tahdā kahrtā kolonizazijas fonds, pehz Bredericha plana, šastahw no: 1) wahzu muischneezibai atpirkteem jemes gabaleem, 2) walsts jemes ihpashumeem un 3) latweeschu semneeku semju atjwinatās puses. Baltijā schis fonds šneegtos lihds 4 miljoni hektaru, kas apmeerina lihds 200 tuhkstoschu šaimneezibu.

Wahzi Baltiju usskata netikween kā semi, kur nometinat sawās tautas peeaugumu. Tas pats Brederichs raksta: „Tagad nu winau

(Baltijai) jābūht par spēhta avotu wahžu tautas pasaules stahwołka nodroščinaščanâ." Baltijas peeweenošhana „rada pamatus, kas wahžu walsti padara tik wārenu, ka wina war peekoht pasaules politiku uļ wīām pušem. Retikween Afrikā ir kolonialas eespehjamibas, bet ari „Austrumsemē“ ir tirdsneezibas un ruhpnenezibas attihstibas apstahkli wisplāščakā mehrâ." (37.—38. lpp).

Taut ari Brederichs augščā ziteto ufrakstijis jau 1916. gadā, jāwadafos apstahklos, kad Wahzija uļ kaujas lauka bij gumuši daudj īpošču ušwaru, tad tomehr mehš ūheit atrodam tās domas, kuras generalis Golzs pauich jaunajā austrumpolitikas programā 1919. gadā. Kā Golzs, tā Brederichs ir weenis prahtris par Baltijas aneščijas leelo nosihmi Wahzijas ekonomiskās waras stiprinaščanā. Wini pahrlēezinati, ka Baltijai jākuhst par lihdekli pee Wahzijas ekonomiskās un politikās eespeščanās Kreewijā. Te nosihme peefriht Baltijas ostam, kuras jāeeguhst Wahzijai, pee tam ne dasčas ostas, ne šadalot Baltiju, bet wīnu nedalitu peeweenojot Wahzijai.

„Jaunajā Austrumsemē, — raksta Brederichs, — kreewu waras weetā jānahk wahžu pasaules warai, kurai jāwaida pahr nekreewu apdihwoteem Kreewijas apgabaleem... Baltijas juhras ostas top par išwedostam tam bešgaligajam apgabalam, kas šneedšas lihdi Baikalu ešeram. Šehai apstahkli ir Austrumsemes mišigā nosihme. Austrumseme wahžu tirdsneezibas pasaulei ir „nedsihms uhdens“ tikai tad, ja Wahzija nepahrwalda wīnu Baltijas juhru. Bet ja Baltijas juhra ir tapuši par germanu eesčšemes ešeru, tad wina ir wahžu pasaules tirdsneezibas, wīnu šaimneeziskās attihstibas neišmelams, neišmehrojams spēhta avots. — Neke nepalihdi, ja mehš peeweenojam Wahzijai tikai tahdu Austrumsemes daku. Ja mums ir Baltijas juhras peekrašte lihdi Rīgai, tad mums weenas Klaipehdas (Mehmeles) weetā ir tīchetras, proti, beš Klaipehdas wehļ Leepaja, Wentspils un Rīga, ostas beš peeteekošči plāščeeem šemes gabaleem aij wīnām. Neišmehrojami plāščā aismugures seme (domata Kreewija.— W. St.), atradīs šew iješū uļ juhru zaur Minascheem, Pernawu, Reweli, Peterpili. Maščawas—Reweles zekšč ir ihsaks, nekā Maščawas—Rīgas zekšč. Maščawas—Reweles dšelszjekšč naw tizis išuhwets weenigi aij ta eemešla, ka gandrīh wīšas Maščawas—Rīgas dšelszjeka afzijas pirms kara atradās mezās šejareenes un leelirstu rokās, kursch eemašls atristu, tiklihdi Rīga nahktu wahžu rokās. Tahdā gadījumā tuhlin tiktu ušuhwets Maščawas—Reweles dšelszjekšč lihdi ar zītām lūnijam un ar to tiktu pamatos pahrgrosita wīša Leepajas un Rīgas tirdsneeziba. Par kreewu tirdsneezibas pahrwalditaju tad kluhtu Baltijas juhras šeemeļu dala. Tikai tad, ja wīša Baltijas juhras peekrašte no Klaipehdas lihdi Kronschtadtei atrodas wahžu rokās, Baltijas juhrai preekšč Wahzijas uļ reiši teef peeščkirta pasaules šaimneezibas nosihme. Tahdā gadījumā wīšas wahžu ostas no Danzigas lihdi Kronschtadtei atrastos weenadā stahwołki un dalitu šcho ostu mišigos ijdewumus un pelnu." (34. lpp).

Peeweenojot „Austrumsemi“, Wahzija pahrwehrsch Baltijas juhru par šawu juhru un, pahrwaldot wīnas ostas, kontrole Kreew-

wijas ahrejo tirdsneežibu zaur winām. Auštrumsemju oftu tirdsneežifke eenaħkumi wairoš wahzu walšts lihdsēkšus, ar kureem wahži warēš ušbuhwet leelu floti un ņariħkot karaspeħfu.

Gen. Golzs, gaħdādams par Wahžijas ekonomifko un politifko tuwinasħanos restauretai Kreewijai, peedahwadams peħdejai wahzu tehniško inteligenzi (memuaru 127. lpp.), ņaišta ņawu politifu ar teem mehrkeem, laħdus zentās ņaņneegt wahzu imperialifsti pirms wiņa. Tā laħds Heinrichs Lehme (pseudonims) 1918. g. Halle isdotā brošurā rakšta, ka „ar wišu energiju mums jāpeedalas Deelkreewijas ņaimneežifkā dsiħwē... Kā Ćansas laikos, tā ari tagad wiņai kreewu tirdsneežibai jāteel muħfu rokās un tapat ari industrijai jābuht wahzu ušraudsiģā. Kreewijā wiņeem muħfu dibinateem ruħpneežibas ušneħmumeem jābuht ar wahžišku nokraħfu. Wahzu kapitāls jāisleeto weenigi wahzu rokām un galwām, un tikai ņemaku, atkarigu darbu war atstāht leelkreeweem.“*)

Rakšturigi, ka ari ņeho wahzu imperialifma ideologu, tapat Ća Brederiħu, Golzs 1919. g. Latwijā peeaizinja pee ņawas jaunās austrumpolitikas planu realifeħanas, eezelot wiņu ņem iħstā wahrda Needras Ćabinetā par ministri.

Uri ideja par kapitalifstifkās Wahžijas-Kreewijas uniju nāv jauna. Nerakņajotees nēmaj taħlā pagāhtnē, atzereņimees tikai kreewu baltwardu korpušu, kuru wahžeņņi organifeja 1918. g. beigās Pleņķawā un Latgalē, un kura ušdewums bij ziħnitees par to paņņu unijas lojungu.

Ķiħumā Wahžijas otrās interwenzijas programu waram rakšturot ņeņeņi:

Wahži apdsiħwotai Latwijai, kuras ņaimneežifkās lihmenis ņemaks nekā Wahžijā, uš ņaweem plaņņeem, neapstraħdateem un nepeeteefoņi intensiwi iņmantoteem ņemes gabaleem, wajadņeja ušņemt wahzu tautās leeko peeaugumu un maņinat Wahžijā paħraħapdsiħwoņĆanu.

ņĆee apgabali, galwenām kaħrtām, ir agrarņemes, ar atteežigi wahži attiħstītu ruħpneežibu, kura kara laifā, ņawukaħrt, ņipri bij zētufi, waj nu iņniħzinata uš weetas, waj ewaħueta uš Kreewiju un Wahžiju. Wahžijas ruħpneežibas aparats, kurņņ ņeħjigs apkaļpot plaņĆus paņaulēs tirgus, tagad tos bij ņaudeģis, jo wahzu waru ņabeedroto brunotais ņeħņs bij iņņpeedis no kolonijām Afrifkā un Aņijā. Tapeħz wahži ar otro interwenziju zereja eeguht Baltijā un burņņuģiģifkā Kreewijā noeta tirgu ņawas ruħpneežibas raņĆojumeem, kā ari kapitāla eksporta ņemi. ņĆo apgabalu ņaimneežibas agrarais raksturs Ćaranteja laukņaimneežibā raņĆoģamās iņeģweelas wahzu ruħpneežibai un paħrtikas produktus wahzu pilņeħtam.

Paħrwaldot Baltijas oņtas, Wahžija paħrweħņĆ Baltijas juħru par ņawu eefņeģe juħru, taħdejadi Ćuħstot eefņeģu kontrolet un

*) St. Heinrichs Loewe. — Das neue Russland und seine sittlichen Kräfte. — Halle. 1918. S. 169. und 170.

regulet zaur šchim ostam ejošcho Kreewijas ahrejo tirdsneežibu. Tahdâ jinâ Baltija Wahzijai buhtu plazdarms, no kura ta waretu isplatit jamu eespaidu pahr Kreewiju, buhtu ekonomisfs špehla awots, kas atkautu Wahzijai nostiprinat floti un armiju. Geguhstot ekonomisfo un politisfo eespaidu restauretâ Kreewijâ, Wahzija, ekonomisfi un militari stiprinata, šaweenibâ ar šchahdu Kreewiju, waretu zeret us remanšchu — Antantes (Anglijas un Franzijas) šakauschanu.

Gala mehrku šasneegščana bij atfariga no programâs pirmâs dakas ispidišchanas — leelineezifma iijnihzinaschanas. Šcho usdewumu wahzi weiža šaweenibâ ar Antanti un pat us winas rihkojumu pamata.

Te pilnigi meetâ ir pazelt jautajumu, waj otrâs interwenzijas plans bij Wahzijas walsts politikas auglis, waj šchis plans nebij weenkahršchi atšewiščķu personu, p. p., gen. Golza, awanturifma rezultats.

Wahzijas stahwoflis bij teescham gruhts, un tahdos apstahklos atklahti, waldbibas wahrdâ, šcho planu šludinat newareja. Otrâ interwenzija naw šalibdsinama ar Wahzijas usstahščanos pafaules karâ, kad šchis usstahščanâs plani bij wišas walsts pušlihds atklahti plani. Pašchreij wahzu militarisms atradâs pawišam zitados apstahklos, tuwu šawam šagrubumam un špehjigs, lihdsigi aiščchautain neswehram, us iimifuma šokeem. Wahzu imperialifma jaunâ austrumpolitika naw nekâs zits, kâ šchi imperialifma nahwes drudšis.

Bet mehs nedrihštiam apluhtot šcho politiku pawiršchi. Mehš neušluhtojam wešturisfos notikumus kâ atšewiščķu personu awanturu, bet meššejam winu zehlonus walsts šaimneezifkâ un politisfâ stahwofli. Ta newar buht atšewiščķu personu awantura, ja kahda organizacija, balstotees us 40—50 tuhftošchu leelas armijas, 10 mehneschu laikâ zenščhas ispidit noteiftu programu. Te bes plaščhu šlahnu, bes walsts lihdsdarbibas newareja buht (š. Wanlanda memuarus frantschu walodâ). Tas ir tika taktisfs panehmeens, ja Wahzijas waldbiba neisdewigos brihšchos ofiziali atšakas no interwenzijas plana maksimuma. Programâs maksimuma ispidišchana prasija wisleelašo manewreščhanu un maššechanos to preeščhâ, pret ko šchi politika tika mehrsta, t. i. Antantes preeščhâ. Bet wahzeem isdewigos apstahklos wajadsėja šcho politiku realiset, neluškojotees us waldbibas šludinato neutralitati un pat eebildumeem. Bes waldbibas peekriščhanas un lihdsdalibas nebij eespehjamâs dšelsšdimiwifijas un landešwehra fara gahjeens Widšemê pehž Rigas kriščhanas, kâ ari kaujas pee Rigas ta pašcha gada oktobri-novembri.

Daschi waldbibas ložekki, kâ šaraministrs š.-d. Nofke, atklahti pabalstija jauno austrumpolitiku, tapat ari š.-d. Winnigs, Austrumpubšfijas wizeprešidents. Walsts prešidents, š.-d. Eberts ari peede-reja pee aktiwakeem, bet maššeteem šchis politikas pabalstitajeem.

Štipru balstu otrâ interwenzija guwa militarâs aprindâs, kuras šcheit redseja pehdejo militarifma glahbina eespehjamibu. Pee tahdeem peedereja karaspehla augštakâs wadibas (D.S.L.) preeščh-neeks gen. Grehners (Groener), apšardšibas ministrs 1929. gadâ. No

šabeedriskeem šlahneem austrumpolitiku pabalstija Kreewijas kontr=revolucionari-germanofiski, Baltijas wahzeem draudsigās aprindās (Handel und Industrie Verband), — tee laudis, kuri ar Kreewiju (un Baltiju) pirms kara bij ekonomiski saistiti (Mastkawas leelruhpnēeks jon Bergs, barons Kronings, bankeers Bleichreders, Dresdeneš banka, Morgana bankas nodala u. z.).*) Nemas naw jaatgahdina, ka eerotšchus, pahrtiku un zitu apgahdi Baltijā karojošchā Seemelarmija šanehma no Wahzijas armijas intendanturas parastā zelā, fā regulara armija.

Pret šcho politiku, pret Wahzijas eejaušchanos revoluzijas gaitā, aktiwi uštahjās weenigi spartakeešchi un weena neatkarigo sozjalistu daļa.

Daschadās sozjalās grupas un šlahni, Wahzijas toreisejās waldibas atšewišchi lozekli daschadi isturejās pret jauno austrumpolitiku, atkarībā no tam, kahdu taktiku difteja wiau intereseš. Šchi daschadiba wehl tagad apmulšina ne weenu ween autoru. Šefojot Austrumpolitikas waditaju (p. p. Scheidemana un Noskes) memuaros šneegtām leezibam, weegli war nokluht pretrunās un dot nepareiju ainu par notikumu zehšoneem un gaitu.**)

Ženšchanās atratitees no atbildibas par otro interwenziju un winaš noluhkeem ir šekas no šchis interwenzijas maksimālplana neišdošchanās. Ja šchee noluhki buhtu šafneegti, tad atraštos daudsi, kas pretendetu uš programās autora teešibam, kas gribetu dalitees guhtos nopelnoš. Atbildiba par šcho interwenziju janēs Wahzijas sozjaldemokratijai, kura, šastahdot Wahzijas waldibu, organiseja un

*) Sihmigi, ka šcheit minetais bankeers Bleichreders (Diskonto-Berliner-handelsgesellschaft) tagad, 1928. gadā, ir weens no aktiwaškeem agrakās Kreewijas kreditoreem, kuri wada wahzu bankeeru kustibu par peeweenošchanos šarptautiskai kreditoru šaweenibai.

**) Tā, p. p., N. Kafurins atrod, ka „jaunās Wahzijas išihdseju waldibai nebij eespehjamš ušglabat aktiwa politiska špehta nošihmi muhšu ahrešā blokadē. Tarehž wina šawuš ušdewumuš pret KŠPŠ, ušturot meera atteezibas, eerobeschoja ar „aishardšibu pret kreewu propagandu“. (Š. Н. Какурин — „Как сражалась революция“, т. II. стр. 24).

Ja Wahzijas pozijiju pret revoluziju 1919. gadā tehlo fā neitralitates pozijiju, tad naw břiһmums, ka N. Kafurins šawā darbā notura kontrrevoluzijas špehšus šuršemē ne par wahzu, bet gan par baltlatweešchu špehkeem.

Ar ta pašča Kafurina weeglu rofu pat nopeetnā kreewu pilsonkara wehšturiškā literaturā (Гражданская война 1918—1921 г. III. под редакцией Бубнова, Каменева, Тухачевского и Эйдмана М. 1930 стр. 21. n. 156) eemešchās uššfats par Wahzijas pašwo lomu pilsonkarā. Golza břiһm = праhtigo korpusš.. eespaida išplatšchana Baltijā un waltis robešchu aishardšiba... Golza korpusa aishaušchana no Baltijas 1919. g. wafarā un išfo = mešchana uš Antantes peeprašijuma pamata... Vermonta-Almalowa faraspehšs fā Baltlatwijas armijas šastahwdala — luht, kafuriniško ideju juzeklis, kurfch nekritišti atšahstits žitadi mehrtigā darbā.

Šchini pašchā darbā eetilpst pamatwižneenos pareišs apzerejums par Pad. Latwijas armiju, bet galigi nepareišs apšfats par kontrrevoluzijas špehkeem šuršemē (156. lpp.) un wiau mehrtkeem, attehlojot Latarmijas žihnu pret šarptautisko kontrrevoluziju fā žihnu pret awanturisteem un šalajšneem...

wadija interwenziju. Bes waldbibas sijas un atlaujas nebij eespeh-
jami schahdi plant un soli wiau ispildischanâ.

5.

Generala Golza tattika un praktissee usdewumi.

Generalim Golzam wajadseja jauno austrumpolitiku realiset. Gruhtibas pastahweja eesch tam, ka wajadseja darbotees fareschgi-
tos apstahklos: Wahzijai ne wifos jautajumos bij brihwa noteischa-
na, jo stiprâ mehrâ winaï bij jauisflausa Antante. Golzam bij ja-
darbojas Antantes preekschstahwu tuwumâ, tâ ka plana slegenâ dala
wareja nahkt pehdejeem sinama. Wahzijâ kreisâs partijâs weda asu
zihau pret interwenziju, un sozialdemokratiskâ Wahzijâs waldbiba ne-
wareja atflahti fludinat interwenzijas planus wifâ pilnibâ. Galwe-
nâam fahrtam gruhthibas radija tas apstahkles, ka imperialistiskâs po-
litikas eerozis, armija, bij stiprâ mehrâ saudejis sawu asumu, un bes
tam wiasch bij nepeezeeschams pee strahdneeku fazelschanâs apspee-
schanas, zihnâs pret tschechu-slowakeem un pokeem. Schahdos apstah-
klos, saka Golzs, „man wajadseja balstitees tikai us fewi un saweem
draugeem, aisplihwurrot sawus nodomus un luhkot tos realiset pret
weselu naidneeku pasauli“ (128. lpp.).

Galwenâ gruhtiba pastahweja atteezibu noreguleschanâ ar An-
tanti. Wahzeem sawi ihstee mehrki sabeedroto preekschâ bij jamaflo,
un leetas apstahkli jaegrosa tâ, lai sabeedroto preekschstahwi us wee-
tas tiftu maldinati. „Mehs, wahzeeschi, warejâm sawu mehrki dro-
schki sasnegt tikai tad, ja Antante atsina wifu Ciropu apdraudoschâ
leelineezisma apkaroschanâs nepeezeeschamibu un zeeta Wahziju lee-
lineeku apkarotaju preekschgalâ.“ Tahdâ fahrtâ teeschi jaunâs aust-
rumpolitikas interesês bij Antantes rihojums par wahzu spehku, ka
barjera iswirisichanu.

Wahzu usdewums tagad bij radit stipru armiju, lai guhtu pir-
mâs sekmes leelineezisma apkaroschanâ, kas nostiprinatu pamatus pla-
na tahlakai ispildischanai. Jasanem jaunformete brihwprahtigo ba-
taljoni, dselsbrigade japahrformê diwisijâ, drihsumâ wajag eerastees
armijas regularai dalai — 1. gwardijas res. diwisijai. Saw noorga-
nissetâ dalâ stingri jaapkaro katrs disziplinas pahrschpums un jaat-
jauno zeena pret wahzu karaspehku. Râ kawekli schahda stahwolka
sasneggichanai Golzs usskata wahzu radikalu eespaidoto Deepajas
jaldatu padomi.

Janofahrtu weetejo wahzu un latweeschu atteezibas. Sasasneedi
sinama sadarbiba waldoscho grupu starpâ. Tapehz Golzs solas „sa-
waldit baltus, furi latweeschus nowehrte pahraf jemu un pat nizi-
na, newajadfigi neusbudinat, bet pee lihdsdarbibas peedabut labakos
latweeschus, pee tam peenahzigi saudsot un sargajot wahzeeschu tee-
sibas.“ Râ redsam, Golzs zere us latweeschu burschuasijas pretimnahk-
schanu wina darbâ. Wet, ja nu schahda pretimnahkschana nenotiftu,
kâ Golzs nowehrte tahdu stahwolki?

„Ķapeh3 gan es, kam tahds mehrkis (Wahzijas imperialisma glahbšchana. W. St.), lai kluptu pahr šalmeem? Latvijas pagaidu valdibai, kuru pirms diweem mehnescheem radija behgofšhās wahzu eestahdes, kuras ministri bij aishbegušči pee welsna un kureem no winu jemes bija atlikušes wairs tikai neeziga dalina, kuri atbalstijās tikai uš wahzu bajonetem un uš šawas eedomatās waras, — tahdai valdibai es wareju nepeegreest nekahdas eewehribas, ja wina mat negribetu palihdset jautajumos, kureem bij išškirt Wahzijas un Austrumeiropas kopejo listeni.“ (128. lpp.).

Apšwerot apstahklus uš weetas, Golzs naht pee flehdseena, ka, zihnotees un uswarot šekofšhās išchetrās frontēs, war šasneegt austrumpolitikas planu ispidišchanu, un štipri apdraudetās wahžetibaš uodrošchinaschanu:

1. Pret leelineeku armiju,
2. pret wahzu radikalu eespaidoto Leepajas šaldatu padomi un lihds ar to pret revoluzionareem apstahkleem karaspehka,
3. pret wahžzem naidigo, pušleelineeziško Latvijas valdibu un
4. pret Antanti.

Beh3 labā, wežā strategijas pamatlíkuma Golzs nolehmis nekārot pret wišeem eenaidneekem uš reiši, bet apkarot winus katru par šewi.

6.

Nacionālā kontrrevolūzija darbā.

Mehs atstahjam latweešchu burščuajiju tāi brihdī, kad winas organišetā valdiba gandrihs pilnā šastahwā bij pametuši Leepaju un emigrejuše uš ahršemem. Latweešchu bataljonā valdija šajukums un wiršneeku rotā iđalija biletēs aižekofšchanai uš Denikina fronti. Ķapat bij gatawi aižekot ari studenti. Politiskā šinā nacionālā burščuajija „besprahtigās bailēs un aish politikas nemahkulibas“ bij isuhtrupejuše šawus prinzipus un iđahwajuši Latvijas pilšonu teesibas un šemi ahršemju brihwprahtigeem. Wahzu eespaids un noteišchana Leepajas apgabalā bij neaprobeshoti.

Needra raksta: „Radušēs bij Ulmana valdiba mahšligi, gandrihs wareja teikt, wina bij radušēs tadeht, ka okupazijas armijai wina bijuše wajadšiga. Kolihds šcho valdibu gribeja atstahht uš paščas šahjam, tā wina apgahšās. Ari Leepajā winas atleefas turejās tikai wahzu armijas aišwehšā. Ja šchi armija atstahja Latviju, tad no Ulmana valdibas palika tikai atmīna.“*) Ulmana valdiba, šchis Winniga radijums, bij šabrufuše un dšihwot nespehšiga.

„Latwija ir šachšehlušes diwās dakās. Štrahdneeki ir išsludinajušči šamu dikaturu, grib eewest komunišmu un išnihzinat pilšonību. Wini negrib ar pilšonību flehgt nekahdu kompromišu, negrib

*) Tautas nodeweja atminās. 2. d., 17. lpp.

peelaut tai nekahdu eespaidu uj djihwí, negrib nemaš ar wínu kopigá walšti dšihwot. Pišonibai ir jaaištahwas, ja wina negrib iñiñkt, winaí jaušnemas strahdneeku pašchu usšpeestá zihna pret strahdneeku ščkiru.“ „Strahdneeki ir nowehršufšees no Ullmana waldbibas pa krešči, ir to no Latwijas gandrihs jau ahrâ iđsinušči.“ „Deelinee-feem ir jau šawa waldbiba, kas strahdneekus apweeno un wada zih-nâ.“*)

Ta ir wišai atklahta un noteikta waloda: par latweešchu burščuwašijas waldbibu, kâ Winniga radijumu, par ščhis waldbibas faktiško špehku, par politiško stahwołki Latwijâ un par notikumumu ščkiras raksturu.

Zihna pret strahdneeku ščkiru jaišwed ar brunotu špehku, wišmas jamehgina wehl pretotees, lai waldbibas atleekas pilnibâ neišdšihtu no Latwijas. Bet „latweešchu armijâ tobrihd bij tikai ap 800 wihru, no kureem zihnai derigu bij kahdi tšchetri simti. Šči armija tureja no frontes pret leelinee-feem labi ja weenu desmitu datu, dewinas desmitâš datâš aištahweja Baltijas un ahršemju wahzeeschi. Ja tee aiğahja, tad jaatkahpjâš ari latweešcheem uj leišcheem un tahlaš uj Bruhsčiju.“ (Nedra. 7. Ipp.).

Tâ tad burščuwašijas brunotais špehš japapildina, ko war iđdarit, imedot mobilizacijû Leepajas apgabala. Jau 25. janwari Leepajâ un Grobinas apriņki tika iššludinata bijušcho wiršneeku un apakšwiršneeku mobilizacija. Bet šchahdi šoki dewa loti masus panahkumus šlaitliškâ šinâ: eeradâš 21 wiršneeks un 72 apakšwiršneeki. Tas notika pirms Golza eeraschanâš. 5. februari trijos pagastos (Grobinas, Behrfones un Gaweesjes) tika iššludinata wispašreje mobilizacija no 18—35 gadu wezumâ, par kuru Golzs raksta: „Deemšchehl, šlikti informets, es Kuršem-šawa ušturešchanâš laika šahkumâ daschos apgabalos, par kureem man stahštija, ka tanis naw leelineezijma fehrğas, ismehginajuma pehž atlahwu peešpeedu mobilizacijû.“ — Ka Leepajâ mobilizacija neešpehjjama, to, baididamees no rewoluzionarâš strahdneeru ščkiras, atšinušči pašči baltlatweešči.

Nu, bet kâ tad weizâš mobilizacija trijos, pehž pašchu balto šinam, neleelineeziškos pagastos? Saprotams, mobilizacijû wajadšēja šagatawot ar agitacijû. „Šchajâ darbâ leelu palihdšibu ar šawâm pahrleezinosčâm runam pagastu šapulžês šneedša wiršleitenanti Bluhms, Priwla (mašineeki) un nelaišis waronis Kreeris (mašineeks), kas naktim stahweja frontê un deenam pašpehja uj tautas šapulžem.“**)

Kahdas šekmes bij gutušči ar šawâm pahrleezinosčâm runam šozialdemokrati-mašineeki?

„Gaweesjes mobilizacijâ bij eeradušchees wiši.“ Bet zitos pagastos?

**) Št. W. Bekers. Manas atminas, 73. Ipp.

*) Turpat. 20. Ipp.

„Birmā deenā Pehrkonēs pagastā uš mobilizāciju nebij eeradees neweens, atwainojotees, ka mobilizācija neesot bijuši iisfludinata. Tad atlika, waj nu atteiktees no waras prestijsča, waj iswest dšihwē sčho pamehli. Pehz pahrlēezinoščām runam iisfludināja nahkoščās mobilizāzijas terminu, peedraudedams ar nahwes šodu kā deserteereem, tā wizu šlehpejeem un mušinatajeem.“*)

Redžams, ka agitāzija guwufe majus panahkumus, jo „laudis neklausija mobilizācijas rihkojumam; bij jajuhta no studentu rotas un zitām nodalam karewji, kas pa mahjam guhstija rekrutus.“ (Nēedra, 2. d., 7. lpp.). Kahds wareja buht sčho špaidu kahrtā mobilijeto garaštahwolkis, tas ari šaprotams. Kā Goltz leezina, tee istefuščees, ka wizi pirmajā isdewigā gadījumā aišbehgšot, jo wizi šnot, ka ihstee latweešču eenaidneeki esot wahzeeschi.

Tahdā kahrtā „propagandētā špaidu mobilizāzija nošihmeja ne wairak, ne mašak, kā leelineeku apbrunoščanu un apmahziščanu wahzu apsehštā apgabalā, lai tahdejadi leelineeki eefarotu šemi no eefšcheenes, apdraudetu wahzu karaspehku ašmugurē, lai „apkarotu“ leelineeziškos latweešču štrehlineeku pulkus frontē ar leelineezišma šagisteteem latweešču jaunformejumeem.“**) Tadeht Goltz, pehz šchahdeem šlikteem peedšwojumeem, mobilizāciju aišleedšis un aišleegumu ušturejis špehka pret beeschi atkahrtoteem angļu komišijas eebildumeem un amerikānu pahrmētumeem, jo pretejā gadījumā wahzi buhtu špeesti atštaht Latwiju.

Revoluzionars nošfanojums walda ne tīfai Leepajas štrahdneekos. Ari lauru kalpi šin, kur wizu weeta pilsonkarā, šaprot, ka štrehlineeki nez wineem atšwabinaščanu no burščuasišas un olupazijas waras šchraugeem. Štrahdneezibai naidigās waras balšis tagad bij wahzu olupazijas špehki, pret teem wehršās štrahdneeku naidš. „Ša Ulmana walddiba ššaidrotu, ka karaspehks teef pulzinats pret leelineekeem, tad wiza wišur dabutu atbildi: „Leelineeki muhs grib atšwabinat no wahzeescheem, bet juhs wahzeesčus pabalstat. Pat drehbes jums ir tahdas paščas, kā wahzeescheem. Šuhs štahwat wahzeesču algā un maiš.“***)

Latweešču burščuasišija ari Leepajas apgabalā nespehja wairot šamu brunoto špehku. Nelihdšeja ari 8. februari šanemtee angļu eerotšchi (50 automatiskās un 5.000 parastās šchautenes), jo wehl arween nebij dšihwā špehka, kas wīnus išleetotu. Paštahwoščo bataljonu pilnibā apgahdaja wahzi un wajadšibas pehz angļu eerotšcheem nebij.

Šchahds ekonomiskais un politiskais nespehks špeeda latweešču burščuasišiju arween turpinat Latwijās išpahrdoščanu, gan leelwalštinam, gan kaimiku jaundibinatām walštinam. Ulmaneešchi wehl jo-projam dšihwoja uš wahzu rehšina, šanemot no wineem zaur Leep-

* Turpat, 76. lpp.

**) Št. Goltz. — Meine Sendung... S. 153.

***) Št. N. Nēedra. — Tautas nodeweja atmiņas. 2. d. 12. lpp.

tamas waldibu 3—5 miljonu marku no 100 miljonu leelā Wahzijas kredita Leetawas waldibai. Sinams, Leetawas burschuasija dewa naudu uš augšteem prozenteem: par šcho kreditu Leetawa eeguma leelas teefibas Leepajas oštā, pehz dajchām šinam pat wairak — par šcheem 5 miljoneem marku Leetawa Leepaju nopirkufe. *)

Lihdsigu Latvijas ispahrdošanas aktu latweešchu burschuasija (mahzitajs Kamans un kapitans Semitans ar Ulmana lihdsdalibu) 19. februari noslehdsja ar Igauniju.**) Par teefibu mobilisjet karaspēhku baltigaunu eekemtos latweešchu pagastos un organisjet latweešchu weenibas Igaunijas armijas šastahwā pee igauņu apgahdes, latweešchu burschuasija atdewa Igaunijai Walfu un 8 mescheem bagatus pagastus.

Igaunu okupetos pagastos (Rujenes-Walkas rajons) mobilisjeja no 19—40 gadus wezus kara klaušibai derigus mihreēšhus (tifa šamobilisjeti 60 wirneeki un 1471 kareimis un apatšchwirneeks), idarija plaščas produktu refwisizijas un nehma no katrām mahjam pa apgehrba kahrtai un 3—5.000 rubļu. Tahdā kahrtā šchejeenes latwju nazionalā kontrrewoluzija lihds marta beigam Surjemā noformēja weenu pulku (80 wirneeku, 1300 kareiwju, 800 durķku un 10 lūšchmeteju) un 27. martā nosuhtija uš fronti pee Dpeš-Allufnes.***)

Somijas burschuasijas zihna pret rewoluziju 1918. gadā beidzās šekmigi, pateizotees ahrwalstu spēhkeem, starp zitu, Sweedrijas brihwprahhtigeem. Tahpehz Latvijas burschuasija gribeja šekot somu peemehram un eewadija Sweedrijā šarunas par brihwprahhtigo werwešchanu. Tā ka šehnīšch) bijis pret werwešchanu no walšis puses, tad uš sozialdemokratu lidera Brantinga eeteišchanu šchai leetai peššekirts privata ušnehmuma raksturs. Bet galwenais bij šadabut lihdsjeklus šcho brihwprahhtigo atalgošchanai. Šchai noluhkā tifa westas šarunas par Latvijas mešchu ispahrdošchanu, kurus Sweedrijas tirgotaji bij ar meeru pirkt. Werwešchanas waditajam, Sweedrijas majoram Šultfranzam, bij ideweēs šawerwet lihds 3.000 brihwprahhtigo.****)

Latvijas oštas un ušdenus — Anglijai, pilšonu teefibas un šemi — mišeem kontrrewoluzionareem, latweešchu karaspēhku — wahzu un igauņu pawehlneezibai, Leepaju — Leetawai, Walfu un latweešchu pagastus — Igaunijai, meščus — Sweedrijai, luhk, ihšumā latweešchu burschuasijas „nopolnu“ šarafšis Latvijas ispahrdošchanā.

*) Št. Mellina Ieezibu Needras prahwā. 2. d. 77. Ipp. arī Šp. Paegle. — Rā Latvijas walšis tapa. 245. Ipp.

**) Št. Walmeeras šahjneeku pulka weštūre, 14.—15. Ipp.

***) Št. 1) Walmeeras šahjneeku pulka weštūre. 1919.—1929. g. g. Rīga. 1929. g. 2) Kamana, Semitana un Dsola Ieezibas Needras prahwā un 3) Č. Wlanks. — Latvijas walšis pirmee gadi. — 16. Ipp.

****) Št. 1) W. Bekers. — 61. un 62. Ipp. 2) Šp. Paegla Ieezibu Needras prahwā, 18. Ipp. un 3) Šp. Paegle. — Rā Latvijas walšis tapa. — 246. Ipp.

Cepreekšējā nodatā redzējām Vahzijas sociāldemokrātijas lo-
mu intermenzijas organizēšanu un īspildīšanu. Jāzaka, ka Vah-
zijas sociāldemokrātijā nebija neviens, kas strādāneku revolūcijas
apspēšanu spēlēja aktīva loma. Līdzīgi nopelni pieder Igaunijas
sociāldemokrātijai, kuras ministrs Keijs ierīvoja Somijā
neefektīvu — brikvārtīgu. Svedrijas sociāldemokrātijas liders
Brantings ieradās par aktīvu latviešu burschvārtijas līdzda-
ļnieku brikvārtīgo vērtēšanu Svedrijā. Vaj tad Latvijas
sociāldemokrātijai — mašīnējiem bij atpakaļ palikt!

Viņu kontrrevolūcionāro praksi mēs veicam jau raksturojam.
Peedālotēis „18. novembra“ komēdijā, sūtot Menderi uz Vahziju
lūgt no Vahzijas valdības karaspēku ziņām pret streļniekiem,
Bluhman, Priwkam, Kreemam un tml. aktīvi peedālotēis ziņās
pret streļniekiem kauju laikā un strādāneku mūkošanu mobilizā-
cijas sapulcēs, — tā mašīnēki pildīja savas partijas uzdevumu —
kalpot burschvārtijai un ziņniekiem pret revolūcionāro strādāneezību.

Tagad sociāldemokrātijā mēlē teoretisku pamatojumu šahdai
šamā rihzībai, un mineto uzdevumu atīfīnat nemā „kreisais“ j.-d.
Būšchemizs.*)

„Zelās jautājums“, prahto Būšchemizs, — „kas vareja pamu-
dināt j.-d. uztāhtēis par pilsoniskās valsts nodibināšanu Lat-
vijā, laikā, kad strādāneezības vadītā Kreemijas revolūcija ar lat-
viešu streļniekiem preekšgalā, gatavojās likvidēt
okupācijas un muišneezības varu šeit, tās pašas darba tautas
interesu vārdā, kuras interesēs rihzījās arī j.-d. (sic!)? Tātchu
gan, galvenām kārtām, nepalahvība uz Kreemijas leelineezīfo re-
volūciju, kura ar savu taktiku un toreisejiem kara komunisma lo-
sungeem draudeja šazēt pret sevi visas eedšihnotāju šķiras un tā
atveeglot pašauls imperialistēm un pašchu
mahjās reakcionāriem revolūcijas šakaušanu.“
(Pāstrihpojums mušfu. W. St.).

Vešture ir pērahdijusi, ka leelineku taktika un lozungi ir bi-
jūšchi neenigi pareise un ka neenigi leelineku partija bij spēhīga
vadīt proletariāta šķiras ziņu. To leezina SPRŠ pašahvēšcha-
na un nostiprināšanās. Vaj tas nav nelaunigs varisejims, kad
tahdos apstāhkos Būšchemizs j.-d.-tu revolūcijas nodewības darbus
nostāhda kā strādāneku šķiras intereschu atīstahvēšanu!

Savam tahlā Būšchemiza gara rašojumu:

„Tomehr arī tā partijas turpmā taktika leelineku laikā (un
wehlat) peeteekofchi leezina, ka 1918. gada beigās, peedālotēis pil-
soniskās valsts nodibināšanā, Latvijas j.-d. wehl armeen patureja
ezis šchi notikuma utilitāro (preekš strādāneezības) nofīmi, da-
rot atkarīgu savu līdzdarbību valsts īšweido-
šanā notā, vaj šchis darbs ir revolūcijas un

*) St. A. Būšchemizs. — Mušfu politikas problemas. Rīgā. 1927. g.
13.—15. lpp.

walsts pastahweschanas faktu un japeefopi politika, kura pilsoniskā walstī atteezigos apstahkļos war nodrošinat strahdneežibai wisleelako spēhka peeaugumu nahkotnē." (Bastrihpojumi muhju. W. St.).

Wehl ko newajadseja! Lai j.-d. — Padomju waras eenaidneeki, domatu par šchis waras atjaunoschanu eefšcheja apwehřuma zekā! Tagad iřrahdas, ka „strahdneežibai wisleelako spēhku peeaugumu nahkotnē" j.-d. panahk, atbaltot burščuujškās Latwijas walsts organiziju, štiprinot šchis walsts armiju, iřluhku-speegu nodatu, ušturot zeezumus un sehđinot winos „spēhku peeaugumam“, strahdneeku leetas aiřstahwjus, iřwedot wiltus semes reformu u. t. t.

Strahdneeku šchirai un sozjaldemokratijai par rewoluziju un šchiras interesem ir preteji jehđseeni, tikpat preteji ir wiau zeli un šcho zelu mehřki. „Mums war buht tikai weenā pušē leelineezikta waldbiba, otrā pušē — pilsoniska.“*) Sozjaldemokratija řawu walsts formu ir iřwehlejuřees un proti — pilsonisko walsti pret strahdneežibu. Sozjaldemokratija ir strahdneeku pretineeže un kā ar pretineeku tad strahdneeki ar wiau ari iřreħkinařees.

Latweeřču burščuujšjas un sozjaldemokratu puhles radit nazi-onalās rewoluzijas karašpehku beidjas beř seřnem, un nazi-onalās kontrewoluzijas spēhki Pad. Latwijas armijas pretineeku rindās neřahdu lomu neřpehlē.

7.

Wahzijas 6. rezerwes korpuša usbrukums martā.

Marta pirmās deenās wahžu spēhku konzentrāzija pret Pado-mju Latwijas armiju bij nobeigta, usbrukuma iřejlinija pee Wentas upes (Wentspils-Ķuldiga-Šķrunda) bij eenemta, un Golza korpušs bij gataws taħlakam usbrukumam.

Austrumpruħšijā, Bartenschteinas pilsehtā (53 ģm. us deenwi-deem no Ķenigsbergas) atradās Seemelarmijas šchtabs. Seemelarmiju komandēja gen. Ķwasts — agr. 4. armijas komandēers pee Mar-nas; šchtaba preeřchneeks — gen. Sektis — generalfeldmaršchala Maķensena šchtaba preeřchneeks (tagad Wahzijas apřardžibas mi-niřtrs). Armijā eetilpa trihs korpuši:

1) Gen. Golza 6. rezerwes korpušs Seemelkursemē un Seemel-leetariņā;

2) Gen. fon Meħbela 3. rezerwes korpušs Ķeidani-Ķošchedari-Ķlita-Ķošchanka frontē (apmeħram 20 bataljonu řařtahwā, řařor-mets no 4., 46. un 85. landesweħra diviřijam) un

3) 10. korpušs (šchtabs Ķrodnā), kura dalas eeneħma Ķošchanka (iřleħđjot)-Ķrodna-Ķrajewo liniju, řeđjot Seemelarmijas labo řaħřnu pret poķeem (řkat. řchemu Nr. 2.).

*) A. Ķeedra. — Tautas nodeweja atmiņas. 2. d., 21. lpp.

Gen. Golza korpušs šadaliņās Baltijas landeswehrā, dšelsdi-
višijā, 1. gwardijas rezerwes diviſijā un Kuršemes jeb Schaulu
brigādē. *)

3. martā korpušs eenehma (ſtat. ſchemu Nr. 2.) Wentspils-Ke-
mu fronti (230 kilometrus). Geſkaitot rezerwes, korpušs uš 16. mar-
tu ſaſtahweja no 34 bataljoneem, 12 eſkadroneem, 21 batarejas,
ſuru kaujas ſpehks bij 12—14 tuhſtoſču durklu, 610 loſchmeteji,
1.150 ſobeni un 84 leelgabali, pee kam uš uſtura ſkaitiņās lihds 28
tuhſtoſchi kareivju.

Padomju Latvijas armija wahzu 6. korpuſam pretim ſtahdija
trihš brigades (2. latw. diviſijas 3. brigadi, 1. latw. diviſijas 1. bri-
gadi un 2. latw. diviſijas 1. brigadi), ſuru ſpehki ap 15. martu ſa-
ſtahweja no 6.900 durkleeem, 184 loſchmetejeem, 487 ſobeneem un
22 leelgabaleem (3. martā — wahzu ušbrukuma ſaħkumā — muhſu
ſpehki bij wehl neezigaki un ſaħneedsa 3.836 durklus, 285 ſobenuš,
100 loſchmetejuš un 16 leelgabaluš).

Tahdā laħrtā wahzu puſē diw-lihdš trihškaħrtejs ſpehku pahr-
ſwars.

Latwju ſtrehlineeki atkal no jauna uſſaħta zihnu pret wahzu ſpeh-
keem Latvijā. 1915.—1917. g. g. wiņus kuhdija uš ſcho zihnu lat-
weeſču burſchuasijas troſſchnainās fraſes. Tagad ſtrehlineeki, kā pro-
letariata armija, zihniņās pret wahzu imperialiſmu un pret latwee-
ſču burſchuasiju, kura nu jau atklahti bij ſtaħjupees wahzu kałpibā
un lihdsēja gatawot latweeſču tautai jaunu werdsības laħmetu.

*) 1. Gwardijas rezerwes diviſija (komandeers gen. maj.
Tide, ſcht. preeſchn. genſchtaba kapit. Rabenau).

1. brigade (pulkw. Schretters).

1. Gward. rej. pulks (maj. Brederlo) — 3 bataljoni un gward. ſtrehln.
Armija brihwprahtigo nodala, 10 ſtrehln. rotas un 4 loſchmet. rotas, pawiſam
91 loſchmetejs.

2. gward. rej. pulks (kapit. Plehwe) — 3 bataljoni, 9 ſtrehln. rotas,
3 loſchm. rotas, Petersdorfaš loſchm. nodala (3 rotas — 24 loſchm.), pawi-
ſam 81 loſchmetejs.

Grafa Jorka kawalerijas grupa (2. dragunu pulks) — Bredowa gward.
kaw. eſkadr., 1. gward. ulanu pulka brihwpr. eſkadr. un 16. ulanu pulka
brihwpr. eſkadr. — 3 eſkadroni un 15 loſchmeteji.

Pemsdorfa artilerijas diviſions — 3 batarejas, 12 leelgabali un 6 loſch-
meteji, 1 brihwpr. batareja — 4 leelgabali, pawiſam — 16 leelgabali.

5.000—6.000 karamihru, 400 ſobenu, 193 loſchmeteji un 16 leelgabali.

2. brigade (marta operaziņā aktiwi nepeebaliņās, eeradās frontē pee Leel-
upes aprili).

3. gwardijas rej. pulks.

64. gwardijas pulks.

102. awiazijas nodala.

Kuršemes brigade — 2.400 durk., 108 loſchm. Saformeta no 52. lan-
deswehra diviſijas.

Randowa pulks — formets Lilſitē no 5. gward. grenad. un 6. gward.
pulleem un brihwprahtigeem; 6 rotas, 6 leelgabali un 1 eſkadrons.

Gwerta pulks — 6 rotas.

Duhnikena pulks — formets no 57. un 94. kaħjn. pulkeem un brihwprahti-
geem, 12 rotas.

Daschu politisku flehdsceenu dehl mums sihtal jauskamejas pee Baltijas landeswehra fastahwa, skaita un rakstura.*)

Landeswehrs, kuru komandēja wahzu artilerijas majors Flet-hers ar shtaba preekshneeku gen. shtaba kapitānu grafu Dohna, fastahweja no 5 bataljoneem, jeb 13 rotam, 6 eskadronēem un 4 baltarejam:

1. Barona Manteifela treezēnbataljons	18	wirfn.	406	kar.	42	zihnit.
2. Eilenberga bat-ns	28	"	331	"	359	"
3. Ralmeda "	53	"	408	"	461	"
4. Latwju "	188	"	213	"	401	"
5. Kreewu "	66	"	125	"	191	"
6. Sihli walsts wahzu formejumi	28	"	470	"	493	"
7. Artilerija	52	"	267	"	319	"
8. Kawalerija	22	"	298	"	320	"
9. Landeswehra shtabs	25	"	143	"	168	"

475 wirfn. 2661 kar. 3136 zihnit.

Muhs schein interesē nazionalās kontrrevolūcijas spehku leelums un winas loma kontrrevolūcijas frontē. Salihdsinot skaitkus, redjam, ka baltlatweeschu bataljons fastahda $\frac{1}{20}$ no bataljonu un durktu skaita G. korpusā. Kawalerijas baltlatweescheem ir 60 sobeni, jeb ari apm. $\frac{1}{30}$. Artilerijas bataljonam naw. Pats par sevi, bataljons wahzu eerotšcheem bruwots, wahzu gehrbts un ehdinats. No 400 durkšceem 188 ir wirfnieki. Pahrejee — studenti un zita burschuajijas jaunatne. No tam kluhst skaidra bataljona scheiras sisionomija. Schis bataljons, kuru tagad Baltlatwijā ar lepnumu dehwe par „Latwijas armijas deenwidu grupu“, darbojās Wahzijas armijas fastahwā, nefahdās privilegijas pahrwaldes sinā nebandija, un wahzi zeeschi raudsijās us to, lai burschujiskās „waldibas“ „karaministrs“ — J. Sah-lis nejauktos wahzu armijas darischanās.

Weenigi apstahku nepahrsinashana isskaidro kluhdu, kahdu peelaisch pilsonkara wehsturneeks N. Rafurins.***) Apluhkojot revolūcijas un kontrrevolūcijas spehkus, minetais autors pahrwehrte Baltigamijas un Baltlatwijas spehku lomu zihnā pret revolūciju, Kreewijā, nostahdot schos spehkus blakus Kreewijas eefšchejās kontrrevolūcijas (Denikina, Koltšaha) spehkeem. Ne šamu mehrku plashuma sinā, ne realo zihnās spehju sinā Baltijas burschuajijas bruwotee spehki naw nostahdami blakus Kreewijas eefšchejai kontrrevolūcijai.

Tapat nepareis ir apgalwojums, ka abu walstu (Baltigamijas un Baltlatwijas. W. St.) bruwotee spehki, kopā ar eejauktām kreewu brijhwprahtigām nodalam, 1919. gada pawašari nepahrsneeguschi 10.000 wihru“.

*) St. Die Baltische Landeswehr im Befreiungskampf gegen den Bolschewismus. Riga, 1929. g.

урин. Как сражалась революция. т. I. стр. 152. Minetais autors — aktiws kontrrevolūcionars Pekkuras armijā lihds pat 1920. gadam. Tagad darbojas tara akademiā, un pateizotees sawām peelagoshchanās spehjam, kluwis par pilsonkara wehsturneeku...

Cepreēfch jau mehš parahdijām, ka 1919. g. pawašari wehl newar runat par burschujiskās Latvijas bruņoteem spēheem. Šchahdu Baltlatvijas spēhku nebij lihds 1919. gada julijam, jo nebij wehl paščas walsts. Kursemē atradās Wahzijas karašpēhš, kura fastahwā ar bataljona teesibam eetilpa latwju kontrrevoluzijas spēhki.

Nepareišs ir ari aprehkūs, kuru peewed šakurins par baltlatwju, Baltigaunijas un kreemu baltgwardu nodaku kopskaitu. Zif Wahzijas walsts armijā 1919. gada pawašari bij latwju un kreemu baltgwardu (401+191=592), to mehš redsejām. Baltigaunijā kreemu baltgwardu bij lihds 4—5 tuhkstoschi, bet paščas Baltigaunijas spēhš (3 diwifijas) bij leelaks par 10.000 wihru (24. maijā 18.748 durkki, 979 jobeni, 542 lošchmeteji un 77 leelgabali.*)

Peħz augščā nostkaidroteem fakteem par wahžu 6. korpuša nazonalo fastahwu, nešin waj kahds wehl eedroschinasēes apgalwot lihds ar šakurinu (wina darba 2. daķā, 101., 108. un 207. lpp.), ka pret Padomju Latvijas armiju Kursemē zihnijās baltlatweeschu spēhki. Bet dauds šlittak, ja šchahdus nepareišus apgalwojumus peenem bes kontroles un pat isplahta wiau tahlak, ka to dara agrafais reetumfrontes komandeers D. Nadješchnijs.**)

Dasčas peefihmes par kreemu baltgwardu bataljonu. Wina organizeschana bij usahkta wehl Rīgā, un, lai to pabalstītu, gen. Rodžjanko greesās pee angļu admirateem Sinklera un Koana. Bet angļi tahdas sumas, kahdas prasija Rodžjanko (20 milj. rubļu mehnefi), nedewa. Šchos organizācijas darbus pahtrauza šrehlneeku usbrukums, un us Seepaju atkahpās weena nenosformeta kreemu rota 50—60 wihru škaitā.

Seepajā rota nodibinaja šakarus ar wahzeem, šanehma wiau pabalstu un us 1. martu bataljonā bij diwas rotas. Bataljonā tifa peenenti brihwprahtigee: kreemu wiršneeki un kareiwji, kuri padodas Kreewijas imperijas šikumeem, kas isdoti lihds 1917. gada 28. febru-

*) Garamejot japeemin, ka nepareiša revoluzijas un kontrrevoluzijas spēhtu nowehrteschana, kuru augščā raksturojām, naw šakurina weentigā škūhda. Apluštōjot revoluzijas spēhtus 1918. gadā, autors atrod par eespeħjamu usstawetees pee „Petrowa armijas“ (800 šahjneeku un 200 jahjneeku), „Kemmewa armijas“ (140. un 141. lpp.) u. t. t., islahšot no redšes aplōfa tahdu revoluzijas spēhtu, ka latweeschu šrehlneeku diwifija. šakurinom, runajot par Dombor-Šušnizka potu korpušu (153. lpp.), par tšechu šlowateem bij labakā isdewiba šalhdsinat latwju šrehlneeku zihnas mehrtus un šekmes ar potu un tšechu zihnam pretejā lehgeri. Bet minetais autors šanā wehsturē apšnīgi iswairas minet latwju šrehlneeku wahrdu pat taiš weetās, kur, leefas, netaf naw eespeħjams tam garam paect. Tā, aprašitot Kostowas eekemšchamu un šaledina šakauschamu 1918. g. februari (182. lpp.) un potu šakauschamu pee šoga-tšewas tai pašā laikā (185. lpp.), šakurins par šrehlneekteem nemin ne wahrda.

**) Д. Надежный. На подступах к Петрограду. ГИЗ. 1928 г. стр. 8. и 11

eememšānai. Gandriņš mehneši ilgstošā kauju rezultātā, kuru (kauju) gaitas aprakstīšana nav muļhu ušderums, Wahzijas 6. referves korpusš uš 1. aprīlī eemehma Deelupes-Muļščas-Lawenas upju līniju, paturot šawās rokās Sloku-Kalnzeemu-Zelgamu-Waušku-Powewešchu. (Schema Nr. 3).

Kapehž ušbrukums apstahjās augšminešā līnijā? Kapehž wahzi nedewās pee reises uš Rīgu? Waj šheit lomu špeheja armijas wirskomandas 16. marta atwehle eememt tīkai Zelgawas līniju?

Mehš tam eemeslus redšam ne strategijā, bet politikā. Golzs jau tagad un turpmā, tā redšejim, wehl wairā zentās nostahdit augšāko pawehlnēezību notīkūšchu šaktu preešchā. Jau 10. martā eemehmis armijas norahdīto Mošchaitu-Schauku līniju, Golzs uš šawu galwū dewa landeswehram pawehli par Tukuma eememšānu, un wirskomanda 16. martā šcho rīhžību šankzīoneja. Tapat buhtu šankzīoneta ori Rīgās eememšāna, ja Golzs to buhtu weizīs.

Šchā laikā korpuša galwenā bāšē — Deepajā bij norīšinajūšchees eeweħribās zeenīgi notīkumi: 1. martā tur bij eeradees Anglijas majors M. S. Kinans (Keenan), agrakais līnu tirgotajs Bernatwā, tagad Anglijas mīšijas preešchneeks Deepajā. Šā pawadonis wīnam līhdi bij atbrauzīs Ulmanīs. Deepajā bija šaradūšchees ari ziti „miništri“. Wahzu militaree panahštumi šcheem wīħreem bij atdewušchi šaudeto drošmi, jo martā leelineeku fronte ar katru deenu attahlinājas no Deepajas. Latweešchu burschuasija, juhtot šawa ideālā pawehlnēeka — Anglijas waru pahr Wahziju, grašjās špert wahzeem nepatīkamus šolus.

Jau marta šahlumā pee Golza greešūšchees landesweħra preešchšahwji ar šinojumu, ša wīni wairš negribot eet uš Zelgamu zīhā pret leelineekeem, jo juhtot, ša wīkus aīmugurē apdraudot pagaidu waldība un wīni negribot bes šahda mehřa īšleet šawas aīnīs. Golzam īdewees konšlīktu nowehršt un pahrleezinat delegaziju, ša wīšpīrms janodrošchinas no leelineekeem, pehž tam balti ar latwjeem warēs šawā šarpā īšrehēinatees.

Tagad, kad wahzu karāšpehšs šahweja pee Deelupes, Golzs aīšformeleem eemesleem noraidīja ulmaneešchu ušmahzigo prašību par ušbrukumu Rīgai. Wīnšch jāutaja, waj „Latwījas waldība“ špehš apgahdat Rīgu ar pahrtīku, bes tam peeprašija rakstīšku lūħgumu par Rīgās eememšānu, pee šam šcho darbu wajadšeja nostahdit šā wahzu nopelnu.

Relīhdeja ari angļu admirāla 11. aprīlī Golzam peesolītā šlotes palīhēlība pee Rīgās eememšānas. Golzs aīšbildinājas ar atteezīgās pawehles trūħtumu un pawasara plūħdeem, kad Tīħrespurms naw īħreenams. Golzs negrībeja peelaīst angļus pee Rīgās eememšānas, jo tas masīnātu wīna nopelms un trauzetu wahzu nolūħtu šašneemšānu.

Genemt Rīgu tahdos apstahkos, kad aīmugurē — Deepajā — šehdeja taod uš angļu puši nosweħrušes Ulmana ministrija, kura uš Rīgu štatījās šahrān azim un gaidīja, kad wīnu aīzīnās turp uš waldīšānu, — tas preešch gen. Golza nosīħmeja štrahdat par labu

šaveem eenaidneestem — t. i. eekarot Anglijai eespaidu sferu Baltijas juhrmalā un pašam dabut garu degunu. Pirms eemēt Rīgu, vajadseja notikt sinamam kristalijazijas prozesam wahzu atteezibās ar latveeschu burščuasiju un Angliju, vajadseja wehl naht 16. aprila notifikumeem Leepajā, kad Wahzijas generalis ar tā šauzamo Latwijas waldbibu ijdarija tapat kā Gogola Tarasš Butba ar šam u dehlu Andreju: „Es tewi esmu radijis, es tewi ari nonahweeschu!“

Ulmāna walstiba noweetojās uš luga „Saratowa“ angļu freiferu apšardšibā, un Golza deenestā eestahjās mahzitašs Andreews Needra.

Šcho notikumumu apgaismošchana ir šešojošcho nodaku ušdetums.

Padomju Latwijas armija kursesmē bij dabujuse pirmo treezeenu un teritoriali atkaphusees. Wahzijas robescha tagad bij nodroščinata, un, ja wahzi buhtu zentušchees tikai pehz šchahda šahwokka, tad ušbrukumi Pad. Latwijai no winu pušes turpmā wairš nebuhu gaidami. Bet tā wis nebija...

8.

Polu legionari kā Pad. Latwijas armijas pretneeki.

Aprila mehnešcha beigās Pad. Latwijas armijas daudso pretneeku štais paleelinajās wehl par weenu eenaidneeku — buršču-jiškās Polijas legioneem. Neatkarīgi no Padomju Latwijas armijas un glušchi negaiditi preeščh winas, šahwoklis Pad. Leetawas-Baltfreewijas armijas zentrā un labajā špahrnā kura šoti kritišs. Bij eespehjama Lat. armijas išspeeschana no Latwijas uš jaunām pošizijam. Padomju Leetawas-Baltfreewijas armijas Neetumu diwišijas eezirknī polu gen. Scheptizka grupa aprila mehnešcha widū bij paštiprinata ar diwām legionu diwišijam un kaw. brigadi, kuras, jušdamas špehku pahršwaru, pahrgahja ušbrukumā uš Lidu-Wilku-Molodetschno-Daugawpili (šchema Nr. 2).

Šai išpraštu šcheit radušchos kluhmigo šahwokli, jamet štais uš eepreeščhejem notikumeem Leetawā.

Leetawas atbrihmoščhanu no wahzu okupazijas špehkeem weiza Šarkanarmijas Pleškawas diwišija, kuras wahjais kaujas špehks (operazijas šahkumā 785 durkli diwišijā) neatkahlwa eelaištees atkahlās šaduršmēs ar wahzeem, bet špeeda wiršitees uš preeščchu ar tahdu ahtrumu, kā atkahlpās wahzu dalas. Tomehr jau 6. janwari muhšu dalas nonahza Wilnā, pehz šam turpinaja wiršitees reetumu wiršeenā ar noluhku šafneegt Wahzijas robeschu. Bet tahkaš wiršitees, Šarkanarmija atduhrās uš wahzu išwiršito barjeru.

Šarunās ar mums wahzu špehku pawehlneeziba atteizās atšahht Kaunas-Ditas-Grodnas liniju un uštahjās par šchahdu demarkazijas liniju: Šchabortani-Rofubersche-Schati-Schofli-Bu-

trimanzi-Daugi-Dworoluwka-Morgewitschi. Apšihmeto liniju eekemot, wahzi patur šawās rokās Kofchedarus (dšelszetu mejglu) un nodroščina pahreju pahr Nemanu pee Kaunas, Ditas, Merezčas un Grodnas. Wahzu regularās dafas, kuras atteizās palikt frontē, tika apmainītas pret brijwprahtigo bataljoneem un diščiplinu usglabajuščām wezās armijas daļam. Februari wiš minetais karaspēhts tika apweenots. Wahzijas 3. korpusā gen. Nehbeka pawehlneezibā un eedalīts Wahzijas austrumu robešču aifšardsi-bas frontēs Seemefarmijā.

Politiskajā dšihwē Kaunā neaprobeščoti waldija wahzu militarā waa. Dkupazijas apstahklos, kuri te pašahweja no 1915. gada augusta mehneščha, wareja attihstitees tīfai tahda kustiba, kura peenamama Wahzijai. Tahdā kahrtā Wahzijai padewigā mirseenā attihstijās ari leetaweešču bursčuwasijas kustiba. Sagatawojot Leetamas peeweenofčanu Wahzijai, wahzi 1917. g. 18.—22. augustā šafauza Wiknā Leetamas bursčuwasijas konferenzi, kura išwehleja „walšis Taribu“, organu, kuršč nodereja wahzeem wīnu noluhku realifeščanā Leetawā.

1918. g. 16. februari, Brestas meera šarunu laikā, išči Tariba „išpildot tautas gribu“ išfludinaja Leetamas atdalifečanos no Kree-wijas un karalwalšis dibinaščanu, ar wahzu prinzi kā karali. Ta pašča gada rudenī, rewoluzijai Wahzijā ižekotees, ari Leetawa guhst modernaku walšis formu un 11. nowembrī ņewi pašludina par demokratišču republiku, ar Waldemaraša kā ministru prezidentu un kara ministri. Kā redšam, notikumi Leetawā norit analogiski ar latwju bursčuwasijas kustibu un, tehlojot ainu wišos iščlumos, mums buhtu jaatkahrtot tas, kas šazits atteezibā uš notifumeem Rigā 1918. gadā 18. nowembrī. Šaidrs, ka Woldemaraša kabinetam Wiknā bij tahds pats raksturs, nošihme un šwars kā Ulmana kabinetam Rigā: ta bija walšis forma, ar kuras palihdžibu wahzi Baltijā zereja wehl usglabat šawu eespaidu un noteiščanu.

Armijas formefčanā Waldemarašs pahrzeeta tahdas paščas gruhstibas kā Ulmanis. 23. nowembrī tika publizets pirmais uššaukums leetaweeščem pulzetees ņem tehwijas karogeem, dezembra beigās uššaukums tika atkahrtots, bet ņemju tam wišam nebij nešahdu. Waldemarašs Wiknā mitinajās wahzu ipehku aišwehją un, neaš nerunajot par zihnu pret Sarkanarmiju, nešpehja pat aišstahwet šawu galwas pilšehtu Wiknu, kuru 1. janwari 1919. g. šagrahba šawās rokās šlepenā Wiknas poļu kara organizazija, padšihdama Waldemaraša waldibu uš Kaunu. Šinams, ari poli išeit šaimneefoja tīfai 5 deenas, pehž tam Wikna kluwa par Padomju Leetamas galwas pilšehtu.

Leetamas bursčuwasija, redšedama, ka brijwprahtiga armija nerodas, dibinotees uš wahzu brukoto waru, 15. janwari pašludinaja peespeedu mobilisaziju.

Mobilisazija dewa apšchaubamas ņekmes: mehneščha laikā taribeefči wareja noštahdit frontē tīfai 1450 karēiwjuš, šadalītus 1.

un 2. kahju. pulkos. Melihdseja wahzu krediti (weens no teem 100 miljonu marfu), atleetas no kara intendanturas galda un mezas kara trosejas (6. jantv. wahzi usdahwinaja „Deetawas armijai“ diwus freemu sistemas 3“ leelgabalus) — Waldemarašs joprojam palika „kara ministrs“ bes armijas. Gaušham gruhti klahjās šchai „Deetawas armijai“ frontē: 13. februari pee Ditas 1. baltleeta-weešchu pulku (5 rotas un 2 komandas — 650 kareiwju) galigi iskshdinaja 3. Pad. Deetawas pulks, kurfch eenehma Ditu un isbe-naja balto rotas uš Mariampoli un Kaunu. Pee Jesno 7. Pad. Deetawas pulks tai pašchā laikā ispehra 2. baltleeta-weešchu pulku (800 kareiwju). Kontrewoluzijas fronte Deetawā balstijās weenigi uš wahzu dalam.

Sarkano špehku ušdewums bij peespeest wahzu dalas atkaphtees uš Auštrumpruhiju, lai pehdejo aissardsibā leeta-weešchu baltwardi nepašpehtu noorganijet šawu karašpehku. Tai noluhkā Pleštawas diwijija tika papildinata šwaigem špehkeem un pahrdeweta par leeta-weešchu diwijiju. Februara pirmā pušē diwijijai wajadsēja pahre-ect ušbrukumā un, šaškaroti ar Kaunas štrahdneeku šazelšchanos 12.—13. februari, eeneht Kaunu un zitas pahrejas weetas pahremanu.

Ušbrukumam bij ari dalejas sekmes: tika eenehtas Dita, Jesno un Meretšha. Šazelšchanās Kaunā nenotika, un karašpehkam wīnu eeneht ari neišdewās. Drišsumā muhju dalas atkaphās uš eepreeš-šhejām posizijam.

Februara widū, pehz neišdewigā ušbrukuma, štahwoflis nošweh-rās mums par kaunu: pretineekš leeta-weešchu padomju diwijijas 6875 durkšeem un 8 leelgabaleem pretim šahdija 8700 durklus un 26 leelgabalus. Muhju karašpehls israhdas wahji apmahzits, kau-jas apšahklos formets; ari wadiba wahja. Pretineekšam leels pahre-šwars kara teknikā. Muhju pulkos nomanama garaštahwofla kri-šhana, kas isšaidrojams ar kontrewoluzionaru agitaziju karašpehka dalās. Šchis agitazijas šaturs: kas gan kreemeem darams šwešchā jemē? kreemeem Kauna nam wajadsiga u. tml.

Wišnā nodibinatās Padomju Deetawas-Baltfreewijas waldbas ušdewums kara nosarē bij papildinat ar weetejeem špehkeem waldbai nodoto Pleštawas freemu diwijiju, lai atteezigi pawairotu diwijijas kaujas špehjas, pazeltu garaštahwofli un waretu turpinat Deetawas un Baltfreewijas atbrihwošchanas darbu. Wet gahja laiks, un Pad. Deetawas-Baltfreewijas armijas leeta-weešchu diwi-jija šahla zeest neweišmes. Šahdi tam eemesli?

Šrahdas, ka lihds pat Wišnās šaudeschanai augšchminetā di-wijija weetejos papildinajumus nam šakehmusi un tikai wahrda pehz ir „leeta-weešchu diwijija“. Šchās neweišmes Deetawā šaištas ar padomju waras politikas neweišmem uš laukeem, ar to apšahkli, ka weetejai padomju waldbai neišdewās šaišit rewoluzi-jas iskaroschanā leeta-weešchu šemneeku.

Šā tehlo štahwofli weetejee darbineeki?

„Wilnâ, jaunraditâs Leetawas waldibas rezidenzê, juhtams pilnigs apjukums. Tur dekreti un waldibas rihfojumi teef gan isdoti, bet par wianu ispidibchanu nemeens neruhpejas“, sino leetaweeschu 3. brigades komandeers*).

Leetawas-Balkreewijas armijas komandeera palihgâ sino kategoriski:

„Wilnâ revoluzija naw notikufe: par pilsehtas fainneeku juhtas burshuastija, bet ne waldiba. Schaubas, waj par schâs waldibas pastahweschanu sinaja aplahrtejas fahdschas 30—40 werstu attahlumâ. Ja ari sinaja, tad neafina wianu un nepeedewa wiskas pastahweschanai nekahdu nosihmi.“**)

Mineteo sinojumi atsihmê politiskâs agitazijas truhkumu tautas masâs wispahri, aishahda, ka „Leetawas-Balkreewijas waldibai japasihst fahdscha, lai pretendetu us pastahweschanu“, „Leetawas waldiba nepegreesch ne masako wehribu fahdschai, kur tumfchee spehki dara jawu kauno darbu un ahrda fahdschu“.

Semneeziba neredseja nekahdu labumu no revoluzijas un tapchz nomehrjâs no padomju waras. Leetawas semneeks semi nedabuja, jo muishchas isdalitas netika, un semneeks pahrtweedâs kontrrevoluzijas lehgeri. Semneeki atteizâs braukt armijas schluhtis, un bij gadijumi, kad tee usbruka sarkanarmeescheem, kuri prasija schluhtneekus (Samirje fahdscha). Gerakumu darbos semneeki atteizâs peedalitees un pretojâs tranfcheju rakfchanai fahdschas laukos (N. Trokas pagasts).

Janem wehrâ ari ta loma, kahdu Leetawâ spehlê katolu garidsneeziba. Rfendsi fahdschâs weda spehzigu pretpadomju agitaziju, kura guwa sekmes, eewehrojot tizigo fanatizmu. Nis mineteem eemefleem tad ari zihna pret garidsneezibu bij apgruhtinata. Pehdejais no augstaf ziteem sinojumeem konstatê, ka „wara atrodas ne waldibas rofâs, kuru eedfihwotaji nepasihst, bet gan rfendsu rofâs“.

Gruhtais pahrtikas stahwoklis pilsehtâs fareschgija ari pilsehtas eedfihwotaju atteezibas pret padomju waru. Spehziga proletariata, us ko balsitees jaunajai warai, ari nebij.

Schahdâ stahwokli Leetawas-Balkreewijas waldiba neufdrofchinajâs isfludinat mobilisaziju un papildinat leetaweeschu diwisiju. Leetawas-Balkreewijas waldibas sehde 17. aprili us jautajumu par fahrtejo gadu mobilisaziju (bij sinams, ka poli eenehmufchi Lidu un wirjas us Wilnu), Mizfewitfchs atbldeja, ka ne tikai mobilisazija, bet pat eesauzamo gadu registracija noweštu pee fazelfchanâs.

Luhf, eemesli, ais kureem neisdemâs pastiprinat Sarkanarmijas spehkus frontê un polu usbrukums Lidas-Wilnas wirseena bij jaunem Reetumu un Plefkawas diwisijam eepreefcheja fahstahwâ.

*) L. Sch. N. Nr. 741. 272. lpp.

***) L. Sch. N. Nr. 741. 282. lpp.

Kahdâ stahwolkî atradâs Pad. Veetawas-Balkfreewijas armija iŝŝkhiroŝhâ polu usbrukuma preeŝŝwalarâ?

Spehku ŝamehrs arween jo wairaf noŝwehrâs mums par ŝaunu: wahzu 3. rej. korpuŝa dŝihwais ŝpehŝs bij wehl wairaf peeaudŝis. Poli ŝanehma diwas ŝahjn. diwiŝijas un kaw. brigadi paŝtiprinajumu. Tri balŝlatweeŝcheem pa ŝcho laifu bij iŝdeweess noŝformet wehl trihs karaspehka weenibas: no Kaunas komendanturas rotam „Gewiŝŝko bataljonu“ (wehlaŝo — Wilnas) 20 wirŝn. un 700 kareiwju ŝaŝtahwâ, iŝwirŝot to 31. martâ Wilnas wirŝeenâ — Schiŝŝmoroŝ. Poneweŝŝas komendantura, kura atradâs Reidanoŝ, 22. martâ tiŝa pahrjormeta „Poneweŝŝas bataljonâ“, kurŝch peedaliŝâs kara darbos Reidani-Sŝhati-Pogiri rajonâ. Joganisŝkos (ŝtarp ŝchaufceem un Birŝcheem) organiseta milizija aprila mehneŝi tiŝa pahr deweta par partiiŝanu bat-nu (wehlaŝ — Joganisŝkes bat-nu), kurŝch 8. apr. peedaliŝâs kaujâ pee Bernatoneem un Unziŝŝcheem, 27. apr. — pee Salateem un 1. maijâ — pee Joganisŝkes. Schiŝ bat-nuŝ jau ziŝnijâs 6. rej. korpuŝa eezirni. Tahdâ ŝahrtâ „Veetawas armija“ maija mehneŝi ŝaŝtahweja no aŝtoneem bat-neem.

Kara tehnikas ŝinâ pretineekam preeŝŝkrozibas bij jau agraf.

Muŝku dalâs ŝehlojâs par pahrtilâs truŝkumu — ŝŝehtras deenas no weetas neŝanem maiji; galu un taulweelas nemas nedabû. Kaw ŝirgeem haribas, eerotŝchu eŝŝas. Politisŝkais darbs wahji noŝtahdiŝs, komandejosŝhais ŝaŝtahws wahjŝch un maŝ uŝtizams. Tapehŝ dalâs eeŝpehŝjama agitazija par frontes atŝtaŝŝchanu, atteiŝŝchanos no apŝardŝibas deeneŝta, iŝluhkoŝchanas un ziteem kareiwja peenahŝmeem. ŝŝahhds karaspehŝs eenaidneeka pahrŝpehka usbrukumam newareja pretotees, kâ tas ari pateesiba notika.

Strategisŝkos notikumus Veetawas frontê aprila mehneŝi wirŝija newis 3. wahzu reŝerwes korpuŝs, ne ari 7 balkleetaweŝŝchu bataljoni, kuri darbojâs ŝcha korpuŝa ŝaŝtahwâ. Wahzi ŝheit bij maŝaf eŝŝpanŝwi, nekâ wiku kaiminŝch ŝeemelos — 6. rej. korpuŝs Latwiŝjâ, un apmeerinajâs pagaidam ar paŝiwu operaziju — Wahzijas robeŝchu aiŝŝardŝibu. Wahzu 3. reŝerwes korpuŝa operatiwo paŝŝtahwibu ŝaŝŝtija ari wina neis dewigais ŝtrategisŝkais ŝtahwolkis, kad, operejot uŝ Wilnu waj Daugampili, korpuŝa fronte, kaimineem uŝ weetas ŝahwot, iŝleezas ŝiŝlweidigi, un rodas labwehliŝa ŝituazija pretineeka darbibaŝi korpuŝa ŝlangos. ŝŝe apŝtaŝŝki noŝazija 3. rej. korpuŝa darbibas weidu, kâ atŝarigu no 6. rej. korpuŝa darbibas.

ŝtarp wahzu 6. un 3. reŝerwes korpuŝu dalam plaŝŝhâ frontê iŝŝkaŝitee 8 balkleetaweŝŝchu bataljoni nebij paŝŝtahwigs ŝpehŝs, ar kuru ŝarŝanarmijas wadibaŝi kaut ŝahdâ weidâ buŝtu jarehŝinas.

ŝŝoreiŝ notikumus wirŝija Polijas armijas wirŝpawehneekŝ Bilŝubŝkis.

ŝarŝanâs Reetumarmijas Reetumu un 17. diwiŝijas pulki, kuri 1918. g. nowembra otrâ puŝê ŝahla wirŝitees paŝaf behgoŝcheem nahzu okupantu ŝpehŝeem, 1919. g. februara pirmâ puŝê nonahza lihdŝi linijai, kuru eenehma polu armijas dalâs. Tâs februara pirmâs deenâs pahrŝahja wahzu-polu demarŝazijas liniju Rowelas-

Brestkitowſkas-Beloſtokas-Grajewas dſeſiſzela weidâ un ſtarp 9.—16. februari noſtahjâs pret Sarkanarmiju Skidel-Schſchutſchin-Zelwa-Ruſchani-Bruiſchani-Kobrin frontê, eekemot ſchoſ punktus. Gen. Zwaſchewiſſcha (wehlaſ — gen. Scheptizka) waditâ grupa (1. Leetas-Balkreemijâs diwiſ.) eekehma frontes ſeemelu eezirkni lihdi Brestas-Baranowiſſchi dſeſiſzefam. Deenwidos no winas opereja gen. Diſtowaſka Poleſjes grupa. Abas grupas notifumu ſaſhumâ ſaſtahwēja no 12 kaſjn. bat-neem, 12 eſkadroneem un un 3 batarejam (kop-jumâ).

Wolinijâ, Kowetas-Wladimir-Wolinſkas linijâ darbojâs gen. Ridi-Smiglija grupa 5.000 kareiwju ſaſtahwâ. Galizijâ, Beſz-Kawa-Ruſſka-Pwowaſ-Karpatu linijâ, darbojâs gen. Romera un gen. Raſwadomſka grupas (60 bat-ni, 12 eſkadr. un 45 batar.). Trihs pehdejâs grupas zihnijâs ar Pethuru un galizeeſcheem un ar Sarkanarmiju wehl nebij kaujas kontakta.

Wiſpahr, uſ 1. aprili 1919. g., pirms gen. Hallera armijas eeraſchanâs no Franzijas, Polijas armijâ bij uſ uſtura 170.000 wiſru, no teem 80.000 kareiwju frontês (auſtrumos, pret wahzeem un tſchecheem).

Ŗoku 1. L.-B. diwiſija un Poleſjes grupas 9. diwiſija, atſweſſot uſ rihteem Sarkanarmijas preeſſchpulkus, 2.—5. martâ apſtahjâs Schſchutſchin-Scharas upes-Sloxim-Biten-Oginſkas kan-Zaſelbas upes-Pinſkas aiſſarglinijâ, paſahpeniſki marta mehneſi iſwirſot 1. L.-B. diw. ſeemelu ſpahrnu Nito-Ditwas upes linijâ un apdraudot Lidu. Uſbrufumu tahtaſ attihſtit poſu dalas neuſdroſchinajâs, nejuhtot pahreſpehku pahr Sarkanarmijas daſam.

Armijas organiſeſchanas darbi poleem weizâs ſelmigi, un jau aprila widû Pilſudſkis wareja ſaht realiset ſawus nodonus par Leelpolijas atjaunoſchanu, eekemot auſtrumos 1772. g. robeschu. Œhi plana iſpildiſchanas etaps bij Wilnas eekemſchana, un ſchâi noluhkâ uſ 15. aprili gen. Scheptizka grupa reetumos no Lidas — Diſtwas upes linijâ, tika paſtiſprinata ar 1. un 2. legionu diwiſijam un 1. kaw. brigadi. Preeſſchirdams leelu noſihmi Wilnas eekemſchana, operazijas planu iſtrahdaja un ari operaziju wadija patſ Pilſudſkis, kuſſch 15. apr. kopâ ar reſerwem eeradâs Œkribowizu ſtazi-jâ pee Lidas.

Operatiwâ plana pamatlinijas ſchahdas:

Tâ ka Grodnas rajonu un dſeſiſzelu Grodna-Orani (iſſlehdſot) joprojam pahrwaldija wahzi, tad poli newareja balſtitees Wilnas operazijâ uſ Beloſtokas-Grodnas-Wilnas dſeſiſzela un par komuni-kazijas liniju iſraudſija Sedlezas-Lidas liniju, kaurſchu Lida atradâs wehl Sarkanarmijas rokâs. Kawalerijas 1. brig. un kaſjneeku 1. leg. diwiſ. grupai, ſlepus konzentretai reetumos no Lidas, waja-dſeja ſtraujâ marſchâ apeet ſeemelos Lidu, dotees uſ Wilnu pa Lidas-Wilnas zekeem un, pahreſteidsot pretineeku, eekemt Wilnu.

Ar artileriju paſtiſprinatai gen. Laſozka kaſjneeku grupai (1. Leet.-Balkr. un 2. leg. diwiſ.), reiſe ar kawalerijas marſcha ſaſtumu, waja-dſeja uſbrukt Lidai un to eekemt, lai ſegtu marſchejoſchâs

treezeengrupas aismuguri un sagatawotu plazdarmu tahkakeem usbrufumeem.

Lai fasisitu pretineeku deenwidos no Lidas, gen. Mokršezka grupa 9 bat=nu, 7 eskadronu un 3 batareju fastahwā usbruka Nowogrudekai un Baranowitscheem.

Garantejot Wilnas operaziju pret warbuhteju wahzu ņpehku usbrukumu Grodnas rajonā, poki Skidel rajonā tureja plk. Treja grupu tā wairogu.

16. aprili, reišē ar gen. Lasozka grupas usbrukumu Lidai, dewās reidā uš Wilnu 1. kaw. brigade (11 eskadr., 1.000 sob. un 2 leelgab.) un 1. leg. pulks (3 bat=ni, 2.265 durkki un 8 leelgabali), wirsotees pa marschrutu Mito=Schirmuni=Soletschinka=Rawlowa. Rejastopot nekur pretošchanos, kawalerijas brigade 19. apr. rihtā eelaušās Wilnā, eenehma staziju un pilsehtas deenw.=austrumu daku. Pehz triju deenu kaujam, ar 1. leg. pulka palihdšibu, 21. aprili Wilna pilnigi pahrgahja pošu rokās.

17. aprili krita Lida, 18. — Nowogrudeka un 19. — Baranowitschi.

Wilnas kriščana pošu rokās preekšč Pad. Leetawas nošihmeja to, ka minās, Pad. Leetawas=Baltkreewijas armijas, zentrs pahrrauts un Lidas=Wilnas linijā ņarĶano karapēhtā — leels robs. ņa Molodetiščno reetumos ņedja atkaphpuščās 17. diwiš. dakas, tad Wilnas=Daugawpils wirseens bij glušchi fails, un ņcheit nebij pat daku, kas ušraudšitu pretineeka darbibu. 28. aprili 5. un 6. leg. pulku dakas, neņastopot pretošchanos, eeradās Poddbrodšes staz. 51 kilom. uš ņeemekrihteem no Wilnas, Daugawpils wirseena.

Poki, eeneemot Wilnu, nokluwa Pad. Leetawas diwisijas dšilā aismugurē un ņagrahwa diwisijas komunikaziju. Diwisijas dakas Oranu=Wišokij=Dwor=Ženje frontē reetumos no wahzu apsehtas, deenwidos un austrumos pošu eelenktas, ušņahĶa minetā rajonā ewakuaziju, reišē ar to peedalotees aprika beigās Wilnas atpakaleenemščanas mehginajumā. Poki, ņapulzedami apņahrtnē lihds 13 batalj., 11 eskadr. un 3 batarejas ņemīgi atšita wišus Sarkanarmijas usbrukumus un patureja Wilnu ņawās rokās. Pad. Leetawas diwisija, ņaudejot pee atkaphpščanās kaujas ņpehjas, uš 1. maiju eenehma Wilkomiras=Gedroizu liniju. Pehz atkaphpščanās pulkos ņalašijās tišai puše no agratā kaujas fastahwa. Uš 11. maiju diwisijas kaujas ņpehts, kopā ar septineem pad. leetaweešču pulkeem peeweenoteem 7. robesčfargu, 153. p. p. un 45. p. bat=nu, fastahweja no 3.328 durk., 49 sob., 41 loščm. un 8 leelgab., kurpretim februarē diwisijā bij 6.875 durkli. Diwisija, tā nopeetns kaujas ņpehts, wairs nepastahweja. Pee Wilkomiras=Uzjaneem Pad. Latwijas armijas aismugure Daugawpils wirseena bij tiš pat wahji aišfargata, tā pee Poddbrodšes=Šwenzjaneem. Pad. Leetawas=Baltkreewijas frontē Wilkomiras=N. Šwenzjanu=Šmorgonu linijā uš 1. maiju bij beš kahdeem kaujas ņpehjiageem karapulkeem, un pokeem zekšč uš Daugawpili un Polozku, dšilā Pad. Latwijas aismugurē, bij břihtws. (ŠĶ. peelikumu Nr. 6 Latarmijas ņhtaba preekščneeka Maigura ņinojums 2. maijā 1919. g.).

Reetumfrontes pamehlneeziba newareja lihdsiet Pad. Veet.-Baltfr. armijai ar rezervem aishlahpit frontes pahrrahwumu. Rezerves newareja dot ari wirspamehlneeziba, jo austrumu frontē pašch-lait attihstijās Koltščaka usbrukums uš Samaru-Simbiršču-Kasjanu. Tā ka šahwolkis wiswairaf apdraudeja Pad. Latwijas armiju, tad 30. aprili Bonewesčas-Uzjanu-M. Swenzjanu-Goduzičšču fronte ar Pad. Veetawas diwisijās atleekam tika nodota Latarmijai.

Latarmijas pamehlneeziba pilnibā nowehrteja Daugampils wirseena kolofalo nosihmi un pahrsweeda uš šchejeeni spēhkus, kuri teesčam glahba šahwolkli. Bet tā ka Latarmijai rezervju nebij, tad bij jawahjina spēhki zitos frontes eezirknos. No Rīgas eezirkna tika noņemti 8. un 9. Dveras pulki, wahjinos galwaspilsēhtas apšardšibu, kautšču wahzu spēhki atradās tikai 43. kilom. attahkumā no pilsēhtas. Pā pirmās Wikas frontē eeradās 18. Pad. Latw. štrehln. pulks, tad — 8. Dveras pulks (kopā 2.793 d., 289 šoh., 53 loščm. un 9 leelg.). Rīgas kriščanas deenās Dufščtu-Mowitu-Spuščes Dweresčas rajonā bej minetām dalam darbojās wehl 17. Pad. Latw. un 9. Dveras pulki, kopsumā ar eepreekšchejem pulkeem 3.506 d., 289 š., 63 loščm. un 9 leelg., no kureem 2.528 durkči latw. štrehln. pulkos (3.263 latw. štrehneeki uš uštura).

Rahda wispahreja nosihme peekriht apluhkojameem notifikumeem?

Padomju Veetawas-Baltkreewijas waldivas politikas neweikšmes un nespehja nosormet šawu šaršano armiju eerindoja Pad. Latwijas pretineeku lehgeri jaunus spēhkus — pokus (Swenzjanu rajonā) un Wahzijas 3. rez. korpušu ar baltleetameešču bataljoneem (Wilkomiras-Uzjanu wirseenā). Latarmijai šwarigais Daugampils wirseens pehž Reetumu un leetameešču (faktiški Pleškawas) diwisiju nesekmīgām zihnam bija apdraudets, un, šahwolkli glahbjot, Latarmija bij spēesta wahjinat šawu fronti uš Latwijas teritorijas. Šchais zihnās latwoju štrehneeku 18. un 17. pulki wisu štrehneeku wahrdā peerahdija, ka wini zihnās ne tikween tā uš Latwijas teritorijas, aishlahwot šawu sozjalistisko dšimteni, bet wisur tur, kur to praša rewoluzijas intereseš.

Kad rewoluzija prašija, štrehneeki 1917.—18. g. g. zihnijās wišos Kreewijas stuhros un frontēs.

Ari Pad. Latwijas izzihniščanas un aishlahweščanas laikā ne wiši štrehneeku pulki peedalijās šchais zihnās, jo aif tās paščas rewoluzionarās leetderibas prinzipa š. latwoju štrehln. pulks atradās pee wirspamehlneezibas šhtaba.

Deepajās latwoju štrehneeku un 1. latwoju kawalerijas pulki ar 6. latw. batareju eeradās Latwijā tikai februari.

Wiš Latarmijas kreišā kaimina — leetameešču diwisijas nespehjas eemēt fronti norahditās robesčlinijās un iswirsit šawas dalas weenā linijā ar Padomju Latwijas armijas deenwidus grupu, Telšču Bonewesčas linijā — 130 kilometru garā frontes pahrrahlumā — najadšeja noweetet Pad. Latwijas 2. diwisijas 1. brigadi, jo

Latamijas kreisais spahrns janvārī—februārī atradās jau Telschos (šhema Nr. 2), bet leetaweešču divīrijas labais — tikai Krafīnōwā (133 kilom. deenwīdaustrumos no Telscheem).

Martā—maijā, pehz atfahpščanās no Šhaukeem uš Lāwenās upes līnijas, Pab. Latwījas armija bij spēesta noweetot uš Leetawas teritorijas Salatu-Poneweščas-Rogomas līnijā divās brigades (no tām weena — latweešču).

Šchis zihnas no jauna leezina par strehlneeku mehrku internacionālo raksturu un apgahšč tos nepamatotos pahrmētumus, itk Pab. Latwījas armija dīnufēs tikai pehz weeteja rakstura mehrku fašneegščanās, ignoredama wījas fārkano spēhku frontes interešs. *)

Jā Wīdšemes seemelos Pab. Latwījas armija zihnījās pret Anglijas organīseto un pabalstīto Baltīgaunijas armiju, somu un danu nodalam, Kūrsēmē un Poneweščas rajonā — pret Wahzijas 6. korpusu, Wīlkomīras-Uzjanu rajonā — pret Wahzijas 3. reš. korpusu un Wahzijas organīseteem baltleetaweešču bataljoneem, tad Wīknas-Swenzjanu rajonā muhšu pretīneeks bij ar Tranzijas pabalstu organīsetā Polijas 1. fahjn. legionu divīzija (šhema Nr. 5).

Poku legionu nostahščanās Pab. Latwījas armijas pretīneeku rīndās politīfki nošīmeja, ka muhšu armija nahč fādurfēm ar jaunās kapītalīstīfās leelwalsts — Franziyas eespaīda fseru, kuras kara mīfija gen. Anri (Henry) wadībā tāi laīfā Polijā bij faktīfā no-terzeja.

Turpmāf mums buhs īsdewība raksturot gen. Anri mīfijas lomū Polijas armijas operatīwā īsrīhkoščanā; tagad fāzīfīm tikai, ka šchahda mīfijas rīhžība dībīnājās uš to palīhdšību, fahdu frantschi fneedsa pukeem armijas organīseščanā, faut waj eerotšču weīdā (poku armijas bruņoščanāi īfšneegts: 327.000 šhautenu, 2.800 loščmeteju, 1.494 leelgabali un daudš zītu kara peederumu). Anri šcheit, tapat kā Baltijā, Antante mafakā mehrā domāja par tīf abstraktām īdejam, kā pašchnolemščanās peeščķīrščanu tautam, bet ruhpejās par fawu īterešču droščību. Tā Klemāfso, 2. jūnijā 1919. g. meera konferenzes „fšchetru wīhru“ padomē, runajot par polijas walsts dībīnāščanās mehrķeem, īsteizās: „Kad tīka pazelts jautajums par poku walsts radīščanu, tīka domāts ne tīfai nogludīnat weenu no leelakeem wehštūres nošegumeem, bet arī radīt barjeru starp Wahziju un Kreewiju, un to newajag aīsmīršt.“ (St. Baker. — Wudro Wīlsons... 414. lpp.)

Par politīfķeem mehrķeem, fahduš poli zentās fāfneegt ušbrukdami Daugawpīlij, daudš nenahčas runat. Šchāi ušbrukumā īspau-

*) Tā, p. p., wīrspawehlnēezības preeščstahwīs — genštaba Šīajens atrod, ka Pab. Latwījas armijas „operatīwās darbības mehrogs tīfai Latwījas robeščās nepar apmeerīnat Wīstreewījas mehrogu“. (Z. Šch. A., Nr. 741., 143. lpp.). Šīf tāhki šchahdī apgalwojumi no pateesības un zīf wahji īsprot notīfumu politīfķo puši šchahdī preeščstahwīl..

dās Polijas ekspansijas politika un teešmes pehž 1772. gadā robežam. Poli zentās eement „Inflantiju“ — Latgali, un šahdu kara gahjeenu jo dšihni pabalstija meetejee poku muišchneeki, kuru karstata wehleschanās bij peemeenotees pee Polijas, tahdejadi nodrošhinot samu muišchu likteni. Bej tam, pati Daugavpils, kā stratēģisks punkts, peewilka poku usmanibu.

Wahzijas Seemelarmijas 3. korpusa un baltleetaweeschu bataljonu nostahšchanās Latarmijas pretineeku rindās Wilkomiras-Uzjanu wirseenā politiskā jīnā eeneja mas ko jaunu. Wahzu noluhkus mehš jau raksturojam eepreešč, bet baltleetaweeschi zentās šafneegt deesgan šchaurus mehrkus — rodotees labwehligam špehku šamehram tikt lihds Seetamas etnografiskām robešcham. Dotees stratēģiski šcho špehku parahdišchanās frontē pret Latwiju nosihmeja kontrrevoluzijas špehku peeaugumu un muhsu špehku atteezigu wahjināšchānu.

Repretendejot šcheit sneegt pilnigu Pad. Latwijas armijas stratēģiskā stahwokka analīzi aprīla mehnešča otrā pušē, janorahda tikai, ka šchis stahwoklis bij katastrofisks (šchemas Nr. 5. un 6). Apweenotee starptautiskās kontrrevoluzijas špehki no trim pušem eelenza Pad. Latwijas armijas nowetošchanās rajonu: Anglijas eespaida šferas špehki*) — baltigānu armija — apdraudeja Latarmijas aijmuguri Werawas-W. Gulbeneš-Krustpils wirseenā; no deenwi-deem: Swenzjanu-Daugavpils-Reseknes wirseenā Latarmiju lihdsīgi apdraudeja Franziņas eespaida šferas — baltpoku špehki. Tā pašchā laikā Wahzijas walsts špehki apdraudeja Latwijas politisko zentru — Rīgu. Pee weenotas wadibas kontrrevoluzijas legherī notikumi wāreja beigtees ar Latwijas armijas katastrofu, jo apweenots igānubrukums uš Krustpili un Daugavpili Polozku atgreestu Latarmijai atkahršchanās zekus.

Wajadseja rast išeju no šchi „maiša“, šatreezot išeletu baltigānu špehku grupu. Wajadseja no jauna usšahkt Igaunijas atbrihwoschanas operāciju, kuru noseedšigā šahrtā šaudeja 7. armijas wadiba janwārī. Šchahda operācija bija netikween Latwijas glahbšchāna, waj reetumfrontes stahwokka ušlabošchānu, bet gan ari šakarū nodibināšchanas weids starp Wiskreemijas revoluziju un revoluzionāro Wākareiropu, Kreemijas zentru nodrošhināšchāna no reakzijas ušbrukumeem un šwarīgu ekonomisku problemu atrišināšchāna. Šchahds neiššchirts stahwoklis t a i l a i k ā gan neapdraudeja noteikti w i š a s r e w o l u z i j a s pašahwešchānu; tomehr šchi stahwokka šekas eespaidoja B a l t i j a s r e w o l u z i j u t o r e i j u n t a g a d, bet Kreemiju -- teešchi t a g a d u n a r i t u r p m a k.

*) Anglijas militārpreeščstahwja gen. Gosa noteižošcho rihzibu Igaunijā raksturo igānu armijas tomāndeers gen. Laidoners šazidams, ka igānu ni šabeedroto pawehlem pretotees newar. „Mums wiņu griba japiilda.“ Gen.-maj. Reeka atminas „Militāru rakstu trahjumā“ 1928. g. Nr. 3., 81. lpp.

Baltigaunijas noteizošo stahwofli wišā muhsu veetumfrontē tai laikā gan nowehrteja un Baltigaunijas armijas likwidesšanas noluhkā šahka operaziju aprila otrā pusē, peeschkirot operatiwu patstahwibu lihdsšinejai 7. armijas Pad. Igaunijas armijas grupai.)*

Pad. Igaunijas armija (arm. komand. Wasiljewš, šhtaba preekšn. Koršs) tika šaformeta divu grupu fastahwā: 1) *Петшору група* (10 div. preekšn. Kurgankis, šhtaba pr. — Blutto) no 10., 1., 19. un 1. pad. igauwu divisiju dašam un 2) *Млукнес група* (11. div. preekšn. Skorobogatšs, šht. pr. Polikarpowš) no 11., 6. un 2. Pad. Latw. divisiju dašam.

Wbu grupu usbrukumam wjadseja šahktees weenā un tai pašā laikā, pee kam galweno treezeenu dewa Mlufnes grupa, ar noluhku — eekemt Werawu, šagrant pretineeka aismuguri un isnihzinat wina komunikaziju, pehz tam attihstīt usbrukumu Turjewas Tapšas-Reweles wirseenā.

Petšoru grupai wjadseja demonstrēt un lihdsinatees ar Mlufnes grupas labo špahru, šaistot pret šewim pretineeku špehku leelako dašu. Mlufnes grupai Werawu eekemot, Petšoru grupa pahreetu energiskā usbrukumā.

Mlufnes grupa (robesha ar Pad. Latwijas armiju: Wezgulbene-Walka; pehdejā Latarnijai) šawa eezirkna žentrā — W. Laiženes rajonā no 11. div. dašam šaformeja treezeenbrigadi, kuras usdewums bij dot galweno treezeenu un eekemt Werawu. Treezeenbrigades kreišā špahrnā darbojās 2. Pad. Latw. divisijas 2. brigade (Matijons), bet labajā — 6. divij. 2. brigade (Trawinskis), kura tika pahrzelta no Walmeeeras rajona.

Mlufnes grupas usbrukuma šahkums bij nolikts us 17. aprili. Bet šai deenā usbrukumu šahka weenigi treezeenbrigade un 2. lat. div. 2. brigade. Trawinska brigade, kura eekehma labo kaujas eezirkni šai deenā usbrukumam wehl nebij gatawa, išejpunktu usbrukumam wehl nebij eekehmuši, bet preteji grupas pawehlem, dšihwoja pa Mlufni, kilom. 20—30 aismugurē.

Reluhkojotees us to, ka aismugurē pilnigs šabrukums, rezervju nam, 6. div. 2. brig. (48. un 49. p. p.) atšafas išeet us fronti, treezeengrupa 17. aprili usšahka šekmigu usbrukumu us Werawu, kaut ari winaš labais špahrnš bij pilnigi atšahšts, un eezirkni lihds 10. div. kreišajam špahrnam (Šhtšemerizi), 25 kilom. garumā, — pil-dija wahjas nodatās.

18. aprili treezeenbrigade un 2./2. latbrigade bij eekehmušas liniju us šeemeleem no Pleškawas-Rigas šhofejas (Rogasinskij-Luzneeki), bet 2./6. brigades dašas atradās wehl 10—15 kilom. deenwidos no šhofejas Šhtšemerizi-Froiliben-Došmani-Safoti-Mugur-Sille-Waidau esera linijā. 48. un 49. pulki joprojam pawehli neipildija un maldijās Mlufnes rajonā. Tas špeda peeleetot repre-

*) Cf. Сборник трудов отделения ВНО при ВАКе. т. II, 1921—22 г. Статьи: „Первый период операций Мариенбургской группы в апреле 1919 г.

rijas, un 48. pulks tika atbrūnots, iniziatori noteējai un pulku pamehlets isformet. To redjot, 49. pulks, kaut gan kurnedams, tomehr stahjās pee pamehles ispildišanas. Brigades komandērs Travinšis tika atzelts no komandēšanas.

Tikai 21. aprīlī 2./6. brigadei (2.500 karēju, 420 zobenu, 39 lošm. un 9 leelgabali) isdewās tikt pahri Rigaš-Plekkawāš šhofejai un eeneht liniju seemeļos no pehdejās. Treezeenbrigade forsetā tempā dewās uš Werawu.

Tai laikā, kad treezeenbrigade, 2./2. latbrigades pabalstīta, ņemīgi wirsijās uš Werawu, un ari 2./6. brigade guwa pirmās ņemes, iswiršotees seemeļos no šhofejas, Pētšchoru grupa i nedomaja demonštret un lihdsinatees ar Muffnes grupas labo spēhru, bet palīka meerīgi uš weetas stahwot. Stahwoļlis radās šchahds: treezeenbrigade atrahwušees stipri uš seemeleem, 6. div. 2. brigades ušbrukums nowehlojees, un brigade stipri atpakaļpalīkuse, zaur ko atšedš treezeenbrigades labo spēhru. 6. div. 2. brig. ņawufahrt atrahwušees no Pētšchoru grupas (10 div.), jo pehdejā ušbrukumā nepahrgahja. Tā radās otrs robs frontē (Patalīna-Schīche-merīzi, 12 kilom.).

Ar 10. diwisijju atfahrtojās tas pats, kas marta ušbrukumā: pamehļu neispildišana un nodewīga ņehdešana uš weetas, kas kaiminūs nostahda išetā stahwoļli un nodod pretineeka konzentretam treezeenam.

Baidotees no šchahda treezeena, 6. div. 2. brigade 22. aprīlī nolemj atteiktees no ušbrukuma uš seemeleem treezeenbrigadei palīghā, bet pamehrst ņawu ušbrukumu uš seemelaustrumeem Neihausenes, Pētšchoru un Panikowitšchu wiršenos. Šchahda nosodama „pašhiniziatiwe“, isšaidrojama ar bailem no labā slanga atflahšanas, tomehr wina nostahdija wehl gruhtatā stahwoļli wišu Muffnes grupas kreiso slangu un ņewiškī zentru — treezeenbrigadi. Pehdejā jo deenas jo wairak atrahwās no ņawām kaimindalam, kuras mihdijās uš weetas. Pētšchoru grupā bij peeteefošī spēhku, lai wiršitos uš preekšču, eenehtu Pētšchorus, t. i. pabalstītu Muffnes grupas ušbrukumu. Tapehž 6. div. 2. brig. newajadseja nodarbotees ar filantropiju (ņemet Pētšchoru grupas iswiršičanos), bet gan pilbit ņawās grupas pamehles par ušbrukumu seemeļos.

Brigade ņawu nodomu par ušbrukumu uš Neihauseni Panikowitšcheem bij jau pa daļai ispildījuse, eenehmuse Panikowitšchus, un weda zihnās dehl Neihausenes, atstahjot treezeenbrigadi ņawam liktenim, kad par šchahdu „pašhiniziatiwi“ ušņinaja grupas komandērs, kuršch pamehleja brigadei atjaunot ušbrukumu eepreekšchējā (Werawas) wiršēnā.

Bet bij jau par mehlu. Pretineeks, isleetodams Pētšchoru grupas paņiwitai pahrsweeda daščas daļas pret 6. div. 2. brigadi, aptureja winas ušbrukumu un weetam peespeeda pehdejo pat atahptees.

26. aprīlī, kad treezeenbrigade, eenehmuse J. un Wez-Naseriz-Rauge, atradās 5—6 kilom. no Werawas un gatamojās pahrraut

Walfas-Bleffawas dselszefu, mehš atradamees operazijas šabrukuma preškā.

Frontē: Ainašči-Strentšči-Muškne-Šborška 17. aprīlī ušbrukumu uš Werawu šahka Pad. Igaunijas armijas Mušknes grupas 11. divi. treezenbrigade un 2. lat. div. 2. brigade. Pahrejās dakas bij pašīwas. Pretineekam nenahzās gruhti ušminet muhšu nodomu — eekemt Werawu un tik pat weegli winam bij atbildet uš muhšu manewri ar kontrmanewri. Šleetojot Moisekiles-Walfas-Petšhoru rokadliniju, pretineeks weikli manewreja ar referwem un ari ar pulkeem, kuri eekehma fronti pret pašīweem eezirkneem (Pad. Latarmijas Widšemes grupu un Petšhoru grupu). Pretineeks, ušminejis muhšu nodomu eekemt Werawu, šawilka šcheit peenahzīgus špehšus pret ušbrukošchām Mušknes grupas dakam. Šcho pretineeka kontrmanewri atwegloja Mušknes grupas daku separatā rihziba un atteikšanās no šawīstarpejas šadarhibas, kā tas notika ar 6. div. 2. brigadi. 26. aprīlī: kad šahkās baltigaumu pretušbrukums treezenbrigadei, pehdejās labais šlāngs pee Š. Kaferizi bij pilnīgi atklatš, jo 6. div. 2. brigades kreisais šlāngs atradās Me-Sachā (17 kilom. uš deenwideem).

Šimantojot treezenbrigades īsoleto šahwokli, baltigwardi ušbruka brigades atklatšam šlāngam un peeslēhā ar 2. lat. div. 2. brigadi un peespeeda Mušknes grupas kreisā šlānga brigades šeidšigi atkaptēes uš Nacha-Luchte-Kochri-Saki liniju šeemešos no Rīgas-Bleffawas šchošejas.

25. aprīlī pahrgahja ušbrukumā Latarmijas Widšemes grupa, lai atweglotu Pad. Igaunijas armijas šahwokli un šopejā ušbrukumā eekemtu Walfu. Šaut ari ušbrukums attīštījās šekmīgi un tika eekemta Rujene un Šhrgeme, tomehr noteizoščas nošīhmes winam wairs nebij, jo Mušknes grupa bij jau šakauta, un pretineeks, ar atbrīhwoto špehšu palihdību, paralīšeja Latarmijas šekmes pee Walfas.

Operazijas neišdošchanās galwenee eemesli šchahdi:

1. Reetumfrontes pawehlneezība īšdarīja kluhdu, špraudama par operazijas pirmo mehrti Werawas eekemšchanu. Werawa nebija pretineeka komunikazijas mešglš. Šchahds mešglš bija W a l f a, un, W a l f u eekemot, mehš pahrrautu Fernawas-Moisekiles-Walfas-Petšhoru rokadliniju un neatkautu pretineekam manewret ar referwem. Bet Walfka bij eedalita uš diwu armiju robeščas, kas bij glušči nepeedodami. Dauds pareišak buhtu bijis atdot wišu Widšemes-Igaunijas fronti weenai armijai (Pad. Igaunijas).

2. Operaziju reetumfrontes pawehlneezība šahka beš wajadšīgas šagatawošchanas, jo pehž 26. aprīla frontes pawehlneezība Mušknes-Šborškas eezirkni pašīprinaja ar diwām brigadem, daudšām nodakam un šīpru artileriju. Operazija bija uššahkama pe h z šcho špehšu peenahšchanas, jo zītadi galwenā treezena wiršeenā koncentretā karšpehka masa īšrahdījās par nepeeteekošču un neguwa nošpeedošču pahršwaru pahš pretineeku. Rešerwju truhkums Mušknes grupā neatkahlwa glahbt treezenbrigadi no galīgas šakauschanas, kautšchu, wišpahri nemot, Pad. Latwijas un Pad. Igaunijas armiju špehši

frontē Ainašči-Salaze-Strentšči-Muškne-Pečchori (išlehdj) =Kop-
pin (išlehdj) bij skaitliskā jina pahraki par baltigaumu un pehz gen.
Soots jina, šafceesja 20.500 d., 1200 j., 310 lošhm., 100 leelg., 12
brunu auto un 5 brunu wilzeeni, pret baltigaumu 12.124 d., 745 j.,
340 lošhm., 44 leelg., 6 br. auto un 8 br. wilzeeneem.

3. Karaspehka weenibu šadarbiba bij dejorganizeta. Keetumfron-
tei vajadseja šafkanot Pad. Latvijas un Pad. Zgaunijas armiju us-
brukumu laiku. Pad. Latvijas armijas usbrukums us Walku un
Rujeni nokawejas, jo no 17. aprila (Pad. Zgaunijas armijas Muš-
knes grupas usbrukuma šahkums) lihds 25. aprilim (Pad. Latvijas
arm. Widsemes grupas usbrukuma šahkums) baltgwardi nonehma no
Widsemes grupas (pašwa) eezirkna špehkus un konzentreja tos pret
Mušknes grupu pee Werawas. Widsemes grupas usbrukuma šekmes-
tika paralijetas 27. aprili, kad pretineeks, šakaujot 26. apr. Mušknes
grupas treeženbrigadi, atfal wišus brihwos špehkus pahršweeda pret
Widsemes grupu.

4. Pad. Zgaunijas armijas wadiba nesafkanoja Mušknes un Pe-
čchoru grupu šadarbibu. Pečchoru grupa stahweja besdarbibā, kad
Mušknes grupa bij jau pee Werawas wahrteem. Gwehrojot to, ka
Pečchoru grupu wadija 10. diwisijas wadoniba (agrafās 2. Nowgo-
rodas diwisijas darbineeki), kura tahdu pat nošeedšigu kluhdu išda-
rija marta usbrukumā un nodewigi rihļojās Baltijas atbrihwosšanas
operacijā 1918. g. dezembrī, jastahda jautajums: waj ta nebij apši-
niga pretdarbiba augstafās wadibas nodomeem.

5. 6. diwisijas 2. brigade, aij 10. diwisijas nodewibas, išdarija
taktisku kluhdu, mainot usbrukuma wirseenu no seemeleem us seeme-
rihteem.

**
*

Aktiwā kontrrevoluzijas grupa — Wahzijas walsts špehki, ša-
šneegusi šawu pirmo mehrki — robeschu nodrošinaššanu pret lee-
lineezismu, gatatojās us šawas programas pahrejās daļas realije-
ššanu — Baltijas eekarosšanu un gahjeenu pret Pad. Kreewiju,
zeksch us kureeni weda zaur Padomju Latvijas armijas šatreekšanu,
kam šekoja wahzu-anglu intereschu šaduršme pee wahzu eespaida no-
stiprinaššanās eekemtā apgabalā. Lai šcho usdewumu weiktu, Wah-
zijas grupai vajadseja politiski nodrošinat šawu aismuguri.

III

Starptautiskās kontrrevolūcijas otrais ulbrukums un Padomju Latvijas atkahpšanas un Latgali

1. Golzs likvidē revolūcionārās organizācijas korpusā. 2. Latvju burschuašijas atgriešanās pē angļem un wahzu usdewumi.
3. Ullmana „waldibas“ padshchana un Needras eestahschanās wahzu kalpibā. 4. Ulbrukuma sagatavoshana. 5. Padomju Latvijas armijas stahwoflis pirms Rīgas krišanas. 6. Padomju Latvijas armijas atkahpšanas un Latgali un Wahzijas-Anglijas konfliktā nobreedums. 7. Steptawibas Rīgā pēhž 22. maija.

1.

Golzs likvidē revolūcionārās organizācijas korpusā.

Cepreesh jau redsejam, ka Golza intervenzijas programā ijpildishanu kawē tshetri eenaidneeki: Padomju Latvijas armija, Deepajas saldatu padome, „pusleelineeziskā“ Ullmana waldiba un Unstante. Nowehrshot Deepajai draudoshās teeshās breefmas, ko Golzs shneedsa, eenemot Veelupes-Muhshas-Lawenas liniju, wahzu kontrrevolūzija konsekwenti kehās pē pahrejo eenaidneeku weishchanas.

Deepajas saldatu padome, atrafdamees famehrā revolūcionaru elementu rokās, pretendeja shwu eespaidu isplatit ne tikai us trim garnisona bataljoneem, bet gan wifās korpusā dalās. „Bet man“, šaka Golzs, „ir wajasigi labi dishiplineti karapulki, kuri weenigi man un winu kara wadoneem paklawā, kad es zihā pret latweescheem un angļem gribu shneegt shwu mehrki.“

Tapehž Deepajas garnisons jaatwabina no saldatu padomes eespaida. Tai noluhkā Golzs wifus trihs Deepajas bataljonus nodewis „energiska komandeera, kapitana Gezes wadibā, kurshchajos bataljonos luhfoja atkal pazelt kareiwisko garu, dishiplinu un isglhtibu.“

Lai stiprinatu shwu stahwofli Deepajā un nahktu pē noteikta gala ar saldatu padomi, Golzs, pēhž kara darbības isbeigshchšanās frontē, atlawā aprila shskumā us Deepaju 1. gwardijas pulka 3. bataljonu. 3. aprili bij nolemts shstit no Deepajas us Wahziju revolūcionari noskatos garnisona saldatus. Saldatu padome, redsedama shwu pamatu grubshchānu, idewa pawehli par shchahdas ewakuācijas

aptureſchanu, areſteja daſchus Golzam paklauſigus wirſneekus un noſuhtija nodaku paſcha Golza areſteſchanai. Bet, balſtotees uſ gwardijas pulka bataljonu, Golzs ewakueſchanu tomehr idarija un ari iſklichdinaja paſchu ſaldatu padomi. Tagad deenas ſahrtibā ſtahjās wahzu un latweeſchu burſchuafijas atteezibu noſkaidroſhana.

Wahzu planu teeſchais eenaidneekſ eſot „puſleelineezifkā“ Latwijas pagaidu waldiba. Mehſ redſejām, kà latweeſchu burſchuafija tifaſ aiſ wahzu ſchehlaſtibas wareja nodibinat ſawu walſts organifa-ziju—„pagaidu waldibu“, kura diſhwoja no wahzu naudas aiſdewumeem, organifeja un brukoja nazionalo karafpehku wahzu armijas faſtahwā un pat ar wahzu eerotſcheem. Kà tad nu ſchi burſchuafija wareja kluht par wahzu eenaidneeku un pee tam wehl par „puſleelineezifku“? Scho jautajumu mehſ tuhlin noſkaidroſim.

2.

Latweeſchu burſchuafijas atgreekſchanās pee angteem un wahzu uſdewumi.

Latweeſchu burſchuafiju pret wahzeem noſkanoja weetejo wahzu muiſchneeku primiligetais ſtahwollis Latwijā. Baltijas muiſchneezi-ba lihds paſcheem pehdejeem gadeem wehl bij uſglabajufe no diimt-buhſchanas laikeem daudſ ekonomifku un juridifku preekſchrozibu. Tà, weenigi muiſchneezi bai uſ laukeem peedereja teeſibas atwehrt ruhpneezifkus un tirdſneezifkus uſnehmumus, bruhwet alu un dedſinat ſpirtu, teeſibas uſ ſweju un medibu, teeſibas nemakſat nodoklus, nepeedalitees zeku laboſchanā, neſpehjneeku uſtureſchanā u. t. t. Noteifſchana draudſes leetās, leels eeſpajds pagafſta dariſchanās — to wiſu baudija muiſchneezi ba.

Baltijas wahzu zenſchanās peetweenotees Wahzijai, pehdejās teeknes pehz Baltijas kà kolonifaizijas ſemes, ſcho kolonifaizijas planu daleja wehrſchana pret latweeſchu peletſchu ihpaſchumu (atzereſimees Bredericha projektū par ſemneeku mahju ſadaliſchanu uſ puſem un weenas puſes atſawinaſchanu kolonifaizijas wajadiſbam), — wiſſtas ſtiprinaja latweeſchu burſchuafijas neufſtizibu wahzeefcheem.

Latweeſchu burſchuafijas lihdsſchinejais atſpajds — monarkifiſkā un burſchujiſkā Kreewija — bij ſudis. Wajadſeja jauna atſpajda, un par ſchahdu balſtu liſās kluhtam karā uſwaroſchā Anglija. Bet rewoluzijas ſtraujā uſwara un Anglijas neſpehja teeſchi un aktiwi zihnitees pret to gruhda latweeſchu burſchuafiju wahzu ofupazijas ſpehku wadonu nagoſ (7. un 29. dezembra 1918. g. lihgumi).

Tagad, 1919. gada martā—aprili, ſtahwollis bij groſſijees. Antantes (ſewiſchi Anglijas) politika Baltijas jautajumā bij peenehmufe daudſ maſ noteiktas formas, un proti: iſmantodama militaro uſwaru pahr Wahziju, Antante iſleetoja pehdejās ſpehkus kà ſchogu leelineezifma attihſtibas traufſchanaſ. Scho wahzu ſpehku aiſwehja zentās noorganifeſt weetejos nazionalos ſpehkus, kuri ar laiku

waretu wahzus ašweetot un ispišdit Antantes rihkojumus pretleelneezišma zihnās.

Kad mara šahkumā wahzu spēhki bij peenahzigi noformeti un Leepajas drošhība garanteta, te eeradās angļu preekščstahwi un, kas tas šihmigakais, weenā deenā ar Ulmani. Wahzu militarās sekmes beidšot wišus 18. nowembra „waldibas“ ministrus šaduhšhoja uš atgreeshanos. Redšot, ka šozjalistiškā revoluzija Latwijā šehai laikā zeešch militarās neweiškmes un Leepaju wairš neapdraud, juhtot angļu eespaida peeaugumu un wahzu spēhku šinamu atkaribu no angļeem, latweešchu burschuasija wilka atkal deenas gaišmā šawas šimpatijas pret angļeem un šahka nezeenigi ištuteetes pret lihdsšchinejeem maišes tehweem — wahzeem.

Latweešchu burschuasija škadri nowehrteja angļu orientazijas preekščrozibas. Tā, šarunā ar Sweedrijas šuhtni Peterpili, gen. Brandschtreemu, 1917. g. 30. dezembri, Nazionalās padomes darbineeki Goldmanis un Seškis konstateja, ka „Anglijā tik liberalš režims un winas kolonijas tik neatkarigas.“ Nu kapehž tad gan lai latweešchu burschuasija nepabalšitu Baltijas pahrwehřchanu angļu kolonijā, teiškim, Šaunā Indijā!

Wahži apdraud peletšchu ihpašchumu, bet „Anglijai naw wajašdšiga Latwijā koloniješanai ar angļeem. Winai tik wajašdšigas jaunās walstis: Latwijā, Leetawa, Šgaunija un Šomija kā aišfargu walnis pret Wahzijas un Šreewijas waras peeaugšanu un isplatishanos.“*)

Wehl weens apšahklis sekmeja šchahdu latwju burschuasijas orientazijas evoluziju. Tas bij latwju eenaidš pret wahzeem. „Uš zihnu pret leelineešeem tauta luhkojās ar dalitām juhtam. Bet uš zihnu pret wahzeešcheem bij Dejas Kuršemē gatawi wiši, tā šaimneeku dešli, kā ari bešmenneeki.“**) Mums tikai jāšaka, ka gan aiš dašchadeem eemesleem: šaimneeku dešlu mantojumu apdraudeja wahži, un no tam iřreeteja peletšchu pretwahzu naidš, bet bešmenneeks eenihda wahzus lihdsīgi kā šchos peletšchus, — kā pretejas šchēiras interešchu aišstahwjuš.

Tagad Ulmana „waldiba“ restaurejās kā liberalās latweešchu burschuasijas waldiba, beš wahzu waj zitu nazionalo masakumu lihdsdalibas. Ahrpušē palika ari latweešchu burschuasijas konserwativā, wahzeem šimpatijejošchā daka. Šchahdas waldibas pašahwešchana nejašflaneja ar wahzu interešem, jo par daudš atlahžas bij winas šimpatijas pret angļeem un wahzu eespaidš uš winu draudeja ar laiku pilnīgi iřjušt. Tas nošihmeja wahzu armijas aišmugures politiško nedrošhību.

Baltotees uš angļu preekščstahwi, majoru Kinanu, ulmaneešchi tagad Golzam peeprašija, lai wina armija wairš nebuhtu okupazijas armija, bet gan Latwijas „palihgarmija“, kuru rihko Lat-

*) Šf. B. Šahlite, 71. lpp.

**) Šf. H. Neebra. — 2. d. 12. lpp.

wijas waldiba. Schahdas prasibas wahzi noraidija, bet „kara ministrs“ J. Sahlits tomehr zentās eejauktees wišmaj latweešču nodalās ijrīhofšanā. Bes tam, eewehrojot latwoju leelo antipatiju pret wahzeem, brihwprahtigo werwešchanā tika leetoti pretwahžu lošungi, kas ari nahza Golzam sinams. Tapehž wahzeem no Ullmana kabinetā wišnewehlamakais bija J. Sahlits.

Otrā pretruna starp wahžu muišchneezibu un latw. pilsonibu isreeteja no agrarjautajuma. Kaut gan latweešču isfludinatajā rīhofjumā par bessemneeku apgahdašchanu ar semi naw paredsets jemes fondā eetilpinat muišchneeku muišchas (eetilpst tikai walsts muišchas, agrarbankas muišchas un walsts mešču jemes), tad tomehr Baltijas wahžu muišchneekem bij sinams eemešs bašchitees par šawa ihpašchuma neaišfkaramibu. Šchis bašchas wehl wairak padstīfinajās pehž Jelgamā isplatiteem „semkopibas ministra“ Goldmana usfaukumeem atteezibā uš agraro reformu.

Bij wehl weens apstahllis, kūršč pastiprinaja wahžu neustizibu pret lihdschinejo pagaidu waldibas šastahwu. „Ullmanis Wahzijas brihwprahtigeem, kā algu par wīnu zihnam, bija apsolijis Latwijas pilsonu teesibas, pateizotees kūrām wīni uš tās trašchdalās jemes, kūrū Baltijas brunneeziba šchā noluhkā bija apsolijusi, wareja few eerihfot pašču fainneezibas. Bet es (Golzs) biju mahzjeeš toreisejo waldibu tik jemu nowehrtet, ka man jau toreis bija šchaidrs: no wīnas ne Wahzija, ne atfewiškī wahzi, ne wahžu tirdsneeziba, ne wahžu isželotaji newareja glušchi nekā zeret.“*)

Kahdu išeju no šchahda stahwokla redseja wahzi? „Wahžu interešču labā tapehž katrā šinā bija apšweizama ministrijas maina, par wīdām leetam, wahzeem naidigo un leelineekeem (?) draudšigo ministru: Sahlīcha un Goldmana isšweešchana un nazionalo masakumu — wahžu, freemu, ebreju preešchstahwoju usnemšchana waldibas šastahwā.“ „Wahzijai bij jaušwer tas, lai wīnas fainwīnu seme netiktu wadita ne leelineezīkā, ne ari wahzeem naidīgā garā un lai wahžu waldoschais šlahnis tur eememtū wīnas wehštūrei, wīnas fainneezīškai un garigai lomai peemehrotū stahwokli. Bes wahzeem no šchis neisfopotās un neattihstītās jemes nekad nekās newar isnahkt.“**)

Wahzeem bij ta wāra bes leekas pahrdomas, ar neleelas nodalās palihdsību padsiht wīneem newehlamu waldibu, ja wīna neeelaištos kompromiškā, jo latwoju referwes rotās Leepajas kara oštā bija ar wahjām kaujas špehjam. Bet šchahds polis nahktu par labu tikai tad, ja gahštās waldibas weetā tuhlin waretu radit jaunu waldibu, kura atbalstītos uš plašchakeem tautas šlahneem, nekā lihdschinejā waldiba. Birmahrt, jamehgina bij panahkt weenoschanos šarunu želā, un par šchahdu politīšku šarunu wedeju kkuwa pee Golza korpuša paštahwošchais Baltijas muišchneeku „Nationalausšchuss“, kura preešchgalā atradās Samsons fon Himmelfterns.

*) Cf. R. Goltz. — S. 176.—177.

**) Turpat. 167.—177. lpp.

Ulmana valdības padziļšana un Needras ceļstahšanas wahzu kalpibā.

Baltijas wahzi famos politiskos zenteenos nebij weenota grupa. Kopejo mehrki schis grupas zentās šafneegt dāschadeem zekeem; dāšči, paturot wehrā patreisejā momenta apstahklus, zentās manewret un šafneegt famus noluhkus kompromiša zekā. Šchi grupa gribeja iſliht ar latweeſchu burſchuaſiju, ſaprotams, nodroſchinot pee tam noteiſšanas teeſibas ſew.

Otrā grupa joprojam zereja uſ Baltijas peeweenoſchanu Wahzjai. Kā leezina rotmiſtrs Goldfelds, landeſwehra wahzu polizijas eſkadrona komandeers, wehl februari majors Fletchers Kaſdangas muiſchā ſaſauza landeſwehra komandeeru apſpreedi, kur peedalijās ari dſeļſdwiſijas komandeers majors Biſchofs, kurſch teiza, ka uſ Latwijas teritorijas janodibina armijas baſe wahzu ſeiſarwalſts atjaunoſchanai, ka Kurſeme jaiſſudina par herzoga walſti, kuras waldbineeks — Meſſenburgas herzogs Adolfs-Fridrihs jau eſot Leepajā.

Weena daſa negribeja raut ſafarus ar wezo Kreemiju un dſiwoja zeribās uſ winas atdſimſchanu, kad atkal Baltijas peekraſte tiks winai peeweenota.

Lihdſigus uſſtatus ar to grupu, kura Kurſemi gribeja redſet kā herzoga walſti, iſpauda Sweedrijā patwehrumu atraduſchais Widſemes muiſchneezibas landmarſchals ſon Striks. Kopā ar baronu Hahnu tee Stoſholmā bij ſanehmuiſchi ſamās rofās ulmaneeſchu nodibinato brihwprahtigo wahſſšanas biroju un ap februara widu ſawerwejuſchi ſaweem uſſkateem uſtizigus 3.000 brihwprahtigos. Nodibinajuſe kontaktu ar dāſchām ſweedru aprindam, Strika grupa gatamojās ar ſcho ſweedru eſpedizijas korpuſa un landeſwehra palihdſibu gaſt latweeſchu pagaidwaldbu, pehz tam ſaweenibā ar Sweedriju nodibinat Leelbaltijas walſti.

Lai eeguhtu Golza peekriſchanu, Striks ar ſweedru wirſleitnantu Edlundu 18. februari eeradās Leepajā. Golzs uſ ſchahdām neapdomatām awanturam neelaidās, jo tahdu Baltijas wahzu walſti Antante nekad neatſihtu, un ari Wahzijas ſozdem. waldbiba winu nezeestu un aiſſauktu no ſchejeenes wahzu karapſehku. Tapehz ari Golzs ſchos 3.000 ſweedru brihwprahtigos Leepajā neelaida, jo winu awanturiſms kawetu Golza ihto noluhku ſafneegſchanu. Weſ tam Strika dokumenti par apwehrumu: uſſaufums Baltijas eedſihwota-jeem, lihguma projekts ſtarp Striku un Golzu, Baltijas walſts konſtituzija un miſtru kabineta ſarakſts (no latweeſcheem bij „iſredſeti“ Arwebs Bergs un Anſbergs) bij nokluwuſchi latweeſchu rofās.

Wahzu „Nationalauſſchuſs“ marta mehneſi eewadija noteiſtas ſarunas ar Ulmani par waldbibas ſaſtahwa groſiſchanu, iſſlehdſot notās wahzeem newehlamos Sahliti un Goldmani un papildinot kabine-
tu ar wahzu preekſchſtahwoeem. Sarunas wilkās apmehram meh-

nesi, pee kam Ulmanis dewa soltjumu iſmainu iſdarit, bet tomehr praktiſkus ſokus ſpert wilzinajās, aiſbildinotees, ka nepeezeefchams ſajinatees ar Anglijas preefſchtahwi ſinanu. Wahzu preefſchtahwjeem ſinanis ari dewa nenofihwigu atbildi: „gan wiſz nofahrtofees“. Tahdā fahrtā Ulmanis ſawu wilzinaſchanos dibinaja uſ angļu lihdj-dalibu.*)

Baltijas wahzi uſtahnidijuschi ari ſawu programu no 14 punkteem, uſ kuras pamata buhtu dibinama latwju-wahzu koalizija. Swarigakee no wineem buhtu:

1. Weenadas teeſibas liſuma preefſchā wiſām tautibam.

5. Semes fonda dibinaſchana maſ- un pundurſaimneeziſibu weizinaſchanai.

6. Jiſiſku un juridiſku perſonu ihpaſchuma neaiſſkaramiba. Atſawinaſchanaſ walſts labā war notikt tikai pret pilnu atlihdjſibu.

11. Weenadas teeſibas wahzu un latwju walodam wiſās walſts un komunalpahrwalbes noſarēs kā ari teeſās.

13. Nazionalās aiſfargu weenibas landeſwehrā. Lehtas semes eeguſchana un apmeſchanās eeſpehjamiba semes aiſſtahwjeem.*)

Ar ſawām praſibam wahzi grih garantet ſew weenadas teeſibas ar latweeſcheem, kā teeſiſkā, tā kulturelā jina, ſawu ihpaſchumu (muiſchu) neaiſſkaramibu, ſemi un apmeſchanās teeſibas wahzu brihwprahtigeem. Uz apmahniſchanai paſtahw punktis par semes fonda dibinaſchanu maſſaimneeziſibu weizinaſchanai (bet ne jaunſaimneeziſibu dibinaſchanai).

Lai pamudinatu Ulmana waldbibu uſ noteikteem ſokeem, wahzi ataizinaja 12. aprili uſ Leepaju landeſwehra treezeena grupu ar G. Manteiſeli preefſchgalā. Tapat Leepajā no frontes eeradās ari dſelſdiwiſijas Pfeffera bataljons.

Treezeena grupa jau frontē paredſeja nepeezeefchamibu gahſt waldbibu ar waru. Politiski nepeezeefchams bij, lai ſchahdam ſolim peekriſtu Baloſcha brigade, un ne jau tadehſ, ka wahzi baiditos wiņas preteſtibu, bet lai waretu apgalwot, ka ari baltlatweeſchu karaſpehſ ir pret tagadejo Ulmana waldbibu.

Tai noluhā pirms aiſbraukſchanaſ uſ Leepaju Manteiſels dewās pee Baloſcha, lai uſſinatu wiņa ſtahwokli warbuhtejos notikumos. Par ſcho ſatikſchanaſ rotmiſtrs Armitſteds, notikuma azuleezi-neeks, paſtahta ſefoſcho: „Barons Manteiſels paſkaidroja pulkwedim Balodim... ſtahwokli un praſija, kā wiņſch iſtureſchotees ar ſawu karaſpehſu, ja treezeenu dala Leepajā apzeetinaſchot Ulmana waldbibas lozeklus, un waj wiņſch eſot ar meeru ar ſawu karaſpehſu pee ta peedallitees, warbuht ſtudentu bataljonu turp noſuhtot. Pee tam barons Manteiſels liſa pulkwedim Balodim ſapraſt, ka wiņſch uſtahnidjotees par to, lai pulkwedis Balodis nahſtu par kara miniſtri.

*) St. Needras praſwas ſtenogramas 2. d. 161. lpp. (Brimmera leeziſiba).

*) St. R. Goltz. — S. 173.—174.

„Pulkwedis Balodis, kuršch uš ſcho atklahto jautajumu nerahdijās buht ſagatawots, paſkaidroja, ka newartot barona Manteifela ušfateem nepeekrišt, jarihkojotees pamatigi. Deemſchehl wiſſſch newartot ſawu frontes gabalu ar ſtudentu bataljonu noſuhitiſchānu wahjinat, nedſ ari kaſhdu zitu karaſpehku daļu no tās atwilkt, ari perſonigi wiſſſch newartot prom buht, — bet katrā ſinā nefa tahda neuſſahkſchot, kaš barona Manteifela nodomu waretu iſjaukt, un katrā ſinā ari nelikſchot uš treezeena daļu ſchaut, ja taš winam tiktu pawehlets, nedſ zitadi kà riſkoſchotees naidigi.“*)

Scheit kluht ſkaidrs, ka ari Baloscha brigade ir pret Ulmana tagadejo kabinetu, un daſchas brigades dašas (ſtudentu bataljons) pat noderēs pee waldbiſas apzeetinaſchānas. Balodis peekritis treezeena grupas darbiba un ar ſcho peekriſchānu „akmens welſchānos eekufstinajis.“

Minetām nodakam Leepajā eerodotees, Ulmanis uſſahka pahtrāuktās ſarunas. Bet bij jau par wehlu, jo wahzu pažeetibas mehrs bij pilns, un 14.—15. aprili wahzi uſſahk baltlatweeſchu rotu atbrunoſchānu, bet 16. aprili dodas areſtet pagaidwaldbibu. Tomehr miniſtru leelafai dašai iſdemās iſbehgt un atraſt patwehrumu gan angļu miſijā, gan uš angļu kugeem.

Uš politiſko notikumus ſkatuwes nu nahza „Frontes droſchibas komiteja“ (barons Manteifels, ſon Brimmers, ſon Hahns, barons Reffe, rotmiſtrs Armitſteds), kura 17. aprili paſlubināja, ka „lihdſſchinejais kabinets neprata dot kaujās ſtahwoſcheem karapulkeem to ſajuhtu, ka wiku aiſmugure ir pilnigi nodroſchinata. Miniſtrija nemas nopeetni nemehgināja panahkt ſapraſchānos ſtarp atſewiſchām eedſihwotaju grupam. Gluſchi preteji, notika ſiſtematiſka, atklahta ſarihdſchāna... Komiteja ir ſpeesta ſcho kabinetu atzelt no amata. Par nahkoſcho pagaidwaldbibu wiſu eedſihwotaju intereſēs wed ſarunas.“**)

Kahdi bij wahzu tahlakee plāni? Ko likt gaſtās „waldbiſas“ weetā? Pagaidu waldbiſa atradās uš „Saratowas“ un gluſchi beſ kaut kašdas waras ſchuhpojās uš juhras, wairak kà werſti no pehdejās ſemes joſlas, kuru winai wajadſeja (?!) pahrwaldit.“ (Goldfeldts). Golzs eeteizis dibinat direktoriju no freemu preekſchſtahwja — rotmiſtra Livena, latweeſchu — kapteina Baloscha un wahzu preekſchſtahwja. 18. aprili „droſchibas komiteja“ paſināja:

1. Weetejo karaſpehku nodaku „droſchibas komiteja“ nolehma angſtaſo walſts waru Latwijā nodot pagaidu kara direktorijai...

2. Kara direktorijas ušdemums buhš Latwijas atſwabinaſchāna no leelineekeem un waldbiſas organiſchāna.

*) Cf. P. Sahlite. — 169.—176. lpp.

**) Cf. Sp. Paegle. — 273. lpp.

3. Lihds direktorijas fanahšķanai wadiba pahr tekoŝho wal-
dibās darbibu nodota profuroram D. Borkowŝkim.**)

Kamehr wahzi Leepajā weda ŝarunas ar Balodi un Liwenu par
peedalīŝchanos direktorijā, tikmehr angļu waldibas preekŝstahwis
pameera komiŝijā Spaā, 22. aprili peepraŝija no wahzu waldibas
atjaunot Leepajā tahdus aptahklus, ŝahdi tur bija pirms wah-
zu ŝazelschanās, atjaunot ari latweeŝchu waldibu un winai, kà walŝts
warai, atlaut iŝpildit ŝamus peenahŝkumus, dot tai eeŝpehju eŝaukt
latweeŝchu karaspehku.

Ūri direktorijas formeŝhana nemeizās, jo Liwens eeŝtahjās peh-
deja tikai ar to noteikumu, ka to paŝchu dara Balodis, bet Balodis
buhdams tikai kapitans, wezās Kreewijas armijas weŝumneeku to-
mandeers, bailigs katrā nenohŝaidrotā jautajumā, atteizās no peeda-
liŝchanās direktorijā.

Ne tikween Spaā angļu preekŝstahwoji uŝtahjās par Ulmana
waldibas atpakeezelŝchanu, bet ari Leepajā Ūntantes komiŝija pee-
praŝija wezā kabineta atjaunoŝchanu. Ŝahhdos aptahklos wajadŝeja
ŝteigtees ar jaunās waldibas ŝastahdiŝchanu, un Golzs 25. aprili pa-
ŝiojis baroneem Stombergam un Bredericham, ka „riht lihds puŝ-
decnai jaunajai waldibai wajag buht ŝastahditai, jeb waj baltu ŝpeh-
le ir ŝaudeta“, ka ari eeteizis weŝt ŝarunas ar konŝerwatiwakeem lat-
weeŝcheem un nodibinat waldibu.

Ŝarunas un dibinaŝchanas darbi weizās ŝekmigi, un 26. aprila
rihtā jaunŝastahditā waldiba jau luhdja Golzu, kad waretu winam
preekŝchā ŝtahditees. Borkowŝkis tai paŝchā deenā ari iŝfludinaja jau-
no kabinetu, ar Ūndr. Needru preekŝchgalā. Kabinets ŝastahweja no
Baltijas wahzeem (4) un konŝerwatiweem latwojeem (6), pee kam pat
Ulmana kabineta mehrenee un labejee (Ulmanis, Walters, Blum-
bergs) ŝchāi kabinetā neetilpa.

26. aprila kabinets neguwa atŝiŝchanu ne pee angkeem, ne ari
pee amerikaneem. Angļu waldiba paŝtahweja uŝ Ulmana kabineta re-
ŝtaureŝchanu eeppreekŝchejā ŝastahwā. Ŝawadaku poŝiziju eenehma Ūme-
rikas Ŝaw. Walŝtu pameera komiŝijas Ŝomijas un Baltijas miŝijas
preekŝchneeks Leepajā pulkw.-leit. W. Grins (Greene), kuruŝch ŝcheit ee-
radās daŝŝas deenas pirms 16. aprila.

Grins ŝamus uŝŝtatus iŝteiza 27. aprili uŝ Kopenhageru noŝuh-
itā telegramā: "... Jaunais kabinets ir ŝastahdits, neemehrojot Ūl-
mana kabinetu, neŝaprototees ar winu... Ŝs uŝŝtatu winu kà pahrejas
kabinetu, ŝas lai balteeŝcheem atweeglotu winu ŝtahwokli ŝarunās par
iŝlīgumu ŝtarp wahzeescheem un latweeŝcheem atteezibā uŝ pahrwei-
dotu waldibu, ko lai ŝabeedrotee un Ūmerika weizinat... Ŝs atteizos
peenemt winu luhgumu par atŝiŝchanu no Ūmerikas puŝes, kamehr

*) Ŝt. Sp. Paegle. — 276. lpp. Minetais Borkowŝkis — Leepajas apga-
hala teeŝas profurors zara laikā, paŝiŝtams kà revoluzionatu nihdejs jau no
1905. g. revoluzijas leetu iŝteeŝaŝchanās laikeem.

balteefchu kareivji pahrwalda situaziju un kare wozas walbibas at-
jaunofchanu waj jaunās fastahdiſchanu uſ brihwa un taiſniga iſliſh-
guma pamata.“*)

Uri Grins, lihdsigi Kinanam, neatſihſt 26. aprila kabinetu, bet
amerikani, preteji angleem, aiſtſahw iſlihgumu ſtarp liberalo latwju
burſchuafiju un jaunnodibinato kabinetu balſtoſchām aprindam.

Wehl ſkaidrak ſawus uſſtatus Grins iſſaka 1. maijā:

„Schobrihd muſhu wehleſchanās ir — redjet nodibinamees de
facto pagaidwaldbibu, ſas buhtu ſaſtahdita weenigi tagadejo kara uſ-
dewumu weikſchanai, uſ kuras pabalſtiſchanu lai beſ blakus noluh-
keem apweenotoſ wiſi pretleelineezifke elementi, un kura lai buhtu
ſpehhjiga:

a) nowehrſt pilſonu karu,

b) eerihkot nepezeefſchamās pahrwaldes eetahdes Amerikas pahr-
tiſas iſdaliſchanai,

c) darit eeſpehhjamu Latwijas armijas radiſchanu ſem peenahzi-
gas uſraudſibas, ar majadſigo uſmanibu un ar nepezeefſchamo nau-
das lihdselku un armijas apgahdes nodroſchinafchanu...

Schahdu waldbibu waretu radit ſekoſchā ſahrtā: Ulmana waldbi-
ba atgreefſchas tuhlin, pehz tam wiſi ſcha kabineta lozekki atſakas no
amata, un teel ſaſtahdits jaunſ kabinets Ulmana wadibā, kurā lai
pahrmarſ peekriſtu lozekkeem no Ulmana wezā kabineta, peemehram,
7—8 weetas no 12 weetam, un zitām majakām grupam (balteem,
mehreneem latwjeem, judeem u. t. t.) 4—5 weetas.“**)

Ur ko iſſkaidrot neſaſtanās angku un amerikānu uſſtatus attee-
zibā uſ 16. aprila notifumeem un wiku liſwideschanās weideem?
Kaſ iſſauza tiſ noteiktu Ulmana grupas pabalſtiſchanu no angku
puſes un pehdejo noraidoſcho iſtureſchanos pret kompromiſu? Pehz
muſju domam, eemeſli ir jameklē ari Seepajas apſtahkkoſ, netikai
Londonas un Waſchingtonas ahrejā politikā. Un proti: Kinans
pirms kara Fernawā bij tirgojees ar lineem, bet wina tagadejais pa-
lihgſ Ellis — Rigā ar kokeem.

Ulmana kabinetſ 14. martā paſludinaja linu un linſeklu mo-
nopolu un, protams, Kinans, kā linu tirgotajs, uſnemotees ſtarp-
neezibu pee linu pahrdoſchanas Anglijā, uſ ſcheem weikaleem pelnija
ſahrtigu procentu. Tapat ari Ellis, kurſch uſpirka no Ulmana wal-
dibas wahzu ſagatawotoſ koku materialus, kā ari wehl neiſzirtos
meſchu gabalus. Schahdas weikala intereſes ſaiſtija angku preekſch-
ſtahwjuſ ar Ulmana grupu, un pehdejās aiſeeſchana waj wahjina-
ſchana kaiteja Kinana un Ellis tirdſneezibai. Pa datai no ſchahdas
anglu preekſchſtahwju poſizijas atkarajās ari Anglijas waldbibas no-
teiktā uſſtahdſchanās par Ulmana atgreefſchanos, jo Kinana informa-
zija tehloja ſtahwoſki ſew par labu.

*) Cf. Andr. Needra. — Tautas nodeweja atminās. 2. d., 62.—63. lpp.

***) 1) Tautas nodeweja atminās. 2. d. 63.—65. lpp.

2) Needras prahwas ſtenogramas. 2. d. 395.—396. lpp.

3) Sp. Baegle. — 288.—289. lpp.

Amerikas preekščstahwi — Grins un wina wahziski noskano-
tais padomneeks Virs, patureja azis weenigi leelineezisma bresmas,
nenowehtejoj sekas, kas rastos ar wahzu eespaida nostiprinašchanos
Latwijā. 9. aprili Leepajā eeradās Amerikas palihdžības pahr-
walde ar majoru Brukingu preekščgalā, un ne jau bej amerikānu
reinteresetibas ijdewigi pahrdot agrakos karašpehka pahrtikas krahu-
mus Latwijā Grina 1. maija platformā jaunformejamās waldbibas
uždewumos teef paredseta amerikānu pahrtikas ijdališšana.*) Schee
bij Grina objektiwitates (kā Golzs šaka) pamati.

Frantschu preekščstahwis pulkw.-leit. Diparkē (Du-Parquet)
eeradās tīfai pehz 16. aprila un aktiwu poziziju neeeehma.**)

Grina usstahšchanās eewadija atkal šarunas starp ulmaneescheem
un baltu-needristu grupu. Latwju liberalā burščuasiija, juhtot aij
šewis angļu stipru atbalstu, peeprasija šew wairafumu waldbibā, uš
to wahzi, kureem peedereja faktiskā wara Leepajā un Kurfemē, ne-
eelaidās.

Leepajas notikumi bij kluwufchi par starptautisku jautajumu.
Cepreekšč jau redšejām, ka 22. aprili angli Spaā peeprasija no wah-
zeem stahwofka atjaunošchanu Leepajā. Wahzijas atbilde, ka ta ir
Latwijas eekšheja leeta un ka Wahzija Latwijas eekšhejās darišcha-
nās neeejauzotees, angļus neapmeerinaja. 4. maijā ahrleetu ministrs
Balsurs zaur pameera komišiju nodewa Wahzijai notu, kurā peepra-
sija Golza atzelschanu un wahzu okupazijas armijas pahrdehwešcha-
nu Latwijā par wahzu palihgšpehkeem. Šho prašibu neispildišcha-
nās gadījumā angli peedraudeja ar Leepajas blokadi.***)

Aprila beigās Leepajā eeradās Wahzijas kara ministrs Noske
un Seemefarmijas wiršpawehlneeks generalis Kwasts, lai pahrbau-
ditu Golza darbibu, šakarā ar šalbatu padomes un Ulmana waldbi-
bas padsišchanu. Šhi komišija apstiprinaja Golza darbibu un
šahhdā garā nodewa Wahzijas waldbibai šinojumu par ismeklescha-
nās rezultateem.

Šakarā ar to, ap 6. maiju Wahzijas waldbibā dewa atbildi uš
Balsura notu, kurā apstihd Golza un wina karašpehka lihdsalibu
16. aprila notikumos un atšakas no Golza aijšauščšanas. Tapat
Wahzija atšakas nodot šawu karašpehku tahdas walšis rihžibā, kura
nule wehl rodās, un naw wehl pat no šabeedroteem pašcheem de
jure atšihla. Wahzija newehlas eejauktees Latwijas eekšhejās lee-
tās, kadehš wina newar eezelt atpakal Ulmana waldbibu, kuras gah-
ščhana waj atjaunoššana ir Latwijas eekšheja leeta. Ša ša be e-

*) Št. 1) R. Goltz. — S. 150.—151.

2) Tautas nodeweja atminās. — 60.—61. lpp.

3) Šp. Paegle. 260.—261. lpp.

**) Notikumi Latwijā no frantschu redžes meedofka apgaišmoti Diparkē
memuaroš „L'aventure allemande en Lettonie“ par le Leit.-Col. Du-Parquet.
Paris. 1926. („Wahzu awantura Latwijā“).

***) Št. Šp. Paegle. 283. lpp.

drotee pastahw uš ņheem praņijumeem, tad Wahzijas neatleek nefas zits, ņa atņaukt ņawu karaņpehku no Baltijas.*)

No eepreeņņeja redņam, ņa Wahzijas waldbiba Golza rihzibu Leepaja atbalsta, atņahj winu joprojam korpuņa preeņņggalā un atņafas atjaunot Ulmana waldbibu. Wahzijas rokās atrodas tiņ ņwari-ga trumpa, ņa karaņpehka aissauņņhana. ņahhds ņolis noņihmetu Antantes politikas ņabrukumu Baltija un leelineezisna ņtiprinaņhanu, ņafarā ar barjera (wahzu ņpehku) aissauņņhanu. Anglu un amerikānu starpā walda pretrunas: weeni ir pret islihgņhanu, otri, turpretim, to aissahw. Bet angleem Latwija naw itin nefahdu ņpehku. Weenigais, ņo wini war iņdarit, ir Leepajas blokade. Bet ņhai gadijeenā angli nahņ pretrunā ar amerikāneem, ņuru interesēs ir tirgoņhanos ar pahrtilas pahrpalikumeem turpinat.

Apņwerot ņhos apņstahkus, wahzi wairs nebij eeintereņeti turpinat ņarunas ar Ulmani par koaliziju, un 10. maija Needra isņludinaja jaunu kabinetu, kurņh dibinats, lihdsigi 26. aprila kabinetam, uš wahzu un konņerwatiwo latwju ņadarbibu.

Sinams, ņahhds atrisinajums runaja pretim netikween anglu usņkateem, bet ari Grina 1. maija platformai. Grins pret kabinetu tomehr neusņstahjās un paņinoja, ņa amerikāni blokade nepeedalifees. Reali tas noņihmeja, ņa angli blokadi newarēs organijet, un ari to, ņa Grins neteeņhi pat atbalsta Needras kabinetu.

Wahzi ņwineja pilnigu uswaru. Bij nodibinata waldbiba, ņuras usdewums bija tikai Golza politikas maņņehana, lai sem latweeņņuwahzu bloka aissaga Wahzijas walņts ņpehki waretu realizet ņawu programu. Konņerwatiweem, wahzu orientaziju peekopjosheem latwju burņhuasijas preeņņstahwojem, latwju tautā bij wehl maņaks eespaids, nekā Ulmana waldbibai. Faktiskā wara joprojam bij Golzam, un pehdejais ņho politiskō maņu — Needras kabinetu jo weikli isleetoja wajadsigos brihchos. Muiņhneeziabas un needristu lihgums rahda, ņa pirmee ņawas 14 praņibas, ņuras ņawā laikā tika usņstahditas Ulmanim, ar ņho nolihgumu garantejuschi. Protams, ņa labakā garantija bij brunotais ņpehks, kurņh atradās weenigi wahzu rokās.

Wahzu interwenzijas programas ispidiņšanas kameklis — armijas aismugures politikā nedroschiba — nu bij nowehrņts, pehņam wareja ņertees pee tekoschā usdewuma weikņšanas — Latwijas politikā zentra, Rigas, eeneiņšanas.

*) Cf. 1) R. Goltz. — S. 186. und 189.

2) Tautas nodeweja atminās, 2. d. 70.—71. lpp.

Ušbrukuma ņagatawoņšana.

Peenehmis jaunformeto Needras kabinetu, Golzs pehž 10. maija demās uš Berlini pee waldibas pehž atwehles eenemt Rigu. Šopeji ar Burchardt — Wahžijas pilnwarneeka weetneeku Latwijā, Golzs uštahjās pee waldibas par Rigaš eenemņšanas nepeezeefņhamibu, norahdot, ka ņahdu operaziju atbalsta Grins. Demokratiņkās partijās ministrs ņoz.-demokratu waldibā — eefņņleetu ministrs Grzbergers gan uštahjees par ņarunu nepeezeefņhamibu ar leelineekem, luħkojot panahkt 300 kilom. platu neitralu ņoflu starp Wahžiju un leelineekem, un par wahzu ņpeħku atwilņņšanu ņhaipus ņoflas. Tomehr bija redņams, ka waldibas aprindam (reņp. ņozialdemokratiĵai) Rigaš eenemņšana nebuħtu nepatihkams ņolis; ofiziali to paņinot nelahwa bailes no atbildibas.

ņahda waldibas ņwahrstiņņhanās ņahweja ņakarā ar tiħko 7. maijā Parijē ņanemā meera liħguma ņmagajeem noteikumeem, un wahzi paņņreij weħl nebij iņpeħtijuņhi, kā pret ušbrukumu Rigaĵ waretu iņturetees Antante. Meera liħguma 433. pants iņņņihra ari wahzu karaspeħka taħlako likteni Baltijā, jo „...meera atĵaunoņņhanai un labas pahrwaldeš nodroņņinaņņhanai Baltijas promiņzēs un Veetamā, wiņš wahzu karaspeħks, kurņch paņņreij atrodas uš minetās teritorijas, atgreesifees Wahžijas robesĆās, tiħko ņabeedrotās un apweenotās walņtis atradiš momentu par iņdewigu, eeweħrojot ņcho teritoriju eefņņejo ņahwoħli“. Wahzu karaspeħkam „... ne wajađņēs neħahdā weidā eeĵauntees tajos nazionalās aiņņardņibas ņoflōš, kaħduš war ņpert ņgaunijas, Latwijas un Veetawas pagaidu waldibas. Neħahdš žits wahzu karaspeħks netiħš peelaiņts minetās teritorijās liħdš wina ewaħuazijai waj ari pehž wina pilnigas ewaħuazijas“.

Beidsot Berlinē peenehma leħmumu, ka waldiba uš ņemi atbildibu neuņnemas, bet to dara gen. Golzs. Ķa landesweħrs eenem Rigu, tad ta ir Latwijas eefņņejā dariņhana.

ņheit atkal jo gaiņhi iņpausĆas Wahžijas ņoz.-dem. waldibas wiltuš politika, kađ wina, baidotees no ņtrahdneežibas pahrmetumeem par rewoluzijas apņpeesĆanu Latwijā un no Anglijas ultimatumeeem, atbildibu par ņahdeem ņoleem ženņĆas ušwelt generaļeem, ņcho darbu teefņeem daritajeem. Nu kluħst ari ņlaidri redņamas preeħņrozibas, kuras rodas no tam, ka tagad Veepajā ņeħņch wahžiņkā Needras „Latwijas waldiba“, kura, iņleetojot Wahžijas walņts 6. korpuņa ņastahwdalu — landesweħru, itkā patņahwiga walņts ar ņawu karaspeħku wed žihru pret Ķad. Latwijū. Bet ņcho ņiħziju atmasņoja ņeĶoĶoņņee notikumi, kađ ar Rigaš eenemņšanu wahzi eeģuwa termina pagarinaĵumu eebildumu eefuħtiņhanai pret ņabeedroto iņstrahdato meera liħgumu.

Ķau pirms Golza brauzeena uš Berlini korpuņa ņĆtabš iņstrahdaja ušbrukuma planuš Rigaĵ. Ķirmais no teem paredņeja Rigaš

apeeſhanu no auſtrumeeem zaur Gezamu un Zſchſkili, tapat kà 1917. gada operazijâ (ſchemas Nr. Nr. 3 un 6). Bet taħdâ gadijumâ operazijas galvenais ſmagums gultos uſ wahzu walſts daſam (1. gward. reſ. diwiſiju).

Otrs plans paredſja frontalu uſbrukumu Rigai landeſwehra faſtaħwâ, ar dſeſſſdiwiſijas atbalſtu.

Politiski apreħkini neatkaħwa wahzu waldbai atwehlet pirmâ plana iſpildiſhanu. Tapeħz Golzs no Berlinese telegrafeja uſ Leepaju: „Miltu nodewa naw atkauta, bet, ja landeſwehrs Rigu eeņem, tad dſeſſſdiwiſijai tur jaņem lihdsaliba“. „Miltu nodewa“ noſihmeja uſbrukumu Rigai peħz pirmâ warianta.

Rigas eeņemšana ween newar Golzu apmeerinat. Wiſch Berlinese aħrleetu ministrija apmeklejis kaħdu „augti ſtaħwoſču amata perſonu“ (par ministri toreiſ bij grafs Brokdorfs Rantzauſ, karſts Werfałas meera pretineeķs) un pahrrunajis Peterpils eeņemšanas eeſpeħjamibas.

„Tr iſſleħgts“, rakſta Golzs, „ka leelineeķi peħz tiſ ſwarigas baķeſ jaudeſšanas, kaħda ir Riga un Rigas-Daugampils dſeſſſzeķſch, wehl ſpeħtu tureteeſ kaķtâ ſtarp Rigu un Walku. Eſ reħkinu, ka kopâ ar iganeem deenwidus Widſemi waretu it weegli atkarot. Peħz tam tad ar nedauduſu diwiſiju palihdsibu mehſ ſpeħtu eeņemt Peterpili un taħdejadi auſtrumos eeguħt taħdu ſtaħwoķli, uſ kura atbalſtoteeſ mehſ waretu leelâ mehrâ peħz buħtribas groſit Werfałas meera lihģumu. Atbildibu par taħlaķo kara gaħjeenu jau waretu uſkraut nepaķlaufigajam generalim un taħdejadi ſewi pret Antanti nodroſchinat.“

Tiſ plaķhi Golza plani tomehr naw gumuſchi peekriſhanu, kaut gan wiau atkaħrtoti waizajuſchi: „Kaķ juhſ Peterpili waretu eeņemt?“*)

Uſbrukums Rigai bij nolikts uſ 12. maiju. Bet te negaiditi notikumi Leepajâ draudeja ſtaħwoķli ſareſchģit un nowilģinat uſbrukuma ſaħķumu uſ neſinamu laiku. Zraħdijâs, ka Ulmana „waldbai“ uſtizigi wirſneeķi 12. maijâ bij nolaupijuſchi jaunſormetâs „waldbas“ galwu — mahģitaju Needru. No tam uſbrukuma politiķâ puķe ſtipri zeeta, un wiſch bij jaatleeķ uſ neſinamu laiku, lai waretu raſt zitu iſeju. Bet jau 17. maijâ Needram iſdewâs iſbeħgt un eerastees atpaķaķ Leepajâ. Uſbrukumu Rigai nu nolika uſ 22. maiju.

Wahģijas ſtarptauiſķlais ſtaħwoķlis ſpeeda wiau operazijas planus maſleet eerobeſchot: wahzu walſts daķas nedriħķteja eet taħķaķ par Rigu, landeſwehrs —pahri Juģlas linijai, pee ķam korpuſa ſchtabſ driħķteja pahrzeltees tiķai uſ Jelģawu. ſchahģdi eerobeſchoģumi uſſtaħģiti zeribâ neuſtrauķt Antanti, lai waretu eeguħt zeeſchamaķus meera noteikumuſ. Bet, kâ jau to redſejâm marta operazijâ, ſchahģdi eerobeſchoģumi tiķa atģelti tad, ja to peepraſija

*) E. R. Goltz. — E. 190.—191.

Golzs, dibinotees us noteiktēem politiskēem motīveem. Šā ir parastā wahzu politikas mērķēšanas taktika.

Lihdš šāim mehž apluhfojam weenigi wahzu rihzibu Pad. Latwijas listeni iščīroščā usbrukuma organiščanā. Lai aina kluhtu sfaidra pilnibā, jaapluhko, kahdā stahwofli atradās Antantes plana realizēšana par Pad. Kreewijas išoleščanu no Wakareitopas ar nomakwalstu nazionalo spēhku palihdžibu.

Apluhfojot karti (šhemu Nr. 4), redšam, ka Antantes zensčanās rādīt šahdu šchogu gandrīh jau pilnibā šafneegta: seemeļos pastahw Somija un Igaunija, bet deentwidos išolaziju rada Rumanija, Betkuras spēhki un Polija. Weenigi šchoga zentrā rehgojas draudoščs robs — šarkanā Latwija, kura kordonu dala diwās atšewiščkās daļās, Minaschu-Rigas-Ūšaru linijā aišfneedš Baltijas juhru, mistuwal atrodās revoluzijas notikumu pahrneemtai Wahzijai un ar šawu pastahwēšanu apdraud kordona seemeļu daļā eetilpstošcho išoleto Igauniju. Šatreezot Pad. Latwiju, „šanitarais kordons“ Pad. Kreewijas wakaros šaweenojas. Tā, luht, kluht sfaidra Pad. Latwijas pastahwēšanas un kriščanas šarptautiskā nošime.

Šafneegt šahdu stahwofli Antantes kara wiršpadomei nenahzās šewiščki gruhti, išleetojot Pad. Latwijas armijas strategiskō eelenkumu: wjadseja no deentwideem un seemeļeem darbotoes us armijas špahrneem Swenzjanu-Daugawpils un Werawas-Krustpils wiršeenos, draudot aiššet Latarmijas noweetoščanās maišu Krustpils-Meseknes linijā, armijas diškā aišmugurē, un tahdejadi pahrwehršchot strategiskō eelenkumu taktiskā eelenkumā. Šchahds apweenots polu-igauņu usbrukums no Wilnas un Werawas šolija miššigūs panahkums un wareja beigtees ar Latarmijas galigu išnihžinasčanu (šhema Nr. 5).

Tagad ir nosfaidrots, ka Antantes kara wiršpadome iščīroščo treezeenu Pad. Latwijai bij nolikufe us maiju. Igaunu militarais preeščstahwis Deepajā, išpildot šabeedroto direktiwi, maija mehneščha pirmā pušē pašinoja gen. Golzam, ka igauņu „špehki mehginās wiršitees us preešču deentwidu wiršeenā, ar noluhku eekemt Weggulbeni un pehž tam Krustpils dšelsšzeka mešglu, lai leelineekeem atgreetu atkahpščanās zelus no Rigas-Žehju-Limbaschu rajona, waj wišmaj peespeestu toš ahtraf atštaht mineto rajonu.“*)

13. maija nakšī Narwas rajonā pahrgahja usbrukumā Peterpils wiršeenā pulkw. Dieroščinška kreemu baltwardu seemeļu korpūs, ar noluhku šaištīt Šarkanarmijas spēhkus us weetas, lai newartu toš pahrsweest us austrumfronti pret adm. Koltščaku, kūršč draudeja eekemt Samaru un Kasaku.

Baltigauņu 1. diwiš. daļās (1. un 5. pulkus) Narwas frontē aišweetoja ar seemeļu korpusa pulkeem, un pahrsweeda tās Latwijas frontē, eebrukumam Latwijas armijas aišmugurē. Latwijas frontē

*) Šī igauņu gen.-maj. Reeka atminās „Militaru rakstu krahjumā“ Nr. 5. 1928. g. 68. lpp.

maija otrā pusē baltigauni koncentrēja 15.648 durklus un 916 šobenus, atstājot pie Rarvas tikai 3.100 durklus un 63 šobenus (4. p., defanta bat-nu un Jūgerijas pulku).

Ņri poļu 1. legionu divīzija Viļņas rajonā pahrkahrtoja spēhkus šakarā ar jaunakeem operatiweem usdewumeem apweenotā eebrukumā Pād. Latvijas armijas aismugurē. 10. maijā divīzijas komandēers gen. Rids-Smiglijs šadalija divīziju divās grupās: wahjakos spēhkus noweetoja divīzijas labajā špahrnā reetumu „grupā Nr. 1“, kura darbojās Molodetschnas wiršeenā pa Viļņas-Molodetschnas zekeem, šaistot gen. Rids-Smiglija galwenos spēhkus ar 2. leg. divīziju Vidus-Molodetschnas wiršeenā.

Divīzijas galwenee spēhki: 1. kahju. legionu brigades grupa jeb seemelu „grupa Nr. 2“ applf. Tokarschemska wadibā, šaistahwošchano 5. un 6. leg. pulkeem un Pošnanas „nahwes bataljona“ — pa wišam 5 bat-ni un 1½ batarejas (3.500 durklu, 60 lošhm. un 6 leelgabali) usbruka Daugawpils wiršeenā. Abas grupas šaistija 1. kaw. brigades dašas (1. dragunu-šchwolescheru-pulks) Viļņas-Mihališchku wiršeenā.

Poļu 1. leg. kahjneeku brigade 13. maijā no Poddbrodšes staz. Drinas esera-Zahnišchki-Gedrozi linijas šahka usbrukumu R. Swenzjaneem, kuras Berjote esera-Madsjuni linijā aišfargaja 18. latwju un 8. Iweras pulki (2.793 durkli, 289 šob., 53 lošhm. un 9 leelgabali). Mušju pulki, atstahjušchi 14. maijā Swenzjanus, nahkoshā deenā eenehma imperialistiskā kara laikā zeltās pošizijas Dufschtu staz. rajonā, 45 kilom. us deenwideem no Daugawpils.

Šchahdos apstahkšos, kad poļu 1. kahju. legionu brigade jau usbruhš Daugawpilij, un igauņi pie Werawas koncentrē spēhkus usbrukumam W. Gulbenei-Kruspilij, wahju plans par usbrukumu Rīgai šašaneja ar maršhala Šošha noluhkeem atteezibā us polu-igauņu kopeju usbrukumu Latvijas armijai un Šošhs to atšahwa, ša wišpahrejā plana šaistahwdaku.*)

5.

Padomju Latvijas armijas šahwoškis pirms Rīgas krišhšanas.

Aprila beigās šarkano spēhki reetumšfrontē bij beigušchi aktiwās usbrukuma operazijas un, pretineeka pahršpehka špeesti, pahrgahjušchi us aišfargahšanos. Pād. Šgaunijas un Pād. Latvijas armiju 17. un 25. aprila usbrukumi us Werawu un Walku, ar noluhku atbrihwot Šgauniju, šas noteikti grositu wišas frontes štrategisko šahwoškli mušju labā, bij aiš operaziju wadibā peelaistām kluhdam beigušchees bes šekmem.

*) Par Rīgas operazijas šagatawošhānu un usbrukuma atwehšes išgadajhānu no Antantes kara wiršpadomes preešchneeka maršhala Šošha št. gen. Potozka preešhmi „Перед занятием Риги“. „Белое дело“. № 3 ред. ген. Врангеля. Лампе и Ливена. Берлин, 1927.

Maija mehnescha pirmajā pusē Pad. Latvijas armijas wis-
 mahrigatā weeta bij Wilkomiras-Swenzjanu eezirknis (šchema
 Nr. 5), kura stahwokli raksturo wirspawehlneeks Bahzeetis 7. maija
 šinujumā Darba un Apsardzības padomes preekschehdetajam —
 Leninam:

„Wafaru frontē mehš paškreiņ esam stipri apdraudeti, jo wee-
 tejo Padomju, Leetawas un Baltkreewijas, nazionalee formejumi is-
 rahdijuschees nefur nederigi, un wineem komplekteschanai nodotās di-
 was diwisijas galigi isirušas; no leetaweeschu diwisijas atlikušchees
 tikai trihs shtabi, šaldati pahrwehrtauschees marodeeros. Tahdā fahr-
 tā wafaros muhsu fronte no Wilkomiras lihds Minskās paralelei ir
 galigi apdraudeta, un nahkfees nonemt reserwes no masaj apdrau-
 detas frontes.“*)

Swenzjanu-Boložs un Swenzjanu-Daugawpils wirseenu
 apdraudeja baltpoļu spēhti, kuri, Daugawpili eekemot, apdraudetu
 wišu Latarmijas fronti. Wišas reserwes Latarmija bija isleetojuši
 pee Swenzjaneem, lai aishargatu Daugawpili, un armijas shtabs
 peeprafija no wirspawehlneezības weenu brigadi ar kawaleriju un
 artileriju, jo lihdsšchinejais stahwoklis war nowest pee Latarmijas
 wispahrejas atlahpšchanās. Šcha eespehjamā fakta wispahrejo no-
 sihmi armijas shtaba preekschneeks Maigurs nowehrtē: „šakaufcha-
 nai šchai frontē ir leelafa nosihme, nekā muhsu neweišmem austru-
 mu frontē, jo scheid muhsu sekmes war ahtri radit šazelschanos kai-
 minu apgabalā un šairumu pretineeka datās (š. peelikumumu Nr. 5)“.

Bet ne tā nowehrteja stahwokli wišas rewoluzijas strategija.
 „Rewoluzijas tahlakais liktenis“, raksta tai pašā
 laikā (23. aprīlī) wirspawehlneeks, „atkarajas no kauju
 isnahkuma deenwidu un austrumu frontēs.

„Uš šchām frontem wajaga šuhitit wišas
 Nr. S. F. P. R. spēhku maksimumu.

„Muhšu uswara deenwidu un austrumu
 frontēs nodos padomju waras rokās wišu bij.
 Kreewijas imperijas teritoriju, tapehž pa-
 gaidu neweišmes reetumfrontē gala resulta-
 tu neespaidos.“

Wirspawehlneezība newareja dot palihgspēhku wafara frontei,
 bet glušchi preteji, bij spēesta šcho fronti wahjinat, pawehlnot aprīša
 widū Leetawas-Baltkreewijas armijai weenu wixas brigadi nošuh-
 tit uš Donas baseinu. Armijas rewoluz. kara padomes lozekli Bi-
 šchovu, kuruš schahdu rihkojumu nošauza par weeglprahtibu, nošuh-
 tija tā šartanarmeeti uš austrumfronti.

Spēhku truhkums neatlahwa Latarmijai turet stipru reserwi
 Rīgas aishtahweschanaī. Rīgā nekahdu reserwju nebij, atškaitot gru-
 pas reserwi — weenu 16. l. p. bataljonu (6. maijā) un kaujas ne-

*) Šcho šinujumu nepareiji zīlē jau minetā darbā D. Radeschnijs (13.
 lpp.), „Leetawas“ weetā rakstot „Latwijas“.

špēhjīgo Daugavgrīhvas zētōšchņa pulku, kaut gan jūhras lihži parahdijās angļu flote, kuras defanti apdraudeja armijas aismuguri un Rīgu.

Jau tā grūhto reetumfrontes stahwofli galīgi šabeidsa kreewu baltgwardu ušbrukums no Narwas uš Jamburgu, kurfch šahfās nakti uš 13. maiju (šchema Nr. 5).

Stahwofli frontē šchāi laikā (15. maijā) raksturo frontes šchāba preešchneets Domošchirowā šinōjumā wiršpawehlneezibai: „Stahwoflis wišā frontē ar fatru deenu paleef šannafš; mehš israujam dafas, pat tīfai rotas, no weena eezirkņa, lai otrā ar to aiflahpitu šahdu robu un pehž neilga laikā atkal no jauna isplehstu...

„Wajadsīgas referwes. Reserwes un reserwes, kuru pawifam naw. Ja atstahj fronti beš palihdšības, mehš waram nonahšt pee tahdeem fakteem, šā Peterpils un wišas Minškas-Daugawpils-Plēskawas-Peterpils jofšas eeneemšchana. Reserwes, kas, šaprotams, tad tīfs dotas, wairs newarēs lihdsjet. Tagad mehš tīfai atgajinajamees, bet nekur newaram dot pat ihša treezeena... (š. peelikumu Nr. 6).“

Pulktv. Dšeroschinska korpusa (5.500 karawihru uš uštura) ušbrukums Peterpilij teešchi Latarmiju eespaidoja šchahdi:

1. Wišas wiršpawehlneezibas un frontes reserwes, uš kurām kriješ brihdī armija wareja zeret, tagad tīfa isleetotas Peterpils glahbšchanaī.

2. Latarmijas kaimiņa — Pad. Zgaunijas armijas špēhki tīfa wahjinati, jo uš 21. maiju no Zgaunijas armijas Mufšnes-Ššborškas eezirkņa tīfa nodaliti peezi pulki, kurfantu nodala un wišā armijas kawalerija darbībai Šdowas un Lugas-Strugi-Belije wiršeenos (Peterpils aifstahwēšchanaī). Ar šchahdu Zgaunijas armijas wahjinafchānu šamasinajās ari tee špēhki, kas šargaja Latarmijas aismuguri no Mufšnes-Kešeknes (Štukmanu) pušes tai laikā, kad baltigauņi gatawoja ušbrukumu Wezgulbenei un Krustpiltij, lai išejot Latarmijas aismugurē, peespeestu muhs atstahš Widšemes deentidū dafu.

3. Kreewu šeemełwafaru korpušs, ušbruhkot Peterpilij, paahtrinaja baltigauņu eebrukumu Pad. Latwijas armijas aismugurē, jo 1. baltigauņu diwišijas dafas no Narwas frontes tīfa pahršweestas uš Latwijas fronti 2. ig. diwišijas pastiprinafchanaī, un pee Narwas pretleeklineeku frontē igāņu dafu weetā noštahjās Dšeroschinska korpušs.

21. maijā, deenu pirms Rīgas krišchanas, gen. Rodjanko (agrakee plk. Dšeroschinska) pulki bij jau eenehmufšchi Kiferino staziju, pee kam pretineeka nodafas parahdijās Krasnoje Selo rajonā (45 šilom. no Peterpils). Tā tad Peterpils stahwoflis bij ļoti kritiškš. Šchinī brihdī Reetumfrontes šchābs bij nodomajis upuret Padomju Latwijū Peterpils glahbšchanaī, atwełkot armiju uš ihfaku fronti.

21. maijā Domošchirows, šarunā ar lauku šchāba preešchneeku Kofštajewu, peeprasa no pehdeja: „Ja noteikti tīfs aifrahdīts, ka war pamešt Ponewešchās-Rīgas-Ļinaschu-Plēskawas līniju, islihdšī-

not fronti Daugawpils-Pleškavas līnijā, nereskinotēes ar Padomju Latvijas interesēm, tad, saprotams, no tūreenes vārds ņemēt spēkus nēweikšņu likwideschānai" (ff. peelikumu Nr. 7)..

Sināms, Kostjajevs pee telegrafa aparatā nēwarejā schāhdū jautajumu isščkirt un peeprasija no frontes motiwetu šinajumu.

Keetumfrontes gulbja djeefma isščaneja 22. maijā, Rīgas kriščanas deenā, tad, nesinot wehl notikumus pee Rīgas, fronte peeprasija no wiršpawehlnēeka 4 kaščnēeku un 1 kawalerijas diwišiju, lai noturetū Pēterpili un wišu fronti. Wiršpawehlnēeziba atbildeja, ka brihwu rešerwju naw (ff. peelikumu Nr. 8).

6.

Padomju Latvijas armijas atkāpščānās uš Latgali un Bahžijas-Anglijas konfliktā nobreedums.

Schāhdā preešč Latvijas kritiškā stahwolkli, tad baltipolizentās eēnemt Daugawpili un nonahkt armijas aismugurē, tad Werawas-Wezgulbenes wiršēenu aischahwofchee spēki bij wahjinati, tad baltigauni gatawoja usbrukumu Wezgulbenei-Krustpili, tad armijai, fronteī un wiršpawehlnēezibai nebij rešerwju pat garantijai pret warbuhšibam, nēmaj nerunajot par stahwolkli glahšchānu, tad jau bij pazelts jautajums par Latvijas labprahčtigu atkāpščānos uš Latgali, — saščās wahzu usbrukums Rīgai.

Kahds bija pretinēeku spēku saščērs schāi laikā?

Latvijas armija, 600 kilometru garajā frontē pret Baltigaunijas 3. diwišiju, juhrmalas apšardšibai (Anglijas flote), pret Bahžijas Seemekarmiju (6. un 3. korpušēem), baltieetawēešču 7 bataljoneem un Polijas 1. kaščn. leg. diwišijas 1. brigadi 11. maijā noščahdija 28.180 durčkus, 1.827 šobenus, 605 loščmetejuš, 98 leelgabaluš, 3. br. wilzeenus, 3 br. autom., 8 bumbumet., 3 minumet. un 12 lidmašč. Pawišam armijā uš ušturu škaitijās 45.000 kašēiwju.

Šif nēezigi bij šchee spēki pret eēnaidnēeku spēkēem, to redšēfim, saščidšinot toš ar weenu pretinēeku — Golza 6. korpušu. Schāi korpušā uš uštura škaitijās 40.000 karawihru, 170 kilometru garā frontē. Ja Latvijas armija griβetu lihdišwarot šawus spēčkus ar Golza korpušu un nostahdit pret pehdejo tik pat kašēiwju — 40.000, tad atliušchājā frontē — 430 kilometru garumā, pret pahrejeem pretinēekēem, Latvijas armija waretu iswiršit tikai 5.560 kašēiwjuš. Pēēnēmot, ka Latvijas armija šawus spēčkus iščdalija pa fronti weēnēehriģi, redšam, ka Latvija uš 1 kilometru war usstahdit 76 kašēiwjuš, bet Golzs turpretim — 235 kašēiwjuš (ne weēnigi aktiwa spēkka, bet eēreščinot wišu armijas saščahwu). Kā redšams, tad Golzam wina eēzirknī ir trihšahrtejs pahršwars pahr Latv. armiju.

Greesišimees pee spēkka saščēra frontes eēzirknī Sloka-Štalgene (55 kilom.), kur norišinājās Rīgas likteni isščkīroščās kaujas (schēma Nr. 6).

Rīgas teesčā eekemščanā peedaliņas wahžu 6. korpusa kreifais špahrs, landeswehra un dšelsdiviņas fastahwā.

Landeswehrs fawā Slofas-Dalnzeema-Rihwes muiņas eezirkni uštahdija 8 bataljonus, 6 eskadronus un 4 batarejas, pamšam 6.068 wihri uš ustura, no teem 663 wihņneeki un 5.405 šaldati. Kaujas špehts: 4.000 kareiwju, 84 šm. lošhm., 72 automati, 17 leelgabali, 8 minu un 3 granatu meteji.

Ušbrukumu pabalstija Leelupes flotile: 2 trawfoni un 2 wel-foni ar prahmjeem, brukoti leelgabaleem un lošhmetejeem.

Baltijas wahžu 3 bat-nos bij 3.700 karawihru, latwju 3 bat-nos — 1.580, kreemu bat-nā — 400, walšs wahžu Medema bat-nā — 400, bes tam daudš walšs wahžu kareiwju un wihņneeku eetilpa baltu bataljonus.

Pad. Latwijas armijas 1. diviņas 1 brigades 1. un 2. Pad. Latw. pulki landeswehram pretim štahdija 5 bat-nus, 1.784 durkšus, 57 lošhm., 6 weegl. un 2 šmag. leelgabalus, 3.610 wihri uš ustura.

Dšelsdiviņa Jelgawas eezirkni no Swehtes eetefas Leelupē, pa Cežawas upi lihds Stalgenei pee Leelupes (išflehdšot) nowetoja 9 bat-nus, 5 eskadronus un 9 batarejas, jeh 4.500 durk., 420 šob., 110 šm. lošhmet., 202 automatus, 28 weeglos un 8 šmagos leelga-balus, 1 bruku wihzeemu un brukotoš automobifus. *)

Dalas nošaukums	Kareiwju	Sobenu	Lošhmet.	Leelgab.	Minu meteju
Kahjneeki					
1. Kahjn. pulks (3 bat-ni)	2400	—	82	—	10
2. Kahjn. pulks (4 bat-ni)	3200	—	85	—	6
3. Kahjn. pulks (4 bat-ni)	3200	—	83	—	6
Jehgerbataljons	800	—	24	4	4
Rošsbaha nodala	1200	—	—	—	—
Lošhmeteju nodala „Lütz“	400	—	24	—	—
	11200		288	4	26
Kawalerija					
Grafu Kanitza Kursemes kawal. pulks (4 eskadr.)	—	600	8	—	—
Artilerija:					
6 weeglās batarejas	1200	—	—	24	—
2 šmagās batarejas	400	—	—	8	—
Pioneerbataljons:					
Tehniškās dalas un etapto-mandas	600	—	15	—	—
Diviņas kaujas špehts	13400	600	311	36	26
Uš ustura	18000		Bermonda dati (S. 218)		

*) Dšels diviņas fastahws 8. oktobri 1919. g. pirms Dorakalna operācijas. Romandeja maj. Bischofs.

Latvijas armijas 1/1 brig. 3. P. L. p. un 2/11 brig. 10., Daugavgrīvas zētošķēna p. bat-nš un 16. P. L. pulki pret dšēlsdivīziju uztahdija 8 bat-nš, jeb 2.540 durk., 54 lošchmetejuš, 6 weegl. un 4 fm. leelgabaluš, 4.512 wihruš uš ustura. Beš tam bruu wilzeenu Nr. 47 ar diweem weegleem leelgabaleem un 1 brukotu automobili.

Wahzeem ap 15 tuhštoschi kareiwju pret latwju 8.127 strehlneekem (pulkos uš ustura). Schahda milšiga špehku nemeenadiba jau ween nodroschinaja wahzeem wīnu šekmes.*)

Beš tam, 16. P. L. p. freišam špahrnam no Stalgenes uš Gezawu ušbruka 1. gw. ref. divīzijas 2. pulks (3.000 wihru kaujaššpehš), ar ko wahžu špehku pahršwars kuwa wehl leelakš.

Dšēlsdivīzijas 19. maija pawehle Nr. 198. norahda wahžu 6. korpusa Rigaš operazijas pirmās deenas mehrkūs:

1. gward. ref. divīzijas (2. kahjn. brigade un 2. gw. ref. pulks) — eekemt Bauškāš. Leeleezawāš. Mišes liniju;

Dšēlsdivīzijai — Bahliņu-Bulkarnes-Zaunās m.-M. Jumpra-wāš m.-Šhtubenjee m. (pee M. Juglaš) liniju.

Landeswehram — M. Juglaš šeemeku kraštu-Juglaš un Šihch-ešera liniju šeemeļos no Rigaš.

22. maija agrā rihtā wahži pahrgahja ušbrukumā, pee kam Landeswehrš ušbruka Šlofas-Buhpes, Kalnžeema-Blodneeku-Dšilnu, Kalnžeema-Mangalu-Dšilnu, Dšilnu-Rigaš wiršeenoš.

*) Šinas par pretineeka špehkeem ņemtas no daudšeem awoteem. Pahrbaudes dehl minešim wīnuš:

1. Par baltlatweeichu špehkeem:

a) P. Sahlite. — Wahžu waras pastari... 173. lpp. Balošja šinas.

b) Keedras prahwas štenogramāš. 2. d. 91. un 109. lpp. Galindoma un Mešchžeema leezibaš.

c) P. Behrštašch. — Latvijas brihwibas žihnāš. 1918.—1920. g.g. Riga, 1929. g.

2. Par freemu baltgwardu nodaku:

a) Архив русской революции. Пт. 126 стр. Bež Rigaš krišchanas, jūnija widū nodaka šastahweja no 3 bataljoneem (3.500 kareiwju, 1.700 durku, 100 šobenu un diwas batarejas).

3. Par Landeswehra wahžu dakam:

a) P. Sahlite. — Wahžu waras pastari... 174. un 176. lpp. Kadena un Šamšona leezibaš. Tad, turpat, 137. lpp.

b) gen. P. Kadsinšch. — Latvijas atbrihwošchanas karšch. 2. d. 11. lpp.

c) Die Baltische Landeswehr im Befreiungskampf... S. 17, 25...

4. Par dšēlsdivīziju:

a) gen. P. Kadsinšch. — Latvijas atbrihwošchanas karšch. 1. d. 14. lpp.

b) P. Sahlite. — Wahžu waras pastari... 137. lpp.

5. Par 6. korpusu:

a) Gen. R. Goltz. — Meine Sendung... S. 182. und 219.

b) Maj. K. Plehwe. — Im Kampfe gegen die Bolschewisten... S. 17.—18.

6. Gen.-maj. Keeks. — Limbašchu-Zehnu... kaujaš...“ Militarū rakstu krašjumš. Nr. Nr. 3 un 4. 1928. g. Šihtas šinas par wahžu špehkeem.

7. „Белый Архив“. книга I, редакц. Лисовый, Я. М. Париж. 1926 г.

Dziesšdivīzija — tīchetrās kolonās Zēlgavas-Rīgas (trīs kolonās: Kleižs, Poensgens un Lofens) un Garošes-Rēkavas-Bahlinu (Libmans) virsienos.

1. gvard. rezerv. divīzija (10.000 vītru kaujas spēks) — no Staļģenes un Cezamu-Mižu (2. gv. rej. pulks) un no Bauškas — un Lambarti-Trapi-Bezmuīchu-Skaīstkalnu un Brunavīšķi (2. kahju. brigade).*)

Peerakarē mahzi eenehma Rīgu un Puhpes-Rēkavas-Mižas-Cezamas-Trapes-J. Saules-Brunavīšķes līniju.

Staidrs, ka par usbrukumu Padomju Latvījai atbild Bahzijas soz.-dem. valdība, un šheit nelīhds mahzu soz.-dem. liberu taitu-šhanās un šhepšchanās ne aīš generaku muguras, ne arī aīš šchidrās, un kaušchu naitwumu aprehkīnatās filozofijas par landeswehru kā Nēedras (?) valdības karaspēktu, kurš Rīgu eenehmīs patstahwīgi. Dēschī Rīgu eenehma landeswehrs (papildinats ar waltšs mahzu fon Medema nodatu) un dziesšdivīzija, bet šcho usbrukumu atbaltstīja 1. gvard. rej. divīzijas 2. pulks un 2. brigade pee Staļģenes un Bauškas. Tā tad usbrukums Rīgai ir wīša Bahzijas 6. korpusa operazija.**)

23. maijā mahzi eenehma Mīhlgrahwja-Rīhšchu un Juglas ešerušchīkīles-Rēkawas-Baldones-Merzendurbes-Brunavīšķes līniju. Tuhlīn turpinat usbrukumu Golzam neatkahwa valdības špraustee eerobeschojumi. Wajadsīgs bij laīks, lai peerahditu šcho eerobeschojumu kaitīgumu Bahzijas interesem un dabutu atwehli usbrukuma turpināchanai.

*) „Mahzu „legiona“ (bij. 2. kahju. brigades) šaitahws 8. oktobrī 1919. g. pirms Dorakalna operazijas. Komandēja juhras kapteinis S. Siwerts.

Trezeengrupa	600	kara	wītri
„Baltenland“ grupa	800	„	„
„Weikmann“ grupa	2000	„	„
Haupt. Brandis grupa	800	„	„
Fon Jena grupa	700	„	„
Fon Medema grupa	400	„	„
„Stöwer“ grupa	500	„	„
„Petersdorffa“ grupa	1000	„	„
Kopā	6800	„	„

Legionam peedereja 43 meeglee leelgabali un 1 šmagā batereja. Legionā uī uštura (ar etaptomandam) 12.000 karawītru.

Bermondta dati (S. 219.).

**) Par Rīgas krišchanu b. P. Stutščla raksta: „Bet Rīga frita teeschī 22. maijā, t. i. tai deenā, kad ībeidjās mahzeem dotais termiņš meera līšguma parakstīchanai. Wehl diwas deenas pirms tam — no Nauenes īplatišās šinas par Rīgas eenehmīchanu, bet — 22. maijā mahzi dabuja wehlamo pagarinājumu. Staidrs, ka šheit lomu spēhele aīškulīku uhtrupe par Rīgu, un ka Antante Rīgas krišchanai peeschīhra ahrīahrtīgi šwarīgu nošīhmi pretleelneelu zīhaas interesēs.“ (Нарь мечаев. 4. I. 185—186 crp.).

22. maijā ībeidjās termiņš, kurš bija dots Bahzījai 7. maijā eebildumu eesuhīšchanai meera konferenzei Wersakā, pret šabeedroto īštrahdato meera līšguma tekstu.

Rīgas krišchana ween wehl neišschēhtra Padomju Latvijas lī-
teni.*) Līhdī 24. maijam stahwotlīs tešchi Latvijas armijas pahrejā
frontē un winaš kaimiņu eezirknos bij stabils. Armijas rindās pee-
nahza reserve: 3. divīzijas 2. brigade (trīs pulki), Kaļānās pulks
un divi bunkotei wilzeeni, kuruš wareja īsleetot stahwotla atjauno-
šchānai pee Rīgas.

Bet 23.—25. maijā Īsborškas-Betschoru rajonā pee Ratišewas
(schema Nr. 6.) pahrgahja pretineeka pušē farfanās igānu divīzijas
komandeers ar šchtabu un brigades komandēeri, dašču igānu pulku
(1. un 3.) komandējoščā fastahwa kontrrevoluzionārā daļa, aīštraujot
šew līhdīši weenadi ar šewi kontrrevoluzionari noškanotos kareiwjus
(daļa no 1., 3. un 6. ig. p. p.).

Frontes pahtruhumu īsleetoja pretineeks un tai pašchā deenā
eekehma Īsborštu, attīštstot ušbrukumu Pleškawai, kuru eekehma nakti
25. maijam īsejot.

24. maijā wirspawehlneeziba peeprafa, kahds „wīspahr ir Lat-
wijas armijas darbības plans šafarā ar šchīs armijas Kurljemes fron-
tes šabrukumu un Pleškawas wirseena frontes atklahšchānu, kur igā-
nu pulki pahrgahjušchi pretineeka pušē”. (Štat. peelikumu Nr. 9.).

Atbildi uš šcho peeprašijumu atrodam armijas 24. maija pa-
wehlē, kurā 1. lat. divīzijas 2. brigadei (Jaunā m. Strentšchi)
teek pamehlets šīhmi aīštahmet eekemtās pozīzijas, 3. brigadei — ar
kauju atkahptees no Sedes un Salazes upju līnijas uš Strentšču-
Kronbergu līniju (pa Gauju).

Kurljemes grupai teek pamehlets eekemt un šīhmi aīštahwet fron-
ti no Kronbergeem līhdī Štaītkalnei (zaur Rembati un Kalna m.).

Polowesčas grupai — turpinat eekemtās līnijas aīštahwe-
šchānu.

*) Rīgas krišchāna — epīšode, beš štrategīškas noīhmes Padomju Latwi-
jas armijas stahwotli, epīšode, kahdu armijas operazijās bij ne mašums. Šchīs
epīšodes žītada nowehrtešchāna ir apjūtuma atraugas, kuršč (apjukums) pah-
nehma rīdšineekus, pilšehtai pehščhāi krištst wahžu rokās. Turwredīgā kareiwja
īhpatnība jau weenmehr ir tā, ka wīnšč redš pašāules žentru tur, kur patš
atrodas...

Notikumi tehlojas šawadat, nowehrtejot wīnus wīšas Latvijas armijas waj
rectumfrontes mehrogā. Tad redšam, ka Latvijas līteni īščchitrošchee notikumi
norīšinājās armijas slāngos šeemelos — pee Pleškawas un Mūkšes (Pad.
Jaunīzijas armijas eezirtni) un deenwīdos — pee Swenzjāneem un Īgnolino
(mantojums no Pad. Leetawas-Baltkreewijas armijas), bet ne žentrā — pee
Rīgas.

Saprotams, tās neattaišno Rīgas aīštahwešchānā peelaištās operatīvās un
taktīšlās geķības, bet tās jau — taktīšas šīhumi, pehtami no šchauri militara
redšes weedotla, ženščhotees atščhīrt neprahību no nodewības.

Jaņem mehtrā, ka Rīgu aīštahwošcho štrehneeku brigāšču kauju panahstu-
meem deenwīdos no pilšehtas nebuhru ilgstoščas noīhmes, jo Wahzijas 6. re-
serwes korpusa rīhžibā bij tahds eerozīs, kā Rīgas apešchāna austrumos, for-
sejot ar 1. gward. reš. divīziju (kaujasšpehks 10.000 wīhru) Daugawu pee Šk-
ščhīles, tapat tā 1917. gadā, pee tam īfai beš haščam, ka ušbrukums wa-
retu īfīt apturetš M. Kuģlas pozīzijas, kuras šchoreiš, deemīšehl, newareja
eekemt 2. štrehneeku brigade..

Schī pawehle jau eetwer Latarmijas wispahrejās atkabhpschanās ideju. Un pilnigi pamatoti: tagad armiju ſewiſchki apdraudeja baltigauu 2. diwiſija, jo beſ peezu pulku, wiſas kawalerijas u. z. daſu pahſpweeſchanas no Muſknes-Šborſkas fronteſ Peterpils aiſſtahweſchanai, tagad ſcho jau tā wahrigo wirſeenu padarija wehl wahrigaku 23. maija notikumī ſarkano igauu diwiſijā un Pleſkawas kriſchana*). Tagad nu, 25. maijā, wafaru fronte atfal nodema Latarmijas riſzibā Muſknes grupu (robefcha: Petſchori-Šborſka-Oſtroma), lai armijas weenotā wadiba ar efoſcho reſerwju palihdſibu ſtiprinatu ſcho grupu un neatkautu pretineefam iſlauſtees no Muſknes uſ Kruſtpili, armijas aiſmugurē. Latarmijas reſerwe — diwi 3. diwiſijas pulki tiſa pahrwefki Muſknes rajonā un wiuus newareja wairſ iſleetot ſtahwofka atſaunofchanai pee Riſas.

Saprotams, ſtahwofki wareja glahbt, peeſuhtot ſpehzigas reſerwes. Par to ari 25. maijā runā Republikas Kem. Kara pad. lozefliſ Oſulows ſinojumā Leninam, Trozſim, Wahzeetim un Skanſkim: „Eſ domaju, ka ſtahwofka glahbtſchana pilnigi atkarajas no ſteidſigas reſerwju peegahdaſchanas, ſahpigako apgahdes truſtkumu ſteidſigas nowehrfchanas un no ſpehjigu politdarbineeku peeſuhtifchanas. Sewiſchki nepeezeeſchams nekawejoſchi ſpert wajadſigos ſofuſ reſerwju peegahdaſchanā.“

Bet mehſ jau eepreeſch redſejām, ka wirſpawehlneeſibai ſchahdu reſerwju nebij, jo wiſus ſpehluſ pawehma auſtrumu un deenwidu fronteſ.

Wahzu ſpehku peedalifchanās Padomju Latwijas ſatreefſchanā ar uſbrukumu Riſgai bij Antantei patihkams notikumſ, jo wahzu ſelmes wahjinaja tā wahzu, tā ari Antantes pretineeku — rewoluziju. Bet Padomju Latwijai krihtot, tad ari iſbeidsās wahzu un ſabeedroto intereſchu kopiba, jo wahzu tahlatais uſbrukums noweſtu pee wahzu un ſabeedroto (anglu) intereſchu ſadurſmes. Wahzi tagad ſawu lo-
mu, ſahdu wineem gribeja peeſchirt angli, bij iſſpehlejuſchi: leelineeſimſ eerobefſchotſ, un tapehſ wahzu barjeru war nojaukt, wina meētā radot weetejos nazionaloſ ſpehluſ, kaſ eetu kopā ar angleem ne tiſai tadehl, ka wiuus weeno naidſ pret leelineeſimju, bet ari politifkā ſinā buhtu no angleem atkarigi, un newiſ tā, ka wahzi, kuri

*) Kā kurioſ, jamin uſſkats, kurſch notikumus tehlo atſchgarnā ſahrtibā, tiſā Padomju Latwijas armijas atkabhpschanās dewuſe Baltigaunijas armijai operatiwu brihwibu, kuru iſleetofot, wina, kopeji ar krewu baltgwardeem, 7. junijā eenehmufe Pleſkawu (ſtat. „Гражданская война“ 1918—1921 г. стр. 159). Mehſ ſinam, ka baltigauu 2. diwiſijas dalas eenehma Pleſkawu naſit no 25. uſ 26. maiju, tā tad pirmſ Padomju Latwijas armijas atkabhpschanās; Pleſkawu eeneemot, baltigauni nodroſchijnaja ſawu kreſo ſlangu auſtrumu wiſſeēnā un 27. maijā ſahfa uſbrukumu Muſknei-Bezgulbenei-Štuſmaneem. Mineteē neparetiſee ſlehdſeenti pamatojas uſ Nadſeſhnija „originalā“ kalendara, kuru taſ iſgudroſis ſawā grahmatā „На подступях к Перпорпазы“, datumeem jaunā ſtilā peeleeſot wehl 13 deenas (Nadeſchnija „jaunais ſtilſ“...).

ar ſavū plaščo politiško programu apdraud pašču Antanti. Sabee-
drotee atjina, ka wahžu moris ſavū darbu iſpildijis, un moris ta-
gad war eet.

Lai iſpilditu plaščo, Pariſes kabinetos pahrdomato, ſtarptauti-
ſkās kontrevoluzijas programu, Padomju Latvijas armiju waja-
dſeja galigi iſſpeest no Latvijas. 27.—29. maijā Baltigaunijas ſpehti
tad ſahka uſbrukumu armijas ſeemelfrontē, draudot atgreet tai at-
kaſpſchanās zekus.

Uš angļu miſijas riſkojumu 2. baltigauņu diviſija 27. maijā
eeſahka uſbrukumu uš Muſſni-Stufmaneem (ſchema Nr. 6.), lai, ee-
bruſkot Latarmijas aiſmugurē, peeſpeestu armiju atſtaht Latwijū un,
iſejot lihds Daugawai, ſlehgtu pretleelineezifma fronti wahžu ſpeh-
feem. *)

ſtahwokli Padomju Latvijas armijas wadiba ſinokumā wirs-
pawehlnееkam 30. maija analiſē ſchahdi: „...Riģas ſaudeſchana uš
Latwijas armiju ſewiſchki aſu eeſpaidu neatſtahja... Dauds draudo-
ſchaks treezeens Latvijas armijai ir dots wiras labajā ſlangā ar
frontes pahrrahwumu pee Bleſkawas.. Latvijas armijas ſaſtahwā no-
dotās iſiručhās un demoralifetās igauņu un 10. diviſiju daſas ne-
iſrahda pretineekam ne maſako pretoſchanos un arween wairaf atſeds
armijas labo ſlangu, tahdejadi radot apdraudejumu 1. latwiju divi-
ſijas aiſmuguri, kura (diviſija) atrodas dſilā maijā. Lai glahbtu
armijas ſtahwokli, mehſ eſam ſpeesti pahrsweest Oſtrowas-Bitalowo
rajonā wiſus ſpehkus, kuruſ ſanemam no zentra, un ari nedaudſās
reſerwes, lai wiru aiſſegti ſteidsigi iſweſtu Wiſjemes grupu no ra-
duſchās maija.

„Dabā ſlanga daſas ar katru deenu paleef wahjakas un pahrrah-
wums pee Bleſkawas, Latvijas armijas apeſchanai, peeaug, tani
pat laiķā Latvijas armijas kreifais ſlangſ ari karajas gaiķā, jo
Daugawpils wehſ weenmehſ paleef nopeetni apdraudeta.

„ſakarā ar 7. armijas daķu ateeſchanu, Latvijas armijas aiſ-
mugures poſizijam norahdita linija: Nowo-Riĳema-Dpotſchka-Ludſe-
Reſekne-Daugawpils-Polozka...

„Ķa pahrrahwums pee Bleſkawas tiſz likwidets ar frontes re-
ſerwem, tad, ſaprotams, Latvijas armija tureſees uš tagadejās li-
nijas, un ſawedufe ſewi ſahrtibā un paſtiſrinajuſees papildinaju-
meen, no jauna pahrees uſbrukumā, lai eeņemtu Riģu un tahtaſ Kur-
jemi” (ſtat. peelikumus Nr. Nr. 10. un 11.).

Wei tā ka reſerwju ne pahrrahwuma ſegſchanai pee Bleſkawas, ne
Daugawpils nodroſchinaschanai nebij, tad Latarmijai wajadſeja tur-
pinat atkaſpſchanos.

*) Igauņu gen.-maj. Reekſ tagad paſtahſta, ka igauņeem uš ſabeedro-
to mehleſchanoſ wajadſejis aiſſtahwet fronti pret leelineeekem lihds Kruiſ-
piliĳ (ſtat. „Milit. rakſtu krahjums“, Nr. 3., 1928. g., 69. lpp.).

Var igauņu uſbrukumu ſtat. Wutt, Victor. — Wöru alt Jakobſtadt (No
Werawas uš ſetabpili). Dorpat, 1927.

5. jūnijā 2. baltigauņu divīzijas awangards eņehma Krustpili un Drepu stāziju (tahlat uš seemeleem: Borki-Lubanes- esers-Kupra-wa-Pleskawa). 8. jūnijā Muiščas-Subates-Ēglites-Duštatu-Solofī rajonā parahdijās baltlatweešču daļas,*) ušņemot šafarus pa kreiši — ar 2. igauņu divīziju (1. Walmeeras baltlatwju pulku), bet pa labi — ar baltpoleem. Antante nu wahzus no pretleelineeku frontes bij išolejuse, peetaupot nepaflaufības gadījumam Wallas-Walmeeras-Minaichu rajonā 3. baltigauņu divīziju (šchema Nr. 6.).

Padomju Latvijas armija išlausās no gatavotā aplenkšanas loša un 6. jūnijā itabiliseja šawu fronti Bekitajas upeš-Marienhau-senes-Warklanu-Livanu-Šlufstes-N. Aleksandrowškas-Duškhtu-Widšu linijā.

Starptautiskās kontrevolūzijas plans par Latarmijas eelenkšanu un iņiņžinaššanu iškuka aij šwarigeem starptautišeem eemešleem, kuru dehl Polijas armija maijā newareja dot peenahzigi daudz spēhku ušbrukumam Daugampilij. 1. kahn. legionu brigades spēhti (3.500 durkku, 6 leelgabali un 60 lošhm.) bij par wahjeem šalaust šarkano Swenzjano grupas (3.506 durkki, 289 šob., 63 lošhm. un 9 leelgab.) pretošanos un 18. maijā bij spēesti apstahtees Ignolino stāz. Daugeļiški-Lingriani-Labonari rajonā 70 klm. uš deenwideem

*) Višdī 1. jūnijam 1919. g. baltleetawju bataljoni zihņijās pret Padomju Latvijas armiju iškaititi starp Wahzijas 6. un 3. korpuša dašam.

Mšeniškštais partišamu bataljons (wehlat — Joganišķes bataljons) darbojās Wahzijas 1. gwardijas reš. diviž. un Kursemes (Šhauku) brigades rajonā (Salati-Joganišķte), pret 98. un 33. str. pulkeem.

Ponewesčas bataljons (7 rotas) un 2. kahn. pulks (2 bataljoni) ar batareju — Kemigolas rajonā pret 2. Pad. Latvijas divīzijas 1. brigadi pee Ponewesčas.

1. kahn. p. (3 bataljoni) ar 3 leelgabaleem — Kureku-Lefumu rajonā reetumos no ūzjaneem pret Pad. Leetawas diviž. dašam.

Wišnās bataljons noveetojās Jewjē, tā Kaunas wairogs Wišnās wišeenā pret poleem.

Tahdā kahrtā no peežām nazionalām leetaweēšču weenibam pret Latvijas frontē darbojās ištchetras: divi bataljoni un divi pulki, pamīšam 7 bataljoni un 7 leelgabali.

7. maijā eezeltais „Leetawas armijas wiršpawehšneeks“ gen. Ščułowištis bij tahdā pat itahwolki, tā „Latvijas armijas generalšhtaba“ preekšneeks gen. Wišimš Leepajā: tee bij generaki bes armijam, jokupeteri wahzu militaristu rotās. Leetaweēšču bataljoni darbojās wahzu karaspēhta weenibu (pulku un brigasču) šastahwā un išpildija wahzu wiršneeku rištjomumus un ne gen. Ščułowištis, ne plk.-leit. Merkis („šara ministrs“) leetaweēšču dašu iškriškošanā nekahdi nepeedalijās, jo to nepeelaida Wahzijas gen. fon Nehbels — 3. korpuša komandeers.

Padomju Latvijas armijai atkahrpotees, baltleetaweēšču bataljoni tai šetoja un, išejot no wahzu pawehšneezības, julija mehneši itla šadaliti diwās brigadēs: Ponewesčas grupa (Kastopla) — 2 p., Mariampoles, Ponewesčas un Joganišķtes bataljoni un 2 batarejas; Wilkomiras grupa (Ladiga) — 1. p., Wilkomiras bataljoni, 1 eskadrons un 1½ batarejas.

Pawišam Leetawas armijā julijā 1929. g. bij 10 bataljoni, 1 eskadrons un 3½ batarejas.

Kareiwis — Lietumos gņņejas. Kaunas, 1926. Majoras P. Kusežkas. Šaip augo ir štiprejo muhšu karuomene. 20.—29. pušl.

no Daugavpils, atstahjot baltigauņu usbrukumu uz Krustpili bez atbalsta no deenwideem un ļaujot Padomju Latvijas armijai atkāpties Latgales pozīcijās.

Antantes interesēs šoreiz bij iļķetot Polijas armijas galweņos spēhkus zitam mehrkim, proti — peespeest Wahziju parakstīt Versafas meera lihgumu.

Birmais poļu armijas aktiwitates usleesmojums pret Sarkanu armiju Wilņas operazijas weidā maija mehņesi isbeidsjās aij Sarkanarmijas organisetās pretestības, jo poļu armijas wadības galweņā usmaniba bij wehrsta uz kara sagatawošchanu pret Wahziju, kura šchai laikā atfazijās parakstīt smagos meera lihguma punktus. Uz Antantes kara wirspadomes rihhojumu, Polija sahka spēhku konzentraziju pret Wahziju, lai šabeedroteem buhtu eespehja, tā reetumos (Antantes armija), tā austrumos (Polijas armija) peesleetot pret Wahziju bruņotu spēhku un peespeest to parakstīt werdšības traktatu.

Tai austrumos raditu pretwahzu kulaku, šabeedrotee no Franziņas ishuhtija uz Poliju zaur Wahziju poļu gen. Hallera armiju 4 diwisiju fastahwā. Tai pašchā noluhkā wišas jaunformetās diwisijas, kuras zitos apstahkļos buhtu isleetotās austrumfrontes pastiprināšchanai, tika nosuhhtitas uz poļu reetumfronti pret wahzeem. Maršhals Joschs aij starptautiķeem eemešleem bij spēests radikālā kahrtā grosit stratēģisko planu Polijā: austrumu ofensiwes weetā pošeem wajadseja gatawotees uz reetumu ofensiwu. Kad Pilšudžkis maija sahkmā konzentreja diwas Hallera diwisijas Wladimir-Wolinsk-Belz rajonā, operazijai pret Ukraines direktoriju, šabeedrotee pawehleja weenu no tām (2. strehln. diwis.) nonemt no šchejeenes un pahrwest uz pretwahzu fronti.

1919. g. junijā poļi šakonzentreja pret wahzeem uz Austrumpruhšijas robešchas, Bosnanā un Silesijā, 9 kahjn. diwisijas, nostahdot šcho spēhku preekščgalā frantschu gen. Massenetu un no Franziņas eeraduščos gen. Halleru.

Šahda rihziba wehl nenosiņmeja, ka Antantes kara wirspadome, gatawojot karu pret Wahziju, atfazitos no poļu spēhku isleetošchanas Padomju Latvijas armijas eelenķšchanas operazijā. Ta bija kontrrewoluzijas nelaiime, ka diwu stratēģisku usdewumu ispidišchanu weenā un tani pat laikā wina newareja weenlihdšigi garantet peeteekofšcheem spēhkeem abās frontēs, un Wahzijas fronteī wajadseja dot pahrsvaru šalihdsinot ar Padomju Latvijas fronti. Konzentrejot poļu spēhku wairumu pret Wahziju, kontrrewoluzija newareja pastiprinat spēhkus pret Padomju Latwiju, un usbrukumu Daugawpilij attihstija lihdšchinejās datās ar tahdeem pat spēhkeem, kā pee Wilņas eeenemšchanas. Bet turpinot usbrukumu uz seemešeem, poļi issteepj šawu komunifaziju, un spēesti to garantet ar reserwem reetunos (pret Grodnu un Kaunu no wahzeem) un austrumos (pret Molodetschno un Pologku no Sarkanarmijas).

Poļu spēhka sekmes Patarmijas eelenķšchanas operazijā paralijeja Swenzjanu grupa (17. un 18. latw. str. p. p., 8. un 9. Tweras p. p.), kuras sihwā pretestiba neatkahwa poļu 1. kahjn. leg. brigadei

maršchet uš Daugampili, bet peenagloja to Ignolino stazijas rajonā, nomehšot kontrevoluzijas spēku seemēku un deenwidus kīhtu šaweenošchanos armijas aismugurē.*)

Tagad atgriešimees pee wahzu-anglu atteezibu rakšturošchanas Latwijā, pehž Rigas krišchanas.

Antantes pozizija pret wahzu spēheem Latwijā un pret pašču Latwiju isteikta 30. maija notā Wahzijas waldbibai, atbildot uš pehdejas notu, kura eefneegta Antantei 6. maijā.

„1. Wahzu armija jaatstahj Baltijas provinžēs. Tiks noteikta linija, lihdsj kurai wina war atwillktees atpakaļ.

2. Generalmajorš fon der Golzs war palikt šawā komandas weeta ar šchahdeem noteikumeem:

a) Wahzija dod generalim norahdijumus, kas deretu koalizijas waldbibas eerihšofchanai, kurā wišam latweešču partijam buhtu preefšstahwji, šamehrā ar wiau nošihmi;

b) latweešču karašpehlam jaatdod eerotšhi;

*) Tri turpmatās faujās pee Daugawpils eeenemšchanas poteem matšaja leelas puhles. Dodam šchis darbības wehsturiski-chronologistu pahriktatu.

Kad 28. junijā Wahzija peeeehma meera noteikumus un parafstija Weršafas lihgumu, tad pokeem atraišjās rokas austrumfrontē, kuru wateja paširprinat ar diwišjan no pretwahzu frontes. Tri žitadā šinā pošu strategiskā situacija leetawā — Baltkreewijā ušlabojās, jo newajadseja wairs garantet šewi pret wahzu 3. refermes korpušu Grodņas un Ruanas wirtsenos.

Pošu leet.-Baltkr. frontes komandērs, gen. Šchepitzišs, juhtot šawu aismuguri pret wahžeem drošhibā, ar 1. un 2. leg. diwišju spēheem atjaunoja atimotati un 1. julijā eeeehma Wišeku, 4. julijā — Molodetschno. Domehr, ar esošheem spēheem šafneegt nopeetnus strategiskus panahkumus, eeenemot Daugawpili waj Minsku, poši nešpehja.

Šitai pašiprinot Molodetschnas grupu ar 8. diwiš. no gen. Mašfeneta armijas un ar Pošnahas brigabi, poši 8. augustā eeeehma Minsku un šefošchās faujās ašwirijās lihdsj Beresinas upei.

2. leg. diwiš. un Pošnahas brigades šwirijšchanās lihdsj Beresinai gawanteja gen. Rišš-Šmiglija grupu no pehšchāna ušbrufuma winas austrumšlangam no 16. Šark. arm. puses. Tagad nu (augusta widū) 1. leg. un 8. šahjn. diwiš. atraišjās rokas ušbrutumam uš seemešēem — uš Daugawpili un Polozku.

1. leg. diwiš. dašas augusta beigās atjaunoja 18. maijā pee Tauroginas-Ignolino staz.-Dawgetišchi apstahjušchos ušbrutumū Daugawpili, un eeeehma 29. augustā Turmantas staziju 23 km. no Daugawpils. Rakst no 30. uš 31. augustu tās pahrrahwa 4. pad. diwiš. pulku fronti wezo eerakumu linijā, šaj 31. aug. agrā rihstā eeenemtu Ralkumu staz. un ušahktu ataku uš šchošejas tiltu pee Grihwas un dšelszefa tiltu uš Wišnas-Daugawpils žela pahr Daugawu, eeenemtu Daugawpili un žitabeli, radot Daugawas seemēku kraštā aš pilšehtas preefšchtilta apžeetinajumus, šmantojot Daugawu tā Polijas robešču un dabišku aššargu.

31. augustā poši eeeehma Ralkunus un ušbruka tilteem, draudot eeenemt Daugawpili, bet peefšigūšhees papildšpehki, — 2. latw. p. un igawu dašas išglahba tiltus un atšita pošus no Daugawas krašta, paturot deenwidu kraštā preefšchtilta apžeetinajumus.

1. septembrī poši pee Daugawpils Ralkunu-Štrundelino-Solonai linijā konžentreja waj. Pošowija grupu — 6½ bataljonus un diwas batarejas (91 wirts., 4.256 durfk., 85 lošchm., 8 leelg., 2 minumet. un 8 grant. meteji), kuri tomehj Daugawpili eeenemt nešpehja.

Preefšchtilta apžeetinajumus wateja šagraut weenigi ar artilerijas palih-

c) latvešņu karaspēkta mobilizāciju nedrīkst kļaut;

d) jaundrošina jaunajai latvešņu valdībai pilnīga brīvība
vīnas amata darbos.

Šo noteikumu pieņemšanai teik dots 15 deņu laiks, sākot no 1. jūnija, pēc tam tad par jaunu tiks spriests par ģenerāļa J. D. Golza tālāku palikšanu.**)

Pastāvīgojot šādu maru, sabiedrotē „schehligi“ atvehl (pat patvehl) mahzeem palikt Baltijā, runādami par mahzu spēku atvilkšanu ne tālāk par norahditu liniju. Patlaban, 30. maijā, sabiedroto un jo wairāk pašņu mahzu interesēs nebij, ka mahzu spēki Baltiju atstahj. Sabiedrotē neušķatija wehl stahwōlli par tik drošņu, lai pretleelīneeku fronti jau uštizetu naziionalajam igauņu, leišņu un poļu karaspēkam. Mahzu spēki wehl bij wajadšigi kā garantija (referme) pret warbuhtibam. Sabiedrotē (angli) bij pahraleezinati, ka mahzeēshi tālāk Widsēmē nedošeēs un paliks Rīgās apfahrtinē.

šību. Ar to tad poši galwenām fahrtam pastiprināja šāwu 1. fahjn. leg. brigadi, gatawojot jaunu usbrukumu. 26. septembrī spēku koncentrazija bij beiguseēs, un poši wareja šahst jaunu usbrukumu Daugawpilij.

Ēt te ištahdijās, ka, jahdejojot kauju 31. augustā pee Daugawas tilteem, poši politiski saudeja Daugawpili.

1. leg. diwīlijas komandēers gen. Rids-Smiglijs, šinjojot gen. Scheptizkim par gatawību jaunam usbrukumam, lita preešchā eekemt Daugawas seemeku frastu ar Daugawpili, ko gen. Scheptizkis neatfahwa, eerobeshojot operazijas mehri ar preešchiltā apzeetinajumu eekemšanū upes deenwidkrastā. Te atlat poļu operatīwo domu forigeja Antantes militarmišija, jo Daugawpils bij paredseta kā operatīwā bāse Vermonda armijai pēc tās išešanas no Kursemes us pretleelīneeku fronti. To 26. augustā nolehma angļu gen. Martšs un Bertis Rīgā, plāschā appreede, parafstot ar Vermondu atteezigu konwenziju.

27. septembrī, laišchot darbā 37 leelgabalūs (no teem 18 šmagee) un 20 tantūs, kuri sagrahwa preešchiltā apzeetinajumus, 1. fahjn. leg. brigades 8 fahjn. bataljoni (104 wiršn., 6.320 durf. un 96 lošchm.) peespeeda Sarkanarmijas dafas atfahptees Daugawas seemeku frastā — Daugawpili, paturot wehl 28. sept. šawās rotās weenu fortu deenwidkrastā, reetumos no dšelszefa tilita, kuršch (forts) tai pašchā deenā krita poļu rotās, ar ko noslehbšās preešchiltā apzeetinajumu eekemšanas operazija.

Daugawpils, tā šafot, pate eestrehja poļu rotās 3. janwari 1920. g., kad 1919. g. dezembra šahumā Baltlatwijas waldiba, luhdsot Wilsudski palihdsēt ar karaspēku pee Latgales eekemšanas, politiski šagatawoja Daugawpils nokluhšchānu poļu warā. Poši ušajzinajumu peeahma ar preeku un līhdsdalībai operazijā Skalkunu-Koplawas linijā īsdalija 1. un 3. fahjn. leg. diwīlijas, šeptinu pulku šahshwā (340 wiršn., 13.260 durf., 44 weegl. un 28 šmag. leelgab. un 300 lošchm.).

3. janwari Daugawpili eelausās 1. leg. pulks, realīsejojot poļu wehlešchānos pahrwehrst Daugawpili par poļu pilsehtu un īsleetot Daugawu kā walsts robešņu un dabīstu aīšjargu, ko poši nesajneedja 1919. g. 31. augusta usbrukumā. Tā tas arī buhtu notizis, ja Sarkanarmijas uswaras gahjeens 1920. g. jūlijā us Wāršchawu nebuhtu peespeedis polūs atstahst arī Daugawpili, kura tad nonahja baltlatwju rotās.

Škat. kapit. Pribīksta un maj. Borkewiza darbus poļu walodā.

*) Št. Tautas nodeweja atminās. 2. d., 146. lpp.

Wahzu interesēs, turpretim, bij jo ilgā ūheit palikt un pee tam ne uš weetas ūtahwet, bet attihstīt ušbrukumu Wīdsemē, sem maūkas: apweenot Latwījas apgabalus Needras kabineta pahrwaldibā.

Anglu politika Latwījas waldibas ūstahdiūšanas jautajumā bij groiūjūšs: ušwarejis ušūats par koalīzijas waldibas dibinaūšanas nepeezeūūamību, ūamehrā ar partiju noūihmi.

Ir gahdats ari par jaunu barjeru wahzu ūpehtu weetā: latwju mobilīzāziju nedrihst trauzet, un tapat jaatdod ari latwju karāūpehtam eerotūūi (16. aprīlī Deepajā atnemtee). Wajadseja dšimt jaunam nazionalam karāūpehtam, kas lai eenemtu ūawu weetu pretleelineeku frontē un atūwabinatu igāwju nazionalos pulkus no frontes aīūfargaūšanas uš Latwījas teritorijas.

ūahāda ir weenas kontrewoluzijas grupas programa. Bet ne bij wahzu noluhkos peedalitees ūabeedroto programas īspīldīūšanā. ūabeedrotee ari tagad wehl domājās eūam pilnīgi noteizeji pahr wahzeem. Bet lihdiūūhinejais kopejais zeūūū zihnā pret leelineezīmu balstījās uš kopejām interesem, un, pat ūho zeku ūtaigajot, wahzi ne weenu reisi ween parahdija ūabeedroteem ūobus un neīspīldīja ūew neīdewīgus Antantes ultimatumus. Tagad nu, kur kopejais eenaidneefs — Radomju Latwījas armija — bij atūahpees, īūbeidjās Antantes (Anglijas) un Wahzijas kopejais zeūūū, un deenas ūahrtribā ūahjās abu grupu pretejās programas, kuru wirūrakstā ūahweja jautajums: „ūam waldit Latwījā?“

ūūi jautajuma atrīūinaūšana bij ūaūneedsama tikai peeleeetojot eerotūūu waru.

7.

Baltwardu meūūonības Rīgā.

Wīseem wehl atminā tās aūinu dšihres, kahdas ūarīūūoja Rīgā eenahūūūchais baltwardu karāūpehts. Te natw runa par ūrehlneeku apūūaūūūhanu, kuri ūūahādā waj tahdā zekā, gan brunoti, gan bes eerotūūeem wareja nokluht balto rokās. Tika ūūauti wīūi, kuru ahrezejais īūūats leezīnāja par peederību pee nemantīgo ūūūiram, tika ūūautas ūeeweetes, kurām bij īhūi apgreesti mati.

Dosim wahrdu pāūūu baltwardu ūūurnalistam, kahdam Lafim (leezība Needras prahwā):

„Tik breeūmīgās ūūaūūmas nebīju nekad peeredsejis, kahdas bij toreij, kad Needra (? W. St.) eenahza. Wīūas eelas bij ar lihkeem pilnās.“

„Man bij trihš gadījumi, kur gahja pa eelam, uškleedsja „halt“ un noūūahwa. Wīrkahrīgās gadījums bij pee „Domerz“ weefnīzās, kur apūūahwa dewīnus zilwekus un eefweeda kanālī.“

Leezīneekam Lafim, kā awīūes korespondentam, bijūūe apleezība, uš kuras pamata wīnūū weenīgais eelāists Matīūa karāūhā. No wīnūū

tur redsejis? „Tas bija kas ščaušmīgs! Zilvēki bija fāstīti, fāudsem fāšveestī. Tur bij tā koku ščkilas fāmeestī. Neeveenu nēwāreja pāšīht. Kāpšēhtā bij israkti diwi leeli grahwji, un tur gāšja eefšā.“ (176. lpp.).

Tahfāf Dājis stahsta, ka gāiščā deenas laikā uš eelas ar „halt“ fāuzeenu apšāhdināti gāhjeji un tuhli nōščauti. Sawu atwehli stāigat pā eelam leezineekš nehšajis rokā un, tikkō fāuktš „halt“, tuhlin ušrahdijis.

Nedeku pehž Rīgas eeneščanas turpinājās sistematiska zilweku ščauščhana bes kahdas ismelleščanas, ar „halt“ fāuzeenu uš eelas apturot. Tikai 28. maijā tika isdota pāwehle par karateesam (2 wahzi, 2 latwji un 1 zitas tautibās), kuras ščahwa tikpat mešchonīgi, kā lihdsi ščim uš eelas bes winām. „Weenā Bāhrdaugawas rajonā ween uš lauku karateesās špreedumu tika apščauti kahdi 300, un kur tad wehl bes teefās nōščauto škaiš.“*)

„Št šchon geliejert“ bijis parāstais pāšlaidrojums, kuru isšneeguščas karateesās uš jautajumu par arešteto likteni (Bredermana leezība 67. lpp.).

Beemedišim wehl weenu zitati, kas špilgti raksturo tās šlepkawibas, kuras peeredseja Rīgā 1919. gada maijā. Balošča briqades wirneekš Dols leezina: „Kad es eeqāhju zētumā, tad tur bij ščaušmīgs škats. Zilvēki stahweja diwkhart waschās. un wišī mani luhdšā, lai es walihdsot. Starw teem zētumneekēm bij daudi firmāalwju un bij ari 16—17 gadus wezi sehni.“ Zilvēki stahditi rindās, pā 60—70 un apščauti (125. lpp. Nēedras prahwas štenogramās 2. dala).

Pee kahdas ščkiras peedereja tee, kuras ščahwa uš eelam, ščahwa uš karateesu lehmuma, ščahwa zētumu pagalmos? Dāušim, lai runā pāšči ščahweji un ščauščanas organīšatori.

Nēedras kabineta šemkopības ministrs Ansbergs, lai peerāhditu teefās prozefā, ka naw apščauti „ulmaništi“, ušstahda kahdam leezineekšam jautajumu: „Leezineeka kungs fāfā, ka lihšus winšč bij redsejis. Waj winšč nebij eewehrojis, ka tee bij, pehž drehbem špreeshot, no štrahdneeku kahrtās?“ (Nēedras prahwas štenogramās 2. dala, 238. lpp.).

Ar noluhku atturešimees no peewesto zitatu isītiršāčanas. Peenahš laiks, kad Latwijas štrahdneekš prahšis no maija šlepkawību waroneem atbildību par wīnu darbeem!

Grūhti noteikt upuru škaitu, baltgwardu ašins dšīhrēs Rīgā. Bilsehtas zentrā zihnā krituščee un apščautee tika nowāhkti jau 23. maija wafarā. 12 lihku wešumi tika tai wafarā isgāhsti pee Matīša kapehtas wālnā. Tur wīni guleja iščetrās deenas neaprakti, apškatīšānai. Pehž „Jaunāto Sīnu“ aprehlīna, ščo upuru škaiš pāhršneedš iščetri šimti.

*) Št. Defers. — Wanas atminās... 95. lpp.

Pirmās deenās baltgwardi strahdneekus iijnihzinaja, kà un kur pagadijās. 2. pilšehtas flimnizà apšchahwa 40 flimos un kalpotajus, politiskà apakšnodatà — apm. 30 zilweku. Patehretaju beedribas „Produkts“ weikala kalpotaji apšchauti wiši, daschi pat kopà ar gimenem.

6. junijà nošchahwa 140 zilwekus, 8. junijà — 160, 10. junijà — 300, 11. junijà — 58. Lihdsj 16.—17. junijam upuru skaitu Rigà aprehkina us 4.500 zilweku (skat. peelikumumu Nr. 12).

Tagad tà sauzamee „ulmaništi“ wišu atbildibu par slepkawibam Rigà pehz 22. maija uskrauj wahzu dalam — landeswehram un dselsšdwiwijaj, kà ari tà sauzamàs „Latwijas waldibas“ premjeram Meedram. Jaatgahdina, kà Baloscha brigade bij tikai landeswehra šastahwdala un bij padota landeswehra komandeerim Flettheram. Ari Rigas eekemšchanà latweešchu brigades peedalijās Fletthera wadibà. Tahdà kahrtà newar peerahdit, kà meena un ta pašcha karašpehka atšewiškka nodala šchahwa un slepkawojo neapbrunotus strahdneekus, šeweetes, firmgalwjus un 16—17 gadus wezus sehnus, bet otra šchati slepkawošchanà nepeedalijās. Sistema bija weenota. Atbildiba par padarito janes kà weenam, tà otram. Latweešchu buršchuašija ne masal eenihda strahdneekus, kà wahzu kapitalisti un baroni, un tapehz buhtu gluschi nesaprotami, ja Baloscha brigades wiršneeki un saldati šchawšchanàs nebuhtu peedalijušchees. Lauku karateesās Rigà peedalijās ari Baloscha brigades wiršneeki*). Bes tam ir peerahdijumi, kà lihdsjigas slepkawibas un isrehkinašchanàs ar strahdneekem notika wišās eekemtās Kurfemes pilšehtās (Zelgawà, Tukumà u. z.) un tapat ari us laukeem. Tas notika pirms 16. aprila, kad Leepajà wehl darbojās Ulmana kabinets. Isrehkinašchanàs notika kà wahzu, tà ari Baloscha brigades darbibas rajonà (peemehram, Dschukstè un Meschmuischà).

Garnisona deenestu Rigà pildija latweešchu 3. studentu bataljons, kura paraščas un tikumus raksturo wehlat šaformetàs Baltlatwijas armijas politiskās isluhku nodalas waditajs Bekers (š. „Manas atminās...“ 106.—110. lpp.). Šchis bataljons „zaur šawas waras nelikumigo leetoschanu pildija apšahrti šchawšchalu drebuškem“. Tas bija bataljons, kuršch aplaupija un apšchahwa ihstus latweešchu buršchujus — šaimneekus un tirgotajus, kuri pašchi waj wianu rabi eekehma augstu stahwofli Ullmana waldibas aprindās, nerunajot nemaj par strahdneeku apšchawšchamu.

Tahda bij Baloscha brigade. Tur waldija tas pats landeswehra šodekšpediziju gars. Latweešchu wiršneeki tikpat labi šchahwa karateesās, kà wianu kolegi un apakšchneeki us eelam, „halt“ usšauzot. Tikdandsj wahziski wini prata...

*) Št. Baloscha leezibu Meedras prahwà, 35. lpp. un Ruššcha replitu turpat 87. un 171. lpp.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

IV

Kam waldit Latwijā?

1. Wahzu karagahjeens Widsemē. 2. Angtu politikas uswara Latwijā. 3. Wahzu-igauņu taujas Widsemē. 4. Angtu-igauņu militārā uswara un Ulmana waldības atjaunošana. 5. Noflehgums.

1.

Wahzu karagahjeens Widsemē.

Wahzu spēhti wairakas deenas no weetas palika 23. maijā eemētā linijā un uš preekšču newirsijās, jo to neatkaha augstakā preekšneeziba. Beidsot Golzam isdewās peerahdit, ka dabigā aifargu linija tagad ir Niweekstes linija (schema Nr. 6.). Tagad winšč dabuja preekšneezibas atwehli iswirsit jauktu eerotšču boguš Daugawas deenwidu krasťā uš Jaunjelgawu-Zefabpili, bet seemelu krasťā — pamasam lihds Niweekstei. Uš seemeleem isluhkoschana un wajaschana jaturpina lihds Zehsim. *)

Bet wahzi nezentās isleetot atwehli iswirsitees uš austrumeem lihds Zefabpili-Niweekstei, aishildinotees ar Dgres tilta bojajumeem un nedarbojoschos Jelgawas-Silanu (Krustpils) dselszefu. Dotees landeswehrs jau 25. maijā no Juglas linijas usfahka „isluhkoschanas un wajaschanas“ gahjeenu uš Zehsim. No tam waram spreesť, ka Golzs pretleelineeku frontes eemenschanu stahda otrā weetā. Wispirms janošfaidro baltigauņu stahwollis un janošprausch robescha „starp Igaunijas un Latwijas spēheem“. Schini gadijumā landeswehram wajadsēja reprejentet Latwijas spēhkus un aishteigtees igauņu daļam preekščā, kamehr wehl winas naw fewišķi tahku eedstikajuschās latwju apdsihwotos apgabalos.

Wahzu spēhku usdewums bij nostiprinatees Latwijā, nostahdot fewi par Medras waldības, bet ne Wahzijas walsts karašpehku, eemēt Widsemi, kuru Sarkanarmijas daļas bij atstahjuschas, un pehž tam nostahtees pretleelineeku frontē Niweekstes upes linijā. Schahdā weidā wahzi gribeja iswairitees no fabeedroto prasibu pildischanas (Wersakas meera lihguma 433. panta) par ewafueschanos uš Wahziju.

*) Cf. R. Goltz. — S. 197.

Tahlat sekotu kopejs ar Judenitſcha armiju eebrukums Padomju Kreewijā, jo ſcho armiju bij zerams ſaitit pee Kreewijas-Wahzijas ſaweenibas lojunga. Schis zeribas nebij nepamatotas: Judenitſcha armijā walbija ſtiprās ſimpatijas pret wahzeem, kuras tur bij uſglabajuſchi daudsi wirſneeki wehl no Pleſkawas laikeem, kad wahzi ſcho korpuſu ſahka formet. Minetā armija atradās gruhtos materielos apſtahklos (truhka apgehriba, kara peederumu u. t. t.), kuras tagad wahzi buhtu peegahdajuſchi.*) Anglijas eeſpaidoto Zgauniju wahzi pagaidam wehl wareja atſtaht neaiſſahrtu, bet iſreħkinatees ar to pehz Peterpils eeneħſchanas un atteezigas noſtiprinaſchanās Kreewijā. Tahdā zekā wahzi nonahktu pee ſaweenibas ar kreeweem, kureem, pehz pirmo aprehkna, wajaħſeja kluht par wahzu ſpeħka awotu preeħſchā ſtahwoſchās zihnās pret ſabeedroteem (angleem un franſcheem).

Sabeedroto leħgeri nebij weenpraħtibas jautajumā par wahzu ſpeħku tahkato iħmantuſchanu. Ka paſchreiſ ir pahragri peepraſit emakuaziju, par to ſabeedrotee bij weeniſpraħtis. Bet waj wahzeem atlaht eeneħt eeħirni pretleelineeku frontē, waj ne — ſchā jautajumā walbija neweenpraħtiba. 30 maija nota atbildi uſ ſcho jautajumu nedod, bet igauku 2. diwiſijas doſchanās uſ Daugawu, kruſtam pahri Sarkanarmijas atkaħpſchanās wirſenam, lai nekautu wahzu ſpeħkeem turpinat pakalħſiſchanos (ja wini to gribetu darit), norahda, ka angli negrib wairs peelaiſt wahzus pretleelineeku frontē un pat uſſkata wahzu miſiju Latwijā par iſbeigtu.

Bet ſawadatu poſiziju, nekā angli Rewelē, eeneħma amerikau preeħſchtahwis Grins Latwijā, wahzu eeſpaida ſerā. Wina uſſlats tahds, ka Needras kabinets repreſentē Latwijas waldbibu, ka ſchis waldbibas karapēħkam — landeſweħram — ir teeſiba eeneħt latwoju Widſemi, ka wahzu ſpeħki naw iſleħħſami no pretleelineeku frontes.

Walstotees uſ Grina politiku un iſleetojot Wahzijas waldbibas atweħli, gen. Golzs wareja uſſahkt gahjeenu zaur Widſemi. Tapeħz ari ſchini gahjeenā peedalijās weenigi landeſweħrs (wahzu un kreewu dalas — Zehju wirſeenā, latwoju — Riturares-Bezgulbenes wirſeenā).

Zaunraditās „Latwijas armijas“, landeſweħra, wirſiſchanās notika loti gauſi, un wina preeħſchpulki tikai 2. junijā nonahza Gerikos (Ramažkā), kurpretim igauku 3. diwiſijas 6. pulks jau 26. maijā bij eeneħmis Walmeeru. Politisko eemeſlu deħl igauku diwiſijas avan-

*) Scheit raſturotos wahzu noluhkus atteezibā uſ Judenitſcha armiju pilnigi apſtiprinaja weħlatee notikumi, kad Zehju kauju laikā wahzi zentās uſneimt teeħšus ſaħarus ar Zamburgas rajonā atrodoſchos kreewu armiju, nojuh-toi tur lidmaſchinas. Ka ſaħarus nodibinat ir zentušchees ne tikai wahzi, to peerahda ſenatora Neidħarta leeta Zgaunijā (ſt. Zgaunijas waldbibas memorandumu Antantei „Кто должник“ 506. lpp.). Zif leelā meħrā ſimpatijas pret wahzeem kreewu armijā atħiħwinaja Zamburgas rajonā eeraduſes wahzu apghadata Livena brigade, to redſam, lajot ģenerala Rodiſanko memuarus, kā ari angļu gen.-leitenantu Goſa weħstuli gen. Judenitſcham („Кто должник“ 497. lpp.).

gardâ norihkotâ neniformetâ 2. Zehju baltlatweeſchu pulka partiſa-
nu nodala (120 wihru) 29. maijâ nonahza Zehſis, kur wiwai 1. ju-
nijâ peeweenojâs wehl trihs Zehju pulka rotas. Schahdi apſtahki
norahda ari uſ politiſku rihzibu Golza pretineeka, angļu-igauku, leh-
geri. 3. igauku diwijija palita Minajchu-Walmeeras linijâ, bet uſ
preekſchu iſwirſija baltlatwju dalas. Tahdâ kahrtâ, ja wahzi no Ri-
gas nahktu uſ Walku, wineem buhtu jaſateekas ar latwju nodalam.
Sabedroto preekſchâ wahzu gahjeenu uſ ſeemekeem waretu noſtahdit
kâ naidigu ſoli ne pret leelineekeem, bet pret baltlatwjeem un tâ ſa-
reſchgit wahzu ſtahwolli.

Kâ redſam, wahzu gahjeens uſ ſeemekeem ſtipri nowehlojâs, un
wiau pirmais mehrkis — Zehſis — jau eekemtas baltlatwju-ulma-
neekſchu ſpehkeem. 2. junijâ Zehſis eeradâs landeswehra preekſchſtah-
wis rotmiſtrs Sena, kuram atlika tikai konſtatet, ka wahzi ſcheit no-
wehlojuſchees, un atgreestees atpakaſ uſ Cerikeem.

Pehz Sena wijites 2. junijâ baltlatwju ſpehku preekſchneeks, ka-
pitans Semitans, ſino ſawam pawehlneekam — Igaunijas armijas
komandeeram Laidoneram, ka wahzi no Rigas iſſubtijuſchi tſchetras
kolonâs ar nodomu iſeet zauri Widſemei un eekemt pretleelineeku
fronti. Kolonu wirſeeni: 1) Riga-Kruſtpils, 2) Riga-Nitauru-Bez-
peebalga-Lubane (Walofſcha brigade), 3) Riga-Welſel-Menze-Korwa-
Mukſne un 4) Riga-Zehſis-Straupe-Walmeera-Walka-Karolen-Sen-
nen-W. Laizene (ſchema Nr. 6.).

3. junijâ Laidoners pawehleja Semitanam „...eekemt dſelſszeka
liniju Ceriki-Bezgulbene, kâ ari wiſu apgabalu lihdi Gaujas upes
grihwai un Sigulbai, tahtlaſ Nitauru-Bezpeebalga-Jaungulbene.“
Paſkaidrojumâ teiktis: „mums naw wajadsigi ne landeswehrs, ne
wahzeefchi, kamdehl ari wiwi naw laiſchami pahri linijai“...*)

Scheit ar igauku gen. Laidonera ſpalwu rakſta angļu militaree
preekſchſtahwji Kewelê, kuru noluhks — iſolet wahzu ſpehkus no lee-
lineeku frontes, nepeelaiſchot ari wiau tahtaku noſtiprinaſchanos Lat-
wijâ. Nu wahzu ſpehku iſwirſiſchanâs linija bij noſprauſta, un pehz
angļu aprehkina, wahzi nedrihkſteja tai pahreet. Pat wairak, wah-
zeem wajadsjeja atſtaht patlaban eekemto Ceriku ſtaziju un atkahptees
uſ Siguldu.

Pehdejo praſibu Laidoners ſawâ pawehlê pamato ſekoſchi: „...Lai
waretu wajat leelineekus Bezgulbenes-Kruſtpils wirſeenâ, mums, ſa-
protams, ir wajadsiga ſatikſme pa platſleekſchu dſelſszeku Bezgulbene-
Ceriki-Walka. Pawehlu nekawejoſchi eekemt ar brunoteem wilzee-
neem dſelſszeku meſglu Ceriki un dſelſszeka liniju Ceriki-Bezgulbe-
ne...“ Jaſaka, ka Ceriki igaukeem bij wajadsigi ne tikai kara darbibaſ
pret Sarkanarmiju. Bezgulbenes ſtazijâ kâ troſejas atradâs lihdi
500 wagonu un 16 lokomotives, kuras igauwi zaur Cerikeem-Walku

*) Seemeklatwijas un Zehju kauju peemirai. 1919.—1926. g. W. Dſola
rakſts: Zehju kaujas. Rigâ, 1926. g. 15. un 17. lpp.

gribeja išvest uz Igauniju, jo Bezgulbenes-Mukšnes-Balkas linija ir šauršleesču linija.

Šai laikā igauņu 2. divīzija steidzīgi demās no Mukšnes uz Daugavu, lai atgrieštu mahzus no pretleelīnēku frontes, un 2. jūnijā nonāca Lubanā, bet 3. — Zesvainē (uzbrukumā peedaliņās arī Anglijas sūtna Kopenhagenā, lorda Kilmarnoka, šasometā daļu rota 192 durkļu sastāwā).

Wahzi prasija no igauņiem, lai „...zihāu pret leelīnēkiem, kas apdraudetu Latviju, turpina „Latvijas karašpehks“ (resp. wahzi) weens pats. Katra walsts atfauz šāwu karašpehku šawās walsts robežās...“*)

Sarunas, kuras tika veestas starp landeswehra-Needras un igauņu-semītanēšču preeščstahweem, pee islihguma nenowēda. „Domat par kaut kahdu islihgščānu“, šaka Needra, „bij neprahts. Ja mehš eelaisošs uz igauņu preeščhā likto apstahščānās liniju, tad škaidri bij redjams, ka igauņi wīnu eemētā apgabalā — tas ir Wīdžemes leelākā daļā — steigščus isdarītu mobilīzāciju — semītanēšču špehki zaur to peeaugtu div- un trihščahrtīgi.“**)

Tapat arī igauņi, juhtot arī šewīs angļu pabalstu, uz islihgumu negahja un ultimātuma weidā peeprasija no wahzeem lihds plkst. 12 5. jūnijā atkahptees uz norahdīto liniju, pretejā gadījumā šahščhotees fara darbiba.

Igauņu grupa 6. jūnijā Zehšīs bij wahja, un šastahweja no 600—700 Zehšu baltlatwju pulka kahjneēkiem ar 17 paščautenem, 120 jahneēkiem ar 3 šmageem loščmetejeem un dīweem igauņu brunoteem wīlzeeneem ar 2 leelgabaleem, 16 šmageem loščmetejeem un ap 200 wīhreem. Pāwīšam ap 1000 kareiwju (W. Osola dati).

Wahzu pušē bij špehku pahršwars, jo kaujās peedaliņās landeswehra leelākā daļa (2000—2500 kareiwju).

6. jūnijā landeswehrs ar kauju eemehma Zehšīs, un baltlatwji ar igauņu brunu wīlzeeneem atkahpās Walmeeras wiršeenā, eemētot pošizijas Raunas upeš labajā krastā, kur kahjneekus nahkščhā deenā nomainīja 6. un 3. igauņu pulki, nododot 2. Zehšu baltlatwju pulka druščas 6. igauņu pulka komandeera, kapit. Dālo rihzibā.***)

Abas pušes bij eeinterēšetas nošlehgēt pameeru, jo igauņi, juhtot arī šewīs angļu pabalstu, zereja, ka wahzi labprahīgi atkahpšees 3. jūlijā noteiktā linijā. To pašču zereja šafneegt wahzi, ka igauņi uz amerikāņu peeprasījumu atkahpšees šawās etnografiškās robežhās un šaus landeswehram pahrštaigat wīšu latwju Wīdžemi.

9. jūnijā Zehšīs no Reweles eeradās šabeedroto komisija ar Šrangzijas kara mišijas pulkw. Širsteli preeščhgalā. Mišiju pāwadīja

*) A. Needra. — Tautas nodeweja atminās. 2. daļa. 142. lpp.

**) Zītētā darbā, 141. lpp.

***) Militāru rakstu krahjums. 1. gr. 1925. g. Rīgā. Armijas komandeera ščtaba īšdemums. Pulkw.-leit. Šeepina raksts — „Zehšu kaujas“. 68. lpp.

igauņu pulk. leit. Rinks un semitaneešņu artilērijas preekščneeks, pulk. Kalniņš. Wīnai īsdemās noslēgt ar landeswehra preekščstahwi, rotmistru Ženu, pameeru, kūršč jākās 10. jūnijā pulksten aītonos.

Tanī pašā deenā no Leepajas-Rīgas Žehfīs eeradās Amerikas preekščstahwis, pulk. Grīns un angļu pulk. Tallens. Geradās arī „kara ministrs“ Wankīns, „Latwijas armijas wirspawehlneeks major Žlethers un barons Taube, turi representēja Needras waldbū.

Pulk. Grīna wadibā eesahfās šarunas starp wahžu un igauņu preekščstahweem, pee kam Grīns atšina, ka šarunās peedalas diwās pušes: Latwija (Žlethers, Wankīns un Taube) un Igaunija (Rinks), atīstahjot angliški-ulmanīstās grupas preekščstahwi Kalniņu tikai informāzijas noluhfā. Šarunās wājadseja noskaidrotees, kuras pušes prasības tiks eewehrotas un kurai pušei wājadšes atkahrtees. To īščkīhra pulk. Grīns, žensdamees panahft abu grupu šameerinasšanu un pretleelineeku špehku pawairošanu, neišlehdst no tam wahžu špehkuš. Grīns igauņeem wāzaja, kadeht wīni grib eet ar lihķumu — uš deenwīdeem, bet ne uš Kreewiju? Šabeedroto preekščstahwi „atstahjušči igauņu preekščstahwi, pulk. wēdi Kalniņu, Latwijas preekščstahwi Žletheru un (Wankīnu) īstabā, kur bij šehde, īgahja otrā īstabā apšreedē un pehž ilgaka laika nahža un pašioja lehmumu, ka igauņeem jaatkahpjas ahrpus Latwijas etnogrāfīkam robescham un latweešņu datās pahreet Žlethera rīhzibā.*) Līhdj 1. jūlijam igauņeem bij teesības uštūretees uš Latwijas teritorijas austrumos no Wālkas-Žaungulbenes līnijas, pehž kam wīnus arī šchā rajonā aīšweetotu wahžu („Latwijas“) špehft.

Kā redšam, šarunās ušwareja wahži. Bet igauņu preekščstahwis šchahdu lihķumu parahftit nebij pilnwarots un aīšbrauza uš Re-weli pehž instrukzijam. Pameers turpinājās.

2.

Angļu politika uswara Latwija.

Bet Grīna peekoptā politika stahweja pretrunā ar Antantes politiku, kuru Parīšē īstrahdaja meera konferenzē wīšwarenā trijotne: Klemāns, Lloyd-Džordžs un Wīlsons. Mums naw peeteekofču datu šchis politikas rašchānās un īšweidošchānās rakšturošchānai wīšos šīhķumos, tapat arī naw eespehjamš apskatīt šcho atšewīščko walstu preekščstahwi ušskatu attīhstību, t. i., wāž Grīna rīhziņa dibinājās uš Wīlsona instrukzijam u. t. t. Waram tikai teikt, ka Grīna ušskati līhdj

*) Wankīna peehīme Needras prahwā. Stenogramas 2. d. 158. lpp.

10. junijam pee frantschu preekschtahwja Diparkē nenoteiktibas*) guwa pahrsmaru pahr angļu preekschtahwja Kinana politiku, kura bij wehrsta pret wahzu nostiprinashanos Latwijā, pret Needras waldbibu, un kuras mehrkis bij Ullmana atgreeschanās pee waras. Tagad, pee Zehsim, šaduhrās amerikana Grina politika, kura patlaban waldbija šabedroto legeri Latwijas deenwidos (Leepajā un tagad — Rīgā), ar angļu politiku, kura waldbija Igaunijā.

Parisē jautajumu išskihra par labu noteiktai angļu politikai, un Grinam wajadseja aiseet. Wina weetā par šabedroto apweenoto kara mišiju preekschneeku Somijā un Baltijā nahza angļu gen.-leit. Gofs (Gough), agrakais 5. angļu armijas komandeers Franzijā.

Šahda pahrgrosiba galigi šabeidja wahzu stahwołka politikko puši, ko redsam no gen. Gofa 13. junija pawehles gen. Golzam: „...Es Zums pawehlu Zuhfu kara pulkus atwilkt atpakal uš Gaujas-Siguldas-Zaungulbenes linijas, puši Zuhfu kara pulku šuhit atpakal uš Wahziju, Ullmana kungam atkaut fastahdit waldbibu un formet latwju karaspēhta daļas... Noņem tōz leelgabaluš, kuri pahrwalda Leepajās ostu...“**)

Angļu prasibas wahzeem bij pilnigi nepeenemamas, Golzs atfazijās eelaistees ar Gofu šarunās pehz buhtibas, un abas pušes gatavojās uš eerotschu zihnu.

Jautajumus, kuras šahai eerotschu zihnā wajadseja išskirt, Golzs formulē šahdi: „Ne Needra, waj Ullmanis te bija jautajums, bet 1) wahzeem, draudšiga, autonoma Latwija modernā un eefahrtotā Kreewijā (? W. St.), waj 2) no Anglijas atkariga un išuhkta wajaļu walsts, kura tikai tad pret Kreewiju war turetees, ja tur walda leelineezisms, anarkistisks (? W. St.) stahwołkis, waj 3) pašai no jaunā leelineeziskai kluht, jo weenā tautas daļa jau pehz šawas dabas ir leelineeziska.“ (201. lpp.).

Landeswehra komandeers Flethers šawā 16. junijā instrukzijā karaspēhta komandereem stahwołki tehlo šahdi:

„...Pehz šinam, kas patlaban šanemtas no Anglijas, drošhi špreešams, ka angleem ir... mehrkis padarit pilnigi neespehjamu jebkardu wahzu pastiprinashanos un wišadā šinā aiskatwet gaidamo Wahzijas šaveenibu ar Kreewiju. Ar igauņu un Ullmana palihdšibu te jatop dibinatai Anglijas wafakwaldbibai, kas tā kihlis esšpraušees starp Kreewiju un Wahziju.

„...Anglija domā atraduse igauņu karaspēhā un diwoš Ullmana latweeschu kara pulkos to spēhku, ar ko šhejeenes wahzeescheem dot

*) Baltija, Kreewijas jeemeki, Kautaja, Kubana un Donas apgabala austrumu daļa, pehz 23. dezembra 1917. gada lihuma starp Franziju un Angliju, atradās Anglijas esšpaida šferā, turpretim, Polija, Ukraine, Krīma un Donas apgabala reetumu daļa — Franziņas esšpaida šferā. No šhi lihuma tad arī išreet frantschu wafiwitate pilsoņkarā Latwijā 1919. g. pirmā pušē.

***) Št. Goltz. — Meine Sendung... S. 202.

nahwigu treezeemu, wišai Wahzija darit neeſpehjamu winas tahtaku attihstibu un paplaščināšanos, atnemt winai ešpehju eeguht leelu un špehzigu ſabeedroto — Kreewiju.“*)

Mums naw ko peebilst pee ſtahwoſka nowehtejuma, ſahdu dod Golzs un Fletthers. Atklatas ſaduršmes preeſchwakarā Wahzijas waldibai wajađeja iſſchirtees par to, waj iſpildit Goſa 13. jūnija pawehli un atwiltt karaſpehku norahditā linijā, kā ari uſſahkt karapulku ewakueſhanu uš Wahziju, waj dotees kaujā ar igauņeem. Pirmais jautajuma atrifinajums noſihmetu to, ka Wahzija atſafas no auſtrumpolitikas realiſeſšanas wiſiſdewigakā momentā; taš noſihmetu, ka Wahzija uš Antantes rihkojumu uſtizigi lihds ſchim pildijuſe aktiwa barjera lomū pret leelineeziſmu un tagad beš atalgojuma pamet zihnas lauku. Ja ſchahda buhtu Wahzijas waldibas politika, tad jau tahdi ſoki, kā ušbrukums Rigai, bet galwenais — gahjeens Wišsemē un 6. jūnija kauja pee Zehſim buhtu bijuſchi leeki. Tad nu atkal deenas ſahrtibā nahza wahzu diwoſigā politika: Antantes preeſchā — pilniga padošchanās winas praſibam, bet praktiškā darbā — ſawu iħsto nodomu realiſeſšana.

Jūnija widū gen. Golzs ſanehma no „augštas weetas“ norahdijumu: miniſtrs Erzbergers eſot gan Antantei ſolijis, ka wahzi Baltiju atſtahs, bet to nemas neeſot wehlami darit. Wišs tahtakais uſtizets Golza iſweizibai un eeteikts wajađešibas gadijumā ſtahteš „Latwijas ſalpibā.“**)

Schahdu maſku jau lihds ſchim Golzs ari leetoja, tikai tagad „Latwijas ſalpibā“ beš landešwehra pašgahja ari dšlešdiwiſija. Taš patš buhtu jadara ari pahrejām korpuſa dalam, ja to praſitu un atkautu operatiwās intereſes. Lai aiſplihwurotu wahzu wadibu preeſchā ſtahwoſchās kaujās, „Latwijas armijas“ ſomandeshanu ſiktivi uſnehmās „fara miniſtrs“ dakters Wankins.

Wahzu intereſēs bij notifunū gaitu paahrinat, jo katra nokaweta deena pretineeſa ſtahwoſki noſtiprinaja, un wina ſpehki auga: igauņū eekemtajos apgabalos tika iſdarita latweeſchu mobilizacija, angki jaunformejamām dalam peegahdaja leelgabalus, loſchmetejuš, ſchautenes... Tā Zehſu baltlatwju pulks no 600—700 kareiwjeem ar 17 patſchautenem bij peeaudšis lihds 2300 kareiwju ar 51 loſchmeteju un patſchautenem; bij raduſchās diwas weeglās un weena ſmagā artillerijas batareja, un formejās wehl treſchā weeglā. To wiſu peegahdaja angki. Igauņi pret Zehſim jau bij ſakonzentrejuſchi 3. diwiſiju un pahrsweeda ſpehkuš ari no pretleelineeku frontes.

Wahzi 18. jūnijā ušteiza pameeru un ar 19. jūniju uſſahka kara darbibu.

Antantes ſchkeetami wišwarenās diplomatijas balſs pehdejo reiſi pirms Zehſu kaujam iſſkanēja 19. jūnijā, kad ſabeedroto pameera

*) St. R. Sahlite. — Wahzu waras paſtari... 127. lpp.

**) St. R. Goltz. — S. 232.

komisijas preekščehdetajs Spaâ eefneedja Bahzijas preekščstahwim
fekofchu notu:

„Maršchals Fofchs, ſabeedroto armiju wirſpawehlneefs, 19. ju-
nijâ telegrafeja: Sabeedroto un apweenoto waldbibas luhds wahzu
waldbibu wiſihſakâ laikâ ſpert atteezigus ſofus, lai 1) iſwairitos no
latras wahzu karafpehka doſchanâs uſ preekſchu wirſeenâ pret Igau-
niju, lai 2) wahzu karafpehks tuhlin atſtahtu Wentſpili un Leepaju
un pehz eefpehjas drihſ wiſus apgabalus, kuri pirms kara ſkaitijâs kâ
Kreewijas walſts daſas, ſaſtkanâ ar pameera lihguma 12. panta no-
teifumeem.“*)

Bet marſchala Fofcha notas ar lihgumeem ſpert ſofus, lai wahzi
nedodas uſ ſeemeleem no Zehſim, lai tee pehz eefpehjas drihſ atſtahj
wiſus tagad ofupetos apgabalus, praktiſki wairs neeſpaidoja wahzus,
un ſtahwokla iſſchêirſchanu wajadſeja gaidit no anglu kara tehnikas
igauņu „Kalewipoegu“ rofâs...

3.

Bahzu-igauņu kaujas Widſemê.

Gen. Golza uſbrukuma plans bij ſchahds (ſchema Nr. 6.): Ma-
newrejoſchâ aktiwâ grupa — dielſſdwiſijâs Kleiſta kolona (4 batal-
joni, 1 batarejas un 2 eſkadroni) — wirſas no Intſchulna zaur
Straupi uſ Lentscheem, un, apejot igauņu Zehſu grupas labo ſpah-
nu (6. ig. pulku), dod aiſmugures treezeenu.

Tiſkihds Kleiſta grupa eenem Straupi, landeſwehram ſeemetos
no Zehſim japahreet uſbrukumâ: uſ Lodes ſtaziju un Jaunraunu
(Zena un Malmeda kolonas) pret 2. Zehſu baltlatwju pulku un Rau-
nas pilſ wirſeenâ pa ſchofeju (Bekelmana kolona) — pret 3. ig.
pulku.

Kleiſta grupas kreifo ſpahrunu nodroſhina Blanfenburga kolona
(1 bataljons, 1 batareja un 1 eſkadrons), wirſotees zaur Widri-
ſcheem uſ Limbaſcheem.**)

Kahdus uſdewumus dabuja pahrejâs korpuſa daſas?

Kreewu baltwardu Livena brigade (3 bataljoni) atteizâs pee-
dalitees gihnâs pret igauņeem pee Zehſim un tika atwillkta aiſmu-
gurê.

*) St. Sp. Paegle. — Kâ Latwijâs walſts tapa. 313. lpp.

**) 1) R. Goltz. — S. 203.—205.

2) W. Djolz. — Zehſu kaujas. 31. lpp.

3) R. Reeks. — Militaru rakſtu krahjums. Nr. 3. 1928. g. 85.—86. lpp.

4) J. Soots. — Wojna Estonji o vyswolenie. 1918—1920. Warszawa.
1929. Str. 30—35.

Atteezigu ſchemu K. Golza memuaros ſweedru walodâ „Frizgminnen
från Finland och Baltikum.“ Gelsingfors. 1920., 112. lpp.

Turpretim baltlatvju Balošja brigade, kaut arī neteefši, tomēr peedatijās operācijā, neluškojotēs un igauņu (kapit. Osola) pūliem peedabūt viņu savā pusē. Viņas divi bataljoni tika noņemti Wezpeebalgas-Chrgļu-Bebru līnijā, ar fronti pret austrumeem, tahdejādi nodrošinot vahzu aktīvās grupas labo spāhru Zehfu-Zitščukalna eezirknī pret warbuhtejo 2. igauņu divīzijas daļu usbrukumu. Sahlot šahdu usbrukumu, igauņu daļas nahftu šaduršmē ar latvju daļam un latvju teritorijas, kas igauņem nebuhtu isdewīgi. Tahds pat stahwollis rastos, ja pretwahzu usbrukumā pahreetu 1. Walmeeras baltlatvju pulks no Trepu-Borchu-Stufmanu rajona.

Studentu bataljons pildija garnizona deenestu Rigā, šahwa tureenes strahdneekus un atbrihwoja wahzu daļas frontes operācijam.

Garantejot komunitāziju Zefabpils un Stufmanu wirjeenos, Golzs pee Dgres atstahja 4 dselszdivīzijas bataljonus un Dauskās-Baldones-Wezmuisčas-Staiskalsnes rajonā noweetoja 2. kahjneeku brigadi, iswiršot pehdejās preekšpulkus lihds Daudfemas stāzijai. (No 13. lihds 16. junijam 2. kahjn. brig. kapit. Brandis nodala — 500 kahjn., 150 sob., 3 weeglee un 2 šmagee seelgabali — uštorejās Zefabpili).

20. junijā Blankenburga kolona issita no Widrišheem weetejo baltlatvju komendanturu un otrā deenā attihstija usbrukumu Limbahcheem.

Lihdsigā kahrtā 21. junijā Kleista kolona eenehma Straupi.

Nu pahrgahja usbrukumā arī landeswehrs. Sekmes guwa labejā un zentra kolonas, usbruhšot 2. baltlatvju pulka kreisam spāhram un peeslejā ar 3. ig. pulku. Fronte 21. junijā tika pahrrauta, un wahzi eenehma Jaunraunu-Tomenu-Deepmuischu. Zeki un Walmee-ru nu bij wafā. Igauņu kreisā grupa atkahpās un Raunas pili, la- bejā, balstotēs un bruņu wilzeeneem, noturejās Lodes stāzijā un Raunas upes labā krašta, bet viņu apdraudeja wahzu usbrukums un Walmee-ru, pahrraujot dselszkeku grupas aismugurē.

Lihds šhim wahzi zihnijās pret nazonālās Latvijas „karaspeh-ku“, un guwa pahr viņu uswaru pehz uswaras: Blankenburgs šahwa Welbes nodaku Widrišchos, Kleists — Dubrowka nodaku Straupē, Bekelmans un Malmeds — 2. Zehfu pulku seemefos no Zehjim. Latwešhu „Lahššpleshšhu“ waronigo behgšhanu pulku. leit. Deepinšh apraksta šahhdi: „Deelu eespaidu atstahja landesweh- ra šmagās artilerijas uguns, kuru tee raidija pret behgošheem. Preekšneeki bij saudejušhi waru pahr panikas pahraemteem ka- reiwjeem, un pašhi peeweenojās behgošham baram, kusch dewās zaur Jaunraunu un rihteem“. Baltlatvju daļas bij peerahdijušas šawu kaujas nespehju.

Igauņu 3. divīzijas komandēers gen. Bedders issauza divus reserwes bataljonus no Walkas, kā arī bruņu wilzeenus. Jaunpee-

nahkujšee špehki (ari 1. ig. pulka daļas no austrumu frontes) 22. jūnijā pārgājā pretušbrukumā un iſſita landešwehru no Zehſtim.

Ari Kleiſta kolona pee Straupes 22. jūnijā zeeta neweikšmes kaujās ar 6. ig. pulku un bij ſpeesta atkaſptees, pehž tam kad minas kreijā ſpahrna aiſſegu — Blankenburga kolonu — 21. jūnijā pee Lahdes muiſčas ſaſahwa 9. ig. pulks, kurſch nu apdraudeja Kleiſta kolonu no reetumeem.

24. jūnijā wahzi mehginaja noturetees imperialiſtiſkā karā eerihlotās Zintſchukalna poſizijās, bet ari no tureenēs tika iſſiſti, pehž tam tee 26. jūnijā apſtahjās Zarnikawas-Balteſera-Majās Juglās-Ziſchiles linijā. Kaut ari wahzi wiſus uſbrukumus 1. un 2. jūlijā atſita, tomehr ſchis ſekmes newareja glahbt wiņu ſtahwoſki. Igaunu ſpehki aiſween wairojās (peenahza 2. ig. kaw. pulks), bet wahzu daļu ſemiſchki dſelſſdimiſijas) kaujas ſpehjas bij krituſchas, tā ka pretušbrukumus wahzi organiſet wairs neſpehja. Totees igauņeem palihgā eeradās angļu kara flote (ari igauņu minu kuģi) un eesahfa Daugawgrihwas zeetoliſchņa, Rigaš un tiltu, kā ari wahzu apzeetinajumu apſchandiſchānu. Bet galwenais — wahzu ſpehku politiſkaiſ ſtahwoſkis bij galigi ſabeidſees.

Golzs redjeja, ka kauja ir ſaudeta un, politiſku aprehkiniu ſpeests, greeſās pee amerikāņu miſijas dehl ſtarpņeezibas pameera noſlehgſchānā.*)

4.

Angļu-igauņu politiſki-militarā uſwara un Ulmana waldbibas atjaunoſchāna.

Pa to laiku Leepajā bij noriſinajuſchees ſwarigi politiſki notikumī. 22. jūnijā wahzu waldbiba Golzam paſinoja, ka meera lihgums newarot iikt paraſtits, eekams wahzu karaſpehks naw atſtahjis Leepaju. Tapehž wahzi 23. jūnijā Leepaju atſtahja atkaſp-damees uſ Grobinu un Preefuli.**)

Wara Leepajā nahza ſabeedroto kaſpibā pārgahjuſchās Livena brigades bat-na rokās.

*) Par wahzu-igauņu kaujam ſk. ſeſoſchu literaturu:

- 1) Gen. Goltz. — Meine Sendung.. S. 203.—209.
- 2) Seemellatwiņas un Zehju kauju peeminai. Pulkw. W. Djola rakſtu: „Zehju kaujas“. 8.—32. lpp.
- 3) Militaru rakſtu kraſjumš. 1. gr. 1925. g. Pulkw.-leit. Leepina rakſtu: „Zehju kaujas“. 56.—81. lpp.
- 4) Militaru rakſtu kraſjumš. 3. un 4. gr. 1928. g. Gen.-maj. R. Keeka rakſis: „Gimbaju-Leelſtraupes-Zehju-Raunas kaujas no 1919. g. 19.—23. jūn.“
- 5) Svots, J. — Wojna Estonji o wyswolenie. 1918—1920. Warszawa. 1929. 30.—35. lpp.

**) Schai paſchā deenā Wahzijas nazonalā ſaeimā peenehņa ſabeedroto diſteto meera lihgumu, ſuru wahzu delegazija paraſtija Werſatā 28. jūnijā. рсальский мирный договор“. Литиздат НКВД. 1925).

26. jūnijā šķeit no Remeles eeradās gen. Gofs un 27. jūnijā pašioja, ka „...ar šabeedroto wālstu palihdšibu agratā wāldiba stahjas darbā; pahrweidotais kabinets aistahwēs wifus Latwijas eedšihwotajūs... Nu Ulmanis ar šaweem ministreem wareja atstahst lihdišchinejo mitekli, „Saratowu“, un „ar šabeedroto wālstu palihdšibu“ nokahpt kraštā.

Baltijas wahzešchi ar šawu zihnu pret leelineekeem bij eeman-tojušchi šabeedroto lihdsjuhtibu tiktahst, ka tee winus tagad grib peelaist pahrweidotā kabinetā. Lihdsigu stahwofli gumuščas ari Needras aprindās, un 27. jūnijā gen. Gofs aizina Needru pee šewis uš kuga, kur pehž garaka rahjeena par lihdsšchinejo nepašlaušibu pašio Needram, ka šabeedroteem labpatihk ušajzinat winu pee šarunam par wāldibas fastahdišchānu no Ulmana-Needras-wahzu preekšstahtrjeem, ka šchis šarunās wadišchot angļu pulkw. Tallens, kuršch ari Latwijas wāldibas programu škatišchot zauri.*)

Bet Needra šawu lomū bij išpehlejis. Ja weetejeem wahzeem bij šaws brunots atšpaids, landeswehrs, tad Needram, turpretim, nebij ne brunota, ne morališka atšpaids. Wahzi tagad Needru kāmāst bij išleetojušchi un, apstahskeem grošotees, tee to aišweeda, kāmā Needra patš šaka, nodlejša kāmā neišdewušchos rehšinu no tafeles, kad nahk jauns ušdewums. Tahdā kahrtā šarunās par koaliziju we-da tikai diwās grupas — ulmaneešchi un nazionalais ausšchus (barons Taube u. z.), Needru nemāš neušajzinot.

Angļu diplomatiškais preekšstahwis N. A. Grant-Watsons ušstahdija šchādu programu: wahzu karāšpehks no Latwijas tikt išwahkts diplomatiškā zekā, un tapehž kara darbiba jāpahtranz, ko atweeglotu latwju buršchuašijas išlihgums ar wahzu muišchneezibu. W šchi peeprašijuma pamata, Ulmana kabinetš 30. jūnijā ofiziali nolika šawas pilnwaras, lai dotu šabeedroteem brihmas rokas šarunās ar Golzu par karāšpehka išwahkšchānu un pameera nošlehgšchānu.

3. jūlijā Strašdmuiščā pee Juglas karojofchās pušes ar šabeedroto šarpneezibu nošlehdja pameeru, pehž kura wahzu karāšpehkam bij jaatstahj Riga ne wehšak kāmā 5. jūlijā; igānu karāšpehks Rīgā nedrihšteja eeeet, tahdās teefibas bij weenigi latwju dālam. Ari landeswehram bij Riga jaatstahj, un par wina likteni wājadšēja lemt wehšak šabeedroto kara mišijas preekšstahwja wāldibā.**)

3. jūlijā Rīgā pulkw. Tallens, gen. Gofa ušdewumā, pašioja eedšihwotajeem par nošlehgto pameeru un ka „Ulmana wāldiba no šabeedroteem atšihsta, bet nolikufe šawas pilnwaras, lai tuhšā šastahditu jaumas preekšstahwneezibas kabinetu...“

Riģas ziwilgubernatora peenahkumus ušnehmās Anglijas pilnwarotais — pulkw. Tallens, bet militargubernatora — Amerikas pulkw. Dawlejs.

*) St. Tautas nodemeja atminās. 2. d. 155.—156. lpp.

**) St. Sp. Paegle. — 320.—321. lpp.

6. juliņā Rīgā eegahja 2. Zehju pulks, bet 8. juliņā atgreesās Ulmana waldiba. 13. juliņā tika fastahdits un usfahfa darbotees jaunais kabinets (ar Ulmani kā ministru prezidentu), kurā konjerwatiwo wahžu aprindam bij peeschirtas 2 ministru weetas, bet ebrejeem — 1 weeta (Tallena-Watsona kabinets). Tahdā kahrtā burschujiskās Latwijas pastahweščhana rehkinama no 13. juliņa 1919. g. un ne no 18. nowembra 1918. g.

Wahžu spehki atkahpās uš Kursemi un apmetās Tukumā (landeswehrs), Želgawā (12000 kareiwju, 36 weeglee un 10 šmagee leelgabali), Bauškā (8000 kareiwju), Breekulē (2000 kareiwju un 16 leelgabali) u. z. Pawijam wahzeem bes landeswehra un 1 gward. referw. diwisiņas bij 35000 kareiwju (frantschu plkw.-leit. Diparkē dati). Gen. Gofs išstrahdaja instrukziju, pehž kuras no landeswehra tika išlehgti wiši walstšwahži, un tas, angļu leitenanta Aleksandra wadibā, tika eeskaitits Latwijas nazionalā armijā (ap 2000 durktu, 11 leelgabali un 2 eskadroni).

5.

Roslehgums.

Rewoluzijas uswara Latwijā (Baltijā) un Padomju Latwijas (Baltijas) pastahweščhana bij starptautiskās politikas jautajums. Šchim jaunajām Padomju republikam bij jateiz starptautiskis usdewums: jafaišta Padomju Kreewija ar rewoluzionaro Reetumeiropu.

Bet kapitalistiskā pasaule, kuru schahds stahwollis teeschi apdraudeja, aktiwi usstahjās pret padomju waras nostiprinaščhanos Baltijā. Kontrrewoluzijas spehku organizeschanā aktiwako lomu spehleja Antantes lozeklis — Anglija, zenschtees bes rewoluzijas eerobereseschanas šafneegt wehl zitus mehrkus — šawa eesprida nostiprinaščhanu Baltijā un uš Baltijas juhras (Samu un Dago šalu eguhščhamu). Rewoluzijas pretspehku organizeschana norišinajās diwos wiršeenos: materieli pabalstot weetejo nazionalo spehku formeščhamu un išleetojot karu šaudejusščhās Wahzijas karašpehku kā barjeru, kas eeroberescho rewoluziju.

Weetejās nazionalās kontrrewoluzijas pulkus Anglijai išdemās noorganizet weeniģi šgaunijā, kur rewoluzijas pulku šekmes atbrihoweschanas operacijā 1918.—1919. g. g. paraliseja angļu flote, šomu, danu un šweedru brihwprahtigtee un angļu brunotee baltigauņu pulki, no weenas pušes, bet 7. šarkanās armijas operatiwās wadibās noseedsigi-nolaidigā rihziba, no otras pušes.

Latwijā nazionalo karašpehku radit neatkahwa rewoluzionarais nošfanojums mobilisejamos kareiwjos.

Totees šekniga šcheit bij Wahzijas spehku rihziba, kuri, pildot barjera lomu, nepeezeeschamu kā burschujiskai Wahzijai, tā Anton-

tei, zentās realizēt plašāku politisku programu — eerindot Wahziju no jauna leelwalstu skaitā, atjaunojot viņas militāro varēnību un Kreemijas rehkina. Zimantojot latvju liberalās burščuakšijas bešisejas stahwołki, wahzi peespeeda to aismirst ņavas anglišās simpatijas un weikli isleetoja šchis grupas radito „18. nowembra“ waldbibu ņawa politiskā stahwołka nostiprinašchanai. Ar lihgumeem (7. un 29. dezembri) wahzi radija pamatu ņawai austrumpolitikai. Ulmana „waldiba dšihwoja no Antantes solijumeem un no wahzu šcheklastibas. Kad Golzam viņa bija apnikuše, wiņsch ar mašo pirkstinu peeduhrās tai, un ta peetika, lai viņa kristu.“*) Kā politisku mašū wahzi tad isleetoja konserwatīvo, ņew draudšigo Needras grupu.

Uri Veetawā Wahzijas špehki nostiprinājās politiski un strateģiski isdewīgi un, laišchot ņaņnes dšiki aptahrtnē, eeguwa pilnīgu noteišchānu Veetawas waldbiā; wahzi, balstidamees uš kontrrevoluzionari noņkaoteem weetejo eedšihwotaju ņahneem, radija aštonus ņew padewīgus nazonalūs leetaweešchu bataljonūs, no kureem septini wahzu ņeemelarmijas ņaštahwā darbojās pret Pađ. Latwijas armiju. Antante Veetawā ņawu eespaidu nostiprināja tikai 1919. g. oktobra ņahkumā, gahšchot pastahwošcho, wahzeem draudšigo waldbibu un ņaštahdot viņas weetā ņew padewīgu kabinetu, apmainot 19. okt. 1919. g. wahzeem padewīgo Veetawas armijas komandeeri gen. Schukowski pret ņew paļlaušīgu gen. Viatukasū.

Tahdā kahrtā Padomju Latwijai, viņas pastahwešchanas pirmsajā pušē majadšēja zihnitees ar divu leelwalstu špehkeem: Widsemē — ar Anglijas organizēto Zgaunijas armiju, bet Kursemē — teeschi ar Wahzijas walsts špehkeem.

Wahzjemes Frizis, kuru pahrakapdšihwošchana dšina uš jaunām ņemem, wahzu militarists, kursch zereja atjaunot ņawu agralo varēnību ar kreemu monarkistu palihdšību un uš to rehkina, Baltijas Hanšs, kursch ar eerotšcheem rotās aišstahweja ņavas muišchas pret Latwijas kaļpu, — wiši wihi bija tas aktīvais špehks, kursch zihnijās par Wahzijas interesem pret Padomju Latwijū. Šchai grupā peedalijās arī latweešchu Antinšch — kapitans Balodis, wešunneeku ofizēers (обозник) wišu kara laiku nošehdejis wahzu guhštā, kursch ņawu tautisko „zaunu zepuri“ bij apmainījis, špehka aušis ņargadams, pret wahzu bruņu kašū.

Turpretim Anglijas Dschons naw špeests atšahst ņawu miglaino ņalu Ćiropas ņeemelwaķaru stuhri un braukt jaunu dšihwes weetu luhkot. Viņa kolonizācijas pahēhmeeni dauds modernaki—wiņsch leek ņawai naudai un eerotšcheem darbotees, dodot tos igauņu „Kalewipēgu“ (Laidoneru, Pedderu, Puškaru) un latweešchu „Lahtišchplehšchu“ (Semitanu, Osolu, Janšonu, Berku) rotās.

Ar 30. aprili Padomju Latwijas armijas pretineeku rindās nostahjās jaunās leelwalsts — Franzijas eespaidotee un organizetec

*) W. Džols. — Žešū kaņas. 12. lpp.

špehki — Polijas armijas 1. leg. divīzijas 1. brigade (5. un 6. leg. pulki un Poņanas bat-nš).

Tagad vaizāsim, kurās grupās špehki pēespeeda Latvijas armiju atkāptees uz Latgali, kas panācīja Padomju Latvijas krišanu? Vaj Zgaunijas 2. divīzija, ušbrukot uz Mulfni-Stufmaneem, vaj Polijas 1. legionu divīzija — apdraudot Daugampili, vaj Vahzijas 6. korpus, Rīgu eemot? Ne Zgaunijas, ne Polijas, ne Vahzijas špehki, iſoleti nemot, neišskīhra Latvijas likteni. Tee bij apweentās starptautiškās kontrrevolūzijas špehki, kurus vadīja Sabeedroto armijas wirspawehlneeks maršchals Tojšs, ſanemdams direktīwes no Parišē ſehdoſchās, tautu liktenus iſſkīroſchās meera konferenzes trijotnēs: Alemanšo, Vloid-Diſchordſcha un Wiſſona.

Kahdu lomu Latvijas armijas pretineeku leģerī ſpehleja naziālā burſchuāſija, kahds bij viņas ſpehks, ſkaitlōs nowehrtejt?

Anglijas ſferā — Zgaunijā, 2. divīzijas ſaſtahwā pret 2. latw. divīzijas 2. brigades daļam Mulfnes rajonā martā—aprīlī darbojās weenigā aktīwā latwju kontrrevolūzijas weeniba — 1. Walmee-ras pulks (pulkw.-leit. Janſonš), kurſch 23. maijā ſaſtahweja no 42 wirſu., 571 durk., 30 ſob., 12 loſchm., 13 patſchautenem un 4 angli weegl. leelgabaleem. Rujenē, 3. divīzijas rajonā, atradās ſchi pulka reſarwes bataljons (540 durklu), kurſch 17. maijā tika pahrdchwets par 2. Zehfu pulku (pulkw.-leit. Berkis), bet operazijās frontē pēedalījees netika. Pawiſam Zgaunijā baſklatwjeem bij ap 2500 karawihru, tā ſauzamā Seemellatwijas brigade (kapitani Semitans un Dſolš), angļu eeroſcheem brunota, angļu drehbēs tehrpta, kura ſā brigade nefad pret mums netika darbojuſees.

Vahzijas 6. korpuſā, landeſwehrā, darbojās kapit. Baloſcha brigade (7 rotas) — 1580 karawiju un wirſneeku; Wauſkas rajonā, 2. ſahjn. brigades ſaſtahwā — weens bataljons. Tahds bij aktīwais ſpehks frontē (ap 2.000). Pāpildrotās Leepajā — 1000 karawiju. Tā tad 22. maijā pawiſam 3000 karawihru.

Wbās ſchais grupās (Zgaunijā un Kursemē) kopā maſſimums — 5500 karawihru. Luhk, wiſ angļu un wahžu maijē un aiſwehjā ijaugušchais naziālās kontrrevolūzijas ſpehks!

Salihdſinot naziālās kontrrevolūzijas ſpehkus ar starptautiškās kontrrevolūzijas armiju, kura zihnijās pret Padomju Latviju, guhītam ſchahdu ainu par ſcho ſpehku ſamehru:

Zgaunijas 2. un 3. divīzijas ſaſtahweja no 15.648 durkleeem, no kureem 1.111 durklis pēedereja latwju burſchuāſijas 3 bataljoneem.

Vahzijas 6. reſ. korpuſs uſſtahdīja 26.000 durklus un ſobenus, no kureem 1.500 eetilpa 4 latwju bataljonoš.

Whrpus ſalihdſinajuma paleek Vahzijas 3. reſ. korpuſs, 7 leeta-weeſchu un 5 poļu bataljoni, kopsumā pēe 18.000 durklu un ſobenu.

Tahdā kahrtā latwju burſchuāſijas 7 bat-ni Pad. Latvijas pretineeku rindās ſaſtahdīja 4% no kaujas ſpehka — neezigi maſu procentu, kurſch neſpehja zihru iſſkīrt.

Padomju Latvijas paſtahweſchana bij starptautišk. jautajums,

un tapehž wina atrifinašhanā peedalijās starptautiski špehki. Ja Latwijās brūnotam proletariatam — strehlneekēem buhtu bijis jāzihnas weenigi pret nazonalo kontrrewoluziju, tad padomju waras pamati šheit buhtu nesariziniami! Rewoluzijas situazija un strategifās ešpehjamības Kreewijā 1919. gadā bij taħdas, ka pret starptautisko kontrrewoluziju Latwijā strehlneeki stiprā mehrā zihnijās weeni, un šchai zihnā newareja plaščat peedalitees ziti rewoluzijas špehki. Rewoluzijas un kontrrewoluzijas špehki Latwijā bij par daudš neweenadi, un ne latwju proletariats ir mainojams par newehlamo gala rezultatu, par rewoluzijas šakaušchanu. (Šf. peelifumu Nr. 13).

Šchahdos apstahklos Antantei (Anglijai) išdemās šasneegt šawu mehrki — eeroberšot rewoluziju, šakaujot Padomju Latwiju un ušzelot nazonalo walstu šchogu no „juhras lihds juhrai“.

Bet kā norehkinajās šawā starpā lihdsšchinejee „behdu brahki“ — wahzi ar angleem? Waj wahzi šawu programu bij išpildijušchi, jeb no winaš išpildišchanas tagad atteifuschees?

Birmaiš wahzu šolis, kuru tee špehra pehž Pad. Latwijās armijas atkaphšchanās, dodamees Widsemē ar noluhku dibinat Wahzijas-Kreewijas eerošchu brahlibu, beidsjās nesekmigi. Angki nowehteja šchi šola bihtamibu preekšč šewis un ar igauku armiju ižoleja wahzus no pretleelineeku frontes. Grins atšinees Golzam, ka Antante wehl arween baidas no ušwaretās Wahzijas wairat, nekā no ušwarošhā leelineezifma. Bet, kā Golzs šaka: „Mehs, wahzi, warejām šawu mehrki šasneegt tikai tad, ja Antante atšina wišu Ēiropu apdraudošhā leelineezifma breefmu apkarošchanas nepeezeešchamibu un zeeta Wahziju leelineeku apkarotaju preekščgalā.“

Antante nezeeta wairš Wahziju leelineeku apkarotaju preekščgalā, un 13. julijā gen. Gofs pawehleja wahzu špehkeem atkaphptes norahditā linijā un puši no kara pulkeem suhtit atpakaļ uš Wahziju, kam šefotu pawehle par pilnigu wahzu ewafnešchanos.

Wahzi nonahža brūnotā šaduršmē ar Angliju. Šcho faktu Anglijās diplomatišfais preekščstahwis Baltijā Grant-Watšons nowehtē šefošchi: „Wahzijas militarifms atkal taišijās pazelt galwu. Militarifmu war šatreekt tikai ar karašpehku. To mehs nehmām no Šgaunijas.“*) Wahzi kauju šaudeja un atkaphpās Kurfsemē.

Junija kaujas Widsemē wahzi šaudeja politiški un atkaphpās ar tadehkl, ka bij kaujā šakauti. 6. wahzu korpuša dakas bij kaujas špehžigas, pee kam plaščas korpuša rešerwes nemas netifa eewilktis kaujās. Wahzija politiški newareja wairš peelaut gen. Golzam trēpinat ušbrukumu, jo par daudš atkahlts bij šchi ušbrukuma wahzifšais raksturs un par daudš šchēidrs bij Reedras plihwurs. Pahrdšihwojot eekšhejo kriši un qatarwojot špalwu Wersakas meera parakštišchanai, Wahzijai wajadšēja uš laiku kapitulet ari Latwijā, lai ‘a waišha gada oktobrē jaunā politiškā eetehrpā turpinatu „Drang nach Osten“.

*) Šf. Tautas nodeweja atminās. 2. d. 149. lpp.

Wahzija bija šajneeguše weenu — šamū robesču nodrošināšanu pret revolūzijas eespaidu, nowehrfuše eefšējās revolūzijas šaveenosčanās eespehjamibu ar jau uswarošo revolūziju Kreemijā. Bet viņas spēhku atkaphšanās Kursemē wehl nenosihmeja, ka ta atfatas no plaščās programās — šawas warenibas atjaunosčanās ar reakcionarās Kreemijas palihdību. Laika sprihdi no 5. julija lihdi 8. oktobrim wahzi išeetoja jauna eekarosčanās gahjeena noorganišēšanai, lai ar 51—52 tuhktoschi wihru leelu armiju (45 tuhkt. eerindas kareiwju, 100 leelgabalu, 600 loščmeteju, 50 minumeteju u. t. t.) no jauna dotos zauri Widsemē uš Kreemiju. Šchis gahjeens jau notika sem Wahzijas-Kreemijas šaveenibas lošunga („Deutschland-Russland über Alles“), išeetojot kā mafku kreemu wiršneefu Bermondtu-Almalowu, un turš gatawibā preeščē Latwijas Needras waldibu. Bet šchee notikumū atrodas ahrpus muhšu darba robesčam.*)

Demokratiskā Latwija nam latwju burščuasiņas eekarojums. Šchāi prozēšā noteizoscho lomū spēhleja Antantes rihziba, ar igauņu, šomu, danu, wahzu, leišču un polu nazonalo spēhku palihdību apšpeščot padomju maru Latwijā, un ar igauņu spēhkeem paralisejot wahzus pee Zehšim 1919. g. junijā, pešpeščot wahzus atstah Rigu un nodibinot tur angteem paklausigu latwju burščuasiņas waldibu. Raksturigu ainu tešlo W. Bekers šawas memuaros, runajot par Almanā waldibas atgreēšanos Rigā 8. julijā: „Saratorwa“ nostahjās Anglijās kara kugim blašam, jo tikai pahrtowēda Pagaidu waldibas iškaphščana malā.“ Tikai angļu politika šagatawoja zeku Baltlatwijās, kā Anglijai paklausigās walsts nodibinaščana.

Pulkw. W. Osols, atbildot teefas sehdē uš Needras jautajumu, waj Pagaidu waldibai bij leels eespaidš tautā, atbild: „Es jau teizu, ka winai truhka tautas, un muhšu peenahkums bij wiņu ušfehđinat uš tautas. Mehš to ari panahžā m.“ To panahža igauņu 3. diwisija, kā Anglijas politifas eerozis Baltijā.

Bet waj Anglija, pabalstot nazonalo kustibu Baltijā, darija to, atsihdama tautu pašnoteikščanās teefibas, kaut waj burščuasiņas apustula Wilsona ištulkojumā?

No tahđām idejam angli bij šewišķi tahlu.***) Angli šamū noformeto igauņu karašpehku, kopā ar wahžu spēhkeem, išeetoja pret-

*) Šl. šetofču literaturu:

- 1) Gen. R. Goltz. — Meine Sendung... S. 211.—304.
- 2) Alwaloff (Bermond). — Im Kampf gegen den Bolschewismus. 1925.
- 3) Gen. P. Radzišč. — Latwijās atbrihwosčanās karšč. I. d. 1921. g.
- 4) Du-Parquet. — L'aventure allemande en Lettonie. Paris. 1926.
- 5) Valandē.—Avec le general Niessel en Prusse et en Lithuanie. Paris. 1921.

**) Antantes politifa atteezibā pret padomju maru, Kreemijas kontrewolūzijas pabalstiščanu, šabeedroto interwenziju un nazonalo jautajumu Kreemijā išteifta šabeedroto wiršpadomes 26. maija 19. g. notā admiralm Kol-

revoluzijas ziņam, išeetoja kā barjeru revoluzijas eeroberšofšanai, jo revoluzija apdraudeja burščiņiškās Anglijas pastašveščanu. Šos pašus igauņu pulkus angļi išeetoja wahzu militarisma šakaušanai, kad tas, pehž padomju špehku atšahpščanās no Rīgas, atkal gribeja pazelt galvu. Anglijas rihziba bija wehrsta pret sozialisistisko revoluziju. Anglija zentās nostiprinat šawu eespaidu Baltijā. Nazionalo walstu radiššana Anglijai nebij prinzipa, bet gan taktikas jautajums šawu mehrku šafneegščanas gaitā.

Šai laikā (1919. gadā) pilsonkarš Kreewijā wehl nebij beidsees, un šabeedroto zeribas par „šahrtigas Kreewijas“ atjaunošanai nebij igaišščas. Tapehž pahragri wehl bij pabalstīt nazionalo kustību Baltijā, kas nometu pee restaurejamās Kreewijas wahjināšanas. Šabeedroto išuresčanās pulkw. Vermondta — gen. Golja — gen. Ebercharta ušbrukuma laikā Rīgai 1919. gada oktobrī peerahdija, ka gadījumā, ja Vermondta armiju (kurā kreewu bij tiešai ap 20%) išdotos atšwabinat no wahzu wadibas eespaida un nodot „ištu Kreewijas šaušu“ (par peem. gen. Biškupša rokās, tad „neatkarīgā“ Latwija ar winas galwas pilšehtu Rīgu (lihdšigi Šelgawai un Daugawpili, kā to 26. cugustā Rīgā nolehma angļu gen. Martš) taktu upureta šho Wahzijas-Kreewijas monarkistisko pulku interešes un pahrwehrsta par operatiwo baji ziņam pret Padomju Kreewiju. Tahdas direktiwes bij dotas šabeedroto militarmišijai ar gen. Rišfeli preeššagalā, kura Bermontiades laikā eeradās Baltijā. Kad tas neišdewās, un „Bermonta armijas“ ušbrukums noššaidrojās kā atšahrtots wahzu militarisma mehginajums galwu pazelt pret Antanti, tad pehdeja tagad išeetoja Latwijas nazionalo armiju wahzu militarisma šakaušanai.*)

ššakam, kur no pehdeja starp zitu teš peeprašts atšiht Polijas un Somijas neatkarību un Igaunijas, Latwijas un Letawas autonomiju „de acto“. Kolššaka šolšjums „atšiht triju Baltijas walstu „nazionalo grupu“ autonomijas nodroššināšanas eespehjamību“ šabeedrotos apmeerinaja, un Kolššaka pabalstiššana turpinajās.

26. maija nota ir šwarišs dokuments, kurš no jauna peerahda, ka Lindleja un Balsura šahdreis išeitēe uššati Baltijas walstu jautajumā („Allianze“) joprojam walda šabeedroto lešgeri un ka Antantes politika wehl arween uššata Baltiju tieši kā autonomiju „šahrtigas“ Kreewijas tobesščas. (Š. проф. Ключников и Собанин „Международная политика новейшего времени в договорах, нотях и декларациях ч. II, стр. 248—250).

*) Latwijas nazionalā armijā bij „Latwijas armija“ wairāš wahrda pehž. Wīnu bruwoja, gešrba un uštureja Anglijas un Franziijas armiju intendantura.

Tā, Anglija 1919. g. oktobrī nogahdaja uš Latwiju 19.500 ššautenes, 14 weegl. un 2 šm. leelgabalus, 25 loššmet., 16 milj. kreewu, 5 milj. angļu un 1 milj. wahzu šistemu patronas un 5000 leelg. šahdiaks.

Franzija — apbruojumu un wīšu eetešrpu 10.000 šareiwjeem, šes tan 6 šatarejas ar 50.000 šahdiakem, 50 šm. loššmetejus un 500 patššautenes ar 10 milj. patronu 11 milšjonu šranku wehrtibā.

Šes tam Franzija atweda 5 milj. dolaru wehrtibā 40 tuhšt. pahru wešas, 500 tonnas medifamentu, biškwitus, kondensetu peenu, beidšot ar rihžinellu un magneiššahli.

Š. Du-Parquet. — L'aventure allemande en Lettonie. 131.—133. page.

Beidjot, tad mīšas intervenzijas Kreewijā bij zeetuščas ne-
weiktmes, tad domas par „fahrtigas Kreewijas“ atdīmschanu bij
jaatleef uš ilgaku laiku, tad (1921. g.) Antante atjina Baltijas wal-
stiu (Latwijas) patstahwibu, lai wīšas pilditu kordona lomu Pa-
domju Kreewijas ižoleschanā un lai gadījumā pee šchā kordona no-
jautšanas revoluzionarā zelā buhtu jarehkinas ar Antantes pret-
darbibu šchim šolim.

Ne latwju burschuasijas interesēs sabedrotee zehla demokrati-
ško Latwiju, un wahzi radija faschistisko Needras-Brimmera waldbi-
bu, waj jeb, kā Golzs šaka: „Ne Needra waj Ulmanis te bija jau-
tajums, bet

1) wahzeem draudjiga, autonoma (?) Latwija modernā un
eefahrtotā Kreewijā (no šawas pušes peebildīsim: Wahzijas aust-
rumprowinze zītōš apstahkōš), waj

2) no Anglijas atfariga un išsuhkta wasaku walstis... waj

3) pašchai (Latwijai) no jauna leelineezīškai kluht, jo weena
tautas daļa jau pehž šawas buhtibas ir leelineezīška.”

Jr tīfai dimejas eespehjamibas Latwijas liktenīgā gaitā: waj
nu kapitalistiskās Anglijas — Wahzijas — Kreewijas wasakwalstis
— prowinze — apgabals, waj brihwa, neatfariga darba republika
— Padomju Latwija, wispasaules darba komunā.

Tagad mehš ešam leezineeki wehštūres paradokšam: wešela rin-
da burschujīšku nomatwalstīnu pastahw tapehž, ka pastahw
proletariškā Kreewija. Zītada Kreewija (ne Padomju)
išnīhzinatu pat šcho walstīnu (ari Latwijas!) ehnu, ar wīnu tagade-
jo maišes tehwu labprahtīgu peekrišchanu.

Bet no tam newaram taišit šlehdseenu, itkā latwju štrehlneeki
tadehš buhtu ižihnijušchi Kreewijas revoluziju, aīstahwejušchi
wīnu mīšas frontēs, lihdsējušchi Padomju Kreewijai nostipriņatees,
lai dotu latwju burschuasijai eespehju ar Ēiropas leelwalstu palih-
dšibu radit šawu walsti. Teeschi pret to zihniņās štrehlneeki 1918.
—1919. gadā. Šchai zīhnu pošmā wīni peerahdija, par šahdu
Latwiju wīni zīhņās, un ta bija Padomju Latwija!

Tagadejās Latwijas pastahwešchana teescham šaištama ar Kree-
wijas revoluziju un wīšas ušwaram. Bet kam gan nahktu prahtā
apgalmot, ka tas bija šchās revoluzijas mehškis! Tagadejās no-
matwalstīnās ir revoluzijas zīhnu īšleetotee garaini un, protams,
štrehlneeki zihniņās ne šcho garainu dehš. Štrehlneeku zīhnu war
šalīhdīnat ar baribas ušņemšchanu organizmā: štrehlneeku meh-
škis bij sozialistiskās revoluzijas ušwara un ne Baltā Latwija, tikpat
kā barību organizms ušņem energijas atjaunošchanas dehš un ne-
wīs tapehž, lai rastos neeru un kunga darba produktš. Mehškis
bij štrahdneeku diktatura (energija organizmam) un ne burschujīškā
Latwija (neeru un kunga darbības produktš).

Suhdot burschujīškās Latwijas krusstehwu ahrpolitikas eespai-
dam, pee labwehligas revoluzijas situazijas, nebuhs wairs kameklu
šchi ahrpolitikas raditā walstis organizma nojautšchanai un štrehl-
neeku zīhņās mehška galīgai šafneegšchanai.

Latweeschu burſchuajijai naw preeſchſtahwu, furi waretu uſrahdit ſawas andelē neaptraipitās latwiſki-nazionalās idejas, latwiſki-nazionalai kuſtibai naw ſwehta, neaptraipita karoga, pee kura nebuhtu peeſtahruschās ſtarptautiſko ſpekulantu rofas. Winas politiſkee wadoni ir zariſkās Kreewijas kalpi, wahzu okupantu deenderi, angu tirgonu malleri. Tagadejee kara wadoni ir zariſkās Kreewijas „derſchimordas“, wiſado nokraſhu Kreewijas kouttrewoluzionaro kara pulku kalpi, zihnijuschees pret brihwibu kà Latwijā, tà ari Kreewijā.

Demokratiskās Latwijas armijas wadoni — agrakee Koltſchateeſchi — generali Bangerſkis un Goppers, denikineeſchi — generali Alire, Penikis, wrangeleeſchi — gen. Radſinſch u. z. pahrdewa ſawu jobenu un kareiwja godu tam Kreewijas monarkistu grupam, kuru karogos pirmā weetā bij rakſtits loſungs: „Par weenotu, nedalitu Kreewiju!“ Scheem wihreem firdsapſina nepahrmeta noſeegumu, ko wini iſdarija pat pret brihwibu burſchuajijas tulkojumā, kalpojot Kreewijas monarkistu intereſem un neſot wiſām Kreewijas tautam un darba ſchiram werdsibu un apſpeeſchamu.

Tas tà ari buhtu notizis, ja uſwaretu Koltſchafs, Denikins, Wrangels un ziti reakzionari, tas buhtu, ja Bangerſku, Gopperu, Aliru, Radſinu u. z. zihnas pret Kreewijas ſtrahdneekem un ſemneekem buhtu panahumeem mainagotas. Objektivu ſchee wihri zihnijās netikween pret Kreewijas ſtrahdneezibu un ſemneezibu, netikween pret latweeſchu darba tautu, bet ari pret tagadejo burſchujisko Latwiju. Un waj ta naw liktena ironija, ka wiſi ſchee Alires, Radſini, Gopperi, Bangerſki, dabujuschē pehreenu no Sarkanās armijas, atſewiſchkos gadījumos teeſchi no latweeſchu ſtrehneekem, padſihri no Urakeem, Sibirijas, Ukraines un Krimas, eerodas Baltajā Latwijā, kur winaus itkà uſwaretajus, tautas brihwibas zihnitajus ſanem ar triumfu un ſehdina par armijas komandeeerem, generalschtaba preeſchneekem, ſlotes komandeeerem, diwiſiju preeſchneekem, apdahwina ar muiſcham, waſarnizam, ruhpnizam un zitām bagatibam! Beſ tam, tagadejās Latwijas armijas wadonu ſkaitā ſaſtopam tahdas perſonas, kuras zihnijuschās teeſchi pret tagadejo Latwiju — Vermonta un Golza karapehlā!

Kas naw ar aklumu ſiſts un politiſki ſtulbs, tas redi, ka tagadejā Latwijā ſcheem agrakeem monarkijas kalpeem ir tikai peeſtahnes weeta, ka wini katru brihdi, ſtahwoſlim groſotees, ir gatawi atkal no jauna iſdarit ſawas tautas kahrtejo nodofchamu, ka winau jobens un gods ir pehrkami tam, kas war labi ſamafkat un kura akzijās politiſkā birſchā paſchreis teeſ wehrtetas wiſaugſtak. Pat tagadejā demokratiſkā Latwijā naw winau firdsleeta; latwiſkà armija, latwiſkà walſts, latwiſkà waloda, latwiſkais eetehrps wineem wajadfigs tikai paſchreij, paſtahwoſchos apſtahkkoſ. So kas gan winaus kawēs ſtahtees zitā deeneſtā, tehrptees zitadā tehrpā? Sameleona weiklibas wineem ir peeteekoſchi, lai neteiktu wairak. Paſchreij taiſchu wini nemas nekautrejas rekomendetees par karſtakeem burſchujiskās brihwās Latwijas zihnitajeem, kaut gan pagahntē wini

zihnijuschees pretejâ leģgeri. Anglišķā, wahzīķā waj zitada reakzijas ķerra ķheem wihreem neleekas ūmagaka par kreewiķķo, kuras wilķķhanā wineem tif leela prakķe...

Tagadejais generalis Balodis ūawu ķarķeru no weķunneeku ofiķeera par armijas komandeeri ūahķa Wahzijas 6. korpuķā jem jon der Golja ūpahrneem, un waj tad winķķ pa ķheem gadeem buķķ aiķmirķis wahķu reglamentus un neapbruotās tautas ūleķķawoķķanas mahķķlu, ķura tika peekopta ķurķemē un Rīgā 1919. g.? Waj tad anglišķā deeneķta generali un palķawneeki Ķalniņķķ, Berķis, Janķons un Osols buķķ aiķmirķuķķi ūawus pawehļneekus, generalus Gofu, Bertu, palķawneeku Tallenu?..

Mums tomeķr ir gaiķķa un plaķķa nahķotnes perspeķķīve: Ķadomķu Ķreewijas paķķahweķķana ir ari latweeķķu ūreķļneeku zihķu nopelņs, un Ķadomķu Ķreewija ir tas ūpeķķa awots, no ķura ķatra briķwibas ķustiba war ūmeltees atbalķtu. Un weķļ dķihwķ ir rewoluzijas ūpars latweeķķu proletariatā, weķļ dķihwķ ir ūreķļneeku zihķu tradizijas, ķas atķauj mums tizeķ tuwām briķwibas deenam ari Latwijas darba tautai. Bursķuajija wairs nerepreķķentē weķķtures progresu, wina, ķā ķķķira, wairs neiķķēz tautas intereķes. Bursķuajijas laķķs iķķeidķees — uķ weķķtures ūķatuwes nahķ jauna ķķķira, ķura neķ briķwibu wiķai tautai, ķura weķķturīķi ir wiķas tautas intereķķu preeķķķķahwe un aiķķahwe. Ta ir s t r a h d n e e k u ķ ķ ķ i r a. Winai buķķ walķit Latwijā!

Peelikumi

Nr. 1.

A. Wiinniga wehtule.

„Vorwärts“ Nr. 455. 6. sept. 1919. g.*)

„Aštotās armijas saldatu padomju kongresā, kurš uš manu inziatiwi šanahza Rīgā 17. nov. 1918. g., eeradās kahds land-šturmits no karašpehka dašam, kuras stahweja pee Daugawpils, un šuhdsejās par leelineeku usbrukumeem. Uštraukts wišš tehloja leelineeku „pahrdrošho beškaunibu“, ar kahdu wini kopš wairak deenam špeeschotees wiršū wahzu karašpehka dašam, pee šam pee wahzeem neatrodot gandrihs nekahdas pretešchibas. Wišš prasija, lai kara špehka tiftu noškaidrota leelineeku buhtiba un lai steigšchus tiftu šuhtiti palihga špehki.

Kongrešs nesinaja, ko ar šchim šuhdsibam eesahkt. Par karu ar leelineekeem neweens nedomaja; tadehkt šinas par winu usbrukumu kongrešu ahrkahrtigi pahrsteidsa. Kapehž mums ar leelineekeem jakaro? Šarp mums un wimeem nebija neweena štrihdus punkta. Un pee tam šuhtit wehl pastiprinajumus — tas isliškās pilnigi neespehjami. Karašpehka dašas noteikti prasija, lai winas šuhta uš mahjam. Pat tad, ja mehš gribetu, nebuhtu bijis eespehjams kaut kahdus palihga špehkus šuhtit, weenkahršchi tadehkt, ka neweena karašpehka daša nebuhtu pawehlei klawšijuse. Tadehkt šho šuhdsibu pagaidam atstahjām beš eemehribas.

Tomehr šchā kongresā iswehletai aštotās armijas zentralpado-
mei jau nahkrošchās deenās ar šho jautajumu nahzās rehkinatees.

Lihdsjigas šuhdsibas nahza no wišām pušem. Dašchās weetās muhšu saldati bij šahkufšchi ar leelineekeem brahkotees, pee tam dašidami šawas kara mantas. Leels daudšums kara mantu — leelgabali, mašchinu šlinteres, un munizija — tahdā zela frita leelineeku rokās. Turpreti zitās frontes dašās, šewišchki uš šeemeleem no Pei-
pus ešera, bija notikufšchās nopeetnas šaduršmes. Ap nowembra mehnescha beigam jau bij šahkufe kustetees aštotās armijas fronte. Šagad jau bija škaidri redšams, ka Šarkanarmijas kustibam ir šaws

*) Št. J. Behrijnič-Anderšons, — Demokratiskās Latwijas walšis pamati un nahšotne. 6.—14. lpp.

noteikts plans un ka muļhu karašpehka daļas wairs nav špehjiņas leelineeku uš preekſchu eeſhanu apturet.

8. armija bij demoralijeta, un daſchās grupas likwidejās paſchās no ſewis. Daſchās weetās leelineeku ušbrukumū iſſauza paniku un behgſchanu. Ari Peipus eſera fronte neiſtureja, un Sarkanarmija, nahtdama zaur Igauniju, nowembra beigās jau bij ſaſneeguſe Wiðjemes ſeemeku robeſchu.

Gandrihš katru deenu mehš par ſcho ſtahwolli apšpreedamees 8. armijas Zentrālpadomē, peeaižinadami komandejoſcho ſaſtahwu. Bet ari komandejoſchās eeſtahdes bij beš kaut ſahda padoma, un eš liku preekſchā organiſet aiſmugures armiju, kura ſaſtahdijās no brihwprahtigeem. Komandejoſchās eeſtahdes peenehma manu planu, tika no ta neſās neiſnahza. Turpretim ſtahwolliš tapa ar katru deenu draudoſchaks. 28. nowembri mehš ar pahrwaldeš preekſhneeku fon Goſleri greeſamees pee 8. armijas komandeera, generala fon Katheņa, ar preekſhlikumu energiſtiki ſertees pee aiſmugures armijas dibinaſchanaš. Generaliſ paſlaidroja, ka pee demoralijeta armijas ſaſtahwa wiſch uš kaut ſahdām ſelmem nezerot. Diwaš deenāš eš ar ſcho paſlaidrojumu apmeerinajoš. Bet kad katastroja tapa arween nopeetnaka, eš 8. armijas padomei liku preekſchā noturet lopeju apšpreeði ar generalſchtaba ſcheku, majoru Franzi. Apšpreeði bija ſtipri wehtraina. Wiſi ſchee wezee ſaldati bija pa wiſam noſchluuſchi un netizeja wairs neſam, weenigi ſabrufuman, un nebija ſpehjiņi kahduš noteiktus lehmumus peenemt. Eš wiņuš peeſpeedu dot ſawu peekriſchanu, ja naw eeſpehjamš nodibinat aiſmugures armiju, tad maſakaiš peelikt wiſaš puhleš un ſaſtahdit no apmehram 6000 wiħreem ſaſtahwoſchu diwiſiju, kura ſegu muļhu karašpehka atkaħpſchanoš. Taš tika peenemiš, un ſaldatu padomeš lozeeki — Simenz un Platke no Rigaš un Roberts Albertš no Jelgawaš — apzeſoja fronti un atgreeſāš ar leelu ſkaitu brihwprahtigo, no kureem tika ſaſtahdita tā ſauktā „dſelſšdiwiſija“.

Tomehr ſaldatu padomeš puhleš bij weltigaš. Armijas wiſškomanda kawejaš uſſahkt diwiſijaš organiſeſchanu. Deſmit deenāš pehž ſchi lehmuma neweenam ofizeeram wehl nebija ušdotš uſņemteeš dſelſšdiwiſijaš ſaſtahdiſchanu. Lai nowehrſtu galeju ſabrufumu, Zentrālā ſaldatu padome nolehma uſſahkt ar leelineekeem ſarunas. Šchiš ſarunas notika Daugawpili ap 5. lihdi 7. dezembrim un dewa apmeerinoſchus panahkumus. Weenojāš, ka leelineeki doš wahzu karašpehka daļam laiku ſahrtigi atkaħpteeš un tika pehž tam eeņemš no wahzeem atſtahtoš ſemeš gabaluš.

Kad par ſarunu panahkumeem tika paſinotš karašpehka daļam, tur ſchi ſina tika ſanemta ar leelu preeku. Tomehr noruna ne wiſur tika tureta, jo leelineekeem laiſam likāš, ka wahzi peeteekojchi ahtri neatkahpijaš. — Wini weetam atfal uſſahka ſawuš ušbrufumuš un daſchās weetās muļhu ſaldatuš peeſpeeda uš pilniņu kapitulažiju. Daſchās weetās, turpretim, wahzi ſita leelineekuš, ſewiſhki Meklenburgaš draguni.

Schahda leetu gaita, šaprotams, wisnepatihkamaka bij Latwijas waldibai, kura bija nodibinājusēs Rīgā 18. novembrī. Ša leelineeki eeneentu semī, tad Latwijas republikas deenas buhtu škaititās. Gandrihš katru deenu pee manis eeradās ministri — Almanis un Walters — un luhdja ruhpetees par labaku jemes aifsardsjibu. Es, šaprotams, newareju neko wairak darit, kà jau biju darijis un turpinaju darit. Ūri latweešchu sozialisti (wirjeens: Gaaje-Laufant-Merges) nahza pee manis gandrihš katru deenu un mani apstrahdaja lihdsjigà wirjeenà. Stahwollis tapa wehl komplizetaks zaur to, ka ari pašchu jemes, tas ir, Latwijas, leelineeki arweenu drošhaš pazehla galwu. Kad 14. novembrī usnehmos šawus amata peenahkumus, es tuhlin pirmàs deenàs atzehlu eepreekšhejo zensuru un šapultšchu aisleegumus, tapat ari atšwabinaju no zeeutmeem politiškos eeslodšitos. Šafarà ar to ari leelineeki notureja šawas šapulzes un usšahka dšihwu propagandas un agitazijas darbibu. Man jau bija pilnigi škaidrs, ka us nopeetnu pretošchanos Šarkanarmijai naw ko domat. Es peegreesu tagad galweno wehribu tikai tam, lai muhšu karaspehka dakas, zil ahtri meen eespehjams, dabutu prom un iwestu, zil meen eespehjams wehrtigako kara materialu.

Pee tam man tomehr wjadseja atšiht latweešchu prasibas deht turpmakas jemes apšargaschanas. Mehš bijam wimu semei atnehmušchi ir pašwaldibas, ir pašchaisardsjibas eespehjamibas, un muhšu morališkais peenahkums bija — apšargat semī tik ilgi, kamehr wina pati šawu aifsardsjibu noorganise.

Tà ka ar katru deenu škaidrak tika redšams, ka ari projektetà dšelsšdwiwija bija wairak tikai laba wehlešchanàs, nekà faktišks špehks, es 8. dezembrī brauzu us Berlini, lai Wahzijas waldibu pamudinatu suhtit us Baltiju zihnas špehjigu karaspehtu. Waldibas preekšstahwi un šewišchi toreišejais kara ministrs Šeuchš mums apšolija drošchu palihdsjibu. Tomehr šchi palihdsjiba nenahza. Projektetà dšelsšdwiwija šastahdijàs beidsot apmehram no 500 jauneem šaldateem, kuri wehl nekad kaujàs nebij peedalijuschees. Tomehr wini reišem šahwàs tihri labi. Bet Latwijas likteni wini newareja grošit. Leelineeki to eenehma bes leelam pušlem.

Ap seemas šwehtkeem man jau bija pilnigi škaidrs, ka pehš dascham deenam mums buhs Riga jaastahj. Šha laikà leelineeki atradàs ap 40 kilometrus no pilšehtas. Pa to starpu Latwijas waldiba Rīgà, ar wahzu palihdsjibu, bija šastahdijuse daschas latweešchu rotas. Tomehr šhis rotas bija loti neustizigas un jau pehš dascham deenam 29. dezembrī, šadumpojàs un tika peespeestas ar kanonadi no angļu kara kugeem, kuri šahweja Rigas ostà.

Neatkarigi no Latwijas waldibas, bet ar pehdejàs šinašchanu un peekrišchanu šastahdijàs Baltijas wahzu brihwprahtigo armija, kura nošauzàs par „Baltijas Landeswehru“ (Baltische Landeswehr), un tapat kà latweešchu rotas tika apbrunota ar wahzu eerotšcheem un muniziju.

21. dežembri Daugawâ eeradâs angļu kreiseri, un 23. dežembri es fanehmu no angļu wirspawehlneeka usaižinajumu us apšpreedi, kura ari tajâ pat deenâ fanahza us angļu kreisera. Šchâi apšpreedē angli paslaidroja, ka, pehz pameera noteikumeem, muhšu peenahkums esot palikt semē tif ilgi, kamehr wini to prašot. Wini aistleedja mums katru turpmaku karaspehka daku un kara materialu aishwešchanu. Es wineem paslaidroju, ka pahtraukt wahzu karaspehka aishwešchanu naw eespehjams, jo tas raditu wahzu saldatu sadumpošchanos, zaur ko šajukums taptu wehl leelafs.

Šchâi laikâ, kad es Latwijas waldibai dewu šaprašt, ka wišs ir pagalam un ka Rigu naw eespehjams paturet, Latwijas waldiba dewa šolijumu, ka wina ir ar meeru dot Latwijas pilsonu teesibas wišfeem wahzu saldateem, kuri apšolitos peedalitees žihnâ pret leelineekeem. Tifa ištahdats atteežigs lihgums, kuru parakstija 29. dežembri. Lihgumu parakstiju es un Latwijas ministri Ullmanis, Baeglis un Sahlits. Ka šchim lihgumam waretu buht kaħda nošime, es toreis nedomaju, jo pehz ta, ko redseju Berlinē, es šchauhijos, ka no Wahzijas buhtu šagaidami Latwijai palihgi.

Nakti no 2. us 3. janwari pehdejee wahzu saldati atstahja wairakâs weetâs degošcho Rigu, un jau nahkošchâ rihtâ pilšehtâ eenahza leelineeku preešchpulkfi. Es, kopâ ar Latwijas waldibu, eesahkumâ pahrzehlos us Želgawu, bet kad bija redsams, ka ari Želgawu newarēs noturet, tad 8. janwari pahrzehlos us Leepaju. Scheit atkal no jauna mani eelenza gan Baltijas wahzeeschi, gan latweeschi, ir konserwativee, ir demokrati, ir sožialisti, ar luhgumeem — wehl reij greestees pee Wahzijas waldibas un ištadut militaru palihdžibu Latwijai. Tagad Latwijas waldiba bija jau gatawa west nopeetnas šarunas par wahzu saldatu tuhliteju nowetošchanu Latwijâ, dodot wineem semi un pilsonu teesibas. Šchis šarunas tifa usšahktas jau Želgawâ.

Es brauzu wehl reij pee Berlinēs waldibas, kur man dewa padomu wertwet brihwprahtigos, kurus tad waldiba apbrunotu un atalgotu. Šchâi zelojumâ mani pawadija latweeschu sožialists Dr. Menders, kursch kopâ ar mani greešâs pee Wahzijas waldibas ar luhgumu — šuhtit Latwijai palihgâ karaspehku. Es eerihkoju brihwprahtigo werwešchanas biroju „Valtenland“, kursch strahdaja šakšanâ ar kara ministriju. Pehz daschâm nedelam mehš jau aishuhtijâm us Kursemi pirmos brihwprahtigos.

Mani Baltijas „draugi“ man weenmehr usmahzâs, ka werwešchanas usšaufumos fewiškfi wajagot usšwehrt apšolitâs teesibas — nomestees us dšihwi Kursemē. Es atbildeju, ka saldateem pee werwešchanas ir japasino tas, kas stahw lihgumâ un kas parakstits. Es, šaprotams, liku šaprašt, ka Latwijas waldiba turēs wahrdu un peeschkirs wahzu brihwprahtigajeem Latwijas pilsonu teesibas, kas wineem dos lihdsigaš teesibas ar ziteem pilšoneem eeguht ari semi un zitu ihpašchumu.

Daudzās ierīcības meetas, un šķīstīti atšķīstīti ierīcīti, lai guhtu labākus panākumus, neturējās stingri pē dotām direktīvēm un apsolīja vahzu saldateem viņas eespehjamās leetas, galvenā kahrtā jemi Kurfemē. Es, šaprotams, biju tajā pahrlēzībā, ka Latvijas valdība ari šajā punktā buhs uš meeru, ja viņa redsēs vahzu brihwohrahtigo leetderigumu un sekmes.

Un sekmes neispalika. Leepaja, kura jantwara beigās bij stipri apdraudeta, tika patureta. No ta laika šahfot, Kurfemes atbrihwošana gahja strauji uš preekšču.

Kopšč ta laika man naw bijis isdewibas un laika ušturet ar Latvijas valdību personīgus šatarus. Leetu gaita, kā sinams, nehina zitu wirseenu. Tikko Kurfeme bij atbrihmota, Latvijas valdība greeša kashoku uš otru puši un no noslehgtā lihguma tureschanas nebija wairs ne wehsts.

Ka Latwijā wareja rastees jauna fronte starp Latviju un vahzu saldateem, tur galvenā kahrtā ir wainiga Latvijas valdības lihguma lausšana. Muihu saldati ar pilnu teesību jutās peekrahpti."

Nr. 2.

Latwju strehlnēeki un Antantes diplomati.

Latvijas Pagaidu Nazonalās Padomes ahrleetu nodatas informazijas biroja waditaja J. Sefka atmīnās par 1918. gadu.

"...Ar latwju strehlnēeku pulku nodibinaschanu un ar šcho pulku warondarbeem latwju tautas wahrdam bija loti laba škana Antantes diplomatu aprindās. Par latwju strehlnēeku waronību rakstīja ari kreemu prese, kreemu kareiwji un kreemu tauta latweešču kareiwjus, resp. strehlnēeku pulkus, ušskatīja par zihnā neuswarameem.

Leelineezīšmam iiplešchotees karaspehkā, latweešču strehlnēeki gandrihs viņa wifumā pahrgahja pē leelineeķeem un pē tam patureja šawu organizaziju un uštureja peeteekofochi stingru dišziplīnu. Latwju strehlnēeki bija pirmais un weenigais organizetais spēhs, kas no pašā šahkuma nostahjās leelineeku deenestā. Leelineeku wadoni tagad ar meistariību ismantoja tiklab pašus latweešču strehlnēeku pulkus, kā ari viņu šlawu un šcho mistīško nepahrspehjamības un waronības oreolu, kas viņu wahrdū apstaroja. Wiņas šwarīgās weetas un iššchirošchos brihšchos leelineeki galwenos ušdewumus uštizeja latweešču strehlnēeku pulkeem. Daudšreij šabeebria runaja par latweešču peedalischanos zihnās Peterpils tuwumā (Krasnoje Selo) pret „balto generatu" spēheem ari tad, kad tur laikam nebij neweena latweešča.

Ahrjemneēeem, it ihpašchi Antantes diplomateem, bij pilnīgi nešaprotams, kā gan latwju strehlnēeki, kas bija wisstirdigakee Wah-

zijas pretineeki, wareja peeweenotees leelineekeen, tas ir, tai weenigai kreemu politiskai partijai, kura gribeja slehgt meeru ar Wahziju? Ka latweeschi wareja brahlotees ar teem pascheem wahzeescheem, pret kureem wini wehl wakar ar tahdu drofmi zihnijas? Par latwju strehlineeku patriotismu tak neweens neschaubijas!

Latweeschi bij tapuschki par weenigo un drofcho leelineeku atspaidu: winu strehlineeki mita Smolnas instituta, wini apfargaja leelineeku wadonus Leninu un Trozki; wini apmetas Maskawas firdi Kremli, kas tapa par leelineeku waras augstako pili, un no schejeenes issuhitija latweeschu strehlineeku nodalas us tam weetam, kur wajadsjeja salauft baltwardu pretestibu. Leelineeku wadoni ne weenreis ween atsinas, ka wiss wiku faktiskais ustizamais spehks ir latweeschu strehlineeku bataljoni.

Bet zihna pret Wahziju wehl nebij nobeigta. Wfimis pluhda aumalam, un Wahzija, atswabinadama sawas rofas kreemu fronte, toteesu sparigaki atjaunoja zihnu wakarfronte. Zik reis man ahrsemneeki, fewischki frantschi, isteiza pahrmetusus: „Juhš, juhš latweeschi mums nolaišchat afinis. Wisa leelineeku wara turas tikai us juhšu strehlineeku pulkeem, un, ja scho strehlineeku pulku nebuhtu, tad ari kreewi preekschlaifa neatstahstu zihnas lauku, jo katra zita streemijas waldiba, ishemot leelineekus, ir gatawa turpinat faru pret Wahziju lihds galigai uswarai...“ Behz tam wini tuhlin usstahdija jautajumu: „Kas buhtu jadara, lai latweeschu strehlineekeen atdaritu azis, lai tos nowehrstu no leelineekeen? Ja tik idotos latwju strehlineekus saagitet, tad leelineeku wara drihsumā ween sabruktu...“ Wareja noprast, ka scha noluhka safneegschanai nekahdi upuri nebuhtu par dahrgeem.

...Miteezigo Antantes pahrstahwju interese par latweeschu strehlineekeen bij tik leela, un wini wiau „atgreeschanu no leelineekeen“ tureja par tik swarigu, ka tee bija gatawi nest wifadus upurus. Bet te wineem bij jaaisrahda, ka latweeschu strehlineeks ir leelata waj masaka mehrā, bet katrā sinā idejiskš strahdneeks. Ja ari winu siarpā buhtu tahdi, kuri naw pahrllezinati leelineeki, tad tomehr wini tik ilgi, kamehr buhs leelineeku deenesta, leelineekus nenodos. „Wini kalpo, ka kahds amerikaneetis isteizās, labi un ustizigi ari sliktam un launam jaimneekam“. Weenigais lihdselkis strehlineeku atgreeschanai no leelineezisma buhtu — agitazija ar eespeestu waj ari dihwu wahrdu, bet tanī laika gandrihš waj ik katrā drukatawā strahdaja pahrs burtlitšchi-komunisti, un par atklastu usstahschanos ar runam strehlineeku pulkos nebija ko domat. Ka no drofcheem awoteem bija simans, tad jau katrā rotā, pat wadā bija sawas komunistu „schuhninas“, kuras wehrigi usraubija sawus beedrus.

Dajchi tomehr isteiza domas, ka wini paschi, ahrsemneeki, gribet stahtees zeeschos safaros ar latweeschu wirfneekeen un starp wi-

neem attihstit pretleelineezisku agitaziju... Bet bija... kahds swarigs eemešs, kuruš Antantes pahrstahwjuš leelā mehrā attureja no teešchein šafareem ar latwju wiršneekem: wini wareja eekrist agentu — promokatoru rokās. Ka šchis beedinajums nebij leekš, to peerahdija generalkonsula Lochharta leeta.“

(Ši Lihgotnu Žefabš. — „Latwijas walsts dibinašhana“. 244.—247. lpp.).

Nr. 3.

Lihgums

štarp Wahzijas walsts pilnwaroto un Latwijas pagaidu waldbibu Rigā, 29. dezembri 1918. gadā.

§ 1. Latwijas pagaidu waldbiba apšolas wišfeem šwešchsemju armiju peederigeem, kuri majakais tšchetras nedekas brihwprahtigo pulkos zihnijušchees preekšč Latwijas walsts atšwabinašhanas no leelineekem, uš wiku brihwprahtigo wehlešchanos peeschkirt teem pilnas Latwijas walsts pilšonu teešibas.

§ 2. Baltijas wahzu Latwijas walsts peederigeem teeš dota teešiba eestahtees Wahzijas walsts brihwprahtigo weenibās. No otras pušes, newar tikt zeltas eerunas, ka pa kara gahjeena laiku wahzu armijas ofižeeru un unterofižeeru wahzu-balteeschu rotās un landešwehrā teeš isleetoti kā instruktori.

§ 3. Pagaidu waldbiba noteikti garante Baltijas wahzeem 7. dezembra lihgumā apšolitās teešibas, ka wini landešwehra šastahwā war dibinat šeptinas nazionalas rotas un diwas batarejas, ari tad, kad pehž § 2 minetās norunas balteeschu wahzu weenibas pagaidam tiku likwidetas. Kad tiku pawairotas latweeschu rotas, balteeschu landešwehrs dabū teešibu ari šawu rotu škaitu atteežigi paleelinat.

§ 4. Špildot šchi lihguma § 1., wajadšgeee šaraksti par brihwprahtigo škaitliško štahwokli pagaidu waldbibai tiks peesuhititi majakais weenreij nedekā. Uš šcho šarakstu pamata abaz lihguma šlehdjejas pušes tad warēs galigi nolahrtot, kuri Wahzijas walsts peederigeem ir eegumušchi § 1. minetās Latwijas walsts pilšonu teešibas.

Parakštijušchi: Wahzu walsts šuhtnis Rigā: **Augusts Winnings.**

Latw. pag. waldbibas ministru presidents: **A. Ulmanis.**

Ministri: **Jr. Baegle.**
J. Sahlits.

Zgaunijas ahrleetu ministra J. Postka interwija „Le Temps“ korespondentam, pārdrucata „Sewernaja Schijn“ 23. februara 1919. g. numurā.

„Mani lihdspilšoni šhīnī laikā eejuhsmoti no peenahkuma pil-dišchanas pret dšimteni, kas spēesch aismirst pahrejās ruhpes, teeschī, no peenahkuma aissargat šawu dšimteni pret leelineeku ušbrukumu. Šchis ruhpes apweenoja weenotā patriotištma trauksmē wišus igau-nu tautas šlahnus.

Leelineeku ušbrukums šahkās pagahjušhā gada nowembri, drihī pehž pameera lihguma paraktišchanas no wahžu preešč-štahwjeem reetumu fronte.

Wahžu karaspēhka dašas pee Zgaunijas teritorijas atbrihw-šchanas neaprobešhōjās weenigi ar atkahpšchanos bes kaut kahdas pretošchanās leelineekeem; wiņas šadališās diwās grupās, radot tahdā kahrtā koridoru, šarkano spēhku brihwai kustibai... Tai pašhā laikā wahžu militarā wara šistematiški atteizās išdot eerotšhūs weetejo igauņu eedšihwotaju apbruhōšchanai. Nešpehjt išwest wi-šus wiņas rihžibā ešoščos krahhjumus, muniziju, eerotšhūs, wiņa pahrpališkumu waj nu pahrdewa leelineekeem, waj weenkahršhī to išnūhžinaja, bet nenodewa igauņu waldibai, lai apgahdatu tiško wehl tai laikā organišejoščos igauņu armiju, kurai truhka wišadu fara peederumu. Pehdejās rihžibā atradās tikai 5000 šhautenu un 20 kreewu wezo šistemu leelgabali.

Reluhkojotees uš igauņu waldibas naudas lihdsjeku pilnigu truhškumu, wahžu pawehlneeziba šteidsās išwest pehdejos naudas krahhjumus.

Turpretim mums ušmahzās karaspēhks, kura organišešana turpinajās ilgus mehneščus, labi apbruhots, pilnibā ar naudu ap-gahdats, bet pats galwenais, škaitliški wairak reišes pahršpehjoščs muhšu jaunās dašas.

Pehdigi, 12. dezembri, pehž ilgās, nepazeetigas gaidišchanas Reweles reidā parahdijās angļu eskadre un ušnehmās muhšu peekraštes apšargahšanu no eespehja-meem leelineeku flotes ušbrukumeem.

Bes tam, eskadre muhšu armijai atweda dau-djus tuhštōščus šhautenu un eewehrojāmu škaitu lošhmeteju, kuru mums gaidrihš pa-wišan nebij. Drihši muhšu armijai palihgā šahka eerastees šomu karaspēhka dašas.

Muhšu armija joprojam ištuta štipru leelgabalu truhškumu. Mums pawišan nebij lidmašhīnu, bruhoto automobīku un tanku. Mums nebij naudas, ja ne-rehkina neezigos šawoz apmehros aišnehmumus, kuras mums iše-wās našlehgt Somijā.

Zgaunijas waldiba wišu laiku greešās dehl atbalšta pee Angli-jas un Franzišas un ar nepazeetību gaidija no winām atbīdi. Šu

Zgaunijai nebuhtu laikā sneegta palihdsiba, tad viņas armijas pirmām sekmes newareja buht paleklamās sekmes, un viņa eetu bojā, eekams waldibai isdotos apbrukot lauku eedsihwotajus. Ta nam weenigi muhsu perfoniga leeta, kuru mehš aijstahwam ņhai Baltijas stuhri. Zgaunijai palihdsibu wajagot dot, un tad viņa isdaris tik daudz zihnās pret leelineeekem, tik, leekas, newareja nemas gaidit no viņas pee eerobeshoteem materieleem lihdsieekem un neleelā eedsihwotaju ņkaita. Wina waretu kalpot par Wakareiropas walstu intensiwu tirdsneeziņku ņakarū zeku ar Kreewiju. Waj teesam Anglija un Franzija peelaidis, lai pehž kara Hamburgai paliktu wiņa kreewu eņporta monopols, ņa tas bij lihds 1914. gadam un, no otras puņes, kreewu ostu apgahdaschana ahrsemju prezem?

Kapehž Anglija un Franzija newar west ņawas prezes teeschi uņ Reweli, lai tad viņas no ņhejeenes suhtitu kreewu eekņhejā tirgū? Taischu Rewele, eespehjamš, ir pati parozigakā osta teescheem tirdsneeziņkeem ņakareem ar Maņkawu. Ja Anglija un Franzija mums palihdsies, tad viņas warēs gaidit, ņa Zgaunijas, Somijas, Latwijas un Leetawas ņaweeniba israhdsiees par labako dambi pret leelineezifkā ņagrauņchanas kara iņplatiņchanos. ņhai zekā viņas labak un wairak par wiņu guhs nahkoshās Kreewijas labņlahjibā, tapat ari paņchas ņawā jelņchanā. Uņ augņminetā pamata mehš uņstahjamees par muhsu patstahwibas atņiņchanu no Franzijas puņes, ņa ari par wiņdaschadako palihdsibu mums. Mehš nolehman nemt Zgaunijas pahrwaldiņchanu ņawās rokās tad, kad redņjam, ņa Kreewija kluwufe par leelineezifkās tiranijas upuri. Mums nekad nebij domās nodarit Kreewijai kaut ņahdu ņaunumu, bet mehš tikai gribejam glahbt ņawu dsimteni no viņai draudoshās paņuņchanas, un tagad mehš redņjam, ņa neesam kluhdijuņchees — tas bij labakais weids palihdsiet kreeweem. Ar Baltijas juhras austrumu ostam ņaistitas daudzas Wakareiropas tirdsneeziņbas intereses, un ja ņabeeedrotee atņihst, ņa viņi war illeetot muhsu peefraņti, ņa pamatus ņawu pretņchu brihwai nokluņchanai Kreewijā, tad ar to buhs liņts stiprs pamats Kreewijas ņaimneeziņkai labņlahjibai un finanņielai warenibai."

Кто должник. Сборник документальных статей.. Под редакцией А. Г. Шляпникова, Р. А. Муклевича и проф. Б. И. Доливо-Добровольского.

Авиоиздательство. Москва. 1926 г. стр. 493—495.

Mums no ņawas puņes japeesihmē, ņa 74.505 wihru leelo (1. 1. 20. g.) Baltigaunijas armiju wiņa pilnibā apgahdaja ņabeeedrotee (galwenām ņahrtam, Anglija), ar eerotņcheem (wairaki desmiti tuhņtoshchi ņchautenu, 761 loņchmetejs, 129 leelgabali, ņchaufchanas peederumeem, apgehru, Amerikas pahrtiku u. t. t.

В. Ст.

Latvijas armijas štāba preešneeka Maigura šinujums zaur gen- štāba Škajevu Wirspawehlneekam 2. maijā 1919. g.

Maigurs: Sveiki, Šewgenij Šwanowitsch! Lūhdju juhs privati pahrrunat ar wirspawehlneeku par fronti Wilnas wiršeenā. Leeta tahda, ka štahwollis šheit pahrať nopeetns, jo Leetawas diwi- sija ir pilnigi kaujas nepehhjiga, winas pulkos ir palizees no 10 lihds 50 durkku. Tā ka eezirknis no Nowo-Swenzjaneem lihds Wil- komirai gandrihs ne no ka neteef apšargats, ja nerehkina Leetawas diwisijas pulku behdigās atleekas un šihkos komunistu bogus. Swenzjanu rajonā mehš nošuhtijām 18. latweeshu pulku, fastahwā lihds 2000 durkku, un jachtneeku batareju, bet tagad ari šhās dašas ir stipri zeetušas un bija speestas ateet no Wikijas upes uš Swenz- janeem, kur paredšams aišturetees, bet maš zerams, ka tas wineem iidošees, jo pretineeks wišu laiku ar šawām kawalerijas dašam apeet abus flangus un nogreesh aptures.

Baltfreewijas-Leetawas armijas Molodetschnas grupa atklah- pās uš Solas štagiju un atkahlpjas tahlat uš Smorgoni, pee kam šhās grupas dašas naw uštizamas un arween wairak iširšt. Tah- dejadi eezirknis no Swenzjaneem lihds Smorgoni ir pilnigi at- wehrts, un zesh uš Pologžu un aismugurē uš Daugawpili, pilnigi brihws un naw, kas wiku aišeds.

Swenzjanu rajonā, palihgā 18. latw. pulkam, mehš nošuh- tjam 1. (freewu) strehlneeku diwisijas 8. un 9. pulkus, kuri noemti no Rigas apfahrtnes. Šhee pulki ir mašā fastahwā, stipri zeetušhi kaujās pee Rigas un tapehz maš uštizami. Pa to laiku pretineeks turpina aktiwu darbibu no Swenzjanu un no Wikomira pušes, apejot pehdejā wiršeenā muhsu Ponewesčas grupas kreiso flangu. Noemnt no šawas frontes Latvijas armija wairak neko newar, reetumfrontes komandeeram nekahlšas rezerwes naw, tapehz rodas nopeetns apdraudejums pašchai Daugawpilij un lihds ar to ari wi- šai šuršemes fronteī, kura, zaur pretineeka ušbrukumu Daugawpi- lij, war tikt pahrrauta un ijjaukta, bet labakā gadijeenā buhs pee- špeesta atkahlptees.

Tapehz es ušflatu par nepeezeeshamu, ka wišdrihsakā laikā jaatšuhtha kaut weena, šwaiga, pilnigi kaujas špehhjiga, brigade ar artileriju un jachtneekem, lai nomainitu Leetawas diwisiju un nogahdatu pehdejo aismugurē formeschanai un atpuhtai. Tās ir manas peršo- nigās domas un tapehz lūhdju nedot ofizialu šinujumu wirspa- wehlneekam, bet parunatees ar wiku privati. Es domaju, ka, ga- dijumā, ja mehš pasaudejam Daugawpili, tad waram pasaudet ari wišu Latvijas armijas fronti, jo ar Daugawpils pasaudešanu Ponewesčas grupā war iželtees panika, kā tas bija pee Wilnas krišchanas. Šchi pa- nika ahtri pahrees Rigas rajonā un armijas dašas pluh- dis atpakaľ, pee kam puše no latweeshem.

drošchi ween isflihdīs pa mahjam, tā to is-
darija leetaweešchi, bet kreemu dakas flihdīs
pa mešcheem un purweem, ari uš ņawām mah-
jam, un kas no ta isnahšs, juhs, es domaju, toti labi ņaprotat.
Es domaju, ka mušju ņatreekšchanai ņhini frontē
ir leelaka nošihme ņarptautiškā mehrogā, ne-
fā mušju neweišmem austrumfrontē, jo muš-
ju ņekmes ņcheit war aštri ween radit ņazel-
šchanos ņaiminu apgabalos / un pretineeka
daku isiršchanu, un tapehž es turu par peenahkumu, kaut
privati, parunatees ar jums, atšahjot tahtako jušju ņinā.

L. Šh. N. Nr. 895. l. p. 94.—100.

W. S. Wiršpawehlneežiba netikai fā newareja dot ņwaigu bri-
gadi ar jahtneekem un artileriju, bet aprika widū pawehleja Balt-
kreewijas-Leetawas armijai pahršweest weenu winas brigadi uš
Donežas baņeinu. **W. St.**

Nr. 6.

**Reetumfrontes ņhtaba preekšneeka Domošhirowa ņinojums Repu-
blikas Rewoluzionarās Kara Padomes lauku ņhtaba preekšneekam
Roštjajenam 15. maijā 1919. g.**

Roštjajems: Sweiki, Nikolaj Nikolajewištch! Kahts pee-
jums ņahwolkis Karelijas ņchaurumā un uš juhras?

Domošhirows: Sweiki, Feodor Wasiljewištch! Sta-
hwolkis wišā frontē ar katru deenu paleek
ņaunaks, mehš israujam dakas, pat tikai ro-
tas, no weena eezirkna, lai otrā ar to ai-
lahpitu robus, un pehž neišga laika no jau-
na iiplehstu.

Donežas un Karelijas ņchaurumā ņamehrā labi, Karelijā —
kluši, Somu juhras lihzi pretineeks isnihzinaja Sangali bahku, un
Lugas lihzi izželts deņants.

Narwas wiršeenā noteek kaujas Weimarnas ņt. rajonā. Maš
zerams, ka no Pleškawas eezirkna reņerwē is-
westee divi pulki, pahršweesti ņhajā wiršee-
nā, ņpehs ņuegt eewehrojumu palihdšibu, jo abos pulkos
ir tikai uš 800—1000 durklu. Šhajā rajonā pretinee-
kam ņwaigi ņpehki naw nowehroti, isnemot weenu pulku Lugas lih-
tšha deņantā, bet, nemot wehrā to, ka ari agrak ņche pahršwars bija
pretineeka pušē, jaaisrahda, ka tagad ņchee ņpehki ir diwreiš pahrafi
par nuhšjeem. No Karelijas eezirkna panemt neņo newar.

Auņemes eezirknū noriņinas pakahpeniškā pretineeka ņpehku ņa-
wilkšhana Jelgawas-Bauskas rajonā un galwenā kahrtā Pone-

wesčas-Swenzjanu rajonā. Wišas ņinas norahda uš to, ka 15. datumā, išdarot pastiprinatus manewrus Narwas, Walkas un Selgawas wiršeenā, pretineekam wajag pahreet ušbrukumā uš Daugawpili, lai wiku eementu. War buht ņagadišchanās, kaut gan war runat ari par notikušču faktu minetos wiršeenos. Ar demonstraziju ņahās ari dašhos žitos eezirknos, peemehram Narwas, kur pretineeks neezigās ņekmes ņahš attihstīt.

Schodeen no rihta nosņaidrojās pretineeka ušbrukums ar eewehrojameem ņehkeem Daugawpils wiršeenā, starp Uzjaneem un Nowo-Swenzjaneem, ņhe muhšu daņas atņahpās uš Duffhtas staziju, pretineeks muhs ņpeesch Nowo-Aleksandrowņas wiršeenā. Ir noteikti ņinams, ka pirmā linijā lihds Ponowesčas paralelei, darbojas tikai polu daņas, wairat uš ņeemeleem — bawareešči, dšels- un gwardijas diwisijās.

Turpinas ņpeedeens uš Molodetišchno no Lidas pušes. Klufums pahtraukts ari Lunineza rajonā. Pretineeks ņahzis darbotees ari ņheit un apšola eememt Luninezu no deenwideem tā ap 20. maiju.

Tahds ihsumā muhšu wišpahrejais stahwollis. Wajadņigas reņerwes. Reņerwes un reņerwes, kuru pawiņam naw. Ja atstahj fronti bej palihdsibas, mehš waram nonahkt pee tahdeem ņakteem, kā Peterpils un wišas Minņkas-Daugawgawpils-Pleņkawas-Peterpils joņlas eememņchanas. Reņerwes, kas ņaprotams tad tiks dotas, wairs newarēs lihdsēt. Tagad mehš tikai atgajamees, bet nekur newaram dot pat ihņa treezeena, ko turu par ņawu peenahkumu jums paņinot. Wišs.

Wahzeescha uņraņts: Noraņts Trozkim. L. Sch. N. Nr. 838.

Nr. 7.

Laulu ņhtaba preeņņneeka Koņtjajewa ņaruna ar reetumfrontes ņhtaba preeņņneeku Domoņhirowu 21. maijā 1919. g.

Koņtjajews: Sweiki, Nikolaj Nikolajewiņ! Es wakar nosuhtiju ņhiņretu telegramu par to, ka reetumfrontē, kā redņams, nemaj naw darbibas plana dašchados pretineeka ušbrukuma gadijumos; to paņču bija atņimejis ari wirņpawehlneeks, kad bija Peterpili. Dodeet wiņām armijam aiņrahdijumus, lai ņhee plani buhtu ņtingri pahrdomati un buhtu ņinami lihds pat diwisiju preeņņneekem, žitadi

neweens nesin, kas wīnam jadara pahrsteiguma gadījumā. No šarunas ar wirspawehlneeku noskaidrojās, ka nemaš neteek ņemta wehrā Ladogas esera flotilijas nosīhme. Wīši šhee jautājumi ir weži un, leefas, neprasiu atgahdinajumu.*)

Juhš man šazijās, ka esot mobilisēti apm 30 tuhktostu, bet pateesibā šchis škaitlis ne tuwu neatbilst ihstenibai. Nepeezeeschams pahrbaudit un usšināt, kur tad palikušchi mobilisētee. Stahwoflis pee Gatschinas joprojam isweidojās ne mums par labu, bet wīšu Lugas rajonu, neskatotees uš to, ka wīšch purwains, eenehmis pretineeks. Waj jums ir atbildigas peršonas, tā par šinamu eezirknu aistahwešchanu, tā ari par šinajumeem, un kas tagad atbild par Lugas rajonu? Stahwoflis uš Peipus esera, kā redšams, ari naw stingrs. Bišuschā 7. armijas rajona šadališčana uš Zgaunijas un 7., kā redšams, šahf šewi parahdit. Redšams, Zgaunijas armija wahji palihdi 7.: ja Zgaunijas armija naw wajadsiga, preeščch kam tad wina pastahw? Wīša 6. diwīšijas šarakstīščanās nokkuma pretineeka rokās. Waj naw pašuduschchi šchirri? Wīšpahri, jadara speedeens uš 7. armijas komandējoscho šastahnu, kusch, kā redšams, weetam pilnigi islaidis wadibu no šawām rokām, tiktahl, ka pat netika pašinots mums par 26 leelgabalu pašaudēšchanu. Es usštatu wīšu to par nepeelaiščhamu un luhdšu aisrahdit wīšem šchtabeem, ka atbildiba par tahdām kkuhdam gulšees uš wīšem šchtabeem, šahkot ar diwīšijas šchtabu. Kad un kahdus špehkus jums paredšams šakopot pee Lugas un uš ka reščhina?

Domoschirows: Sweiki, Feodor Wosikjewitsch!

Mums no pašcha frontes raschanās šahkuma bija teekme šastahdit frontes darbības planu preeščch wīšem gadījumeem, bet nebija pašcha galwenā — nebija datu, pee ka peecturees, planu šastahdot. Ne frontē, ne armijā, aš jums šinameem apstahkleeem, nebija rešerwju, jo wīnas tika isleototās, šakarā ar wīšpahrejo armiju wahjumu, weetejo wajadsību apmeerinaščhanai waj tika pahršweestas uš zītām frontem. Rešerwju truhkums armijā peespeesch israut dakās no kaujas eezirkneem. Šchinī brihdi, kad speedeens teek isdarits trijos wiršeenos: a) starpeseru šchaurumā, b) Narwas-Gatschinas un Narwas-Pleskawas un c) Wīlnas-Daugawpils un Wīlnas-Položkas wiršeenos, kad naw eespehšams atwilt karaspehku no kaujas eezirkneem, kuri atrodas sem treezeena, loti gruhsti kaut ko isdarit, wehl jo wairaf tapehš, ka tagadejās strategijas pamats ir — turetees tur, kur war, lihdi pehdejai eespehšjai. Ša noteikti tiks aisrahdits, ka war pamešt Poneweščhas-Nigas-Minaschu-Pleskawas liniju, islihdšis not fronti uš Daugawpils-Pleskawas linijas, ne-

*) Runa eet par mobilisaziju Peterpils apgabalā, šakarā ar Zudenitščha ušbrukumu Narwai un gatawojoschos balškomu ušbrukumu no Wihorgas Peterpili. W. St.

rehkinatees ar Padomju Latvijas interesem, tad, šprotamš, no turenes war paņemti spēkūs ne-
weikšmju likwidēšanai zitos frontes eezirknos.
Bet kamehr dominē neseelo republiku interesēs, tikmehr frontes plan-
weidiga wadiba naw eespehjama.

2) Igaunu armija, kā atšewišķu karašpeķu atšewišķa grupa
tika radita, lai likwidetu aprīlī tuwojoschos pahrrahwumu starp 7.
un Latvijas armiju slangeem uš Mūsķni-Bitalowo. Tagad, uš
reetumfrontes komandeera pawehli, no Igauni-
jas armijas paņemti 84., 7. un 3. pulķi, darbibai
Gdomas wirseenā, 49., 48. un kurfantu bogš, gan-
drihjar wīseem armijas jahtneekeem, darbibai
Luga-Strugi-Belije rajonā. 6. latweešchu pulķš pahr-
šweests Latvijas armijā, 13. latweešchu pulķu nolemtis pahršweesti.

3) Pawehlneeziba, wīspahri runajot, wahja, bet naw iswehles,
peemehram: tahda peenahkuma ispildiščanai, kā Daugampilš zee-
tošķņa komendanta amats, lihdi šchim wehl naw atrašta atteeziga
peršona.

4) Peterpilš apgabals papildinaja 2. un 4. strehlneeku pulķus
un trihš wīspahrejās apmahzibas pulķus. Un uš šchodeemu winam
ir 16.000 mobiliseto, kuruš reetumfrontes komandees domā eeleet
wīštingrafos wezoš pulķoš.

5) Šchīrs naw pasaudets.

6) Par 26 leelgabalu pasaudešchanu naw šinots tapehš, ka pee-
nahk šinas par daschu leelgabalu iswešchanu.

7) Atbildigas peršonas ir wīšur. Wīšs.

Koštjajewš: Waj ir eeradees pee jums Andersonš, karam
jabuht genšchtaba deenestā?

Domošchirowš: Andersonš eeradās ar Akulowu un kopā
ar wīnu aishbrauza tahlak. Nekahdu šinu par to, ka winam jabuht
genšchtaba deenestā — man naw. Domehr, burihtu loti weh-
lamš šanemt no jums daudjmas noteiktaku atbil-
di par Latvijas armijas isleetošchanu šchini
brihdi.

Koštjajewš: Tuhlit, — kur tagad ir Akulowš?

Domošchirowš: Akulowš ir Gatschinā waj Peterpilī. Ais-
aishwafar wafarā wīnšch isbrauzis uš Peterpili. Wīšs.

Koštjajewš: Reserwju atdališchanas jautaju-
mā no Latvijas armijas wajasdsigs nahkt ar moti-
wetu aishildumu. Wīšs.

Domošchirowš: Klaušos. Stahwolkis pee Gatschinas jo-
projam paleek loti nelahgš. Iggahjuscho nakti atstahta Riferino sta-
zija. 2., 4., 17. strehlneeku pulķi atkappjas uš Polakowo-Wochnowo
liniju. 20 werstis uš deenwidwakareem no Krašnoje Selo (24 wer-
stis no Peterpilš) parahdijuschees pretineeka isluhki. Mehsturp
pahrfweešchano Pleškawas grupas kurfantu bo-

gu un 3 eskadronus jahtneeku un tagad pumpešim ahrâ notureenes wišu lihds pehdejam.

Pee Wikeikeem un Postawas atmosferas šasprindsinata. Turp pahršweesti 550 jahtneeku sobenu no Molodetschno-Baranowitschi rajona. Pehž agenturas šinam, 10.000 Hallera karewju issuhtiti no Wilnaš uš Postawas rajonu. Brest-Litowškâ eeradušchees 12.000 Hallera legionaru, no kureem 2.000 teef suhtiti uš Baranowitscheem. Wišs.

L. Šht. A. Nr. 895. lpp. 94.—100.

Nr. 8.

Telegrama Nr. 03166/op. 2843/Wišp.

Wirspawehlneestam Wahžetim.

St.-Rusša, 22. maijâ 1919. g.

Latwijas armijas komandeeers šino, ka pretineeka špeeschanâš uš Polozku apdraudê Latwijas armijas kreifo flangu un aismuguri un war radit nepeezeeshamibu pagarinat Latwijas armijas flangu, preekšch ka winainam špehku. Pa to laiku, wišâ frontê aktiwais pretineeks peespeeda suhtit kaujâ wišas armijas reserves un Latwijas armija nepawišam naw špehžiga pretdarbotees eenaidneestam dšitâ apeeschanâ un speedeenam frontê. Stahwoškis wehl daudš kaunaks ar Deetawas-Balkreewijas armiju — wina pawišam naw špehžiga atšist pretineeka speedeenu uš Polozku, kas winu nostahda kritiskâ stahwoškî. Memot to wehrâ, luhdsu dot abu armiju pastiprinašchanai kaujas špehžigas dašas, kaut 4—6 kahjneeku un 2—3 jahtneeku pulkus fatrâ armijâ, pee kam pašinoju, ka frontes rezervju naw.

Reetumfrontes komandeeers: **Nadeschnijs.**

Rep. Rewoluz. Kara Padomes ložeklis: **Stigga.**

Wahžeešcha usrakšts: Šleetot reetumfrontei nodotâš reserves.

L. Šht. A. Nr. 838. 134. lpp.

B. Š. Reetumfronte tanî pat datumâ šinoja, ka nodotâš reserves (4. diwisijas 3. brig., diwi 2. diwisijas pulki un zitas dašas) peenahš pahrak lehni, ka pretineeks atrodâš 20 werstis no Krašnoje Selo un Gatšchinâš, apdraud Dugu un Pleškawu. Pa Pleškawas ezirknî noņemti 3 pulki un artilerija un pahršweesti Gdowas wiršee-nâ. Peepraša no wirspawehlneeka 4 kahjneeku un 1 kawalerijas diwisiju, lai noturetu Peterpili un wišu reetumfronti (par Rigas krišchanu wehl nebij šinams).

Wirspawehlneeks atbildeja, ka brihwu rezervju naw. W. Št.

Kr. 9.

Telegrama Nr. 995/šh.

Reetumfrontes komandeerim Madeschnijam. Noraksts Latvijas armijas komandeerim Slawenam, Mišardsiņas padomes preekšhēdetajam Leninam, Revoluzionarās Kara Padomes preekšhēdetajam Trozkiim.

24. maijā 1919. gadā. Ņemot vērā stratēģiskā stāvokļa pārmaiņu Latvijas armijas rajonā, lūdzju paziņot:

1) Vai Latvijas armijas pamehlneezība domā eņemt Rīgu atpakaļ un atjaunot Kurzemes fronti ar teem lihdsēkēem, kuruš war dot reetumfronte?

2) Wišpahri, kahds Latvijas armijas tahtakais darbības plans, šakarā ar šhis armijas Kurzemes frontes šabrukumu un frontes atwehršhanu Pleškawas wiršeenā, kur igauņu pulki pahrgahja pretineeka pušē.

Wiršpamehlneeks: **Wahžeetis.**

L. Šht. A. Nr. 838. 118. lpp.

Kr. 10.

Telegrama Nr. 02026/op.

Rešetnē, 30. maijā.

Ēņemt atpakaļ Rīgu un atjaunot Kurzemes fronti ar teem spēhēem un lihdsēkēem, kuri šhimbrišham ir Latvijas armijas šinā, — naw eespehjams.

Riģas pašaudēšana uš Latvijas armiju šewišhki dšiku eespaaidu neatšahja, kaut gan daščas daļas bija stipri zētuščas un dešorganišetas, bet tagad jau daudš maš winas ir un teek šakahrtotas, un šteidšigi, išeetojot wišas eespehjas, papildinatas.

Daudš draudošhaks treezeens Latvijas armijai ir dots winas labā šlangā ar frontes pahrrahwumu pee Pleškawas, žaur šo radās nopeetns apdraudejums Ostrowai un Pitalowo dšelsžeku mešglam. Latvijas armijas šastahwā nodotās iširušhās un demorališetās igauņu un 10. diwišiju daļas neišrahda pretineekam ne mašako pretišhanos un arween wairak atšedš armijas labo šlangu, tašdejadi radot apdraudejumu 1. latweešhu diwišijas aišmugurei, kura (diwišija) atrodas dšikā maijā. Lai glahbtu armijas štahwokli, mehš ešam spēesti pahršweest Ostrowa-Pitalowo rajonā wišus spēhkus, kuruš šanemam no žentra, un ari nedaudšās rešerwes, lai šem wiku aiššeguma šteidšigi išwestu no maiša Wiššemes grupu.

Tahds nenormals štahwoklis nedod Latvijas armijai eespehju noturetees uš wehšlamās linijas, un peespeešh negribot, bet šewišhka

pretineeka speedeena, atkahptees, lai netiktu no mīna eelenkta. Sabā ilanga dakas ar katru deenu paleef wahjakas un pahrrahwums pee Pleškawas, Latwijas armijas apeefchanai, peeaug, tani pat laikā Latwijas armijas kreifais flangz ari karajas gaisā, jo Daugawpils wehl weenmehr paleef npeetni a pdraudeta.

Sakarā ar 7. armijas daku atkahpchanos, Latwijas armijas aifmugures pozizijam noteikta linija: *Noworjchewa-Dpotjka-Ludsa-Mesekne-Daugawpils-Polozka*, tas tai gadījumā, ja tiks pawehlets aifšargat Daugawpili, lai tas makfatu no makfchanās ilihdjinās šawu fronti us linijas: *Noworjchewa-Dposchanās ilihdjinās šawu fronti us linijas: Nowo-Rjchewa-Dpotjka-Sebejcha-Drijsa-Polozka*.

Lai nostiprinatu šcho liniju, wajadsigs steidsigi fuhit Latwijas armijai dimas pilnigi darba spehijas kara buhwneezibas, lai steidsigi šagatawotu liniju preekšč aifšargafchanās, jo tilti pahr Daugawu us deenwideen no Daugawpils ir pilnigi beš „Tete-de-pont“.

Ja pahrrahwums pee Pleškawas tiks likwidets ar frontes rešerwem, tad, šaprotams, Latwijas armija turesees us pašchreis eementās linijas, un šakahrtojusees un pastiprinajusees papildinajumeem, no jauna pahrees usbrukumā, lai eekemtū Rīgu un tahlak Rursemī. Gaidam juhsu aifrahdijumu.

Armijas komandeers: **Slawens.**

Kew. kara padomes preekščfehdetajs: **Danijchewskis.**

Armijas šchtaba preekščneeks: **Maigurs.**

L. Sht. N. Nr. 730. 87.—88. Ipp.

Nr. 11.

Telegrama Nr. 2683/op.

Reetumfrontes komandeerim Madjeschnijam 1. junijā 1919. g.

Latwijas armijas atkahpchanos peelanju tikai lihds aifšargafchanās linijai us wakareem no dselsšzela Ostrowa-Daugawpils, eefkattot šhajā linijā Daugawpili un agrakās wezās armijas pozizijas. Tahdejadi šchai aifšargafchanās linijai jaeet 40—50 werstis attahlu us reetumeem no dselsšzela linijas Ostrowa-Daugawpils (pee pehdejā punkta — Zluktes tumumā). Aifšargafchanās liniju us deenwideem no Daugawpils noteikt, škatotees pehz šahwofka.

Wirspawehlneeks: **Wahzeetis.**

Komifara weetneeks: **Zlufschins.**

L. Sht. N. Nr. 730. 91. Ipp.

Baltgwardu melchonibas Rīgā.

Behtule no Rīgas.

Dahrgēe beedri!

Tā redjat, mehš ešam ņawus ņpehkus atkal tiktahl ņawahluņņhi, ka waram jums noņuhtit pirmo ņinnesi no ņejeenes. Buhtu jums ņiņi jaattehlo ņejeenes wiņpahreje apņahkti, bet tee ir rakņturojami ar reenu wahrdu — a ņ i n i s. Saņlās ņņis aņinu ahrprahts tajā ne-laimigā zeturtdeenās nakti un turpinās beņ pahtraufuma lihdi ņņai deenai. Pehz daņņām, deesgan ņtipri tizamām ņinam, Rīgā pa ņho laiku noņhanti 4.500 zilweku. ņņis ņinās naw pahrbaudamas. War-buht, ka minetais ņkaitis ir druņku par leelu, bet warbuht pat par ma-ņu. Spreesņat paņņi pehz ņņahdeem ņkaitkeem 6. junijā noņhanti 140 zilw., 8. jun. — 160 zilw., 10. jun. — 300, 11. jun. — 58. Kas ir ņņee upuri, gruhti noņakams, jo atlikuņņee beedri tifa jau pirmās deenās iņtauti. Zil iņti beedru nobendets, to ari nekaņdi nemaram pateitt, jo no eeflodņiteem tikpat kà neka nedabujam ņinat. Apņah-kti zeetumā ņņaufmigi. Wiņs leelais wairums teek turets Zentra-lā zeetumā, kur beedri tā nomoziti, ka neņpehņ pakahptees pat pee loga. Wismairaņ ņtarp nelaimigajeem upureem ir ņeeweņņu. Paleek tahds eefpaids, itkà ņatrafotā burņņuajija buhtu nodomajuņe iņnihzinat lat-weeņņu ņtrahdneezi bu Birmās deņmit deenas ņņahwa, kur ween paga-dijās. Beewediņņu daņņus gadijumus: Berga baņarā iņwed pagal-mā mahjās dworniku ar feewu un meitu un noņņauj; Walņts Banņā lihdiņgā ņahrtā nogalinata dwornika gimene; pirmā Rīgas ņlinniņā iņwed wiņus ņlinos komunistus un plawas malā noņņauj; otrā pil-ņehtas ņlinniņā tahdā pat ņahrtā teek noņhanti 40 ņlinneeki un kal-potaji; Politiskiņ apakņnodakā — apm. 30 zilw.; „Produkta“ (bi-juņņ. „Bamats“) weikalos uņ L. Lehgeru, Kurņemes un Kaluņeema eelam — wiņi atlikuņņee kalpotaji, ņewiņņki kaņeerenes wiņas noņņau-tas; daņņi ar wiņam gimenem.

Gruhti turpinat ņho ņahpu ņahņtu. Utminā atdņimst atkal wiņi ņņee ņaploņitee tehli, kuri nedelam ilgi (burtiski, nepahrņpihleju) meh-tajās netihrumu beedrēs un grahwju malās. No pilņehtas zentra — Komunaru laukuma (kur pirmā wakarā nolihdiņinaja kapus), Mari-jaņ, Alekņandra u. z. zentra eelam noņņautee tifa nowahkti jau 23. wakarā. 12 weņumu bija ņho lihku, kuri tifa iņgahņti Matifa kapu malā. Tur tee ņahweja wehl iņņetras deenas neaprakti, wiņeem pee-ņjami preekņņ apņtatishanas. Winu ņkaitis neņinams. Wuņņpapiriņ (t. ir „ņaunatās ņinas“) to rehņinaja pahri par 400. Tā laikam ari buhs.

Drihs ņņi bendeņņana tifa reformeta. Tifa nodibinatas lauku kara teeņas. Tagad, patlaban pehz 15. juniņa, ir jau ņahrtējās kara teeņas, kuras ņaņtahw no 2 wahzeem, 2 latw. un 1 zittauteeņņa, kuras

zilmeku šlepkaivojchanu usfahka plaščumâ (en gros). Bež ūchis re-
formas noščautee wairs neteef ismeſti publiķas apſkatiſchanai, bet
tuhliã aprakti. Œchauſhana, pa leelakai daķai, noteef pa deenu, pee
ķam nahwei nolemteem paſcheem ir ģarof ſew ķaps. Noſchauto ſķaitu
meħ wehrtejam peħz bedres leeluma, ģura, pa leelakai daķai, ir 15
kreemu peħdas plata. Beemeſtas winas teef liħdſ malam pilnas ar
liħķeem, tã ķa weħjſch beeſchi atputina apraktos. Reħķinat tagad pa-
ſchi, ģif ſchahdãs bedrēs mar ſabahſt. Tahdas bedres pildas iķ pah-
ris deenas. Daſchreiķ ſtrahdã beķ pahtraukuma iķdeenas.

Œmadſenes notrulinajuſchãs ſchãi aſins twanã, un ſpalwa ne-
ķlauſa tehlot aſinainos notikumus...

„Latwijas Komunas Œtrehķneķs“, Nr. 93. 27. ģuniã 1919. ģ.

Nr. 13.

Telegrama Nr... Reķeķnē, 8. ģuniã.

Reetumfrontes komandeerim Nadeſchnijam Œt.-Ruſſã.

Norakſts wirſpawehķneķam Serpuchowã. Norakſts Republikas
Revoluzionarãs Ķara Padomes loķekķim Aralomam.

Uķ Nr. 03371/op. Œģmu ſpeħris wiſus ſokuſ, ķahdi bija eeſpeħ-
jami, lai atjaunotu ķahrtibu Latwijas armijã, ķã ari lai padaritu
winas atķahpſchanos organiſetu; ķaraspeħkam ir aiſrahdits, ķa atķahp-
ſchanãs tahķaf par Ķuħķu norahdito liniju, neķahdã ſinã newar no-
tikt. Wiſã armijas frontē paſtiprinati ſtrahdã aiſturu bogi un pat
armijas ſchtaba komandanta komanda, ķuri aptur atķahpjoſchãs daķas
un wed paſtiprinatu ģihķu ar deſerteereem. Noķeetinato Daugaw-
pils rajonu ari uſdots turet ſawãs rokãs, lai buħtu ķas buħdamſ.

Bet turu par wajaģģigu aiſrahdit, ķa nebuħs pareiķi wiſu at-
bildibu par minetã iķpildiſchanu uſkraut man weenam, ģo netaiſni
buħs neſt manim weenam wiſu atbildibu tanĩ laiķã, ķad wairums
manu peepraſģģumu un luhģumu par reſerwem, palihģģpeħķu, papild-
ģpeħķu un peedģģwojuſķu darbineeku ſuħtiſchanu palika neiģpilditi.
Waj wirſpawehķneķam tas ir ſinams?

Waj winam ir ſinams, ķa Latwijas armijas daķas no deķembra
meħneſķa atrodas ķauģãs beķ eeſpeħģas aiſeet atpuħtã ķaut tuwakã
reſerwē?

Waj wirſpawehķneķam ir ſinams, ķa ſchis apſtaħķlis ſtipri iķ-
ģauģa Latwijas armijas daķas, pamaiģģinãģa winu ſķaitu un pawahģģi-
nãģa winu ķauģãs ſpeħģas?

Waj wirſpawehķneķam ir ſinams, ķa peħģ Wiķnas ķriſchanas
preģinceķa rokãs eſģ biģu ſpeeſts noķemt no Latwijas armijas frontes
wiſus ſpeħķus, ķurus bija eeſpeħģams ķemt un ſweeſt toſ palihģģã ſa-
wam ķaiminam, ar ķo eſģ ſtipri pawahģģinãģu Latwijas armijas fronti
un winas iſturibu.

Waj wirſpawehķneķam ir ſinams, ķa Latwijas armija
bija ſpeeſta eeſahķķt atķahpſchanos ne taģpeħģ, ķa

bija eemēta Rīga, bet dehl pahrrahwuma pee Pleškawas, kad pretineeks usbrahšās muhšū labajam šlangam, un mums itnekā nebij, ar ko aisefgt šcho šlangu?

Waj wirspawehlneekam ir šinams, ka us wišeem maneem luhgumeem par armijas papildinašchanu ar komandējošcho fastahwu un peedšihwojušcheem darbineekeem es neko nedabuju?

Nemot wehrā šchos eemešlus, usskatu, ka uskraut atbildibu par wišam neweikšnem man weenam buhs nepareiši, un es neesmu to pelnijš.

Latwijas armijas komandēers: **Slawens.**

Revoluzion. Kara Padomes preekšchēdetajs: **Danišchemflis.**

Armijas šchaba preekšchneeks: **Maigurs.**

Wahzeefcha usraksts: **Lasiju.**

L. Scht. N. Nr. 838. 218. lpp.

Nr. 14.

Literatura

par šchiru karu Latwijā (Baltijā) 1918.—1919. g. g.

Padomju Latwijas pastahwešchana bij šaištita ar šarešchgitu štraptantiško špehku zihnu, un wehšturneeks buhs špeesš mešlet materialu šchis zihnas notikumu un wina šakaribas išpehtišchanai to daudjo tautu wehšturiškā literatūrā, kuras šchajos notikumos peedalijās.

Scheit usrahditā literatūra ir dala no wehšturiškā materiala, kuru išwehtot war daudj maš attehlot notikumu ainu un atrišinat dašchus wehštures jautajumus. Weikt wišu darbu (materiala usrahdišchanu un galwenais — wina išpehtišchanu) atšewišchakai personai naw pa špehtam un te wairak kā jeb kur wajadīgš ilgstošš kolektiwš darbs.

Šahdā mehrā mums šinamā, walodu nepilnigas pahršinašchanas dehl tikai daleji išmantotā literatūra apgaišmo notikumus, šahdas problemaš winā naw apgaišmotas?

Šahšim no literaturas, kura apgaišmo kontrewoluzijas lehgera wadošchās organizācijas planus un darbibu, t. i. meera konferenzes „šchetru wihru“ (wehlat triju koleģijas šehdes. Te buhtu jameklē pehž Alemanšo, Floid-Dšchordscha, Wilsona un Orlando memuareem. Bet mums šchahdi memuari naw šinami. Neatšwerami wehrtīgš materials ir šcho „šchetru wihru“ šehschu šlepenee protokoli, bet tee, azimredšot, kluhs peeeetami wehšturneekam tikai pehž Ćiropas šozialistiškās rewoluzijas (iškasti atrodami Bakera un Dšchertšchila memuaros un Bullit mišijas pahrškatā). Tas atteezas us wišu meera konferenzes arkiwu, kurā buhtu atrodami wehrtīgi materiali par dašchado tautu (ari latwju) buršchuašijas lišchchanu un šawas tautas intereschu pahrdošchanu leelwalštu klikei.

Kā no politiškās, tā jo šewišchi no operatiwās pušes leelu intereši rada Antantes kara wirspadomes rihziba Latwijas (Baltijas) šozialistiškās rewoluzijas apšpeeschanas organišešchanā, šchis wirspa-

domes direktīves „sozialistiskās Bahzijas valdībai“ un tā zēna, kuru Bahzija eeguva norihkojot pret revoluziju Seemelu (gen. Kwasta) armiju. Te maršchalam Fofcham buhtu ko stahstīt...

Loti nepilnīgi usrahdītā literatura pamato Anglijas rihzibu. Anglijas politikās realizetaji: majors Keenan, generali Gough, Burt, Martišch, pulkw. Tallens — kluse. Naw mums finami ari Seemelamerikas Saweenoto Walstu mišijas preefšchneeku pulkweschu Greene un Groome, mišijas darbīneeku pulkw. Davley un majora Brufinga memori.

Turpretim Anglijas „dominiona“ — Igaunijas armijas formeščana, apghadščana un operatīvā darbība guhst pilnigu apgaišmōjumu. Par somu palihdšību Igaunijai materials buhtu jameklē šawu ap. pulkwescha Kalma un majora Ekstrema darboš (taut ari gen. Soots šcho jautajumu peeteekošči apgaišmo).

Franzijas mišijas darbīneeku memori (Diparte un Wanlanda) ņeedj wehrtigu materialu it šewišchi par notikumeem, kas šaistiti ar Vermondta (rešp. Golza) usstahščanos 1919. g. oktobrī.

Par Franzijas rihzibu Polijā materialu ņeedj gen. Anri un D'Etchegoena memori. Usrahdītā literatura ņamehrā pilnigi apgaišmo pošu noluhku politiško puši, kuruš wini zentās šaņneegt darbojotees ar 1. kahju. legiona diwišiju un 1. kaw. brigadi Padomju Latvijas armijas kreišā špahrnā Daugawpils un Dišnas wiršeenos. Šchāi finā leelaka wehrtība peekriht kap. Bribiška, maj. Borkewiza, maj. Babinška un porutšč. Šarbeka darbeem, kuri apgaišmo tā politiškos, tā operatīvos momentuš.

Literatura wišpilnigak apgaišmo Bahzijas noluhkus un winaš špehku operatīwo darbību.

Tikpat pilnigi apgaišmo tautiškās burščuasijas nešpehku un nodewību.

Leetaweeschu walodā rakstu krahjums „Kareimis — Lietumos gņņejos“ ņeedj peeteekošchu materialu Leetas „armijas“ raksturoščanai, tikai truhst uorahdijumu par daku škaitliško šastahwu un operatīwās darbības šihkumeem.

Naw šinama mums literatura, kura apgaišmo Bahzijas politiku Leetawā wišos šihkumos, tā ari gen. Nehbeka 3. rezerv. korpuša šastahwu, kaujasšpehku un operatīwo darbību.

Beram, ka ari šchahdā nepilnigā weidā usrahdītā literatura ņemēs notikumu padšifinatu pehtišchanu.

Latwju walodā:

1. Militaru rakstu krahjums. Riqa. 1. gr. 1923. Kauja pee Watareem. 2. gr. 1924. No Leelupes lihdi Riagai. 4. gr. 1924. Rigas atbrihwoščana. Pulkw. Kamata raksti.

2. Radšinsch, B., gen. Latvijas atbrihwoščanas karšč. Rigā, 1921. g. 1. d. Zihnas ar Vermondtu. 2. d. Latgales atbrihwoščana.

3. 1. Seepajas kahņneeku pulka tapščanas un pahrbaudiščanas gadi (1919.—1922. g. g.). Šastahdijis pulkw.-leit. Štufinsch. Rigā, 1926.

4. Penikis, gen. Latvijas armijas šahfums un minas darbiba. Riga, 1927. g.
5. Lihgotau Jekabs. Latvijas valsts dibinajšana. Riga, 1925.
6. Paegle, Sp. Ka Latvijas valsts tapa. Riga, 1923.
7. Sahlite, P. Bahzu varas pastari Latvijā. Riga, 1925.
8. Bekers, B. Manas atminas par Latvijas valsts nodibinajšanas laifmetu. Riga, 1925.
9. Tautas nodeweja atminas. Andreewa Keedras peedfihvojumi zihna ar leelneezifmu. 1. un 2. d. d. Riga, 1923.—1924.
10. Mahz, Andr. Keedras, Dr. T. Wankina un fw. adw. J. Ansberga prahwa (Stenografifks atreferejums). 1. un 2. d. d. Riga, 1924.
11. Bujehowitzs, A. Mufhu politifas problemas. Riga, 1927.
12. Blanks, C. Latvijas valsts pirmee gadi. 1923.
13. Seemellatvijas un Zefhu kauju peemimai. 1919.—1926. Riga, 1926.
14. Militaru rafstu frahjumis. 1. gr. 1925. Pulfw.-leit. Leepina rafsts „Zefhu kaujas“.
15. Militaru rafstu frahjumis. 3. un 4. gr. 1928. Zgaunijas armijas gen.-maj. R. Keeka rafsts „Limbahju-Leelstraupes-Zefhu-Kaunas kaujas no 1919. g. 19.—23. junijam.“
16. Behrjinfeh-Andersons. „Demokratifkas“ Latvijas valsts pamati.
17. Balmeeras fahjneku pulka wehsture. 1919.—1929. Riga, 1929.
18. P. Behrjinfeh. Latvijas brijwibas zihnas 1918.—1920. g. g. Riga, 1928.
19. Grahwelfins, Kapit. un Sudrabs, wirsleit. 9. Rejeknes fahjneku pulka gaitas. Riga, 1923.
20. Latvijas brijwibas karfeh. Riga, 1928.

Leetaveesu waloda.

1. „Kareivis — Lietuvos gynejas.“ Lietuvos kareivio knyga. Red. ats. maj. J. M. Laurinaitis. Kaunas. 1926.
- 20.—29. pusl. Maj. P. Ruseckas.—„Kaip augo ir stiprejo musu kariuomene“
- 42.—59. pusl.—„Kariuomenes daliu istorijeles.“
2. Tarasenska, P. maj.—Lietuviu kovos del nepriklausomybes.. Kaunas. 1925 88 pusl.
3. „1929. m. vasario 16.“ Red. A. Marcinkevičius. Kartinis Lietuvos šaulin sąjungos leidinyš. Kaunas. 1929.
- 9.—14. pusl. J. Kunotas. Mūsu spaudos leidiniai. Nepriklausomybes dešimtmečini pamineti. Leetavas kara vēsturiskās literatūras apskats.
4. Š-tis—Karas su bolševikais. Ežerenu operacijos. Kaunas. 1920. 14 p usl

Anglu waloda.

1. Churschill, W.—The world crisis. The Aftermath. Edit. Thorton Butterworth. London. 1929. 474. pog.
2. Bullit's mission to Russia. N. Y. 1920.

Zgaunu waloda.

1. Soots, J. — Kindraļ. Česti wabadusfōda. Rewal. 1925. Ir tulfojums poķu walodā: Soots, J. — Wojna Eštonji o wyšwolenie. 1918.—1920 Warsza-wa. 1929.
2. Mutt, Victor.—Wōru alt Jakobštadi Tartu. 1927.
3. Laaman, Ed. Soomusrongide diwiis wabadusfōjas. Tallinnas.

4. „Sõdur“. № 5. — 6. 1921. № 6. — 8. 1928.
  5. Cesti rahwawäe 9. jalawäe polk. Rewal. 1921.
  6. Tulnola, T. — 3. jalawäe riigemendiga Wabadusõjas. 1918. — 1920. Tallinnas 1926.
- Cesti wabadusõda XI 1918. — 1920. Terwis hoidline osa. Tallinnas 1921.

Franču valodä.

1. Du Parquet, Lieut.—Colonel —L'aventure allemande en Lettonie. Préface du général Niessel. Paris 1926.
2. Vanlande, Capitaine.—Avec le général Niessel en Prusse et en Lithuanie. La Dernière Défaite allemande. Paris. 1921.
3. Henry, Charles. — L'armée polonaise. Paris. 1925.
4. D'Etchegoene.—La Pologne.

Wahzu walodä

1. Goltz, General. —Meine Sendung in Finnland und im Baltikum.—Leipzig. 1920.
2. Winnig, August.—Am Ausgang der deutschen Ostpolitik 1921.
3. Plewe, Major. — Im Kampfe gegen die Bolschewisten. Die Kämpfe der 2. Garde—Res.—Regiments zum Schutz der Grenze Ostpreussens. Janw.—Now. 1919. Berlin. 1926.
4. Awaloff (Bermond). — Im Kampf gegen den Bolschewismus. 1925.
5. Das Baltenregiment ein Jahr im Felde. Druck Mattissen. Dorpat.
6. Steinaecker, Kornettenkapitän. — Mit der Eisernen Division im Baltenland. Hamburg. 1920.
7. Wagner.—Von der Heimat geächtet.
8. Heinrich Loewe.—Das neue Russland und seine sittlichen Kräfte. Halle
9. Wrangell, W.—Geschichte des Baltenregiments Rewal. 1928. Dod daudš norahdijumu uš literaturu, kura naw ismantota mušju darbä.
10. Kurland unter deutscher Verwaltung. Mitau. 1915.
11. Broedrich Kurlalen.—Das neue Ostland. 1916.
12. „Die Baltische Landeswehr im Befreiungskampf gegen den Bolschewismus“. Herausgegeben vom Baltischen Landeswehrverein. Riga. 1929. Dod daudš norahdijumu uš literaturu, kura naw ismantota mušju darbä.

Poļu valodä.

1. Dziesięciece odrodzenia Polskiej siły zbrojnej. 1918—1928. Warszawa, 1928. Cześć III. Kap. szt. gen. A. Przybylski.— Wojna Polski odrodzonej 1918—1921. R. str. 169.—204.
2. Pomarański, S.—Pierwsza wojna polska (1918—1920). Wyd. Główna Księgarnia Wojskowa. Warszawa. 1920. str. 355.
3. Szeptycki St.—Front litewsko-białoruski. 10. III. 1919. r. 10. VIII. 1920. r. Wyd. Spółka Wydawnicza. Krakow. 1925 r. 124. str.
4. Borkiewicz, A.—Dzieje 1-go pułku piechoty legjonów (Lata wojny polsko-rosyjskiej 1918.—1920. r.). Wojskowe biuro historyczne. Warszawa. 1929 r. str. 1121.
5. Babiński, K.—5. pułk piechoty legjonów Warszawa 1929. r. str. 83.
6. Lipiński, W.—Od Wilna po Dynaburg. (Wspomnienia z walk 5. p.p. leg.). Wyd. Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawn. Warszawa, 1930. r. str. 176.
7. Skarbek E.—6 pułk piechoty legjonów. Warszawa 1929. r. str. 42.
8. Markiewicz.—7. pułk piechoty legjonów. W. 1928. r. 37. str.

9. Targowski, M. 8 pułk piechoty legjonów. W. 1928. 39 str.
  10. Szatner.—9. pułk piechoty legjonów. W. 1928. 39. str.
  11. Sowiński, J.—11. pułk ułanów legjonowych. W. 1928. 35. str.
  12. Lewicki, R.—1. pułk artylerji polowej legjonów. W. 1929. 56 str.
  13. Kus, K.—6. pułk artylerji polowej W. 1929. 28. str.
  14. Rylko, W.—7. pułk artylerji polowej W. 1929, 37 str.
  15. Nowacki.—9. pułk artylerji polowej W. 1929. 40 str.
  16. Hłasko J.—1. pułk artylerji ciężkiej W. 1929. 27 str.
  17. Dziesięć lat. istnienia artylerji konnej 1918.—192³.
- Wydawn. jubileuszowe. Warszawa 1928. 51 str.
18. Flornjanowicz. R.—I dywizjon artylerji konnej imienia gen. Józefa Bema W. 1929. 30 str.
  19. Piskor mjr.—„Zdobycie Wilna“. „Bellona“ 1919. str. 947.
- Polijas „kara vēsturiskā biroja“ izdodamā seriā „Zarys historii wojennej pułkow polskich 1918.—1920. eetilps ari pārejo karaspēku veenību vēsture kuras peedaliņās kaujās Viļņas-Daugavpils virzeenā 1919.-1920. g. g.:
20. 41. Suwalkski pułk piechoty.
  21. — Kowienski pułk piechoty.
  22. 23. pułk piechoty.
  23. — „Bataljon śmierci“ poznanski.
  24. 1. pułk zwoleńników im. J. Piłsudskiego.
  25. 3. pułk artylerji ciężkiej.
- Atsevišķu pulku operatīvās darbības kopejs apskats jameklē divīziju un brigādu vēsturēs, kuras, cik mums zināms, nav vēl īsākušas:
26. 1. dywizja legjonów (gen. ppor. Smigły—Rydz).
  27. I brygada legjonów (ppłk. Tokarzewski Karaśiewicz).
  28. 3. dywizja legjonów (płk. Berbecki).
  29. I brygada jazdy (płk. Belina-Prażmowski).
  30. Mačkowski Z. i Sikorski B.—„Od Słuczy nad Dźwiną“. Z walk 3. Dywizja Leg. na froncie wschodnim w 1920. roku. Warszawa 1922. r.
- Aplūko pavirši 3. leģ. divīzijas līdzdalību Latgales eņemšanā 1920. g. janvārī, pēgriezot galveno vērību poļu—padomju karam 1920. g.

Креми валодá.

1. Надежный, Д. На подступах к Петрограду летом 1919 г. ГИЗ
2. Какурин, Н. Как сражалась революция. Т. т. I и II. М.—Л 1925—26 г.
3. Историч. огд. Операт. Управл. Штаба РКК флота. „Гражданская война“. Боевые действия на морях, речных и озерных системах. Том II ч. I. Балтийский флот 1918—1919 г. Редакт. М. В. Егорова и Е. Е. Шведе. Л. 1926.
4. Проф. Ю. В. Ключников и Андрей Сабанин. Международная политика новейшего времени в договорах, копиях и декларациях. Часть II. М. 1926.
5. Бекер, Стэнарт. Вудро Вильсон. Мировая война. Версальский мир. М.—П. 1923.
6. Архив русской революции. Изд. Гессен. II книга, 1922 г. Берлин.
7. Серафим. Немецко-русские отношения. 1918 — 1925 г. г. Ревель
8. Горн. Гражданская война на северо-западе России.
9. Маргулес. Годы интервенции. Том II, апр.—сент., 1919.
10. Родзянко, ген. Воспоминания о сев.-зап. армии. Берлин, 1920.
11. „Война и Революция“. Кн. VIII. 1929 г. Гражданская война в Литве в 1919 г. Балтушис—Жемайтис.
12. Сборник трудов отделения ВНО при ВАК. Том. II, 1921—22
Статья: „Первый период операций Мариенбургской группы в апреле 1919г.“
13. Боевое расписание к 1. VI. 1919, по данным к 22—25 мая 1919 г.
Изд. Полевого штаба РККА.

14. Деникин, А. ген. Очерки русской смуты Том IV, Берлин, 1925.
15. Стучка, П. Пять месяцев Социалист. Советск. Латвии. ч.ч. I и II, 1919—21.
16. „Белый архив“. Редакт. Лисовый. Книга I, 1926 г. Париж.
17. „Белое дело“ Редакт. ген. Врангель, Лампе и Ливен. Книги I, II, III, IV. Берлин.
18. „Красный флот“ 1928 г. Кн. 3—4, февраль. Изд. управл. воен.-морск. сил. РККА. Ленингр. 1928 г. Н. Хенриксон. „На Северо-западном фронте“.
19. Корнатовский. Н. А. Борьба за красный Петроград (1919 г.). Ленинград. 1929 г.
20. „Война и революция“. Кн. II, 1928 г. „От Пскова до Виндавы и обратно“ (1918—1919.). К. Янзель.
21. „Война и революция“. Кн. XII, 1928. Исторические заметки о гражданской войне в Прибалтике.—Фабрициус и Травинский.
22. „Война и революция“. Ко. VI, 1929. как иногда восстанавливается истина.—Н. Хенриксон.
23. Архив Красной Армии.
24. Архив Полевого штаба РВСР.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text in the middle of the page.

Third block of faint, illegible text in the lower middle section.

Fourth block of faint, illegible text near the bottom of the page.

Schemu faraksts

1. Baltijas atbrīvošanas operācija 18./XI—1918. g. — 1./II—1919. g.
2. Stahvolks Kursemē un Leetavā janvārī—martā un Wiņas krišana 19.—21./V—1919. g.
3. Wahzijas 6. rezerves korpusa stahvolks 23./III—1919. g.
4. Sarkanās armijas stratēģiskais stahvolks „Reetumfrontē” (Baltijas jūbra — Melnā jūbra) maija vidū 1919. g.
5. Stratēģiskais stahvolks Baltijā pirms Rīgas krišanas maijā 1919. gadā.
6. Rīgas krišana un Padomju Latvijas okupācija wahzu-igauņu spēškeem 22./V—26./VI—1919. g.

Schwarz-Liste

1. Welche Verordnungen sind in Kraft?
1891-1919. p.
2. Welche Verordnungen sind in Kraft?
1891-1919. p.
3. Welche Verordnungen sind in Kraft?
1891-1919. p.
4. Welche Verordnungen sind in Kraft?
1891-1919. p.
5. Welche Verordnungen sind in Kraft?
1891-1919. p.
6. Welche Verordnungen sind in Kraft?
1891-1919. p.
7. Welche Verordnungen sind in Kraft?
1891-1919. p.
8. Welche Verordnungen sind in Kraft?
1891-1919. p.
9. Welche Verordnungen sind in Kraft?
1891-1919. p.
10. Welche Verordnungen sind in Kraft?
1891-1919. p.

Saturs

Cetadām.

I. Latvijas sociālistiskās revolūcijas triumfs.

1. Staļhova raksturojums. 2. Bahzijas ušdevumi Latvijā 1919. g. beigās. 3. „18. novembra“ komedija. 4. Veelineeki nah! 5. „17. novembra“ valdība darbā. 6. Bahžu muiššneezība Latvijā. 8. Anglija un Latvija. 8. Latvijas īspahrdošana un „18. novembra“ valdības šabrufums. 9. Rošlehgums . . . . .

II. Starptautiskās kontrrevolūcijas pirmais ušbrufums.

1. Anglijas eejaufšhanās Igaunijas revolūcijā. 2. Staļhoveklis Bahzijas kontrrevolūcijas lehgert jaunari. 3. Eiropas kapitaliſms breemās. 4. Bahzijas otrās intervenzijas programa. 5. Generāla Goļza taktika un praktiſke ušdevumi. 6. Rāzionalā kontrrevolūcija darbā. 7. Bahzijas 6. refermes korpuša ušbrufums martā. 8. Poļu legionari, tā Padomju Latvijas armijas pretneeki 41

III. Starptautiskās kontrrevolūcijas otrais ušbrufums un Padomju Latvijas armijas atkafpšhanās uš Latgali.

1. Goļzs likvidē revolūzionarās organizācijas korpušā. 2. Latvju burſžu-aijās atgreēšhanās pee angkeem un wahžu udevumi. 3. Uimana „valdības“ padīššana un Reedras eeštahšhanās wahžu kalpībā. 4. Ušbrufumā ſagatawošana. 5. Padomju Latvijas armijas ſtaļhoveklis pirms Rīgas kriššanas. 6. Padomju Latvijas armijas atkafpšhanās uš Latgali un Bahzijas-Anglijas konfliktā nobreedums. 7. Baltgwardu mešhonības Rīgā 87

IV. Kam valdīt Latvijā?

1. Bahžu karagahjeens Vidjemē. 2. Angļu politikas ušwara Latvijā. 3. Bahžu-igauņu kaujas Vidjemē. 4. Angļu-igauņu militārā ušwara un Uimana valdības atjaunošana. 5. Rošlehgums 118

V. Peelifumi.

1. N. Winniga wehstule „Vorwärts“ Nr. 455. 6./IX—1919. g.
2. Latvju ſtrehlineeki un Antantes diplomati.
3. Lihgums 29./XII—1918. g. par Latvijas pilſonu teeſibam.
4. Igaunijas ahrleetu miniſtra Poſkes intervija.
5. Latvijas armijas ſehtaba preeſšneeka ſiņojums 2./V—1919. g.

6. Reetumfrontes šhtaba preešhneeļa šinujumā 15./V—1919. g.
7. Saruna 21./V—1919. g.
8. Telegrama Nr. 03166/op. 22./V—1919. g.
9. Telegrama Nr. 995/šh. 24./V—1919. g.
10. Telegrama Nr. 02026/op. 30./V—1919. g.
11. Telegrama Nr. 2683/op. 1./VI—1919. g.
12. Baltgwardu mešhonibās Rīgā.
13. Telegrama Nr... 8./VI—1919. g.
14. Literatūra par šhkiru karu Latvijā (Baltijā) 1918.—1919. g. g.
15. Operatīvo šhemu šaraktē ar šehām šhemam 139

Dafitaju ewehribai.

Pirms lasiššanas jāslabo šekofčas pamanītās kļūdas:

Dapp.	rindā	nodrukātā	jalasa
3.	24. augšch.	un wiau pašnolehmes tešibam.	jastricho kā antileniņista (lūfsemburgista) teše.
8.	1. apašch.	Лимне.	Ламне.
12.	11. "	buršhujisku	naw jalasa
16.	8. un 9. "	2750 durķu, 950 šobenu. 44 lošchmeteji un 6 leelgabali.	1600 durķu, 200 šobenu un 12 leelgabalu.
20.	20. augšch.	nazionalos	nazionalās
27.	2. "	1818. g.	1918. g.
41.	1. apašch.	1920. g.	1918.—1920. g.g.
42.	6. "	600 šomu	naw jalasa.
44.	11. augšch.	(540 durķ., 90 šob., 9 lošchm.)	naw jalasa.
"	15. "	jas špehkeem**)	tus:
"	tabele	Šlingen=Štrentšchi-Mina- šchi-Mušfne	Šlingen (pee Mušfnes) Štrentšchi-Minašchi
"	7. apašch.	3 diwišijas	2 diwišijas
"	"	15.728	14.910
"	"	1.366	1.476
"	6. "	71 patšhautene	83 w. lošchm. un 6 br. wilžeeni
49.	25. augšch.	pret leelineeķeem	pretleelineeķu
50.	11. "	Geigs,	Geigs (Haig),
"	5. apašch.	Ehurschill,... erisis...	Churschill,... crisis...
57.	2. "	Šeinričs	Šeinrič
59.	5. augšch.	Kroninos	Knorings
60.	7. apašch.	waldoscho	nazionalo
70.	12. augšch.	18.748	19.748
"	"	542	551
"	"	77	78
"	18. "	wiau	wiaus
74.	20. apašch.	Woldemaraša	Waldemaraša
76.	8. augšch.	Šchaubas	Šchaubos
"	7. apašch.	atbildeja	atbildeja
77.	6. augšch.	baltlatweešcheem	baltleetaweešcheem
"	12. apašch.	Šche	Šchee
78.	2. augšch.	Šetwa	Šetwa
79.	19. apašch.	rajonā	rajona
80.	10. augšch.	rešermju	rešerwju
81.	13. apašch.	polijas	Polijas
88.	6. augšch.	tešchais	trešchais
101.	1. "	15.648 durķfus	16.648 durķfus

Лapp.	rindā	nodrūkātā	jalāfa
101.	13. augšč.	Тотаршөвҗә	Тотаршөвҗә
"	20. "	Гөдрөзи	Гөдрөзи
"	6. апарҗч.	операҗиу	операҗиас
106.	15. augšч.	диуиҗиас	диуиҗиат
107.	8. "	Миҗас	Миҗас
111.	4. "	балҗатөөөҗшү	балҗәтәвөөөҗшү
"	4. апарҗч.	1929.	1919
"	20. augšч.	Ғигриани	Ғингҗани
119.	16. апарҗч.	Ғилану	Ғилану
126.	11. "	лигүмеем	лигүмеем
128.	10. "	Ғәһју	Ғәһју
130.	11. un 12. augšч.	un 1. gward. referw. диуиҗиас	naw jalāfa.
132.	8. "	неиҗҗиһра	иҗҗиһра
"	11. апарҗч.	15.648 дурҗеем	16.648 дурҗеем
134.	5. "	Valande	Vanlande
135.	15. "	Собанин	Сабанин
144.	1. un 2. "	gribet	gribot
148.	17. un 18. augšч.	атҗаһпәс	атҗаһпәс
151.	5. "	җәзиҗәс	җәзиҗәт
"	2. апарҗч.	Narwai	no Narwas
155.	10. augšч.	no	no
"	11. "	еҗоҗчә җәҗриһпо un җәләфә: җәдәмс. Претеҗә гәдиҗеенә җәеҗә атҗаһпәтәс, Ғәтвиҗәс әрмиҗә	naw jalāfa.
"	12. "	җәһәнәс	naw jalāfa.
158.	23. апарҗч.	иҗвәһтот	иҗвәһтот
159.	6. augšч.	Tallens	Tallents
"	12. un 13. "	җәуу	җәуу
"	18. "	gen. Anri un D'Etchegoena memuari	Charles-Henry un D'Etche- goyen darbi
157.	14. "	№ . . . Реҗекнә, 8. јуниҗә.	№ 02100/оп Реҗекнә, 3. ју- ниҗә.
"	16. апарҗч.	Ғеетас	Ғеетәвас
161.	11. augšч.	Henry, Charles	Charles-Henry
"	12. "	D'Etchegoene, — La Po- logne.	Olivier D'Etchegoyen, — Pologne, Pologne... Paris. 1925.

163. **Ғҗәләҗтәс литературас җәрәләҗтәс җәуу мәлөдә.**

1. Kalm, H. — Pöhjan poikain retki.
2. Kyleikki Pöhjala. Pöhjain poikain matkassa. Porvuossa.
3. Saimio, F. E. — Pöjan pojat Virossa. Helsingissä.
4. Helanen, V. — Suomalaiset Viron Vapaussotassa. Helsinki, 1921.

* * *

Вәһтүрес һомиҗиҗәс лиһдҗинеҗәс оператиуо җәһему теһниҗәләс иҗпидитәс Арм.
Ғәтәмбергс әҗ дибинәтеем еемеҗеем җәһөеҗәс невареҗә пилнибә нөбеҗт җәһему иҗҗә-
тәуөҗәһәнү un җәһемәс №№ 1, 2, 4 un 5 вәҗәдҗеҗә иҗҗәтәуөт һреуу мәлөдә.

В. У. И.
 2270 шт. + 500 шт.
 1300 шт. 1300 шт.

VII арм.

Псков

Авр. В. У. И.
 214 шт. 214 шт. 4 шт. 14 шт.
 2 шт. 2 шт. 2 шт. 2 шт. 2 шт. 2 шт.
 2 шт. 2 шт. 2 шт. 2 шт. 2 шт. 2 шт.

Псковская див.
 785 шт. 1227 шт. 2 шт. 2 шт.
 6 шт. 6 шт. 6 шт. 6 шт.

Западная армия

17 див. (8 л.)
 440 шт. 440 шт.
 13 шт. 13 шт.
 1 шт. 1 шт.

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

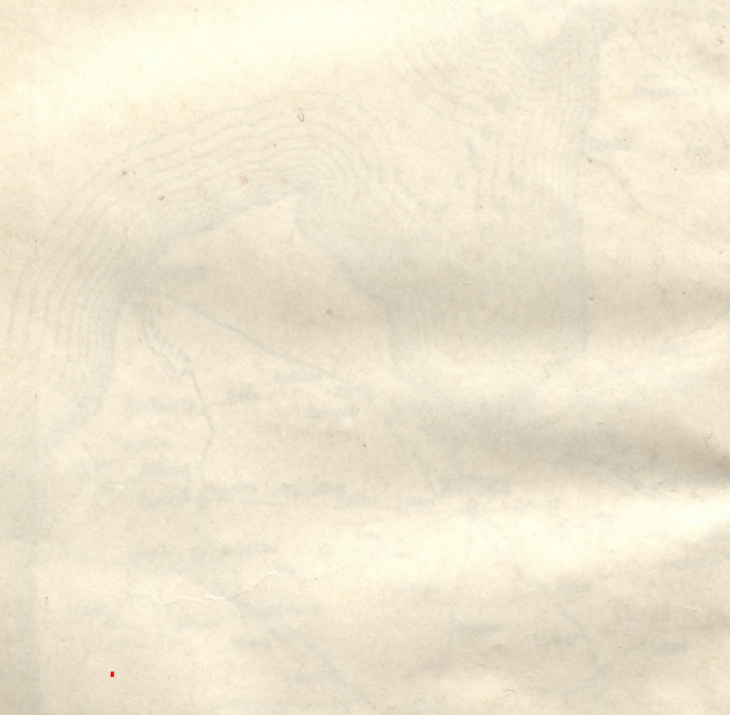
[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

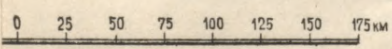
[Faint, illegible handwriting]

[Faint, illegible handwriting]

нваре — марте 1919 г.
 преля 1919 г.

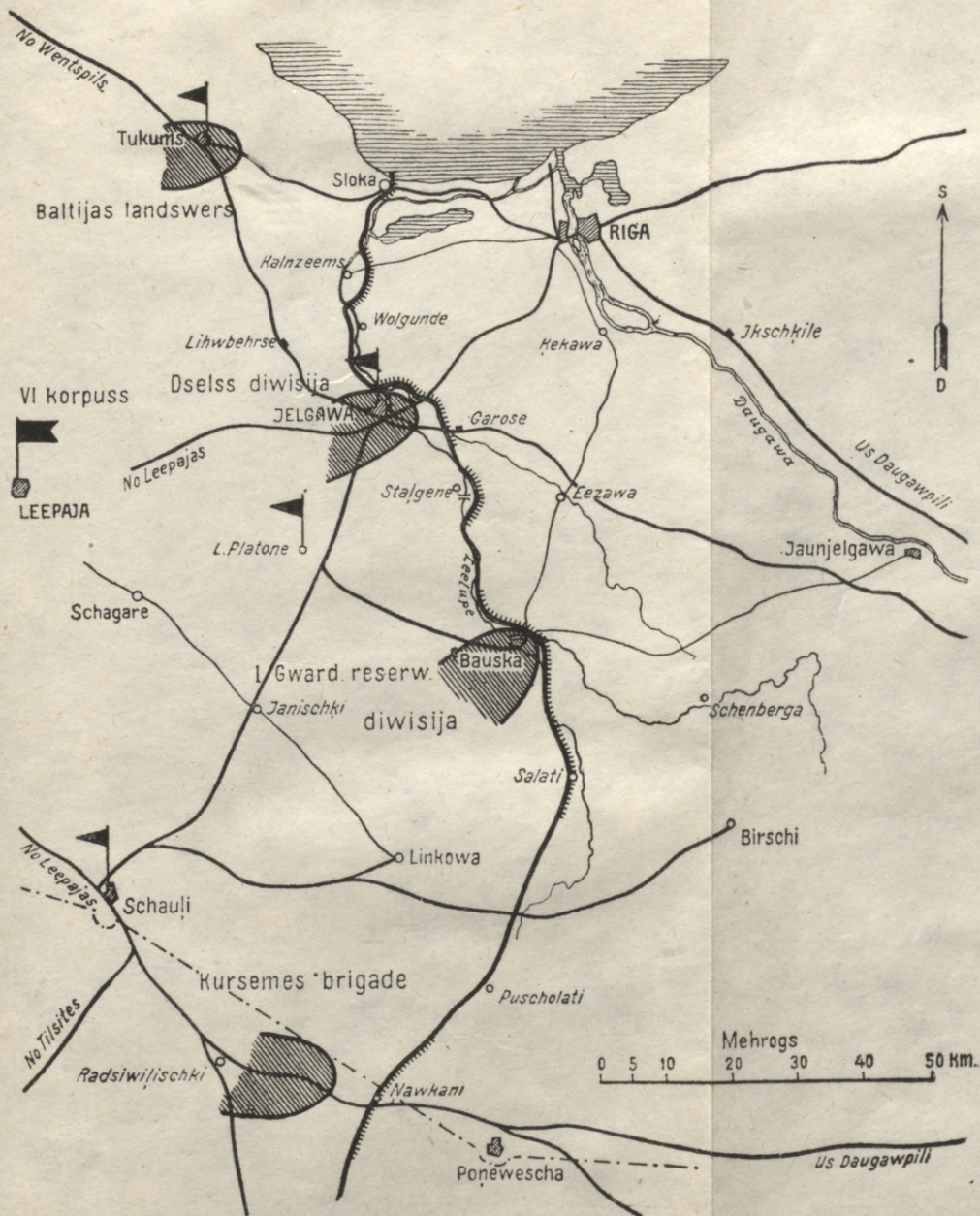

Schema № 3

Wahzijas VI res. korpusa stahwoklls 26. III. 1919. g.

 Eņemta linija
 Sčtabi

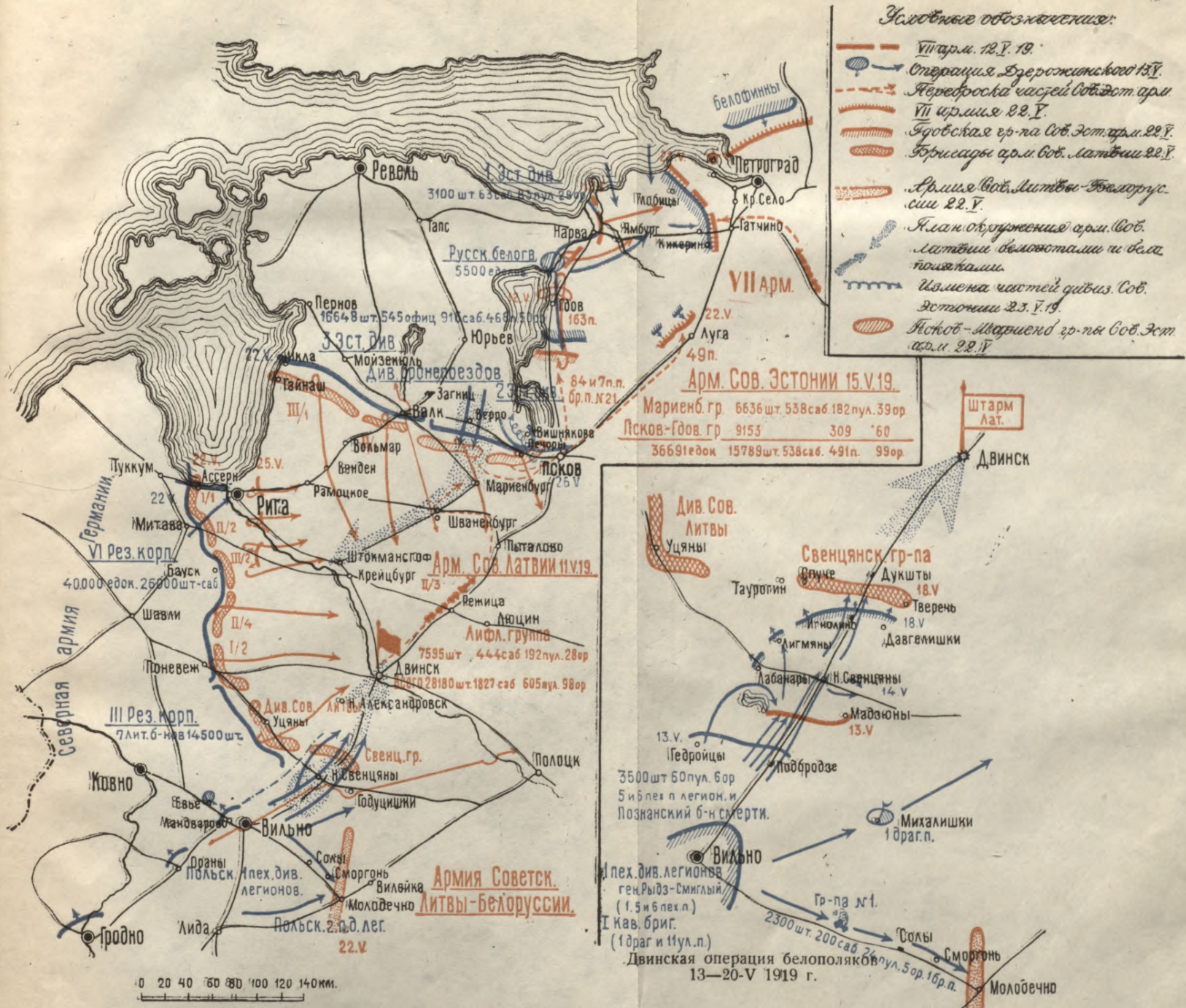

Схема № 5

Положение в Прибалтике перед падением Риги 22-V 1919 г.

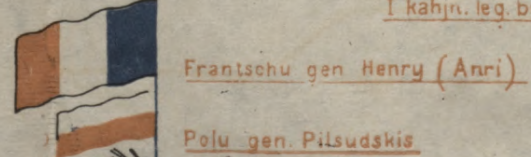
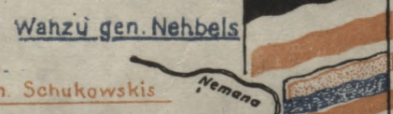
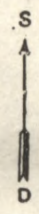
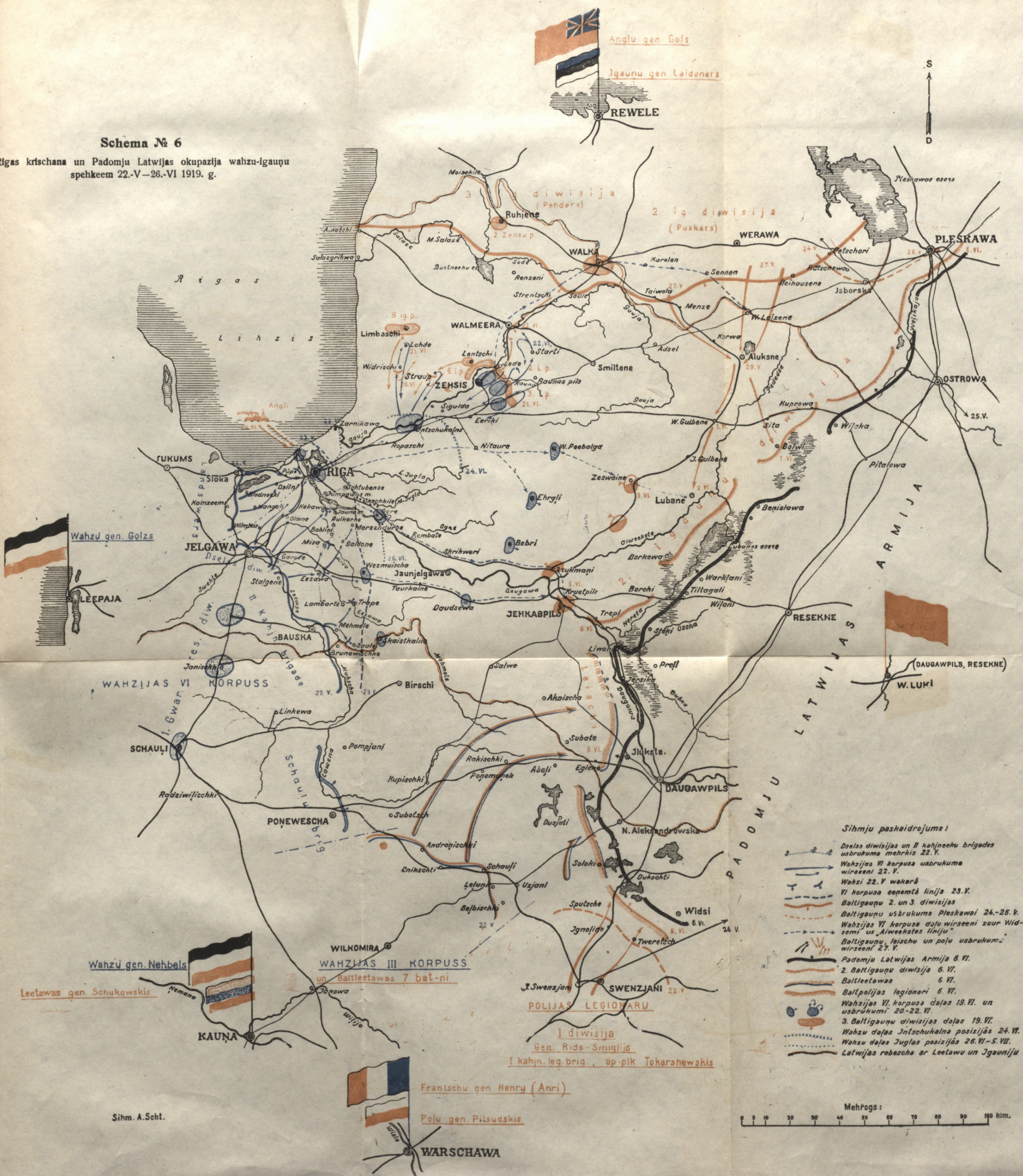

0 20 40 60 80 100 120 140 км.

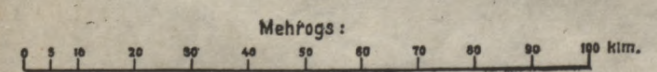
Schema № 6

Rīgas kriššana un Padomju Latvijas okupācija wahzu-igauņu spēheem 22.-V-26.-VI 1919. g.

Sihmu paskaidrojums:

- 2. diwisija un II kahineku brigades usbrukuma mehrkis 22.V.
- Wahzijas VI korpusa usbrukuma wirseeni 22.V.
- Wahzi 22.V. wahkara
- VI korpusa oepmta linija 23.V.
- Baltigaunu 2. un 3. diwisijas
- Baltigaunu usbrukums Pleskawai 24.-26.V.
- Wahzijas VII korpusa daju wirseeni zur Widsemi us Alweekstes liniju
- Baltigaunu leiscu un polu usbrukum wirseeni 27.V.
- Padomju Latvijas Armija 6.VI.
- 2. Baltigaunu diwisija 6.VI.
- Baltteetawas 6.VI.
- Baltpolijas legionari 6.VI.
- Wahzijas VI korpusa dajas 19.VI. un usbrukumi 20.-22.VI.
- 3. Baltigaunu diwisijas dajas 19.VI.
- Wahzu dajas Jantschukalna pozizijas 24.VI.
- Wahzu dajas Juglas pozizijas 26.VI-5.VII.
- Latvijas robescha ar Leetawu un Jgauniju

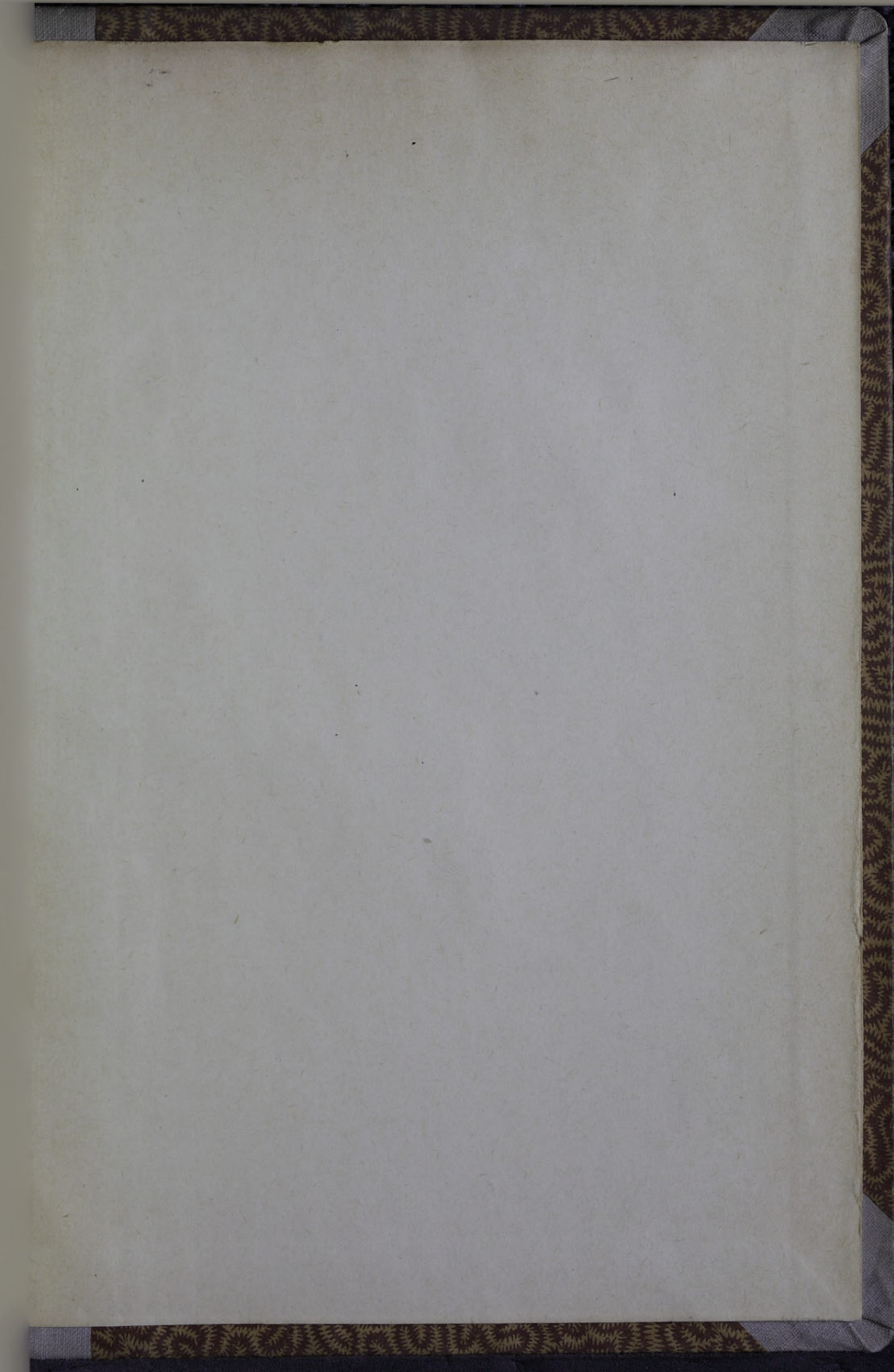
Sihm. A.Scht.

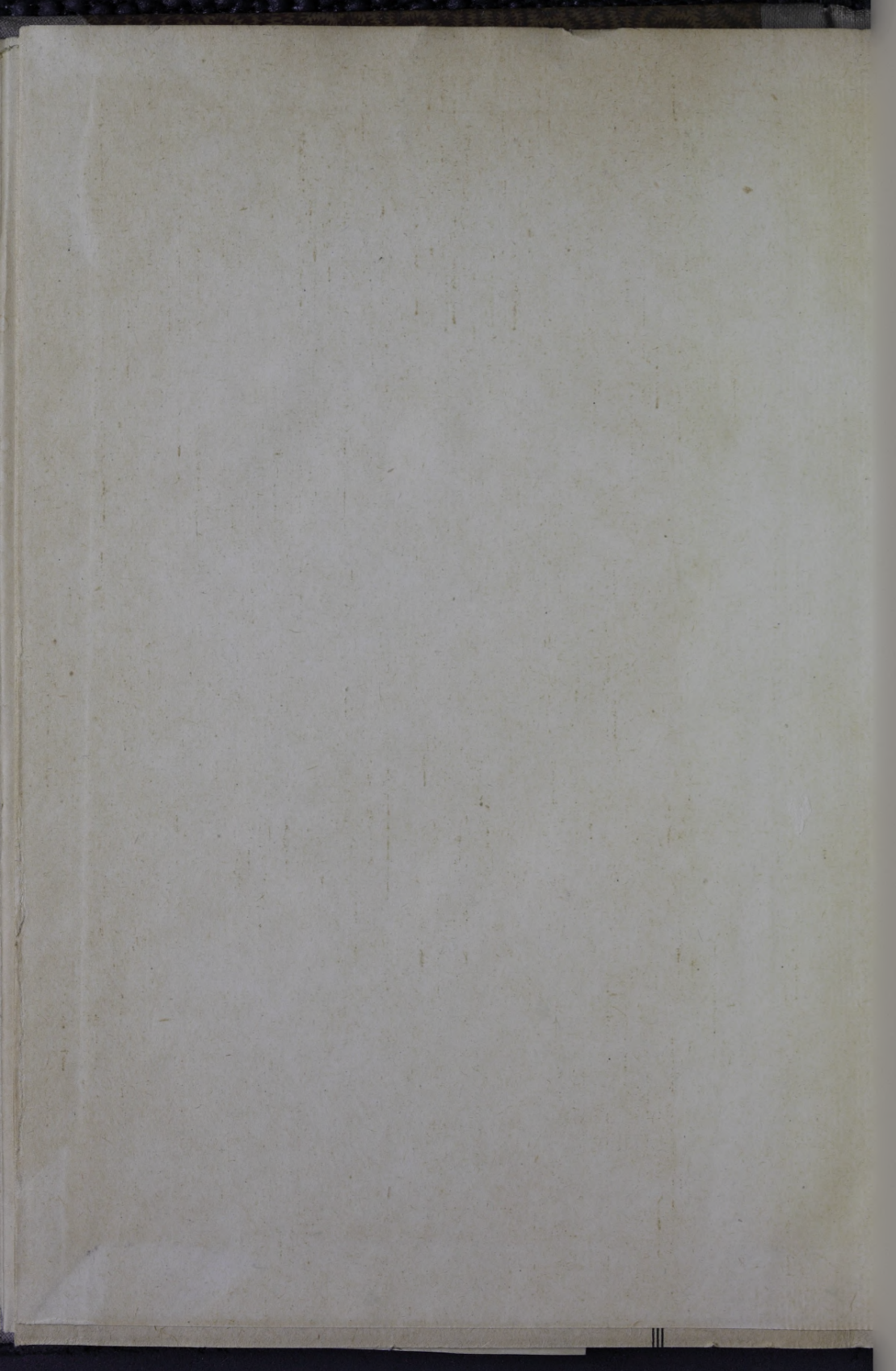
WARSchAWA

Maksä 1 rbl 20 kap.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309081375